

JAARVERSLAG 2015

CENTRALE BANK VAN SURINAME

VOORWOORD

In 2015 kwam de Surinaamse economie in zwaar weer te verkeren. De algemene economische bedrijvigheid kromp in met 3,4%. De exportwaarde van de olie-, goud- en bauxietsector vertoonde sterke afnames, die mede zorgden voor het sterk oplopend tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans. De internationale reserves bleven afnemen, terwijl de totale importwaarde nagenoeg hetzelfde bleef. Hierdoor daalde de importdekking van goederen en diensten sterk tot beneden de norm van 3 maanden. Deze bedroeg 1,5 maand en gaf dus een teken dat de vinger aan de pols moest worden gehouden.

De ongunstige ontwikkeling in de exportsector had negatieve gevolgen voor de overheidsfinanciën. De terugval in de exportopbrengsten veroorzaakte een sterke afname in de overheidsontvangsten. Doordat inkomstenverhogende en uitgaven verlagende maatregelen uitbleven, bleef het financieringstekort van de overheid oplopen. Dit resulteerde vervolgens in oplopende schulden en hogere schuldratio's.

De verminderde instroom van vreemde valuta uit de goudexport had eveneens zijn weerslag op de valutamarkt, waar de vraders niet optimaal konden worden voorzien in hun vreemde valutabehoefte. Hierdoor kwamen de wisselkoersen onder verhoogde druk te staan, waardoor ingrijpen vereist was. De beleidsmaatregelen die door de Bank waren getroffen, zoals valuta-interventies en wisselkoersaanpassing, bleken niet adequaat genoeg om evenwicht te helpen bewerkstelligen in de economie. Het fiscaal beleid was door haar expansief karakter en de wijze van tekort financiering, namelijk te dominant. De economische ontwikkeling in 2015 moet tegen het gekenschetst beeld worden bekeken.

Het verslag over het boekjaar 2015 wordt u hierbij met genoegzaam aangeboden ter voldoening aan de wettelijke bepalingen in de Bankwet. De Bank heeft de afgelopen periode hard gewerkt om de risico's die de oplevering van de jaarrekening en de publicatie hiervan stagneerden zoveel mogelijk op te lossen.

Als onderdeel van de onderhandelingen met de Staat in april 2020 zijn er afspraken gemaakt voor toepassing van een marktconforme rente voor de Geconsolideerde Staatsschuld III terugwerkend naar 18 september 2015 en navenant voor de Geconsolideerde Staatsschuld IV. Dit rentetarief impliceert hogere rente-inkomsten uit de Geconsolideerde Staatsschuld III en IV voor de Bank.

In afwijking van artikel 34 lid 2 van de Bankwet, is in dit verslag een uitgebreide jaarrekening opgenomen in plaats van de gebruikelijke verkorte vorm van de jaarrekening. Hiermede wordt voorzien in een van de kritische aanbevelingen van het Internationale Monetair Fonds (I.M.F) bij de uitvoering van het safeguards assessment als onderdeel van het I.M.F.-programma 2016, alsook van de overige relevante stakeholders.

De jaarrekening 2015 is gecontroleerd door BDO-accountants en voorzien van een controleverklaring.

Het nettoresultaat van de Bank over het boekjaar 2015 is een verlies van SRD 256.300.548, dat vóór de rentevoet aanpassing van de Geconsolideerde Staatsschuld III SRD 295.614.506 bedroeg.

Mede gelet op de aanvankelijk geïndiceerde gecumuleerde verliezen over de boekjaren 2016 tot en met 2019 (ongecontroleerd) was het noodzakelijk om ten aanzien van het verlies over boekjaar 2015 de finan-

ciering ervan met de Staat overeen te komen, aangezien de vermogenspositie van de Bank het verlies niet kon absorberen. In de leningsovereenkomst Geconsolideerde Staatsschuld IV zijn er bepalingen opgenomen voor de eventuele financiering van de te verwachten negatieve resultaten over de boekjaren 2016 tot en met 2019. Op 22 september 2020 zijn de gepubliceerde wisselkoersnoteringen van de Bank aangepast. Met deze wisselkoersaanpassingen werd tevens het wisselkoersarrangement, dat per Resolutie van 15 april 2020 (S.B. 2020 no. 84) gewijzigd, na overleg met de Regering per die datum geëffectueerd. De gewijzigde wisselkoersnoteringen van de US-dollar en euro hebben vooralsnog een negatieve impact op het resultaat van de Bank, voornamelijk vanwege de negatieve positie veroorzaakt door het kasreserve debacle. De aanwezige internationale reserves van de Bank zijn namelijk onvoldoende om de totale verplichtingen aan de commerciële banken uit hoofde van kasreservemiddelen te dekken. Deze koersaanpassing heeft ook tot gevolg dat de vermogenspositie van de Bank zal moeten worden bijgesteld.

Ingevolge de Bankwet is de jaarrekening 2015 op 9 september 2020 vastgesteld door de Raad van Commissarissen bestaande uit:

Regeringscommissaris: L. Winter

Directeur van Financiën en Planning: J. Tawjoeram

Directeur van Economische Zaken, Ondernemerschap en technologische Innovatie: Y. Rokadji

Commissaris: C. Linger-van der Ziel †

Commissaris: S. Proeve

Commissaris: A. Misiekaba Sr.

Zowel de huidige Governor alsook de bovengenoemde leden van de Raad van Commissarissen, met uitzondering van mevrouw C. Linger-van der Ziel, maakten in 2015 geen deel uit van de organen van de Bank.

Inmiddels is er een nieuwe Raad van Commissarissen geïnstalleerd door de Regering. De Raad bestaat per 18 september 2020 uit onderstaande raadsleden:

Regeringscommissaris: K. Raghoebarsing

Directeur van Financiën en Planning: J. Tawjoeram

Directeur van Economische Zaken, Ondernemerschap en Technologische Innovatie:

A. Jadoenathmissier

Commissaris: F. Misiekaba

Commissaris: R. Ravenberg

Commissaris*: E. Feller

Commissaris*: T. Koema-Plein

Paramaribo, 30 oktober 2020

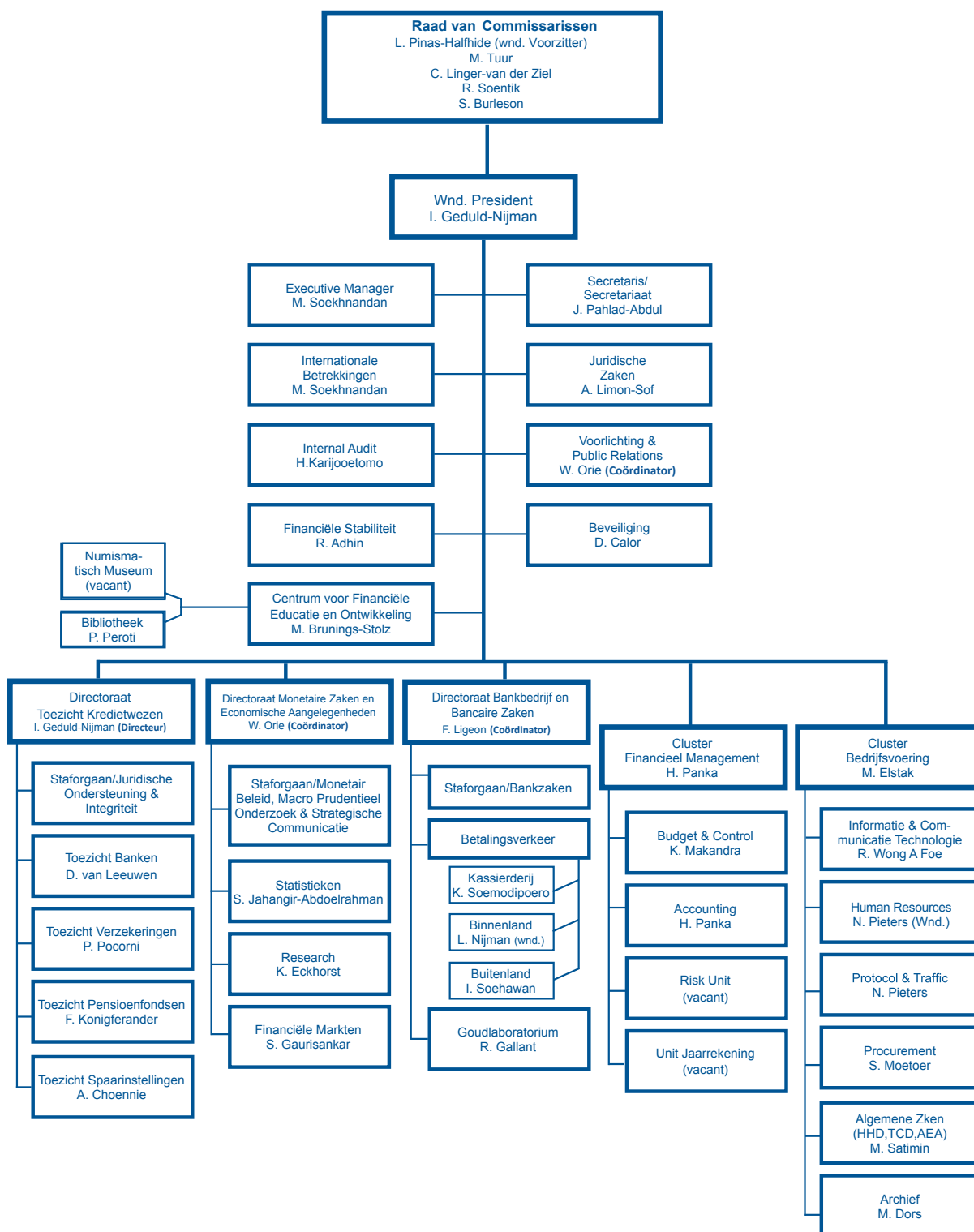
Maurice L. Roemer

Governor

*) De benoemingen van deze raadsleden dienen nog geformaliseerd te worden.

RAAD VAN COMMISSARISSEN, BESTUUR EN AFDELINGSHOOFDEN PER 31 DECEMBER 2015

INHOUD

VOORWOORD

HOOFDSTUK I

INTERNATIONALE EN REGIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN EN BETREKKINGEN

I.1	Algemeen	1
I.2	Productie	1
I.3	Prijspeil en handel	2
	I.3.1 Prijspeil	2
	I.3.2 Handel	3
I.4	Internationale financiële instellingen	3
	I.4.1 Islamic Development Bank en OPEC Fund for International Development	3
	I.4.2 Caribbean Development Bank	4
	I.4.3 Inter-American Development Bank	4
I.5	Overige regionale en internationale betrekkingen	4
	I.5.1 Wereldbank	4
	I.5.2 Agence Française de Développement (AFD)	5
	I.5.3 World Trade Organization (WTO)	5
	I.5.4 Unie van Zuid-Amerikaanse Naties	5
I.6	Economische ontwikkelingen binnen de CARICOM	6

HOOFDSTUK II

DE NATIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELING

II.1	Algemeen	8
II.2	Productie	8
II.3	Confrontatie van middelen en bestedingen	13
II.4	Prijsontwikkelingen	13

HOOFDSTUK III

DE MONETAIRE ONTWIKKELING

III.1	Algemeen	15
III.2	De Ontwikkeling van de liquiditeitenmassa	15
III.3	Dekkingspercentage en liquiditeits-conditie van de Bank	17
III.4	Kredietverlening der overige deposito-nemende instellingen	18
III.5	Dollariseringsgraad	19

HOOFDSTUK IV

DE ONTWIKKELING VAN STAATSFINANCIËN

IV.1	Algemeen	21
IV.2	Ontvangsten en uitgaven	21
IV.3	Financiering	21
IV.4	De staatsschuld	23

HOOFDSTUK V

DE ONTWIKKELING VAN DE BETALINGSBALANS

V.1	Algemeen	25
V.2	Lopende rekening	25
V.2.1	Handelsverkeer	25
V.2.2	Dienstenverkeer	26
V.2.3	Inkomensrekening	16
V.2.4	Inkomensoverdrachten	27
V.3	Financiële rekening	27
V.4	Goud- en deviezenvoorraad	27
V.5	Wisselkoersontwikkeling	28
V.6	Externe vermogenspositie	29
V.7	Externe schuldpositie	30

HOOFDSTUK VI

HET BEDRIJFSECONOMISCH TOEZICHT

VI.1	Algemeen	31
VI.2	Primaire banken	32
VI.2.1	Algemeen	32
VI.2.2	Financiële gegevens	32
VI.3	Verzekeringsmaatschappijen	35
VI.3.1	Algemeen	35
VI.3.2	Financiële gegevens	35
VI.3.2.1	Levensverzekeringsmaatschappijen	35
VI.3.2.2	Schadeverzekeringsmaatschappijen	37
VI.4.	Pensioenfondsen	39
VI.4.1	Algemeen	39
VI.4.2	Wet Algemeen Pensioen 2014	39
VI.4.3	Rapportage	40
VI.4.4	Risico's pensioensector	40
VI.4.5	Financiële gegevens	40
VI.5	Kredietcoöperaties	42
VI.5.1	Algemeen	42
VI.5.2	Financiële gegevens	42
VI.5.3	Rapportage	44
VI.5.4	On-site inspecties	44

HOOFDSTUK VII

BEDRIJF VAN DE BANK

VII.1	Ontwikkeling posten op de bankbalans	45
VII.2	Baten	45
VII.3	Kosten	45
VII.4	Resultaatontwikkeling	46
VII.5	Chartaal betalingsverkeer	46
VII.6	Invoering van het Suriname National Electronic Payment System	47
VII.7	Kasbeweging	47
VII.8	Goudcertificaten	49
VII.9	Naverwisseling	50
VII.10	errekende cheques en giro's	50
VII.11	Verkochte herdenkingsmunten	51
VII.12	Ontwikkeling van de goudproductie en goudexport Internationale ontwikkelingen	51
VII.13	Numismatisch Museum	51

JAARREKENING 2015

Balans per 31 december 2015	54
Resultatenrekening over 2015	56
Toelichting Grondslagen	57
Algemene grondslagen	57
Specifieke grondslagen	61

Toelichting	66
Toelichting op de balans per 31 december 2015	66
Toelichting op de resultatenrekening over 2015	95

Overige gegevens	
Vaststelling jaarrekening	105
Statutaire winstverdeling	105
Vaststelling jaarrekening voorgaand boekjaar	105
Resultaatbestemming	105
Bestuur en Toezichthoudend Orgaan van de Bank	106
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	108
Gebeurtenissen na balansdatum (GNB)	114

BIJLAGEN bij hoofdstukken V en VI	128
--	------------

TABELLEN

HOOFDSTUK I

Tabel I.2	Inflatie	2
Tabel I.3	Ontwikkeling van de wereldhandel	3
Tabel I.4	Reële BBP-groei van de Caricom-lidstaten	7
Tabel I.5	Werkloosheidscijfers	7
Tabel I.6	Caricom inflatiecijfers	7

HOOFDSTUK II

Tabel II.1	Bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen per bedrijfstak in constante prijzen (2007=100)	8
Tabel II.2	Exportvolume en –waarde van aluinaarde	9
Tabel II.3	Goudproductie grootschalige en kleinschalige goudmijnbouw	11
Tabel II.4	Ruwe aardolie- en raffinaderijproductie	11
Tabel II.5	Padieproductie, rijstexportvolume en -exportwaarde	12
Tabel II.6	Bananenproductie, -exportvolume en -exportwaarde	12
Tabel II.7	Confrontatie van bestedingen en middelen	13
Tabel II.8	Consumentenprijsindex- en inflatiecijfers	14

HOOFDSTUK III

Tabel III.1	Ontwikkeling van de geldaggregaten	17
Tabel III.2	Kredieten, reservebasis en rentetarieven van ODI's	19
Tabel III.3	Financiële dollariseringsgraad	20

HOOFDSTUK IV

Tabel IV.1	Overheidsfinanciën op aangepaste kasbasis	22
Tabel IV.2	Staatsuitgaven naar categorie	23
Tabel IV.3	Staatsschuld naar crediteur (volgens de Wet op de Staatsschuld*)	23
Tabel IV.4	Staatsschuld naar crediteur (volgens internationale definitie)	24

HOOFDSTUK V

Tabel V.1	Betalingsbalans 2011-2015	25
Tabel V.2	Externe vermogenspositie	29
Tabel V.3	Externe schuldpositie	30

HOOFDSTUK VI

Tabel VI.1	Instellingen onder toezicht van het Directoraat Toezicht Kredietwezen	31
Tabel VI. 2	Solvabiliteit (in %)	42
Tabel VI.3	Overzicht van kredietcoöperaties die aan de rapportageverplichting voldoen	43

HOOFDSTUK VII

Tabel VII.1	Omvang van de bankbiljettencirculatie per jaarultimo 2015	46
Tabel VII.2	Samenstelling van de bankbiljettencirculatie per kwartaal ultimo 2015	46
Tabel VII.3	Samenstelling van de bankbiljettencirculatie naar coupures per kwartaal ultimo 2015	46
Tabel VII.4	Aantal SNEPS-transacties	47
Tabel VII.5	SRD-waarden van de SNEPS-transacties	47
Tabel VII.6	De kasbeweging bij de Centrale Bank van Suriname	48
Tabel VII.7	Kasontvangsten	48
Tabel VII.8	Kasuitgaven	49
Tabel VII.9	Valse bankbiljetten onderschept bij de banken en de Centrale Bank van Suriname	49
Tabel VII.10	Wederinkoop goudcertificaten	49
Tabel VII.11	Na verwisseling van de Sf-biljetten	50
Tabel VII.12	Aantal verrekende cheques en giro's	50
Tabel VII.13	Verkochte herdenkingsmunten en gedenkpenningen	51

GRAFIEKEN

HOOFDSTUK I

Grafiek II.1	Bauxiet- en aluinaardeproductie	9
--------------	---------------------------------	---

HOOFDSTUK III

Grafiek III.1	Oorzaken van veranderingen in de liquiditeitenmassa in ruime zin (M2)	18
Grafiek III.2	Sectorale kredietverlening in SRD, USD en EUR	20

HOOFDSTUK V

Figuur V.1	Exportproducten Suriname	26
Grafiek V.2	Exportprijzen mineralen 2011-2015	27
Grafiek V.3	Internationale reserves & importdekking	28
Grafiek V.4	Omzetten US\$ valutamarkt	28
Grafiek V.5	Omzet Euro valutamarkt	29

HOOFDSTUK VI

Grafiek VI.1	Solvabiliteitstoetsing primaire banken	33
Grafiek VI.2	Liquiditeitsverhouding primaire banken	33
Grafiek VI.3	Ontwikkeling van rentemarge, totale baten, overige lasten en brutoresultaat primaire banken	34
Grafiek VI.4	Toevertrouwde middelen versus kredietverlening primaire banken	34
Grafiek VI.5	Totale baten ten opzichte van totale lasten der levensverzekeringsmaatschappijen	37
Grafiek VI.6	Winst ná belasting der levensverzekeringsmaatschappijen	37
Grafiek VI.7	Totale baten ten opzichte van totale lasten der schadeverzekeringsmaatschappijen	38
Grafiek VI.8	Winst ná belasting der schadeverzekeringsmaatschappijen	38
Grafiek VI.9	Balanstotaal pensioenfondsen	41
Grafiek VI.10	Totale inkomsten pensioenfondsen	41
Grafiek VI.11	Premie-inkomsten en beleggingen ten opzichte van uitkeringen pensioenfondsen	42
Grafiek VI.12	Kredietcoöperaties balanstotaal	43
Grafiek VI.13	Nettoresultaat van de Kredietcoöperaties	43

HOOFDSTUK VII

Grafiek VII.1	Museum bezoekersaantal 2015	52
---------------	-----------------------------	----

BIJLAGEN bij hoofdstukken V en VI

HOOFDSTUK V

Bijlage V.1	Betalingsbalans 2011 – 2015	128
-------------	-----------------------------	-----

HOOFDSTUK VI

Bijlage VI.1	Gecombineerde Balans Primaire Banken	129
Bijlage VI.2	Gecombineerde Winst en Verliesrekening Primaire Banken	129
Bijlage VI.3	Kredietverlening door Primaire Banken naar Sectoren	130
Bijlage VI.4	Kredietdebiteuren	130
Bijlage VI.5	Kredietverlening ten opzichte van Toevertrouwde Middelen Primaire Banken	130
Bijlage VI.6	Liquiditeit en Solvabiliteit Primaire Banken	131
Bijlage VI.7	Immobilie Primaire Banken	131
Bijlage VI.8	Grote Posten Primaire Banken	131
Bijlage VI.9	Gecombineerde Balans der Levensverzekeringsmaatschappijen	131
Bijlage VI.10	Gecombineerde Winst- en Verliesrekening der Levensverzekeringsmaatschappijen	132
Bijlage VI.11	Solvabiliteitstoetsing Levensverzekerings- maatschappijen	132
Bijlage VI.12	Rentabiliteit Levensverzekeringsmaatschappijen	132
Bijlage VI.13	Gecombineerde Balansen der Schadeverzekeringsmaatschappijen	133
Bijlage VI.14	Gecombineerde Winst- en Verliesrekeningen der Schadeverzekeringsmaatschappijen	133
Bijlage VI.15	Solvabiliteitstoetsing Schadeverzekerings- maatschappijen	133
Bijlage VI.16	Rentabiliteit Schadeverzekeringsmaatschappijen	134
Bijlage VI.17	Enige Financiële Gegevens van Pensioenfondsen	134
Bijlage VI.18	Specificatie van de Beleggingen van Pensioenfondsen	135
Bijlage VI.19	Gecombineerde Balans van Kredietcoöperaties	135
Bijlage VI.20	Gecombineerde Resultatenrekening van Kredietcoöperaties	136
Bijlage VI.21	Balans Pensioenfondsen	136

LIJST VAN AFKORTINGEN

ACH	Automated Clearing House
AMC	Academisch Medisch Centrum
AML/CFT	Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism-richtlijn
BEIP-2	Basic Education Improvement II' fase 2
CDB	Caribbean Development Bank
CEED	Centrum voor Strategische Defensiestudies van de Zuid-Amerikaanse Defensieraad
CNY	Chinese Yuan
CPI	De consumentenprijsindex
CSD	Central Securities Depository
ECCU	Eastern Caribbean Currency Union
FAI	Food & Agricultural Industries Suriname
ICOM	International Council of Museums
ISAGS	Zuid-Amerikaanse Instituut voor overheidsbeleid in de gezondheidssector
IsDB	Islamic Development Bank
MARDI	Malaysian Agricultural Research & Development Institute
MEGA	Mega Insurance Company Ltd.
MINOWC	Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur
NPL's	Non-performing loans
ODI's	Overige deposito-nemende instellingen
OFID	OPEC Fund for International Development
RGD	Regionale Gezondheidsdienst
ROSC	Report on the Observance of Standards and Codes
RTGS	Real Time Gross Settlement Systeem
RTGS	Full Member Country Partner Strategy
SAB	Surinaams Alcoholbedrijf
SB	Staatsblad
SBF	Suriname Business Forum
SCA	Suriname Chartered Accountants Institute
SNEPS	Suriname National Electronic Payment Systems
TFA	Trade Facilitation Agreement
TVET	Health Facilities Improvement Project" en het Reforming Technical & Vocational Education and Training
UNASUR	Unie van Zuid-Amerikaanse Naties
VSA	de Verenigde Staten van Amerika
WTK	Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen

HOOFDSTUK I

INTERNATIONALE EN REGIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN EN BETREKKINGEN

I.1 Algemeen¹

De groei van de wereldeconomie in 2015 bleef achter ten opzichte van 2014 als gevolg van een groeivertraging in China en andere grote opkomende markteconomieën. De groeivertraging van de Chinese economie wordt toegeschreven aan de inspanningen van de Chinese regering om de binnenlandse economie te hervormen. In dit proces zal de binnenlandse consumptie de rol van de exporten en investeringen als belangrijkste motor van economische groei overnemen. Echter leverden deze inspanningen nog onvoldoende resultaat op. De vertraagde economische groei van China resulteerde in lagere grondstofprijzen en in afname van de exporten, hetgeen een druk uitoefende op de groei van de handel van Aziatische en Latijns-Amerikaanse economieën.

Bij de belangrijkste ontwikkelde landen was er sprake van een lichte groei van de economie welke weliswaar onder de verwachte groei bleef. Groeiherstel in de Verenigde Staten van Amerika (VSA), ondersteund door de groei van consumptie, werd mede gevoed door herstel van de arbeidsmarkt, hersteld vertrouwen van de particuliere sector in de economie en betere financiële condities. Het herstel van de Eurozone zette zich voort, onder invloed van lagere olieprijsen en een toename van de kredietverlening van de commerciële banken. Ondanks een zwakke binnenlandse vraag, vertoonde de Japanse economie tekenen van geleidelijk herstel.

I.2 Productie

De groei van de mondiale economie in 2015 was 0,3 procentpunt lager dan die in 2014 (Tabel I.1). De opkomende economieën en ontwikkelingslanden hebben voor meer dan 70% bijgedragen aan de groei van de wereldeconomie. In vijf opeenvolgende jaren daalde de groei in de opkomende economieën en ontwikkelingslanden, terwijl het lichte herstel in de ontwikkelde economieën zich voortzette. Hierbij groeide het bruto binnenlands product van de ontwikkelde economieën met 1,9% in 2015, ten opzichte van 1,8% in 2014 door de toename van de binnenlandse vraag.

De groei van de Amerikaanse economie bleef in 2015 op het niveau van 2014 (2,4%). De toegenomen consumentenbestedingen en activiteiten in de woningsector hielden de bedrijvigheid op gang, terwijl zwakke bedrijfsinvesteringen en dalende exporten, als gevolg van de sterke dollarkoers, de groei onder druk zette.

Het groeitempo in de Eurozone versnelde van 0,9%

Tabel I.1
Groei van de wereldproductie¹
(in procenten)

Omschrijving	2011	2012	2013	2014	2015
Wereld	4,2	3,5	3,3	3,4	3,1
Ontwikkelde economieën	1,7	1,2	1,2	1,8	1,9
waaronder:					
Verenigde Staten van Amerika	1,6	2,2	1,5	2,4	2,4
Eurogebied	1,6	-0,9	-0,3	0,9	1,6
Japan	-0,5	1,7	1,4	0,0	0,5
Opkomende economieën en ontwikkelingslanden	6,3	5,3	4,9	4,6	4,0
waaronder:					
Brazilië	3,9	1,9	3,0	0,1	-3,8
Rusland	4,3	3,5	1,3	0,7	-3,7
India	6,6	5,6	6,6	7,2	7,3
China	9,5	7,7	7,7	7,3	6,9
Zuid-Afrika	3,2	2,2	2,2	1,5	1,3

Bron: Internationaal Monetair Fonds

¹ Reële BBP-groei

1 De data met betrekking tot de internationale economische ontwikkelingen zijn gehaald uit World Economic Outlook (WEO) april 2016 van het Internationaal Monetair Fonds.

in 2014 naar 1,6% in 2015 en werd hoofdzakelijk veroorzaakt door de stijging van de particuliere consumptie. Hierbij speelde de lage prijs van olie, die door Europa op grote schaal wordt geïmporteerd, een grote rol. De Japanse economie groeide licht en wel met 0,5% in het verslagjaar, terwijl deze in het jaar ervoor geen groei vertoonde.

Economische activiteiten van de opkomende economieën en ontwikkelingslanden namen ten opzichte van 2014 af met 0,6 procentpunt tot 4,0% in 2015. Alleen India noteerde een hogere groei in 2015. Deze bedroeg 7,3% in 2015 en werd primair gedreven door de dalende olieprijs, daar India een grote olie-importeur is, en de toegenomen consumentenuitgaven.

De Chinese economie groeide in het verslagjaar met 6,9%; het laagste niveau sinds 1990. De groei- vertraging in 2015 was voornamelijk het gevolg van de omslag die China maakte van een export- en investeringgedreven economie naar een economie aangejaagd door consumentenbestedingen en diensten.

Deze groei- vertraging in China had grote invloed op de wereldhandel, die in 2015 met 0,7 procentpunt afnam ten opzichte van 2014. Daarnaast induceerde de groei- vertraging in China ook een daling van wereldmarktprijzen voor grondstoffen in het verslagjaar. Dit had een negatief effect op de export van de grondstofafhankelijke economieën.

De economieën van Rusland en Brazilië noteerden een inkrimping van respectievelijk 3,7% en 3,8%. Evenals Zuid-Afrika, leden deze grondstofexporterende economieën onder de relatief lage internationale grondstofprijzen.

I.3 Prijspeil en handel

I.3.1 Prijspeil

Als gevolg van lagere energie- en voedselprijzen, bleef de inflatie in 2015 laag in de ontwikkelde economieën. Deze bedroeg 0,3% (Tabel I.2). De inflatie in de VSA was slechts 0,1% en 0,0% in de Eurozone. In Japan bedroeg de inflatie 0,8 %.

Het inflatietempo versnelde in de opkomende economieën, als gevolg van onder andere depreciaties van de wisselkoersen en hogere reële lonen. In Brazilië steeg de inflatie naar 9,0%, deels ten gevolge van het lagere goederenaanbod samenhangend met daling van de productie. De inflatie in India was lager dan in 2014 en bedroeg 4,9%. Hogere reële lonen en de devaluatie van de Russische Roebel heeft de inflatie in Rusland gestuwd naar 15,5%. Evenals in 2014 gelukte het China om in 2015 de inflatie (1,4%), vanwege lagere energie- en grondstofprijzen, onder controle te houden.

Tabel I.2
Inflatie
(in procenten)

Omschrijving	2011	2012	2013	2014	2015
Consumptieprijzen:					
Ontwikkelde economieën	2,7	2,0	1,4	1,4	0,3
waaronder:					
Verenigde Staten van Amerika	3,1	2,1	1,5	1,6	0,1
Eurogebied	2,7	2,5	1,3	0,4	0,0
Japan	-0,3	0,0	0,4	2,7	0,8
Opkomende economieën en ontwikkelingslanden	7,1	5,8	5,5	4,7	4,7
waaronder:					
Brazilië	6,6	5,4	6,2	6,3	9,0
Rusland	8,4	5,1	6,8	7,8	15,5
India	9,5	9,9	9,4	5,9	4,9
China	5,4	2,6	2,6	2,0	1,4
Zuid-Afrika	5,0	5,7	5,8	6,1	4,6

Bron: Internationaal Monetair Fonds

Tabel I.3
Ontwikkeling van de wereldhandel
(jaarlijkse procentuele mutatie)

Omschrijving	2011	2012	2013	2014	2015
Handel in goederen					
Wereldhandel					
Volume	7,1	2,8	3,4	3,5	2,8
Prijsdeflator in US-dollars	11,1	-1,7	-0,6	-1,8	-12,9
Wereldhandelsprijsen in US-dollars					
Industriële producten	6,4	0,5	-1,0	-0,7	-4,0
Olieproducten	31,6	1,0	-0,9	-7,5	-47,5
Niet-olie primaire producten	18,0	-10,0	-1,4	-4,0	-17,5
Wereldhandelsvolume					
Ontwikkelde economieën:					
Export	5,9	2,3	3,0	3,5	3,4
Import	5,0	1,1	2,2	3,5	4,3
Opkomende economieën en ontwikkelingslanden:					
Export	9,0	4,0	4,4	3,1	1,7
Import	11,4	5,6	5,2	3,7	0,5
Ruilvoetverhouding					
Ontwikkelde economieën	-2,1	-1,3	0,8	0,1	1,8
Opkomende economieën en ontwikkelingslanden	3,5	0,5	0,1	-0,4	-4,1

Bron: Internationaal Monetair Fonds

I.3.2 Handel

In 2015 was er sprake van groeivertraging in het wereldhandelsvolume. Dit groeide met 2,8% in 2015, terwijl er in 2014 nog sprake was van een groei van 3,5% (Tabel I.3). Deze vertraging werd veroorzaakt door de afname van de in- en uitvoer die deels het gevolg was van lagere investeringen en productieactiviteiten.

De daling van de wereldhandelsprijsen bedroeg in 2015 12,9% tegenover 1,8% in 2014. Deze afname was het gevolg van een sterke terugval in internationale energieprijzen en de prijs van "niet-olie primaire producten".

De ontwikkelde economieën registreerden in 2015 een lichte afname van de groei in hun exportvolume en een toename in de groei van hun importvolume. Niettemin verbeterde hun ruilvoet. Bij de opkomende economieën en ontwikkelingslanden was er echter sprake van een sterke daling van zowel hun export- als importvolume wat leidde tot een verdere verslechtering van hun ruilvoetverhouding.

I.4 Internationale financiële instellingen

I.4.1 Islamic Development Bank en OPEC Fund for International Development

De relatie tussen Suriname en de Islamic Development Bank (IsDB) heeft zich in 2015 geconcentreerd

op de uitvoering van de projecten die in 2014 zijn geïnitieerd. Het betrof twee projecten in de sociale sector die opgenomen waren in het "Interim Strategy" rapport van 2013, te weten: het "Health Facilities Improvement Project" en het "Reforming Technical & Vocational Education and Training (TVET) Project". Het eerste betreft de bouw van het nieuwe Academisch Medisch Centrum (AMC), inclusief de renovatie van het bestaande gebouw van het Academisch Ziekenhuis en renovatie van vijf poliklinieken van de Regionale Gezondheidsdienst (RGD). Het bijzondere aan dit project is dat het studiemogelijkheden biedt aan het personeel uit de medische sector. Er is ook gewerkt aan de institutionele versterking van het Ministerie van Volksgezondheid. De totale projectkosten waren geraamd op US\$ 96,5 miljoen. Het bedrag dat IsDB voor dit project beschikbaar heeft gesteld is US\$ 60,0 miljoen, terwijl de Staat Suriname minimaal US\$ 10,0 miljoen bijdraagt. De ontwikkelingspartner, de OPEC Fund for International Development (OFID), zal dit project mede financieren en wel voor een bedrag van US\$ 26,5 miljoen.

Het tweede project, TVET, wordt door het Ministerie van Onderwijs, Wetenschap en Cultuur (MINOWC) uitgevoerd. De kosten zijn begroot op US\$ 18,5 miljoen, waarbij de IsDB US\$ 15,8 miljoen financiert en de Staat Suriname het resterend gedeelte voor haar rekening neemt. In 2015 is verder uitvoering gegeven aan genoemd project door het MINOWC.

In het kader van de Zuid-Zuid-relatie is de IsDB als intermediair opgetreden in de samenwerking tussen Suriname en de Malaysian Agricultural Research & Development Institute (MARDI) voor het “Reverse Linkage Project on Rice Production”. Voor dit project is door de IsDB een bedrag van US\$ 2,4 miljoen als concessionele lening ter beschikking gesteld van Suriname, terwijl MARDI zal bijdragen met de technische kennis die nodig is bij de uitvoering van dit project. Vanwege het verkiezingsjaar ondervond de uitdieping van deze samenwerking enige stagnatie en werd in 2016 verder invulling hieraan gegeven.

1.4.2 Caribbean Development Bank

In 2014 werd, na één jaar lid te zijn, voor het eerst een “Country Strategy report 2014-2018” voor Suriname opgesteld door de Caribbean Development Bank (CDB). Als ontwikkelingsbank voor het Caribisch gebied, streeft de CDB ernaar bij te dragen aan de duurzame economische groei en ontwikkeling van de CARICOM-lidlanden alsook aan de bevordering van de economische samenwerking en integratie tussen hen. Wat de bijdrage van CDB aan de ontwikkeling voor Suriname betreft, blijkt dat de geïdentificeerde sectoren afgestemd zijn op het Nationaal Ontwikkelingsplan 2012-2016 van de Republiek Suriname. In dit kader is door de CDB een bedrag van US\$ 266,8 miljoen beschikbaar gesteld, inclusief een bedrag van US\$ 10,0 miljoen onder het Special Development Fund Allocation en een schenking van US\$ 3,3 miljoen. De lopende projecten in 2015 waarvan de overeenkomsten in 2014 zijn getekend, betreffen:

- “Enhancement of TVET” voor een bedrag van US\$ 21,0 miljoen ten behoeve van het Ministerie van Onderwijs. Aangetekend moet worden dat deze lening complementair is aan de TVET-lening die met de IsDB is aangegaan. Het IsDB project ondervond stagnatie waardoor de lening van CDB nog niet kon worden uitgekeerd. Derhalve zijn “the conditions prior to first disbursement van de CDB loan” in 2015 niet gehaald.
- “Feasibility study for the technical, financial and legal requirements for the establishment of an electronic single window facility” ten bedrage van US\$ 228.140.
- “Developing the Export Readiness of Suriname’s Agrifood Enterprises for the CARICOM market” - ten bedrage van US\$ 273.761.

De laatstgenoemde twee projecten zijn middels een schenking gefinancierd en door het Ministerie van Handel en Industrie in samenwerking met het Suriname Business Forum (SBF) uitgevoerd.

1.4.3 Inter-American Development Bank (IaDB) Algemeen

In 2015 heeft de IaDB 171 projecten voor de regio goedgekeurd voor een totaalbedrag van US\$ 11,3 miljard. De allocatie van de goedgekeurde middelen zag er als volgt uit: sectoren integratie en handel (8%), ontwikkelingsinstituten (32%), infrastructuur en milieu (39%) en sociale sector (22%). Het goedgekeurd bedrag van 2015 was ten opzichte van 2014 een vermindering van 18,1% (US\$ 13,8 miljard goedgekeurd ten behoeve van 168 projecten).

Projecten in Suriname

Wat het ontwikkelingsbeleid voor Suriname betreft, is er in 2015 een lening ten bedrage van US\$ 20,0 miljoen goedgekeurd ten behoeve van het project ‘Basic Education Improvement II’ fase 2 (BEIP II-fase 2). Deze overeenkomst, welke getekend is in december 2015, is bedoeld om de leerresultaten te verbeteren in de onderbouw van het voortgezet onderwijs en basisonderwijs.

BEIP II is verdeeld in twee fasen en verspreid over een periode van acht jaar (Fase 1: 1-4 jaar; Fase 2: 5-8 jaar). In 2004 werd het project BEIP I geïnitieerd door de Surinaamse regering en de IaDB die deels het onderwijshervormingsprogramma financiert. De overeenkomst voor Fase 1, die getekend is in 2012, richtte zich op de ontwikkeling van het curriculum voor het basisonderwijs en op het vergroten van de leerresultaten van studenten.

1.5 Overige regionale en internationale betrekkingen

1.5.1 Wereldbank

Na een periode van bijkans 30 jaar, is in 2014 de werkrelatie met de Wereldbank weer volledig hersteld. Dit kwam tot uitdrukking in de ‘Full Member Country Partner Strategy (MCPS)’, opgesteld voor de periode 2014-2018. Hierbij is de focus gericht op armoedebestrijding en het verbeteren van de sociaaleconomische omstandigheden, waarbij de nadruk wordt gelegd op de onderwijssector, de mijnbouwsector en het rampenmanagement. De uitvoering van de projecten heeft echter geen voortgang gevonden in 2015.

Vermeldenswaard is dat in 2015 de Wereldbank een bedrag van US\$ 35.000 vrijmaakte uit een schenking van US\$ 300.000, voor het Report on the Observance of Standards and Codes project (ROSC). Dit project vloeide voort uit de Interim Strategy overeenkomst en had als doel de capaciteit te versterken

van de Rekenkamer van Suriname en van de accountants beroepsorganisatie in Suriname, het Suriname Chartered Accountants Institute (SCAI).

I.5.2 Agence Française de Développement (AFD)

In november 2015 is de relatie tussen Suriname en AFD verder uitgebreid met de ondertekening van een Memorandum of Understanding waarin de intentie tot samenwerking op vier beleidsgebieden is opgenomen. Deze zijn:

- “Support for the Development of Eastern Suriname”. Dit beleidsgebied bestaat uit een aantal componenten waaronder verbetering van het netwerk en elektrificatie van gebieden rond Moengo en Albina. De investeringskosten bedragen tussen de € 20 en € 30 miljoen. Een andere component betreft de verstedelijking van Albina, waarvoor het AFD bereid is € 10 miljoen beschikbaar te stellen.
- “Commewijne water supply”. Dit project behelst o.a. de overname van de waterdistributie door de Surinaamsche Waterleiding Maatschappij (SWM) van de Dienst Watervoorziening van het Ministerie van Natuurlijke Hulpbronnen. Tevens is opgenomen de zuivering en distributie van oppervlaktewater ter vervanging van de grondwaterproductie. Deze overeenkomst is in november 2015 getekend door AFD en SWM en de investering voor dit project is begroot op € 30 miljoen.
- “Women Health”. AFD zal de gezondheidssector in Suriname blijven ondersteunen door een programma te financieren dat gericht is op de gezondheid van vrouwen in Suriname (€ 10 - € 15 miljoen). Dit programma zal onder andere worden uitgevoerd via de poliklinieken die beheerd worden door de Medische Zending en de RGD. Ook zal er een speciale unit worden gebouwd in het Academisch Ziekenhuis voor moeder- en kindzorg.
- “Urban development of Paramaribo”. Ter minimalisering van het risico dat Paramaribo onder water loopt, zal AFD lobbyen voor fondsen om te investeren in een programma voor het managen van het afvalwater en de afwatering van Groot-Paramaribo.

I.5.3 World Trade Organization (WTO)

Suriname heeft zich in 2015 geconcentreerd op de voorbereiding van de notificatieverplichtingen betreffende de Trade Facilitation Agreement (TFA) van 2014. De notificatieverplichtingen bestaan uit drie categorieën, waarbij het belangrijkste doel is het transparant maken van de handelsprocedures en

het bevorderen van de efficiëntie bij het drijven van handel. De categorieën houden het volgende in:

- Categorie A - het vaststellen van de wettelijke regelingen die nationaal al in overeenstemming zijn met de TFA.
- Categorie B - maatregelen, waarbij de wetgeving en procedures worden aangepast. Suriname heeft ten aanzien van deze categorie aangegeven nog tijd nodig te hebben om deze maatregelen te implementeren en dat technische assistentie vanuit WTO wenselijk is.
- Categorie C - het voldoen aan standaarden (policy reform) voor de export van landbouwproducten door het plaatsen van koelcellen en verpakkingsfaciliteiten op de havens. Ook hebben deze maatregelen betrekking op het wijzigen van de regels voor de (financiële) dienstverlening. Voor de invoering van deze categorie maatregelen is ook technische ondersteuning nodig.

Door de opgelopen contributieachterstanden kwam Suriname in 2015 niet in aanmerking voor technische en financiële ondersteuning vanuit de WTO, waardoor er nauwelijks projecten zijn uitgevoerd.

I.5.4 Unie van Zuid-Amerikaanse Naties (UNASUR)

Het roulerende voorzitterschap van UNASUR was in 2015 in handen van Uruguay, die de scepter in december 2014 overnam van President Desiré Delano Bouterse. Deze positie werd door Uruguay opeenvolgend ingevuld door José Mujica en Tabaré Vazquez die elkaar in de functie van President van Uruguay opvolgden in 2015. De Secretaris-Generaal (SG) van de UNASUR, Ernesto Samper Pizano die sinds augustus 2014 voor twee jaar in deze functie is gekozen, stelde drie specifieke agenda's vast:

- Politieke agenda: gericht op het versterken van de burgerparticipatie;
- Economische agenda: verhoging van het concurrentievermogen en verbetering van de efficiëntie van de productieketen ter opvoering van de toegevoegde waarde van de productie;
- Sociale Agenda: heeft tot doel de nadruk op de factor mens te leggen bij zijn ontwikkeling en de vermindering van sociale verschillen.

In 2015 werden verschillende administratieve en financiële resoluties aangenomen, op het niveau van de vergadering van de Zuid-Amerikaanse Raad van de Ministers van Buitenlandse Zaken. Het gaat hierbij om:

- De aanname van de UNASUR-begroting voor 2016 en amenderingen van de begroting van 2015.
- De invulling van de positie van directeur voor de

samenwerkingsverbanden politieke en defensie, economische en sociale aangelegenheden, internationale samenwerking en technische aangelegenheden, alsook burgerveiligheid en justitie.

- De aanneming van het organogram van het UNASUR Algemeen Secretariaat.
- De goedkeuring van werkprogramma's, c.q. werkdocumenten van de sectorale raden.
- De creatie van een "High Level Group" betreffende Zuid-Zuid-samenwerking.
- De amendering van de regelgeving betreffende Fonds voor Gemeenschappelijke Initiatieven.
- De uniforme regels voor de toekomstige begroting en organogram van het Centrum voor Strategische Defensiestudies van de Zuid-Amerikaanse Defensieraad (CEED²) en het Zuid-Amerikaanse Instituut voor overheidsbeleid in de gezondheidssector (ISAGS³).

Andere gebieden van samenwerking die prioriteit genieten in UNASUR-verband zijn de fysieke infrastructuur, verbetering van de toegang tot medicamenten en informatie over tarieven van medicamenten die in de regio worden geproduceerd.

Suriname en UNASUR

Om de fysieke integratie tussen Suriname en de andere UNASUR-landen te bevorderen is als één van de prioriteitsprojecten opgenomen de aanleg van de wegverbindingen tussen Venezuela, Brazilië, Guyana en Suriname (inclusief de bouw van een brug over de Corantijnrivier).

Suriname heeft als initiatiefnemer een voorstel voor het opzetten en functioneren van een UNASUR Jongerenorgaan opgestuurd naar de lidlanden in januari 2015. Dit voorstel is een compilatie van de bijdragen van alle lidlanden.

Tussen mei en juli 2015 werd er officieel commentaar ontvangen van Argentinië, Bolivia, Brazilië en het Algemeen Secretariaat. Deze lidlanden en het Algemeen Secretariaat hebben het voorstel ondersteund en gingen akkoord met het opzetten van een UNASUR Jongerenorgaan. In het kader van het vervolgtraject voor het opzetten van dit orgaan is in samenspraak met het Ministerie van Sport- en Jeugdzaken, de positie van Suriname door het Ministerie van Buitenlandse Zaken geformuleerd.

De tweede fase van het project Expreso Sur, een

filmdocumentaire over cultuuruitingen in Zuid-Amerika, werd gelanceerd op 4 september 2015, de datum waarop de ministers van Cultuur in Uruguay bijeenkwamen.

Wat Suriname betreft, vertegenwoordigd door het directoraat Cultuur van het Ministerie van Onderwijs, Wetenschappen en Cultuur in Suriname, zijn twee documentaires gepresenteerd over culturele, c.q. religieuze volksevenementen, waaronder de viering van het Phagwafeest. Ook hebben de aanwezige lidlanden tijdens deze bijeenkomst de declaratie inzake de preventie en bestrijding van de illegale handel in materiële culturele erfgoederen aangenomen.

I.6 Economische ontwikkelingen binnen de CARICOM

Volgens het "2015 Economic Review and 2016 Forecast"-rapport van CDB heeft het Caribisch gebied een moeilijk economisch jaar gehad in 2015, wat voornamelijk veroorzaakt werd door de zwakkere groei van de wereldeconomie. Zoals eerder vermeld, is de trage groei van de Chinese economie de voornaamste oorzaak. Landen in de regio die afhankelijk zijn van de export van grondstoffen, noteerden hierdoor lage groeicijfers. De dalende grondstofprijzen zijn van invloed geweest op voornamelijk de mineralen en andere grondstof-exporterende landen binnen de regio met name Suriname, Guyana en Trinidad en Tobago.

De economie van Trinidad en Tobago groeide minder, mede vanwege inkrimping van de verdiensten uit de energiesector (Tabel I.4). In Guyana nam de productie van goud en bauxiet af, mede vanwege de daling van de grondstofprijzen. Aan de andere kant beleefde de landbouwsector een opleving door toegenomen productie van rijst en suiker. Suriname wordt ook geplaatst in de rij van landen die een lage groei hebben genoteerd. De landen die voornamelijk afhankelijk zijn van het toerisme presteerden relatief beter vanwege een toename van het aantal toeristen. De meeste toeristen waren afkomstig uit VSA en Engeland, die een betere economische groei in 2015 hebben genoteerd.

Behalve de sterke afhankelijkheid van overzeese markten, is de regio ook kwetsbaar voor natuurinvloeden die aanzienlijke schade veroorzaken. In Haïti had de droogte een daling van de landbouw-

² Centro de Estudios Estratégicos de Defensa del Consejo de Defensa Suramericano

³ Instituto Sul-Americano de Governo em Saúde

Tabel I.4
Reële BBP-groei van de Caricom-lidstaten
(in procenten)

	2014	2015
Bahamas	1,0	1,0
Barbados	0,2	0,5
Belize	3,6	2,0
Curaçao	-1,1	0,2
Eastern Caribbean Currency Union	2,9	2,6
Guyana	3,8	3,0
Haïti	0,5	1,0
Jamaica	2,8	1,7
Sint Maarten	1,5	0,3
Suriname	3,4	0,1
Trinidad en Tobago	1,9	0,2

Bron: 2015 Economic Review/ 2016 Forecast, Caribbean Development Bank

productie tot gevolg. Hoewel de droogte ook invloed had op de landbouwsector in Jamaica, droeg deze sector samen met de productiesector (voornamelijk het herstel in de aardolieproductie en de productie van voedsel en drank) toch bij aan economische groei.

Werkloosheid is een punt van zorg in een groot deel van de regio. Jeugdwerkloosheid in het Caribisch gebied is volgens een onderzoek van de CDB⁴ de hoogste in de wereld. In Jamaica, Belize en de Bahama's is een lichte daling van de werkloos-

heid genoteerd (Tabel I.5). In Belize en Barbados daalde de werkloosheid vanwege toegenomen activiteiten in de landbouw- en constructiesector. In Suriname steeg de werkloosheid door sluiting van de Suralco.

In het verslagjaar steeg de inflatie in de regio, met enkele uitzonderingen, zoals Barbados, als gevolg van onder andere de invoering van de Belasting op Toegevoegde Waarde in januari 2015, alsook in Haïti en in Suriname onder andere als gevolg van wisselkoersstijgingen (Tabel I.6).

Hoge prijzen voor voedsel en tabaksproducten zijn onder andere een van de belangrijke oorzaken voor de prijsstijgingen in de regio. De inflatie werd enigszins ingedamd door de lage wereldmarktprijzen voor ruwe olie. Opvallend is de deflatie in Barbados, Eastern Caribbean Currency Union (ECCU) en Guyana.

Voorts blijkt de hoge schuldenlast nog steeds een probleem te zijn voor de regio, omdat het de fiscale ruimte van overheden om de economie te stimuleren doet afnemen. Desondanks zijn in 2015 haast alle landen met een hoge schuldenlast bij de CDB erin geslaagd om de groei van hun schuldenlast te beperken door hun begrotingstekorten te verminderen.

Tabel I.5
Werkloosheidscijfers
(in procenten)

	2014	2015
Bahamas	15,0	13,4
Barbados	13,2	12,0
Belize	11,1	10,2
Cayman island	4,7	5,6
Jamaica	13,8	13,1
Sint Lucia	24,4	25,0
Suriname	7,0	*12,0
Trinidad and Tobago	3,3	3,2

Bron: 2015 Economic Review/ 2016 Forecast, Caribbean Development Bank

*Projectie ILO

Tabel I.6
Caricom inflatiecijfers
(in procenten)

	2014	2015
Barbados	1,9	-1,1
Belize	1,6	2,1
ECCU	1,5	-1,8
Guyana	0,9	-1,0
Jamaica	4,0	5,5
Haïti	3,9	9,0
Suriname	3,4	6,9
Trinidad and Tobago	5,7	4,7

Bron: 2015 Economic Review/ 2016 Forecast, Caribbean Development Bank

4 Caribbean Development Bank's Report: "2015 Economic Review/ 2016 Forecast" uitgegeven 24 februari 2016

HOOFDSTUK II

DE NATIONALE ECONOMISCHE ONTWIKKELING

II.1 Algemeen

De economie realiseerde in 2015 een inkrimping van 3,4%, in tegenstelling tot een lichte groei van 0,3% in 2014. Deze economische krimp werd voornamelijk teweeggebracht door de sectoren "Handel", "Mijnbouw" en "Overheid". Daarentegen droegen de sectoren "Constructie", "Landbouw, Veeteelt en Bosbouw", "Transport, Opslag en Communicatie" en "Industrie/Fabricage" positief bij aan de groei van het bruto binnenlands product.

De confrontatie van middelen en bestedingen vertoonde een binnenlands spaartekort vanwege de sterk toegenomen binnenlandse private en publieke consumptie en investeringen. Samen met het saldo van de primaire en secundaire inkomensovermakingen, resulteerde dit spaartekort in een tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans.

Inflatie versnelde in het verslagjaar. Deze versnelling van het inflatietempo werd onder andere veroorzaakt door een verhoging van tarieven van nutsvoorzieningen, met name van elektriciteit. Bovendien had de

druk op de wisselkoers, welke resulteerde in een devaluatie van de Surinaamse dollar ten opzichte van de Amerikaanse dollar, een stuwend effect op de inflatie.

II.2 Productie

De genoteerde groei-afname van de economie van 3,4% (Tabel II.1) in het verslagjaar, was het gevolg van verminderde economische activiteiten in de verschillende bedrijfstakken. De contractie binnen de categorie "Handel" (-10,5%) kan onder meer worden toegeschreven aan de stijging van de wisselkoers, terwijl, in lijn met een afname van het aantal binnengekomen toeristen, de activiteit in de categorie "Hotels en Restaurants" afnam met 12,3%. De mijnbouwsector vertoonde eveneens een krimp. De dalende wereldmarktprijzen en de sluiting van het bauxietbedrijf Suralco resulteerden in een afname van de activiteiten in deze sector met 14,6%. Ook de overheidssector kromp in reële termen met 11,5% in 2015. De groei in de sectoren "Constructie" (16,6%), "Landbouw, Veeteelt en Bosbouw" (7,8%), "Transport, Opslag en Communicatie" (2,8%) en "Industrie/Fabricage" (1,1%) compenseerde daarentegen onvoldoende voor de inkrimping in de eerdergenoemde sectoren.

Tabel II.1
Bruto toegevoegde waarde tegen basisprijzen per bedrijfstak
in constante prijzen (2007=100)
(in miljoenen SRD)

	2011	2012	2013	2014	2015
Landbouw, Veeteelt en Bosbouw	750	854	721	743	801
Visserij	299	302	331	347	334
Mijnbouw	630	649	633	596	509
Industrie/Fabricage	2.086	1.708	1.857	1.706	1.724
Elektriciteit, Gas en Water	164	166	179	177	172
Constructie	443	445	466	558	651
Handel	1.708	1.822	1.877	1.843	1.650
Hotels en Restaurants	262	304	306	305	268
Transport, Opslag en Communicatie	614	644	645	674	693
Financiële instellingen	499	557	730	600	566
Zakelijke Diensten	308	316	326	338	348
Overheid (excl. Onderwijs en Gezondheidszorg)	398	419	421	505	447
Onderwijs	259	301	340	342	301
Gezondheidszorg	274	440	441	349	345
Overige Gemeenschapdiensten, Persoonlijke en Sociale diensten	71	74	76	78	78
Bruto Binnenlands Product tegen marktprijzen (2007 prijzen)¹	9.573	9.886	10.176	10.202	9.854
Groei in %	5,3	3,3	2,9	0,3	-3,4
Bruto Binnenlands Product tegen marktprijzen (lopend)	14.452	16.434	16.981	17.294	16.357

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek
1 Formele en informele sector

Sectorale bijdrage aan het BBP

A. Mijnbouwsector

De mijnbouwsector maakte, vanwege de relatief lage internationale grondstofprijzen in 2015 ongunstige ontwikkelingen door. Deze lage prijzen waren onder andere het gevolg van de aanhoudende vertraging van de economische bedrijvigheid in ontwikkelingslanden en in de opkomende economieën. Vooral de trage groei in China is een belangrijke stagnerende groeifactor geweest. Het productievolume in de subsectoren goud en bauxiet daalde significant, vanwege de stopzetting van de productieactiviteiten van de bauxietmaatschappij Suralco en de afname van bedrijvigheid in de goudsector, terwijl het productievolume van ruwe olie nagenoeg constant bleef.

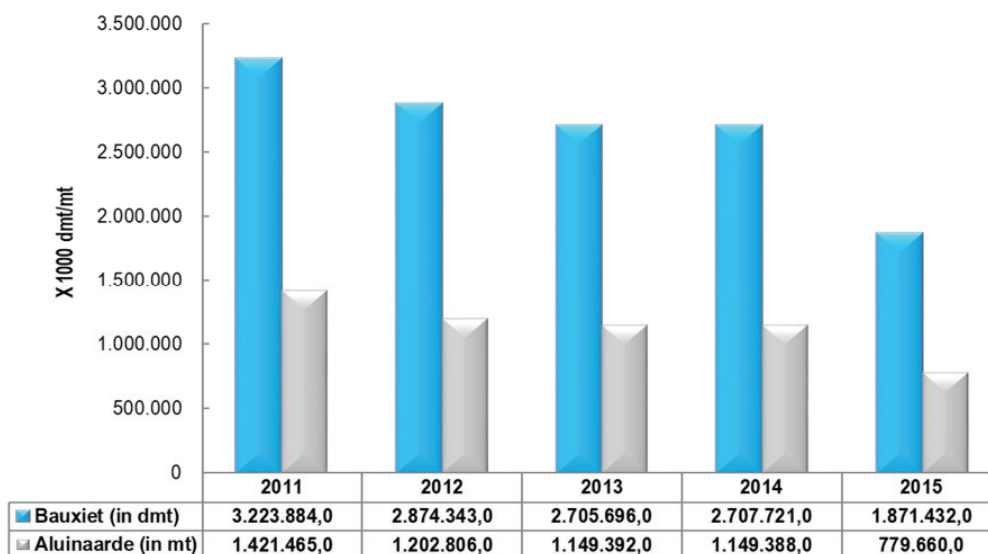
Bauxiet

In 2015 is ten opzichte van 2014 zowel de bauxiet- als de aluinaardeproductie sterk afgenomen (met respectievelijk 30,9% en 32,2%). (Grafiek II.1).

Deze afname vloeit voort uit de beëindiging van de productieactiviteiten van de bauxietmaatschappij Suralco, waarbij de productie gestaag werd afgebouwd. Tengevolge daarvan liep het exportvolume in 2015 ten opzichte van 2014 met 31,44% terug (Tabel II.2).

De multinational Alcoa had al in 2014 aangekondigd de productie van aluinaarde in Suriname drastisch te zullen verminderen om zijn concurrentiepositie te verbeteren. Aangezien na onderhandeling tussen de Surinaamse Overheid en Alcoa over de voortzetting van de bauxietsector er geen overeenkomst werd bereikt, is de aluinaardeproductie in Suriname per november 2015 door Alcoa stopgezet.

Grafiek II.1
Bauxiet- en aluinaardeproductie

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel II.2
Exportvolume en –waarde van aluinaarde

Jaar	Volume in metrieke ton	Prijs US\$/metrieke ton	Waarde in US\$
2011	1.411.436	348,4	491.768.297
2012	1.202.236	299,0	359.443.606
2013	1.145.712	301,1	345.004.637
2014	1.161.049	301,7	350.264.384
2015	796.000	301,8	231.967.787

Bron: Suralco

Goud

Algemeen

In 2015 was er sprake van een verminderde bedrijvigheid in de goudsector. Dit is het gevolg van diverse onderbrekingen die zich hebben voorgedaan in het productieproces door onder andere arbeidsonrust binnen Rosebel Gold Mines N.V. en sanering van de kleinschalige goudsector. Hierdoor is er minder goud geproduceerd en geëxporteerd in vergelijking met het vorig jaar. De overheidsontvangsten zijn als gevolg hiervan verder afgenomen. De gemiddelde internationale goudprijs bedroeg in 2015 US\$ 1.160 per troy ounce, en was 8,4% lager dan de gemiddelde goudprijs in 2014.

In het verslagjaar heeft Grassalco NV een nieuwe goudwinningsmethode ontwikkeld en exploratiewerkzaamheden uitgevoerd, terwijl Kaloti Suriname Mint House is geopend en de bouw van de Merian-goudmijn van Suriname Company LLC (Surgold) is gestart.

Productie, Export en Bijdrage aan de Staatskas

Zowel de productie als de export van goud namen in 2015 verder af (Tabel II.3). In tegenstelling tot 2014, toen de grootschalige goudsector deze negatieve ontwikkeling nog kon afremmen, heeft ook deze subsector in 2015 te maken gehad met een lagere productie en afnemende exporten. Interne strubbelingen binnen Rosebel Gold Mines N.V. als gevolg van onenigheid tussen de leiding en de bond over de afvloeiing van arbeiders, hebben geleid tot volledige werkneerlegging van de zijde van de arbeiders. Ook in de kleinschalige goudsector zijn er onderbrekingen geweest. Hier gaat het voornamelijk om de stopzetting van illegale activiteiten op en rond het stuwmeer, alsook in andere gebieden.

De bijdrage van de goudsector aan de betalingsbalans en de Staatskas is door deze ontwikkelingen en door de lage goudprijs afgenomen. De totale exportwaarde daalde met 21,9% tot US\$ 916,6 miljoen. De Staatsontvangsten zijn met ongeveer 25% teruggelopen en bedroegen SRD 174,6 miljoen. Door de royalty te verhogen van 1,0% naar 2,75% in de eerste helft van 2015 voorkwam de Overheid dat de ontvangsten uit de kleinschalige goudsector lager uitvielen.

Overige Ontwikkelingen

Eind 2014 is NV Grassalco van start gegaan met goudwinningsactiviteiten in haar concessie te Maripaston in het district Para. Hierbij werd gebruik gemaakt van effectieve en milieuvriendelijke methoden. Het ging om een pilotproject dat in 2015

succesvol is afgerond. Grassalco is samenwerkingsverbanden aangegaan met buitenlandse bedrijven om ook in de andere concessiegebieden (Lelygebergte en Goliathberg) exploratiewerkzaamheden te verrichten.

In het eerste kwartaal van 2015 vond de opening van Kaloti Suriname Mint House plaats en enkele maanden daarna geschiedde de eerste officiële goudexport naar Dubai. Naast het bepalen van de zuiverheid van het goud wordt dit nu ook verwerkt tot puur goud. Als de zuiverheid van het goud eenmaal is vastgesteld, wordt op basis daarvan de hoogte van de royalty bepaald. Vóór de opening van de mint house werd de zuiverheid van het goud door het Goudlaboratorium van de Centrale Bank van Suriname bepaald. Slechts één goudexporteur exporteert nog via de Centrale Bank.

De constructiewerkzaamheden van de Merian-goudmijn, die aan het eind van 2014 zijn gestart, zijn in 2015 voortgezet. Onderdeel daarvan is de installatie van vijf generatoren met een gezamenlijke capaciteit van 44,5 megawatt. Hierdoor voorziet Surgold in haar eigen energiebehoefte.

Aardolie

De ontwikkelingen in de aardoliesector in het verslagjaar zijn wat betreft de productie positief geweest. Ten opzichte van het vorige jaar steeg de productie van ruwe olie weliswaar marginaal, maar de raffinaderijproductie nam met 107,1% toe als gevolg van de ingebruikname van de nieuwe raffinaderij (Tabel II.4). Vanwege de drastische val van de gemiddelde olie-exportprijs per barrel met 47,4% tot US\$ 44,88 daalden de exportopbrengsten met circa 52,6% tot een niveau van US\$ 154,7 miljoen. Daarenboven heeft een afname in het exportvolume van olieproducten met 14,3% tot een niveau van 3,0 miljoen barrels deze daling beïnvloed. Vermeldenswaard is dat de bijdrage aan het Overheidsbudget met 90,3% terugliepen tot een bedrag van US\$ 25,0 miljoen (Staatsolie Annual Report 2015).

Staatsolie heeft het investeringsprogramma 2015-2020 van ruim US\$ 1,0 miljard herzien vanwege de scherpe daling van de internationale olieprijs. Dit resulteerde in een verlaging van het investeringsbudget en het operationeel budget voor 2015 met respectievelijk US\$ 42,0 miljoen en US\$ 11,0 miljoen. De investeringen voor het constant houden van de olieproductie op 17.000 vaten per dag, de uitbreiding van de oliereserves, alsook het operationeel maken van de raffinaderij, genoten prioriteit. Van de totale investering zal US\$ 633,0 miljoen uit eigen middelen worden gefinancierd en

het restant met een obligatielening en leningen bij buitenlandse banken.

Het aantal actieve exploratiebronnen in onshore productie werd uitgebreid met 61 naar 1.729. Ook werd het proces met betrekking tot de vaststelling van de commerciële winbaarheid van olievoorkomens in Blok 4 in het near-shore gebied voortgezet.

Staatsolie sloot in juni 2015 met Apache Corporation een productiedelingscontract voor exploratie, productie en ontwikkeling van offshore Blok 58. Daarnaast werd, onder het in 2012 gesloten productiedelingscontract, in offshore Blok 53 offshore een exploratieput geboord door Apache Suriname Corporation, een dochteronderneming van Apache Corporation.

Tabel II.3
Goudproductie grootschalige en kleinschalige goudmijnbouw
(volume in kg, waarde in US\$ 1000)

	2011*	2012*	2013*	2014	2015
Productievolume GG	12.669	12.539	11.001	10.639	9.387
Productievolume KG	20.151	21.981	23.195	20.143	17.069
Totaal	32.820	34.521	34.196	30.782	26.456
Aandeel GG in productie (in %)	38,6	36,3	32,2	34,6	35,6
Aandeel KG in productie (in %)	61,4	63,7	67,8	65,4	64,4
Importwaarde GG	81.334	122.597	110.549	93.132	61.747
Exportvolume GG	12.142	12.242	10.641	10.850	9.239
Exportvolume KG	19.192	20.935	22.091	19.183	16.282
Totaal	31.333	33.177	32.731	30.034	25.521
Exportwaarde GG	606.654	654.969	479.088	438.317	345.450
Exportwaarde KG	914.600	1.053.922	995.387	731.579	570.770
Totaal	1.521.254	1.708.891	1.474.475	1.169.896	916.220
Jaarlijkse mutaties (in %)					
Productievolume GG	-2,0	-1,0	-12,3	-3,3	-11,8
Productievolume KG	6,0	9,1	5,5	-13,2	-15,3
Totaal	2,8	5,2	-0,9	-10,0	-14,1
Exportvolume GG	-6,1	0,8	-13,1	2,0	-14,8
Exportvolume KG	6,0	9,1	5,5	-13,2	-15,1
Totaal	1,0	5,9	-1,3	-8,2	-15,0
Exportwaarde GG	19,0	8,0	-26,9	-8,5	-21,2
Exportwaarde KG	35,8	15,2	-5,6	-26,5	-22,0
Totaal	28,6	12,3	-13,7	-20,7	-21,7
Internationale goudprijs in US\$ per troy ounce	1.569	1.669	1.411	1.266	1.160

Bron: Centrale Bank van Suriname, Rosebel Gold Mines en www.kitco.com

GG= Grootschalige goudmijnbouw (Rosebel Gold Mines)

KG= Kleinschalige goudmijnbouw (Surinaamse exporteurs)

*Aangepaste cijfers

Noot: Productie van kleinschalige goudmijnbouw is gebaseerd op een schatting.

Tabel II.4
Ruwe aardolie- en raffinaderijproductie

Omschrijving	2011	2012	2013	2014*	2015
Ruwe aardolie (in mln vaten)	5,99	5,94	5,98	6,13	6,19
Raffinaderijproductie (in mln vaten)	2,5	2,3	2,7	1,4	2,9
Exportvolume^ (in mln vaten)	3,4	3,4	3,4	3,5	3,0
Exportwaarde (in mln US\$)	342,6	364,3	351,8	326,2	154,7

Bron: Staatsolie Maatschappij Suriname N.V.

* Herziene cijfers

^ Uit eigen productie

De totale kosten voor uitbreiding van de nieuwe raffinaderij, welke in december in productie kwam, bedroegen US\$ 981,0 miljoen. Deze raffinaderij, met een verwerkingscapaciteit van 15.000 vaten ruwe olie per dag, produceerde in het verslagjaar ruim 2,9 miljoen vaten aan Staatsolie diesel, bitumen, premium diesel, premium gasoline en stookolie (Staatsolie Annual Report 2015). Hiervan werd een deel geëxporteerd naar landen in de regio.

Staatsolie heeft in verband met zijn participatie in het Merian Goudproject de financieringsovereenkomst met een consortium van internationale banken aangepast. Vanwege de verminderde inkomsten in het verslagjaar participeert Staatsolie in plaats van met 25,0% voor 20,0% in het aandelenkapitaal, terwijl de Overheid voor 5,0% deelneemt. Voor de slotfinanciering van dit project werd een tweede obligatielening medio 2015 uitgegeven. Staatsolie tracht met deelname aan dit project zijn US-dollar verdien capaciteit op de lange termijn te vergroten.

B. Agrarische sector

De productieontwikkelingen in de agrarische sector zijn minder bevredigend geweest. De productie van zowel rijst als bananen nam in het verslagjaar af.

Rijst

In 2015 noteerden de exporthoeveelheden van rijst – na een opleving van 2012 tot en met 2014 – een lichte terugval van 3,9% (Tabel II.5). Hierbij ver-

toonde de exportwaarde een significante neergang (18,2%) ten opzichte van 2014, die voornamelijk wordt verklaard door lage exportprijzen voor Suri-naamse rijst. Een verhoogd aanbod en een afnemende vraag naar internationaal verhandelde rijst zetten deze exportprijzen onder druk. De exporthoeveelheid daalde minder dan de exportwaarde, omdat exporteurs konden putten uit eerder opgebouwde voorraden.

De lokale padieprijs, een weerspiegeling van de rijstexportprijsontwikkelingen, waren geen stimulans voor boeren om te planten. Zowel het beplante areaal als de padieproductie namen slechts toe met 0,2%. Hierbij bleef de padieopbrengst per hectare en daardoor de efficiëntiegraad van de boeren op hetzelfde niveau.

Goede beleidsinitiatieven in dit verslagjaar hebben vaker geleden onder de lage uitvoeringscapaciteit van de Overheid. Door een gebrek aan benodigde middelen kampte de rijstsector verder met achterstallig onderhoud van irrigatiewerken en andere infrastructurele werken. De sector had verder te maken met uitdagingen bij het behoud en de verwerving van afzetmarkten.

Bananen

De bananensector maakte in 2015 een ongunstig jaar door, voornamelijk vanwege de zeer schadelijke Moko-ziekte die de Jarikaba-aanplant trof. Vanaf het derde kwartaal van 2015 was deze ziekte onder controle gebracht. Het bananenbedrijf Food

Tabel II.5
Padieproductie, rijstexportvolume en -exportwaarde

Omschrijving	Eenheid	2011	2012	2013	2014	2015
Beplante padie-arealen	ha	56.930	51.379	58.274	62.211	62.348
Padieproductie	ton	235.298	224.127	262.029	275.851	276.458
Exporthoeveelheden rijst	ton	46.109	56.317	77.161	103.755	99.663
Exportwaarde rijst	x SRD 1.000	99.664	103.155	132.114	179.814	147.097

Bron: Ministerie van Landbouw, Veeteelt & Visserij

Tabel II.6
Bananenproductie, -exportvolume en -exportwaarde

Omschrijving	Eenheid	2011	2012	2013	2014	2015
Beplante arealen	ha	1.965	1.964	2.013	1.978	1.922
Bananenproductie	ton	69.191	85.668	81.195	69.790	62.937
Exportvolume bananen	1.000 dozen	3.740	4.631	4.389	3.772	3.402
Exportwaarde bananen	x US\$ 1.000	36.903	43.418	38.552	34.192	25.554

Bron: Food and Agricultural Industries Suriname

& Agricultural Industries Suriname (FAI) gaf aan dat ruim een kwart van haar bananenaanplant niet te redden was vanwege de aantasting door deze Moko-ziekte. Hierdoor kampte het bedrijf, dat werk biedt aan ruim 2.600 arbeiders, met een arbeidsoverschot. Tevens daalden de productie en het exportvolume van bananen elk met 9,8% (Tabel II.6).

C. Toerisme

Het aantal toeristen daalde in het verslagjaar met ongeveer 9,5% naar 227.699 ten opzichte van dezelfde periode in 2014 (251.611 toeristen). Deze daling is voornamelijk toe te schrijven aan een afname in de toeristenaantallen uit Nederland met 10,7%, gevolgd door Frans-Guyana met 12,2% en Guyana met 7,8%.

II.3 Confrontatie van middelen en bestedingen

De economie van Suriname noteerde voor het derde opeenvolgende jaar een nationaal spaartekort. Het nationaal spaartekort, dat gelijk is aan het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans, bedroeg in het verslagjaar 16,3% van het bruto binnenlands product tegen marktprijzen (BBPmp) (Tabel II.7). Dit spaartekort werd veroorzaakt door de groei van de binnenlandse bestedingen die de groei van de binnenlandse productie in nominale termen overtrof. Ondanks de toename van binnenlandse absorptie met 2,9%, daalden de totale nominale bestedingen in het verslagjaar met 3,3% als gevolg

van de sterke daling van exporten van goederen en diensten (buitenlandse bestedingen) met 18,3%. Evenals de afname in de totale (binnenlandse) bestedingen, beschikte de economie in het verslagjaar over 3,3% minder middelen dan het voorgaande jaar. Deze daling werd veroorzaakt door een daling van het BBPmp met 5,4%. De import van goederen en diensten steeg in nominale termen marginaal met 0,8%.

II.4 Prijsontwikkelingen

De consumentenprijsindex (CPI) noteerde in 2015 een scherpe stijging die voornamelijk het gevolg was van een verhoging van tarieven voor nutsvoorzieningen. Het jaareinde inflatiecijfer kwam uit op 25,1%, terwijl het gemiddelde jaarinflatiecijfer 6,9% bedroeg (Tabel II.8). In september 2015 werd ook een solidariteitsheffing op brandstof ingevoerd. Daarnaast stegen de tarieven van elektriciteit en water in november 2015. Deze tariefaanpassingen vonden plaats tegen de achtergrond van de afbouw van overheidssubsidies voor de nutsvoorzieningen. Daarenboven zorgde het wegvloeien van deviezen naar het buitenland in combinatie met geldscheping uit binnenlandse bron ter financiering van de overbesteding in de economie voor een druk op de wisselkoers, wat uiteindelijk leidde tot een devaluatie van 20,6% van de SRD ten opzichte van de Amerikaanse dollar in november 2015. Dit had zijn weerslag op prijzen van producten in het gezinsconsumptiepakket.

Tabel II.7
Confrontatie van bestedingen en middelen
(in miljoenen SRD)

Omschrijving	2011	2012*	2013*	2014*	2015
MIDDELEN					
Totale middelen	21.737	24.862	25.841	26.307	25.439
BBP tegen lopende marktprijzen	14.452	16.434	16.981	17.294	16.357
Import van goederen en diensten (fob)	7.285	8.428	8.860	9.013	9.082
BESTEDINGEN					
Totale bestedingen	21.737	24.862	25.841	26.307	25.439
Binnenlandse consumptie en investeringen	12.482	15.517	17.408	18.650	19.183
Export van goederen en diensten (fob)	9.255	9.345	8.433	7.657	6.256
Binnenlands spaaroverschot (+) of binnenlands spaartekort (-)	1.970	917	-427	-1.356	-2.826
Primaire en secundaire inkomens uit het buitenland	-568	-389	-210	3	175
Nationaal spaaroverschot(+) of -tekort(-) = Overschot(+) of tekort(-) op lopende rekening betalingsbalans	1.402	528	-637	-1.353	-2.650

Bron: Centrale Bank van Suriname en Algemeen Bureau voor de Statistiek

*Herziene cijfers

Tabel II.8
Consumentenprijsindex- en inflatiecijfers

Jaar	Totaalindex gemiddelde		Totaalindex december	
	CPI	Infl (12-mnds gem.)	CPI	Infl (Jaareinde)
2011	127,5	17,7	130,4	15,3
2012	133,9	5,0	136,1	4,3
2013	136,5	1,9	136,9	0,6
2014	141,1	3,4	142,2	3,9
2015	150,8	6,9	178,0	25,1

Bron: Algemeen Bureau voor de Statistiek

Vanwege de eerdergenoemde verhoging van tarieven voor nutsvoorzieningen, bedroeg de inflatie in de hoofdgroep 'Huisvesting en Nutsvoorzieningen' 109,4%. De inflatie binnen deze categorie droeg voor 15,4 procentpunt bij aan het jaar-einde-inflatiecijfer van 25,1%. Voorts induceerde de devaluatie prijsstijgingen in de hoofdgroepen 'Voe-

ding en Niet-Alcoholische Dranken' en 'Transport' van respectievelijk 9,9% en 15,8%. De bijdrage aan het jaareinde-inflatiecijfer van de categorieën 'Voeding en Niet-Alcoholische Dranken' en 'Transport' bedroeg respectievelijk 4,0 procentpunt en 1,9 procentpunt.

HOOFDSTUK III DE MONETAIRE ONTWIKKELING

III.1 Algemeen

Tijdens de verslagperiode werd de monetaire ontwikkeling gedomineerd door een verzwakking van de lopende rekening van de betalingsbalans als gevolg van de eerder besproken negatieve ontwikkelingen op de mondiale grondstoffenmarkten. Deze ontwikkelingen plaatstende exportopbrengsten en vervolgens de inkomstenzijde van de staatsfinanciën onder druk. Met name deze ontwikkeling plaatste de Bank voor enorme uitdagingen om de waardevastheid van onze munt te waarborgen.

In aanloop naar de verkiezingen van mei 2015 verergerde de scheefheid tussen het aanbod en de vraag op de valutamarkt, welke tot uitdrukking kwam in een aanhoudende stijging van de wisselkoersen buiten het officiële circuit. De Bank heeft getracht middels interventies, met name de beschikbaarstelling van vreemde valuta via banken en wisselkantoren, het vreemde valuta-aanbod op peil te houden. De beschikbaarstelling van vreemde valuta geschiedde op basis van economische prioriteiten, waarbij het veiligstellen van de import van basisconsumptiegoederen en productie-inputs steeds werd nagestreefd. De tekst in het kader op pagina 16 geeft een overzicht van de swaparrangementen die de Bank vanaf 2014 is aangegaan met banken en wisselkantoren om de druk op de wisselkoers te verminderen.

Vanwege de beperkte beschikbaarheid van vreemde valuta en de aanhoudende wisselkoersstijgingen op de valutamarkt opende de Bank een “vreemdevalutawindow” voor kasverhandelingen van het publiek om kleine huishoudens tegemoet te komen. Hierbij kon maximaal US\$ 300 of € 300 tegen de Bankkoers worden gekocht voor geselecteerde verplichtingen in vreemde valuta, zoals huishuur, studiekosten, medische kosten, autofinanciering en hypothecaire schuldaflissing.

In 2015 namen de overheidsuitgaven sterk toe welke mede werden gefinancierd middels een lang-

lopende lening van SRD 2,5 miljard bij de Bank (zie ook Hoofdstuk IV). Deze liquiditeitscreatie en speculatieve vraag naar vreemde valuta hebben de wisselkoers verder onder druk gezet. Op 19 november 2015 is de Surinaamse munteenheid gedevalueerd.

Simultaan met de devaluatie van de SRD, verhoogde de Bank het verplichte kasreservepercentage van de SRD-deposito's van 30% naar 35% in november 2015. Met deze maatregelen trachtte de Bank de kredietverlening van de algemene banken te temporiseren en zodoende de binnenlandse geldcreatie te matigen.

Verder werd ook aandacht besteed aan het versterken van financiële stabiliteit. In dit kader heeft de Bank op 21 augustus 2015 het moderne Suriname National Electronic Payment Systems (SNEPS) geïntroduceerd. Dit is een elektronisch betaalsysteem dat aan de ene kant transparantere en meer handige betaaldiensten biedt voor de economie en het publiek. Aan de andere kant zorgt het systeem voor minder risicovolle en minder kostbare betalingsdiensten. Om te garanderen dat banken te allen tijde over voldoende liquiditeit op hun werkrekening beschikken, heeft de Bank in augustus 2015 bepaald dat deze instellingen een minimum saldo van 5% van hun reservebasis op hun werkrekening dienen aan te houden. SNEPS maakt deel uit van een traject, dat in 2014 aanving ter waarborging van financiële stabiliteit. Bij dit systeem mogen banken geen debetstanden hebben op hun werkrekening bij de Bank. Zij hebben daarom hun schatkistpapier ter waarde van SRD 385,8 miljoen vervroegd afgewikkeld teneinde te kunnen voldoen aan de 5%-norm.

III.2 De Ontwikkeling van de liquiditeitsmassa

In het verslagjaar vond een groeiversnelling plaats van de monetaire aggregaten M1 (5,9%) en M2 (11,8%) (Tabel III.1). Deze acceleratie was deels

Swaparrangementen

De Bank heeft in 2014 valutaswap arrangementen gesloten met de algemene banken om het aanbod van vreemde valuta te vergroten. De valutaswap arrangementen met de algemene banken zijn in de periode juli-december 2014 aangegaan in US-dollars en euro's. Per ultimo 2015 bedroegen de uitstaande valutaswaps met de algemene banken USD 34,9 miljoen en EUR 70,7 miljoen. Bij deze swaps is een deel van de vreemde valuta kasreservemiddelen van de algemene banken vrijgevallen waarbij met de tegenwaarde in SRD de algemene banken schatkistpapier hebben aangekocht. Een marginaal deel van de vrijgevallen kasreservemiddelen mochten de algemene banken aanwenden voor eigenbedrijfsvoering.

Aangezien de druk op de wisselkoers persisteerde, veranderde de Bank haar strategie in 2015 door ook valutaswaps met wisselkantoren aan te gaan. De wisselkantoren konden onder bepaalde voorwaarden vreemde valuta bij de Bank betrekken die zij na het verstrijken van de overeengekomen periode wederom aan de Bank moesten verkopen. Deze swaps zijn aangegaan onder de voorwaarden dat:

- bij de verkoop van vreemde valuta door de Bank aan de wisselkantoren de geldende officiële koersen van toepassing zouden zijn;
- een retentie door de Bank wordt geheven. Deze retentie bedroeg in eerste instantie SRD 0,50 per USD/EUR en diende direct betaald te worden door de deelnemende wisselkantoren bij het aangaan van het swapcontract. Bij terug-verkoop van vreemde valuta aan de Bank kregen de wisselkantoren de door hen betaalde retentie en de tegenwaarde van het swapbedrag luidende in SRD terug. Deze retentie was bedoeld om de effectiviteit van de interventie te vergroten;
- zij zich hielden aan een rapportageplicht van de verkooptransacties met de swapmiddelen.

Hoewel alle 25 wisselkantoren in de gelegenheid werden gesteld swapcontracten met de Bank af te sluiten, waren slechts enkele wisselkantoren in eerste instantie bereid de financiële risico's van de swaps te dragen. Op 24 februari 2015 is gestart met de uitvoering van de swaps, waarbij slechts drie wisselkantoren zich hadden aangemeld. Naar gelang de wisselkoersvolatiliteit afnam, verlaagde de Bank de retentie die werd geheven op de swapbedragen. De belangstelling voor swapcontracten met de Bank nam hierdoor bij meerdere wisselkantoren toe. De interventieoperaties van de Bank via swapcontracten met de wisselkantoren vonden plaats gedurende 24 februari 2015 tot en met 10 november 2015. Hiermee is in totaal een bruto swapbedrag van USD 223,0 miljoen en EUR 13,0 miljoen gemoeid gegaan.

een reflectie van het effect van de devaluatie op de geldhoeveelheid. Suriname heeft een hoge dollariseringgraad, waardoor de wisselkoersstijgingen de waarde van de geldhoeveelheid uitgedrukt in Surinaamse valuta opstuwten.

De acceleratie van de groei van M1 was primair het gevolg van de stijging van het giraal geld (6,0%). Binnen M2 hadden de overige deposito's met een groei van 17,4% de overhand. Bij een nadere analyse van SRD-M1 blijkt dat chartaal geld een aandeel van 33,0% had, terwijl het aandeel van SRD giraal geld 67,0% was per einde van het kalenderjaar. In 2015 is aan de hand van de afname van de geldmultiplicator af te leiden dat de liquiditeitscreatie door de overige deposito-nemende instellingen is afgenomen. De groeiversnelling van de categorie "overige deposito's" (Tabel III.1) was vooral merkbaar in de vreemde valuta lange-termijn deposito's met name als gevolg van de wisselkoersstijgingen.

Oorzaken en veranderingen in de liquiditeitsmassa in ruime zin

De netto toename in M2 van SRD 1,1 miljard werd in het verslagjaar uitsluitend door binnenlandse bronnen teweeggebracht (Grafiek III.1). Daaren-

tegen was er sprake van afvloeiing van liquiditeiten naar het buitenland. De binnenlandse geldcreatie beliep SRD 2,0 miljard, terwijl de liquiditeitsafvloeiing naar het buitenland SRD 839,9 miljoen bedroeg. Wanneer M2 gecorrigeerd wordt voor het devaluatie-effect, bedraagt de netto toename in M2 slechts SRD 120,4 miljoen. Dit geeft aan dat de devaluatie de verandering in M2 met SRD 998,8 miljoen heeft vergroot. Deze geringe toename van M2 houdt vooral verband met de liquiditeitsafvloeiing naar het buitenland die via de grootschalige valuta-interventies van de Bank een afromend effect heeft gehad op M2. Van de binnenlandse factoren heeft de financiering van het overheidstekort via het bankwezen 68,6% van de groei voor zijn rekening genomen. De bijdrage van de kredietverlening aan de private sector door het lokale bankwezen aan de binnenlandse geldcreatie was 45,1%. De categorie "overige factoren" resulteerden in een liquiditeit absorptie van 13,7% (Grafiek III.1).

III.3 Dekkingspercentage van de Bank

Vanaf 2012 is er een dalende trend in de dekking van de geldhoeveelheid te constateren. De dekking van de geldhoeveelheid (M1) door de internationale reserves verslechterde van 72,0% in 2014

Tabel III.1
Ontwikkeling van de geldaggregaten
(in miljoenen SRD)

Omschrijving	2011	2012	2013	2014	2015
Basisgeldhoeveelheid (in enge zin) ¹⁾	1.579,7	2.170,1	2.345,7	2.110,8	2.468,7
Chartaal geld	707,9	846,1	883,9	921,3	972,6
Giraal geld	2.838,6	3.459,1	3.582,6	3.729,1	3.953,8
Primaire liquiditeiten (M1) ²⁾	3.546,5	4.305,3	4.466,5	4.650,4	4.926,4
Overige deposito's ³⁾	3.055,6	3.701,2	4.519,4	4.852,1	5.694,0
Effecten, andere dan aandelen ⁴⁾	108,0	122,1	42,2	17,7	18,9
Liquiditeitsmassa in ruime zin (M2) ⁵⁾	6.710,0	8.128,5	9.028,1	9.520,2	10.639,3
Procentuele Mutatie					
Basisgeldhoeveelheid	5,2	37,4	8,1	-10,0	17,0
M1	18,1	21,4	3,7	4,1	5,9
M2	21,4	21,1	11,1	5,5	11,8
Quote:					
Geldmultiplicator M2 ⁶⁾	4,2	3,7	3,8	4,5	4,3
Mutatie (%)	15,5	-11,8	2,8	17,2	-4,4

Bron: Centrale Bank van Suriname

1) Omvat bankbiljetten in omloop en direct-oepsbare verplichtingen aan overige deposito-nemende instellingen.

2) Omvat chartaal en giraal geld in lokale en vreemde valuta.

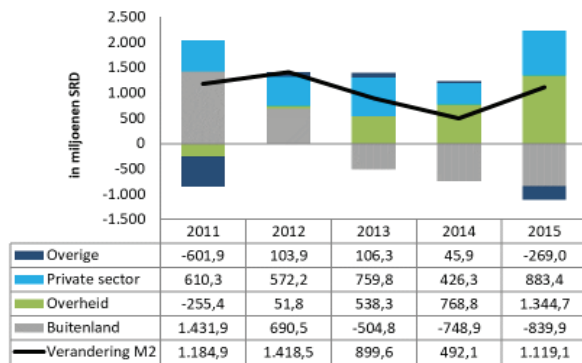
3) Omvat spaar- en termijndeposito's in lokale en vreemde valuta.

4) Betreft de goudcertificaten.

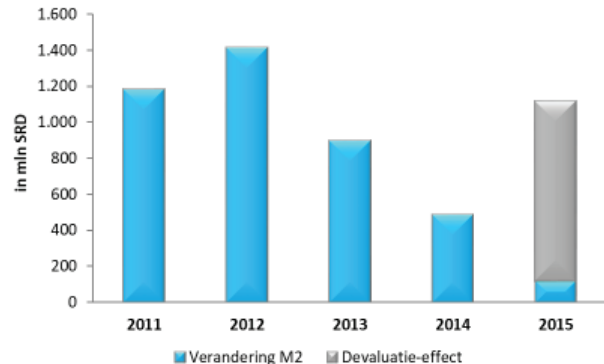
5) Omvat primaire liquiditeiten, effecten, andere dan aandelen en overige deposito's in lokale en vreemde valuta.

6) De verhouding tussen de liquiditeitsmassa in ruime zin en de basisgeldhoeveelheid in enge zin.

Grafiek III.1
Oorzaken van veranderingen in de liquiditeitenmassa in ruime zin (M2)
(in miljoenen SRD)

Bron: Centrale Bank van Suriname

naar 44,3% in 2015. Deze afname kan voornamelijk worden toegeschreven aan de grote afname van de internationale reserves met 35,6%. Door de afname van de internationale reserves kwam ook het dekkingspercentage van de Bank onder de in de Bankwet gestelde norm van 50%¹ te liggen.

III.4 Kredietverlening der overige depositonemende instellingen

In Tabel III.2 zijn de ontwikkelingen van de kredieten en beleggingen, de reservebasis en de rentetarieven van de overige depositonemende instellingen (ODI's) in de SRD- en vreemde-valutasfeer gepresenteerd. Grafiek III.2 geeft de sectorale kredietverlening in SRD, USD en EUR weer.

Gedurende het verslagjaar vertraagde de groei van de kredietverlening in SRD van de algemene bank en voornamelijk als gevolg van een afname in de kredietverstrekking aan de Overheid. De vraag naar US-dollar verminderde, wellicht als gevolg van de instabiliteit op de valutamarkt.

Surinaamse dollar

In 2015 steeg de kredietverlening van de ODI's in Surinaams courant met 3,0% tot 4,4 miljard, welke 23,3 procentpunt lager was dan de groei in 2014. De kredietverlening aan de Overheid groeide in

2015 met 39,5%, een aanzienlijke groeivertraging ten opzichte van 2014 waarin sprake was van een groei van 135,0%. De verminderde kredietverlening aan de Overheid kan toegeschreven worden aan de schulden die zij heeft afgelost bij de algemene banken. Terwijl de Overheid in 2015 minder krediet opnam bij deze banken, steeg haar kredietopname bij de Bank met 290,7%.

De kredietverlening aan de private sector steeg in 2015 met 14,6% tot 3,8 miljard. Dit was 2,6 procentpunt hoger dan in 2014. In de verslagperiode werd van de totale SRD-kredieten 83,1% verstrekt aan de niet-direct-productieve sectoren, waaronder de sectoren woningbouw (20,1%) en handel (19,7%), gevolgd door de categorie overige (21,4%).

De gemiddelde kredietrente nam toe met 0,9 procentpunt tot 13,4% en de depositorente steeg met 0,3 procentpunt tot 7,7%. De toename houdt onder andere verband met de verhoging van het kasreservepercentage. De reservebasis nam toe met 2,1%, terwijl deze in 2014 nog groeide met 7,9%.

Vreemde valuta

De groei van verstrekte kredieten in US-dollar nam in het verslagjaar verder af en werd zelfs negatief. De krimp van US-dollar kredieten bedroeg 1,8%, terwijl in 2014 de kredietgroei 5,5% was. In 2015

¹ Artikel 19 lid 1 van de Bankwet 1956: "Het gezamenlijk bedrag aan bankbiljetten in omloop, creditsaldi in rekening-courant bij de Bank en andere van de Bank dadelijk opeisbare vorderingen, moet voor ten minste vijftig ten honderd gedekt zijn door een voorraad deviezen en goud. Het goud zal zijn samengesteld uit baren die gestempeld zijn met een internationaal erkend zuiverheidskeurmerk, alsook uit doré materiaal met een goudgehalte van niet minder dan tweeëntwintig karaat. De deviezen zullen zijn samengesteld uit convertibele valuta's die in het internationaal verkeer algemeen voor verrekening worden aanvaard door monetaire autoriteiten".

werd het meeste krediet in US-dollar verleend aan de niet-direct-productieve sectoren handel (47,8%) gevolgd door dienstverlening (11,0%).

De gemiddelde US-dollar krediet- en depositorente stegen respectievelijk met 0,3 en 0,5 procentpunt. De reservebasis vertoonde een lagere stijging van 4,1%, terwijl deze in 2014 nog groeide met 10,9%. Verder werd de depositobasis voor slechts 47,4% ingezet voor de kredietverlening, wat toegeschreven kan worden aan de afname in de vraag naar vreemde valuta krediet wellicht ter vermindering van wisselkoersrisico's gelet op de volatiliteit van de wisselkoersen.

In 2015 werd aan de Overheid 15,3% minder aan eurokredieten verstrekt dan in 2014. Hierdoor groeiden de uitstaande kredieten en beleggingen in euro's met slechts 5,1% (2014: 22,1%).

De kredietgroei aan de particuliere sector was gelijk aan 7,3%, welke 3,2 procentpunt lager lag dan in 2014. De niet-direct-productieve sectoren namen 78,2% van het verstrekte krediet voor hun rekening, waaronder de sectoren handel, dienstverlening en

de categorie overige, respectievelijk met een aandeel van 13,6%, 11,1% en 36,1%. De depositorente nam af met 0,3 procentpunt tot 9,2%, wat zich ook weerspiegelde in een daling van de reservebasis met -1,9%.

III.5 Dollariseringsgraad

Tabel III.3 geeft de ontwikkeling van de dollariseringsgraad van de overige deposito-nemende instellingen weer. Alle dollariseringsratio's namen in het verslagjaar toe vanwege de devaluatie van de Surinaamse munt². De depositodollarisering steeg met 4,3 procentpunt, de kredietdollarisering nam toe met 0,9 procentpunt en de financiële dollariseringsratio steeg met 2,8 procentpunt. Wanneer de vreemde valutategoeden en vreemde valuta-kredieten gecorrigeerd worden voor het devaluatie-effect, vertonen alle drie dollariseringsratio's een daling. Volgens internationale normen, waarbij een dollariseringsgraad van meer dan 40% als hoog wordt gezien, zijn de ratio's in Suriname hoog.

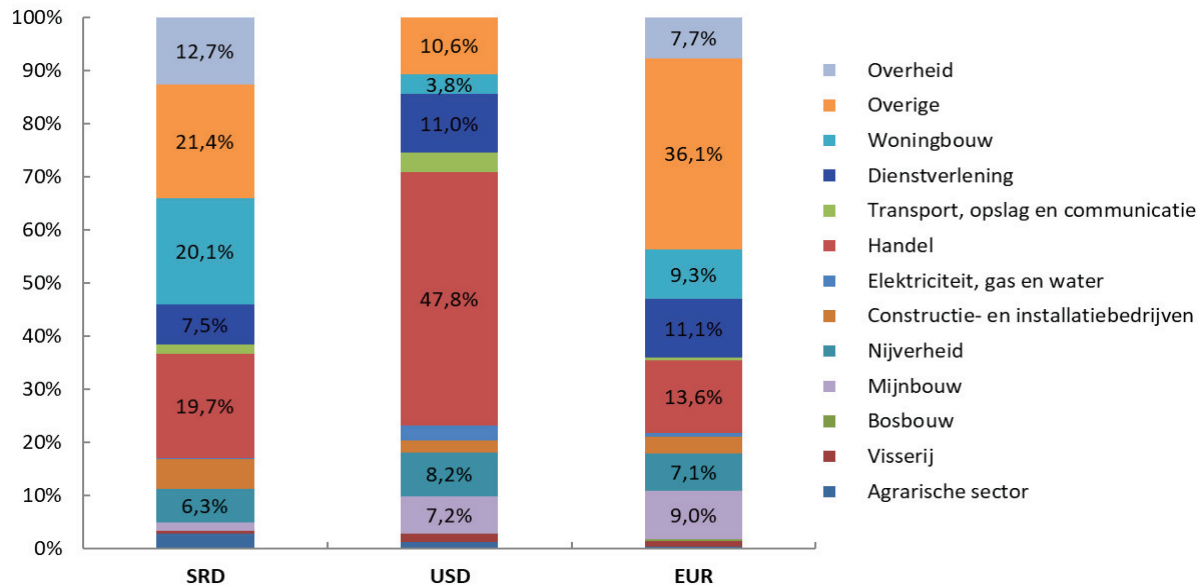
Tabel III.2
Kredieten, reservebasis en rentetarieven van ODI's

Omschrijving	2011	2012	2013	2014	2015
<i>In de SRD-sfeer:</i>					
Kredieten en beleggingen (mln SRD)	2.327,1	2.708,3	3.371,6	4.258,7	4.384,4
% Verandering in krediet	11,2	16,4	24,5	26,3	3,0
Gewogen gemiddelde kredietrente (%)	11,8	11,8	12,0	12,5	13,4
Gewogen gemiddelde depositorente (%)	6,6	7,0	7,2	7,4	7,7
Rentemarge	5,2	4,8	4,8	5,1	5,7
Reservebasis (mln SRD)	2.461,5	3.130,5	3.622,3	3.907,5	3.988,2
Krediet en deposito verhouding	94,5%	86,5%	93,1%	109,0%	109,9%
<i>In de USD-sfeer:</i>					
Kredieten en beleggingen (mln USD)	342,8	396,3	441,5	465,6	457,2%
% Verandering in krediet	8,7	15,6	11,4	5,5	-1,8%
Gewogen gemiddelde kredietrente (%)	9,5	9,6	9,7	9,5	9,8
Gewogen gemiddelde depositorente (%)	2,6	2,6	2,8	3,3	3,8
Rentemarge	6,9	7,0	6,9	6,2	6,0
Reservebasis (mln USD)	599,5	704,3	833,4	924,4	962,6
Krediet en deposito verhouding	57,2%	56,3%	53,0%	50,4%	47,5%
<i>In de EUR-sfeer:</i>					
Kredieten en beleggingen (mln EUR)	86,3	109,4	124,2	151,6	159,3
% Verandering in krediet	17,1	26,8	13,5	22,1	5,1
Gewogen gemiddelde kredietrente (%)	9,8	9,6	10,6	9,5	9,2
Gewogen gemiddelde depositorente (%)	0,8	0,7	0,7	0,7	0,6
Rentemarge	9,0	8,9	9,9	8,8	8,6
Reservebasis (mln EUR)	298,5	310,1	336,3	368,2	361,3
Verhouding krediet en deposito	28,9%	35,3%	36,9%	41,2%	44,1%

Bron: Centrale Bank van Suriname

² Bij een devaluatie groeit de teller van de dollariseringsratio sneller dan de noemer, aangezien de teller uitsluitend uit vreemde valuta bestaat.

Grafiek III.2
Sectorale kredietverlening in SRD, USD en EUR

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel III.3
Financiële dollariseringsgraad
(in miljoenen SRD)

Omschrijving	2011	2012	2013	2014	2015	2015*
I. Vreemdevalutategoeden van ingezetenen	3,233.2	3,626.9	4,274.0	4,536.7	5,490.4	4,506.0
II. Totale tegoeden van particulieren ¹⁾	5,721.7	6,920.4	8,087.6	8,510.9	9,533.7	8,549.3
III. Vreemdevalutakredieten aan particulieren	1,476.0	1,756.9	1,990.9	2,055.4	2,447.1	2,051.7
IV. Totale kredieten aan particulieren ²⁾	3,645.2	4,216.5	4,971.3	5,394.9	6,275.5	5,827.3
V. Depositodollarisering (I in procenten van II)	56.5	52.4	52.8	53.3	57.6	52.7
VI. Kredietdollarisering (III in procenten van IV)	40.5	41.7	40.0	38.1	39.0	35.2
VII. Financiële dollarisering (I+III in procenten van II+IV)	50.3	48.3	48.0	47.4	50.2	45.6

Bron: Centrale Bank van Suriname

* Gecorrigeerd voor het devaluatie-effect

1) De som van de tegoeden van particulieren in vreemde en eigen valuta bij ODIs.

2) De som van kredieten aan particulieren in vreemde en eigen valuta bij ODIs.

HOOFDSTUK IV DE ONTWIKKELING VAN STAATSFINANCIËN

IV.1 Algemeen

Het jaar 2015 was voor de Overheid zeer uitdagend. De overheidsontvangsten waren lager dan in 2014 en niet toereikend om de toegenomen uitgaven te dekken. Enerzijds zijn de ontvangsten uit de mijnbouwsector verder afgenomen, anderzijds zijn de uitgaven toegenomen. Dit was voornamelijk als gevolg van de bestedingen in de lopende sfeer, deels samenhangend met de parlementsverkiezingen van mei 2015.

Deze situatie van lagere ontvangsten en hogere uitgaven heeft geleid tot toename van het committeringstekort op aangepaste kasbasis van 8,6% van het BBP in 2014 naar 9,8% van het BBP in 2015 (Tabel IV.1). Dit tekort resulteerde in een navenante toename van de staatsschuld. Bovendien stuwde de devaluatie van de Surinaamse dollar ten opzichte van de US-dollar de in-vreemde-valuta-gedeneerde schuldcomponenten omhoog. Om de toename van het tekort en de groei van de staatsschuld te temperen, heeft de Regering in het derde en vierde kwartaal diverse inkomstenverhogende en uitgavenverlagende maatregelen geïmplementeerd.

IV.2 Ontvangsten en uitgaven

In 2015 stonden de overheidsontvangsten, evenals in 2014, onder druk van de dalende internationale grondstofprijzen, hetgeen resulteerde in sterk teruggelopen ontvangsten uit de mijnbouwsector. Wat betreft de oliesector, die de grootste bijdrage leverde aan de overheidsontvangsten, was er een significante afname van de inkomsten. Met name de inkomstenbelasting en het dividend zijn elk met ruim de helft afgenomen.

Het effect van de dalende goud- en olieprijsen op de overheidsinkomsten werden enigszins opgevangen door de verhoging van de royalty over de goudproductie en van de government take.

In de eerste helft van 2015 is het royaltypercentage voor de kleinschalige goudproducenten verhoogd van 1,0% naar 2,75% (S.B. 2015 no. 51), waardoor

ontvangsten uit deze subsector zijn gestegen. De introductie van de solidariteitsheffing in het derde kwartaal, waarbij de government take op brandstof is verhoogd met SRD 0,40 per liter, heeft gezorgd voor een toename van de verbruiksbelasting op brandstof. Voorts heeft de devaluatie van de Surinaamse munt ten opzichte van de US-dollar er uiteindelijk ook ertoe geleid dat inkomsten uit invoerrechten en omzetbelasting zijn toegenomen.

De lopende uitgaven, die in 2015 meer dan 90% van de totale uitgaven bedroegen, hadden zware druk gelegd op de overheidsbegroting. In tegenstelling tot 2014 waren de overheidsuitgaven met ruim 30% toegenomen in 2015. De grootste stijging was waar te nemen bij de posten “goederen en diensten” en “subsidies en bijdragen”. In het derde kwartaal was een aanvang gemaakt met de geleidelijke afbouw van subsidies op elektriciteit en water. De tarieven waren hierbij in drie fasen verhoogd, waarvan de eerste verhoging plaatsvond in oktober. Anders dan het geval was bij de lopende uitgaven, waren de kapitaaluitgaven met meer dan de helft teruggebracht ten opzichte van 2014 (Tabel IV.2).

IV.3 Financiering

Het financieringstekort op committeringsbasis van SRD 1,6 miljard, 9,8% van het BBP, werd bijna volledig gefinancierd door het bankwezen in Suriname, in het bijzonder door de Bank. Bij de Bank was er sprake van een overtrekking van SRD 880,1 miljoen per 18 september 2015. Van dit bedrag was SRD 350,8 miljoen aangewend voor de afwikkeling van schatkistpapier bij de algemene banken. Dit was noodzakelijk om de algemene banken in staat te stellen positieve saldi op hun werkrekeningen bij de Bank te hebben in het kader van SNEPS. Verder heeft de overheid per 18 september 2015 deze voor-schotten, andere bestaande schulden bij de Bank (zie verder bij IV.4), alsook een additionele lening van SRD 988,7 miljoen opgenomen in een nieuwe geconsolideerde lening van in totaal SRD 2,5 miljard. De additionele lening is door de Overheid aangewend om haar achterstallige verplicht-

Tabel IV.1
Overheidsfinanciën op aangepaste kasbasis¹
(in miljoenen SRD)

	2011	2012	2013	2014	2015
Ontvangsten	3.537,5	4.024,5	3.960,2	3.750,9	3.649,8
Belasting ontvangsten	2.667,8	3.019,1	3.133,7	2.859,1	2.720,0
Directe belastingen	1.341,0	1.584,6	1.686,6	1.450,0	1.124,8
Indirecte belastingen	1.326,8	1.434,5	1.447,1	1.409,1	1.595,2
Niet-belasting ontvangsten	754,3	1.005,4	826,6	891,8	929,7
Schenken	115,4	-	-	-	-
Uitgaven, committering	3.551,1	4.410,4	4.885,6	5.036,9	5.104,6
Totale uitgaven	3.551,1	4.410,4	4.728,4	4.564,3	5.253,9
waarvan Netto achterstallige betaling	-	-	-157,2	-472,6	149,3
Personele uitgaven	1.208,8	1.196,1	1.425,6	1.373,3	1.532,8
Goederen en diensten	722,0	1.227,5	819,0	769,6	1.272,6
Subsidies en bijdragen	783,6	1.098,1	1.502,2	1.375,6	1.768,7
Interest	139,8	159,2	225,7	152,8	248,7
Kapitaaluitgaven	696,9	729,5	756,0	893,0	431,0
Committeringstekort (-)	-13,6	-385,9	-925,3	-1.286,1	-1.454,8
Statistische discrepantie	-	-59,1	-259,1	-200,3	-146,3
Financiering, committering	13,6	445,0	1184,4	1486,4	1.601,2
Buitenlandse financiering	413,6	347,5	554,4	258,3	267,9
Trekkingen	482,9	497,9	614,6	371,6	387,9
minus: Aflossingen	69,3	150,3	60,2	113,3	120,0
Binnenlandse financiering	-128,9	97,5	472,8	755,5	1.482,5
CBvS	-121,5	-29,9	458,1	175,2	1.713,5
Vorderingen op de overheid	60,7	-88,1	677,4	-413,2	1.865,8
Verplichtingen aan de overheid	182,2	-58,2	219,3	-588,4	152,3
Overige depositonemende instellingen	-68,4	83,9	76,8	595,3	-327,7
Overige financiële instellingen	8,1	10,3	16,4	2,7	10,9
Niet-financiële instellingen	52,9	33,1	-78,5	-17,7	85,8
Netto achterstallige betaling	-	-	157,2	472,6	-149,3
Uitgestelde betalingen lopend dienstjaar	-	-	n.a	n.a	659,2
Betaalde achterstanden uit voorgaande jaren	-	-	n.a	n.a	808,5
Financieringstekort (committering) (-) in % van BBP	-0,1%	-2,7%	-7,0%	-8,6%	-9,8%

Bron: Ministerie van Financiën

¹ Overheidsfinanciën op kasbasis geeft weer de gerealiseerde kasontvangsten en kasuitgaven gedurende het dienstjaar. Ontvangsten worden echter aangepast naar brutobasis aan de hand van verrekeningen met EBS-subsidies. In navolging worden de uitgaven, wat betreft de overheidssubsidies aan EBS, eveneens weergegeven op brutobasis. Het committeringstekort houdt rekening met betalingen gedurende het dienstjaar van achterstallige betalingen van vorige dienstjaren en met uitgestelde betalingen voor het huidige dienstjaar. Evenzo is het financieringstekort inclusief de nettobetaling van achterstallige betalingen. Classificering en waardering volgens de internationale methodologie van de Government Finance Statistics Manual (GFSM) van het Internationaal Monetair Fonds.

Tabel IV.2
Staatsuitgaven naar categorie
(in procenten van totale Staatsuitgaven)

	2011	2012	2013	2014	2015
Lopende uitgaven	80,4	83,5	84,0	80,4	91,8
Personele uitgaven	34,0	27,1	30,2	30,1	29,2
Goederen en diensten	20,3	27,8	17,3	16,9	24,2
Subsidies en bijdragen	22,1	24,9	31,8	30,1	33,7
Interest	3,9	3,6	4,8	3,3	4,7
Kapitaaluitgaven	19,6	16,5	16,0	19,6	8,2
Totale uitgaven	100,0	100,0	100,0	100	100

Bron: Ministerie van Financiën

tingen te voldoen. Buiten het bankwezen heeft financiering uit zowel binnenlandse als buitenlandse bron plaatsgevonden voor een gezamenlijk bedrag van SRD 364,6 miljoen.

IV.4 De staatsschuld

In 2015 maakte de totale staatsschuld volgens zowel de internationale definitie als de definitie vastgelegd in de Wet op de Staatsschuld van 2002 (hierna te noemen de Wet) een significante groei door van respectievelijk 55,0% om 51,7% ten opzichte van 2014. Hierbij groeiden de binnenlandse

en de buitenlandse schuld volgens de internationale definitie tot 21,6% en 21,2 % van het nominale BBP. Volgens de Wet bereikten zowel de binnenlandse als de buitenlandse schuldratio's niveaus van 22,9% en 29,4%.

Een lening van de Bank aan de Overheid in het derde kwartaal van 2015 verklaart voornamelijk de binnenlandse schuldgroei. Zoals eerder aangehaald heeft de Overheid per 18 september 2015 het saldo van de geconsolideerde staatsschuld 2002 ad SRD 93,5 miljoen, de voorschotten ex artikel 21 van de Bankwet ad SRD 535,7 miljoen en andere kort-

Tabel IV.3
Staatsschuld naar crediteur (volgens de Wet op de Staatsschuld*)
(in miljoenen SRD)

	2011	2012	2013	2014	2015
Buitenlandse Staatsschuld **					
Multilaterale crediteuren	673,7	841,5	1.373,0	1.535,7	1.991,8
Bilaterale crediteuren	877,0	1.058,6	1.101,2	1.073,2	1.225,9
Commerciële crediteuren	-	-	-	106,6	323,8
Overheidsgaranties (niet afgeroepen)	52,0	46,4	41,6	34,7	26,6
Niet opgenomen gecommiteerde leningen	745,4	769,5	781,6	897,3	1.340,3
Totaal	2.348,1	2.716,1	3.297,5	3.647,5	4.908,4
Binnenlandse Staatsschuld**					
Schuld aan de CBvS***	858,3	1.024,0	1.882,4	632,9	2.498,3
Schuld aan het algemeen bankwezen	154,4	240,3	373,5	938,4	586,2
Overheidsgaranties (afgeroepen)	6,5	6,9	1,6	1,6	1,5
Schuld aan de rest van de particuliere sector	346,7	388,8	326,9	311,5	496,9
Overheidsgaranties (niet afgeroepen)	20,4	20,6	21,2	1,3	1,6
Niet opgenomen gecommiteerde leningen	144,3	88,6	80,8	218,3	230,8
Niet opgenomen gecommiteerde garanties	7,9	7,3	64,4	2,7	3,3
Totaal	1.532,0	1.769,7	2.749,1	2.105,2	3.817,2
Totale Staatsschuld	3.880,1	4.485,8	6.046,6	5.752,7	8.725,7
In % van Het Bruto Binnenlandse Product****					
Totaal	26,8	27,3	35,6	33,3	52,4
Buitenlands	16,2	16,5	19,4	21,1	29,4
Binnenlands	10,6	10,8	16,2	12,2	22,9

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

* inclusief alle overheidsgaranties, niet-getrokken leningen, exclusief achterstallige betalingen

** Omrekening van USD naar SRD - 2011 tot en met 2014 SRD 3,35 | 2015 SRD 4,04

*** In het 2015 bedrag zijn de overige vorderingen van Staat niet opgenomen.

**** Conform Art. 1 lid h van de Wet op Staatsschuld- Nominaal bruto binnenlands product: het voor Suriname door het Algemeen Bureau voor de Statistiek vastgestelde nominaal bruto binnenlands product tegen marktprijzen van het meest recente kalenderjaar

lopende schulden in rekening courant ad SRD 880,1 miljoen geconsolideerd in een nieuwe langlopende lening met een looptijd van 30 jaar. Naast de consolidatie van de bestaande schulden, werd ook een additionele lening van ongeveer SRD 989,0 miljoen beschikbaar gesteld aan de Overheid en meegenomen in de consolidatie. Deze nieuwe banklening heeft de post "Schuld aan de CBvS" meer dan verdrievoudigd. Ook de koersaanpassing in het vierde kwartaal van het verslagjaar heeft de buitenlandse schuld volgens beide definities sterk beïnvloed. Deze schuld groeide met 30,4% volgens internationale definitie en met 34,6% volgens de Wet. Naast de eerdergenoemde markante ontwikkelingen droegen de schuldcomponenten, "Commerciële crediteuren" met een verdrievoudiging en "Schuld aan de rest van de particuliere sector"

met een stijging van 60,8% en 59,5% voor respectievelijk de internationale en de nationale definitie, ook bij aan de groei van de staatsschuld. De toename van de commerciële leningen kan voornamelijk toegeschreven worden aan een lening ter grootte van US\$ 50,0 miljoen verstrekt door de Republic Bank Ltd. voor financiering van kapitaaluitgaven. Verder wendde de Overheid ook financiering van de particuliere sector aan. Beide schuldcomponenten stonden onder invloed van de koersaanpassing. In de post "Schuld aan de rest van de particuliere sector", als binnenlands component, zijn er een paar in vreemde-valuta-gedomineerde leningen opgenomen, terwijl "Commerciële crediteuren" een buitenlandse schuldcomponent is.

Tabel IV.4
Staatsschuld naar crediteur (volgens internationale definitie)
(in miljoenen SRD)

	2011	2012	2013	2014	2015
Buitenlandse Staatsschuld*					
Multilaterale crediteuren	673,7	841,5	1.373,0	1.535,7	1.991,8
Bilaterale crediteuren	877,0	1.058,6	1.101,2	1.073,2	1.225,9
Commerciële crediteuren	-	-	-	106,6	323,8
Totaal	1.550,6	1.900,1	2.474,2	2.715,5	3.541,5
Binnenlandse Staatsschuld*					
Schuld aan de CBvS**	858,3	1.024,0	1.882,4	632,9	2.498,3
Schuld aan het algemeen bankwezen	154,4	240,3	373,5	938,1	586,7
Overheidsgaranties (afgeroepen)	6,5	6,9	1,6	1,2	1,1
Schuld aan de rest van de particuliere sector	346,7	388,8	326,6	316,0	508,1
Achterstallige betalingen van ministeries aan derden	0,4	-	-	-	-
Totaal	1.359,8	1.653,1	2.582,6	1.887,0	3.593,1
Totale Staatsschuld	2.910,5	3.553,2	5.056,8	4.602,5	7.134,7
In % van Het Bruto Binnenlands Product***					
Totaal	20,1	21,6	29,8	26,6	42,8
Buitenlands	10,7	11,6	14,6	15,7	21,2
Binnenlands	9,4	10,1	15,2	10,9	21,6

Bron: Bureau voor de Staatsschuld

* Omrekening van USD naar SRD - 2011 tot en met 2014 SRD 3,35 | 2015 SRD 4.04.

** In het 2015 bedrag zijn de overige vorderingen van Staat niet opgenomen.

*** Conform Art. 1 lid h van de Wet op de Staatsschuld- Nominaal bruto binnenlands product: het voor Suriname door het Algemeen Bureau voor de Statistiek vastgestelde nominaal bruto binnenlands product tegen marktprijzen van het meest recente kalenderjaar.

HOOFDSTUK V

DE ONTWIKKELING VAN DE BETALINGSBALANS

V.1 Algemeen

De ongunstige ontwikkeling van de internationale grondstofprijzen, die tot uitdrukking kwam in de betalingsbalans van 2014, zette zich voort in dit verslagjaar. De daling van vooral de goud- en olie-prijzen droegen bij aan het fors gestegen tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans. Dit tekort werd gefinancierd door netto-instroom van kapitaal en het interen op de internationale reserves.

in procenten van het BBP steeg het tekort van 7,8% in 2014 tot 16,2% in 2015. De verslechtering werd veroorzaakt doordat het overschot op de goederenrekening omsloeg in een aanzienlijk tekort. Dit tekort werd deels gecompenseerd door een afname van het tekort op de diensten- en inkomensrekening, terwijl het overschot op de inkomensoverdrachtenrekening daalde.

V.2 Lopende rekening

Het tekort op de lopende rekening verdubbelde in het verslagjaar tot US\$ 786,4 miljoen. Uitgedrukt

V.2.1 Handelsverkeer

De goederenrekening registreerde na negen jaren van overschotten een tekort van US\$ 375,9 miljoen (Annex V.1). De verslechtering is vooral het gevolg van de afgenomen exportwaarde van onder andere mijnbouwproducten met 29,4%, veroorzaakt door

Tabel V.1
Betalingsbalans 2011-2015
(in miljoenen US\$)

	2011	2012	2013	2014	2015
A. LOPENDE REKENING (SALDO)	431,3	162,4	-196,0	-416,4	-786,4
B. VERMOGENSOVERDRACHTENREKENING	35,0	-7,0	0,1	-0,4	1,3
C. FINANCIËLE REKENING (SALDO)	-84,9	487,2	430,1	696,9	769,7
D. SALDO A t/m C	381,4	642,5	234,3	280,1	-15,5
E. STATISTISCHE VERSCHILLEN	-257,3	-462,4	-383,0	-430,3	-250,3
F. FINANCIËRINGS ITEM:	-124,1	-180,1	148,8	150,2	265,8
Internationale reserves ^{(1) (2)}	-124,1	-180,1	148,8	150,2	265,8
<i>Memorandum items:</i>					
Herwaarderingsverschillen ^{(1) (3)}	-1,9	-11,3	80,9	3,5	29,1
Importdekking (in maanden)	4,4	4,7	3,4	2,7	1,5
Importdekking (excl. Staatsolie, RGM, Suralco)	6,1	6,5	4,6	4,0	2,2

Bron: Centrale Bank van Suriname

(1) Een minteken duidt op een toename in reserves.

(2) Exclusief herwaarderingsverschillen.

(3) Herwaarderingsverschillen inclusief (de)monetisatie van monetair goud.

sterk dalende internationale marktprijzen en exportvolumes. De importwaarde daarentegen bleef op vrijwel hetzelfde niveau.

De daling in de exportwaarde uit de mijnbouwsector werd voornamelijk veroorzaakt door de afname van de exportwaarde van goud met 21,7% naar US\$ 253,7 miljoen en olie met 52,4% naar US\$ 156,4 miljoen. De daling in de internationale prijs en het exportvolume van goud met respectievelijk 8,4% om 14,5% lagen hieraan ten grondslag. Ook daling in de internationale prijs en het exportvolume van olie met respectievelijk 46,0% om 12,0% droegen bij aan de exportwaardedaling.

De exportwaarde van aluinaarde nam af met 33,7% naar US\$ 232,7 miljoen als gevolg van een daling van zowel het exportvolume (34,0%) alsook de internationale prijs (2,0%) (Grafiek V.2). De afbouw van de productieactiviteiten van Suralco heeft gezorgd voor de afname van het exportvolume van aluinaarde.

Ondanks de ongunstige ontwikkelingen in het verslagjaar bleef de mijnbouwsector een aandeel van 79,0% behouden in de totale exportwaarde. Goud bleef het belangrijkste exportproduct met een aandeel van 55,5% (Figuur V.1).

De bovengenoemde ontwikkelingen tonen wederom de kwetsbaarheid aan van de weinig-gediversifieerde

economie van Suriname voor prijsschommelingen van grondstoffen op de internationale markten.

De daling van de mijnbouwexporten werd slechts voor een bescheiden deel opgevangen door de stijging van de niet-mijnbouwexporten met 17,1% naar US\$ 346,6 miljoen. De importwaarde van goederen steeg marginaal met 0,8% door de invoer van kapitaalgoederen ten behoeve van de constructieactiviteiten van de nieuwe Merian-goudmijn.

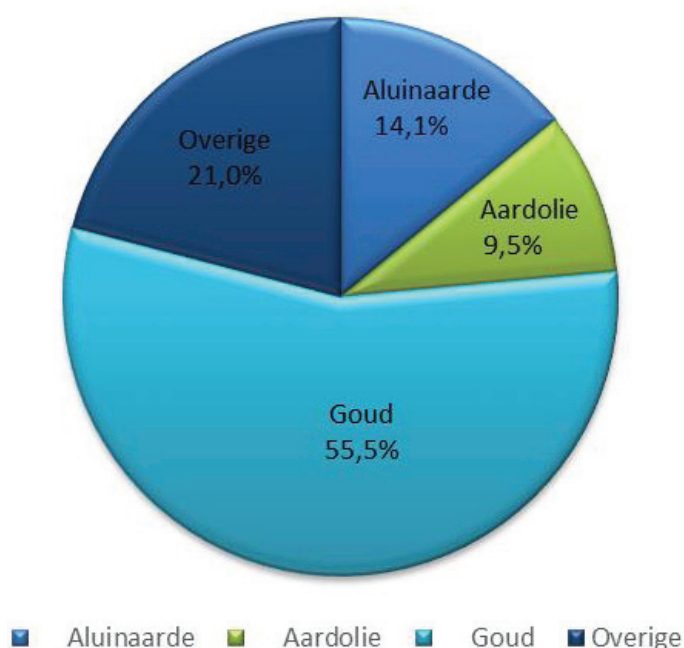
V.2.2 Dienstenverkeer

Het tekort op de dienstenrekening nam af van US\$ 550,2 miljoen in 2014 naar US\$ 462,6 miljoen in het verslagjaar; een daling van 15,9%. De betalingen voor buitenlandse diensten namen af met 12,4% als gevolg van het aflopen van de constructie- en uitbreidingswerkzaamheden van de raffinaderij van Staatsolie. De ontvangsten voor geleverde diensten daalden in mindere mate en wel met 3,1%.

V.2.3 Inkomensrekening

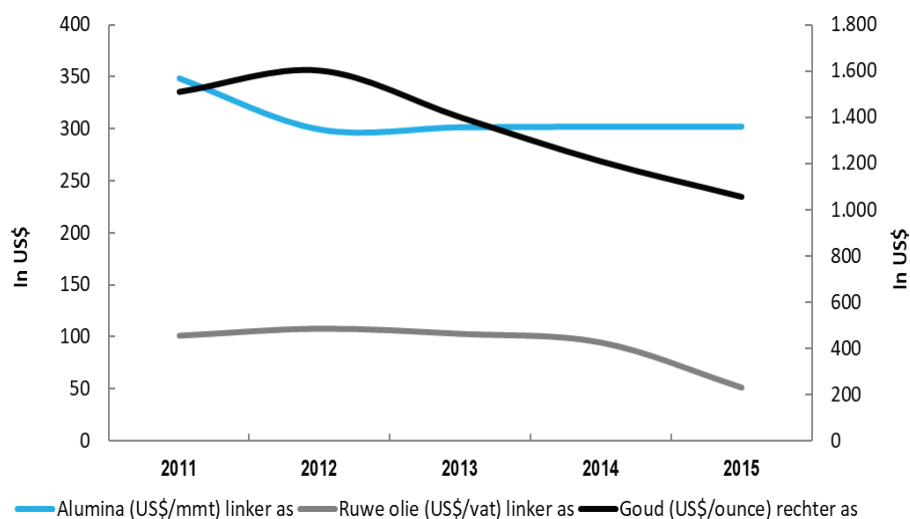
De inkomensrekening registreerde per saldo een uitstroom van US\$ 13,3 miljoen, 81,1% minder in vergelijking met 2014. Dit weerspiegelde mede de afname van de winstovermakingen van de in Suriname gevestigde dochterondernemingen van multinationals.

Figuur V.1
Exportproducten Suriname

Bron: Centrale Bank van Suriname

Grafiek V.2
Exportprijzen mineralen 2011-2015

Bron: Centrale Bank van Suriname

V.2.4 Inkomensoverdrachten

De inkomensoverdrachtenrekening noteerde in het verslagjaar een netto-instroom van US\$ 65,3 miljoen, een afname van 8,2%. Een groot deel van de totale instroom van US\$ 139,4 miljoen bestond uit geldovermakingen voornamelijk afkomstig uit Nederland, de VSA, Frankrijk en België ter ondersteuning van gezinnen in Suriname. In het verslagjaar werd er minder overgemaakt vanuit Nederland. Geldovermakingen vanuit Suriname hadden als voornaamste bestemming China, Brazilië, de VSA en Nederland en bedroegen US\$ 74,1 miljoen.

V.3 Financiële rekening

Via de financiële rekening stroomde in het verslagjaar US\$ 769,7 miljoen naar Suriname. Een groot deel van deze instroom, te weten US\$ 512,4 miljoen, werd voornamelijk veroorzaakt door de particuliere sector en de monetaire autoriteiten, gevolgd door de overheid. Voor de particuliere sector was dit grotendeels het resultaat van de opname van langlopende leningen, groot US\$ 217,9 miljoen, en de opname van buitenlandse tegoeden ter waarde van US\$ 68,8 miljoen. Daarnaast zorgde de Overheid voor een netto-instroom van US\$ 74,0 miljoen als gevolg van de opname van korte- en langetermijnleningen, groot US\$ 114,4 miljoen, en aflossingen ad US\$ 40,4 miljoen. De trekking op de leningen was voornamelijk afkomstig van de Republic Bank Limited Trinidad (44%), Inter-American Development Bank (33%), China (11%) en de ING Bank NV (5%). De netto-instroom van de monetaire autoriteiten

had te maken met de opname van haar buitenlandse tegoeden, ter waarde van US\$ 155,3 miljoen. De Algemene banken zorgden eveneens voor een netto-instroom ter grootte van US\$ 17,5 miljoen door hun buitenlandse tegoeden aan te spreken.

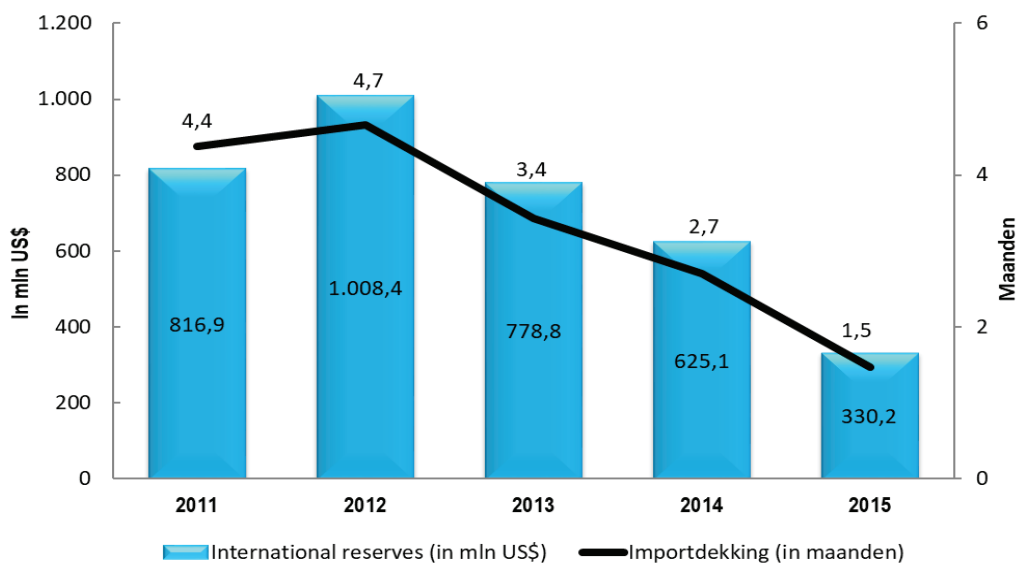
Uit hoofde van directe investeringen was er voor dit verslagjaar een instroom van US\$ 266,7 miljoen genoteerd. Deze investeringen stegen met US\$ 102,6 miljoen ten opzichte van 2014 vooral als gevolg van nieuwe investeringsprojecten in de goudsector. Via de algemene banken stroomden portfolio beleggingen, groot US\$ 9,5 miljoen, naar het buitenland.

Via de financiële rekening stroomden eveneens aflossingen naar het buitenland. De particuliere sector en de Overheid losten een deel van hun buitenlandse langetermijnverplichtingen af, ter grootte van respectievelijk US\$ 59,4 miljoen en US\$ 40,4 miljoen.

V.4 Goud- en deviezenvoorraad

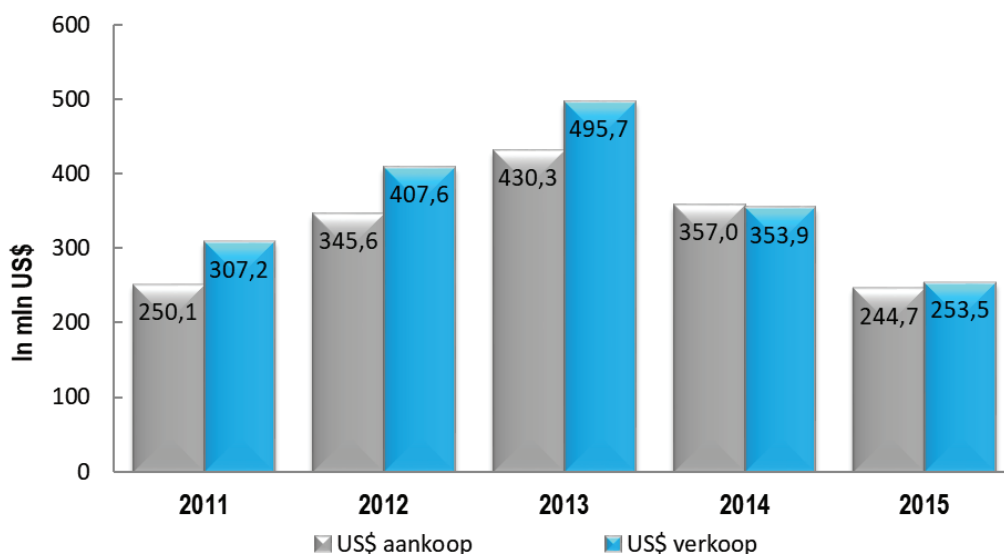
De goud- en deviezenvoorraad van de Bank nam af met US\$ 294,9 miljoen tot US\$ 330,2 miljoen aan het eind van 2015, van deze afname had US\$ 29,1 miljoen betrekking op herwaarderingsverschillen. Deze daling is vooral te wijten aan de verminderde exporten enerzijds en gepleegde valuta-interventies van de Bank. De internationale reserves per ultimo 2015 waren equivalent aan 1,5 maand import van goederen en diensten. Indien alleen de importen van de niet-mijnbouwsectoren worden meegenomen bedraagt de dekking 2,2 maanden.

Grafiek V.3
Internationale reserves & importdekking

Bron: Centrale Bank van Suriname

Grafiek V.4
Omzetten US\$ valutamarkt*

Bron: Centrale Bank van Suriname

* Omzetten van de Bank, commerciële banken en wisselkantoren.

V.5 Wisselkoersontwikkeling

De valutamarkt kwam in 2015 onder enorme druk te staan. Deze druk ontstond aan zowel de vraagzijde als aan de aanbodzijde. Door de steeds dalende exportopbrengsten, bleek de instroom van middelen vanuit het internationaal financieel verkeer niet voldoende te zijn geweest om in de extra vraag op de valutamarkt te voorzien. Anderzijds steeg de vraag naar vreemde valuta als gevolg van de toe-

nemende liquiditeitscreatie ten behoeve van de Overheid en de onzekerheid bij economische subjecten, mede ingegeven door de algemene, vrije verkiezingen van mei 2015. De Bank intervenieerde om het verminderde aanbod van buitenlandse valuta op te vangen, om de financiering van noodzakelijke importen van primaire consumptiegoederen en productie-input veilig te stellen en de wisselkoersverhoudingen te beïnvloeden. Door het aanhoudende vraagoverschot op de

valutamarkt besloot de Bank op 18 november 2015 de Surinaamse munt (SRD) ten opzichte van de US-dollar (USD) met 20,6% te devalueren ten opzichte van de oude verkoopkoers van SRD 3,35 per US\$. De aan- en verkoopkoers van de US-dollar werden vastgesteld op respectievelijk SRD 3,96 en SRD 4,04. Teneinde de marktwerking en concurrentie op de valutamarkt te bevorderen stelde de Bank een bandbreedte in voor de wisselkoers van de Amerikaanse dollar, en wel +/- 5% rond de middenkoers van SRD 4,00. Aan banken en wisselkantoren werd toegestaan US-dollars te kopen en te verkopen in een bandbreedte tussen SRD 3,80 en SRD 4,20 per US\$.

De wisselkoersmarge voor US-dollar transacties tussen de Bank, de wisselkantoren en de commerciële banken steeg naar 0,4% in het verslagjaar ten op-

zichte van 2014 en voor eurotransactie naar 5,1%.

De aan- en verkoopvolumes van US-dollars op de lokale valutamarkt namen in het verslagjaar ten opzichte van 2014 af (Grafiek V.4 en V.5). Ook de aan- en verkoopvolumes van de euro's verminderten als gevolg van de voortgaande daling van inkomensoverdrachten uit Nederland.

V.6 Externe vermogenspositie

Het netto externe vermogen van Suriname registreerde een negatief saldo van US\$ 2,4 miljard aan het einde van het verslagjaar, wat een verdere verslechtering van ongeveer US\$ 1,0 miljard inhield in vergelijking met 2014 (Tabel V.2). Deze neerwaartse ontwikkeling was hoofdzakelijk het resultaat van de afgenomen internationale reserves en de gestegen externe schuldpositie.

Grafiek V.5
Omzet Euro valutamarkt*

Bron: Centrale Bank van Suriname

* Omzetten van de Bank, commerciële banken en wisselkantoren.

Tabel V.2
Externe vermogenspositie
(in miljoenen US\$)

	2011	2012	2013	2014	2015
Netto Positie	175,5	-128,3	-708,1	-1.359,8	-2.401,3
Activa	2.028,1	1.966,8	1.823,2	1.613,0	1.249,6
Buitenlandse directe investeringen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Portfolio investeringen	35,3	41,1	42,4	41,8	51,2
Financiële derivaten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige investeringen	1.175,9	917,3	1.002,1	946,1	868,1
Reserve Activa	816,9	1.008,4	778,8	625,1	330,2
Passiva	1.852,6	2.095,1	2.531,2	2.972,8	3.650,9
Directe investeringen in de economie	859,0	1.035,4	1.231,5	1.207,4	1.477,0
Portfolio investeringen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Financiële derivaten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overige investeringen	993,6	1.059,7	1.299,7	1.765,3	2.173,9

Bron: Centrale Bank van Suriname

V.7 Externe schuldpositie

De externe schuldpositie van Suriname nam toe met US\$ 450,6 miljoen tot US\$ 2,5 miljard aan het eind van 2015 (Tabel V.3). Deze toename was voornamelijk veroorzaakt door toenemende buitenlandse verplichtingen van onder andere de monetaire autoriteiten, gevolgd door de particuliere sector. De monetaire autoriteiten verhoogden de buitenlandse lange- en korte termijnverplichtingen met meer dan honderd

procent tot US\$ 279,8 miljoen. De toename van de schuldpositie door de monetaire autoriteiten kan worden toegeschreven aan de CNY-SRD swap met de People 's Bank of China. De private sector verhoogde haar buitenlandse lange- en korte termijnverplichtingen met 27,9 % tot US\$ 918,5 miljoen. De netto toename vloeide voort uit het opnemen van langlopende leningen en het aflossen van handelskredieten.

Tabel V.3
Externe schuldpositie
(in miljoenen US\$)

	2011	2012	2013	2014	2015
Bruto externe schuldpositie	1.320,0	1.509,2	1.842,6	2.098,1	2.548,7
Directe investeringen: Intercompany leningen	326,5	449,5	542,0	332,8	374,8
Centrale overheid	462,9	567,2	738,6	810,0	876,1
Korte termijn	13,7	15,2	16,8	17,3	67,7
Lange termijn	449,2	552,0	721,7	792,8	808,4
Monetaire autoriteiten	138,3	139,8	139,5	131,8	279,8
Korte termijn	3,0	4,0	4,2	3,8	157,5
Lange termijn	135,3	135,9	135,4	128,0	122,3
Banken	51,3	56,2	77,2	105,4	99,5
Korte termijn	47,4	49,9	68,0	95,0	84,2
Lange termijn	3,9	6,3	9,2	10,4	15,3
Overige sectoren	341,1	296,5	345,3	718,0	918,5
Korte termijn	23,9	28,9	49,4	65,0	108,7
Lange termijn	317,2	267,6	295,9	653,0	809,8

Bron: Centrale Bank van Suriname

HOOFDSTUK VI

HET BEDRIJFSECONOMISCH TOEZICHT

VI.1 Algemeen¹

De grondslag van de toezichthoudende taak van de Bank is vastgelegd in artikel 9 van de Bankwet 1956 (G.B. 1956 no. 97, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2005 no. 56, geldende tekst S.B. 2010 no. 173). Hierin wordt onder meer vermeld dat de Bank de taak heeft om toezicht uit te oefenen op het bank- en kredietwezen, het pensioen- en assurantiwezen, het geldwisselverkeer en op het overmakingenverkeer van financiële middelen van en naar het buitenland, zulks tegen de achtergrond van de daarvoor geldende wettelijke regelingen. Het toezicht richt zich daarbij mede op de integriteit van de instellingen werkzaam in deze sectoren en sub-sectoren.

In het verslagjaar hebben zich binnen het bankwezen enkele significante ontwikkelingen voorgedaan. Zo heeft in het eerste kwartaal van 2015 de Raad van Ministers goedkeuring gegeven aan de Stichting Surinaamse Volkscredietbank voor de overname van de Landbouwbank N.V.

In juli 2015 nam Republic Bank Limited (Suriname) NV de RBC Royal Bank (Suriname) NV over en werd aan deze bank een vergunning verleend om haar activiteiten als bankier uit te oefenen.

De Finatrust, Trustbank N.V., heeft aan de Bank kenbaar gemaakt de conversie te willen maken naar een volledige Islamitische bank. Hiermee beoogt zij financieringskapitaal aan te bieden om zo een bijdrage te leveren aan de micro, small en medium enterprises in Suriname.

Tenslotte zijn de werkzaamheden betreffende het introduceren van wetgeving voor het toezicht op verzekeringsbedrijven voortgezet. In dit verslagjaar is een conceptwet aan de Minister van Financiën aangeboden ter doorgeleiding naar de Staatsraad.

Ondertoezichtstaande instellingen

De Bank oefent toezicht uit op alle kredietinstellingen en kredietverenigingen, die door haar als zodanig zijn aangewezen. Daarnaast vallen pensioenfondsen en voorzieningsfondsen uit hoofde van de Wet Pensioenfondsen en Voorzieningsfondsen (S.B. 2005, no. 75) onder het toezicht van de Bank. De Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 1968 is nog van toepassing op het verzekeringswezen, totdat deze wordt vervangen door de Wet Toezicht Verzekeringsbedrijf, die nu nog in concept is. Tabel VI.1 geeft een overzicht van de instellingen die onder het bedrijfseconomisch toezicht vallen van het Directoraat Toezicht Kredietwezen.

Tabel VI.1
Instellingen onder toezicht van het Directoraat Toezicht Kredietwezen

Soort instellingen	2011	2012	2013	2014	2015
Primaire banken	9	9	9	9	9
Levensverzekeringsinstellingen	5	5	5	4	4
Schadeverzekeringsinstellingen	6	6	6	6	6
Uitvaartverzekeringsinstellingen	2	2	2	2	2
Houdstermaatschappijen	1	1	1	1	1
Pensioenfondsen	34	35	36	37	38
Voorzieningsfondsen	5	5	5	5	5
Spaarfondsen	1	1	1	1	1
Kredietcoöperaties	28	26	23	23	23
Overige instellingen ¹	12	12	8	8	7
Totaal	103	102	96	96	96

Bron: Centrale Bank van Suriname

1) Beleggings- en financieringsmaatschappijen

¹ In het boekjaar 2014 waren twee voorzieningsfondsen operationeel. Deze fondsen hebben nog niet voldaan aan hun rapportageplicht als gevolg waarvan de verslaggeving niet is opgenomen.

In het verslagjaar is het aantal ondertoezichtstaande instellingen niet gewijzigd ten opzichte van het vorig jaar.

Integriteits- en geschiktheidstoetsingen

De Bank ziet het vertrouwen in financiële instellingen en hun bestuurders als een essentiële voorwaarde voor het optimaal functioneren van de financiële sector. Het toezicht op integriteit is daarom vanaf 2005 expliciet als taak van de Bank in de wetgeving opgenomen. In 2015 zijn in totaal 27 toetsingen uitgevoerd van bestuurders, commissarissen en medebeleidsbepalers van ondertoezichtstaande instellingen.

Bij de toetsing op integriteit wordt rekening gehouden met diverse aspecten, zoals smetteloze antecedenten ten aanzien van het strafrechtelijke en financiële aspect, alsook ethische normen. Naast de integriteitstoetsing vindt ook de geschiktheidstoetsing plaats van leden van de directie en raad van commissarissen en daaraan gelijkgestelde organen. Bij het oordeel van de Bank over de geschiktheid van een kandidaat speelt, naast de individuele geschiktheid, ook de samenstelling en de kwaliteit van het collectief een belangrijke rol. Hiermede wordt ernaar gestreefd dat er op zijn minst sprake is van een evenwichtige samenstelling van kennis en ervaring binnen het bestuur of de raad van commissarissen.

VI.2 Primaire banken

VI.2.1 Algemeen

In het kader van de uitvoering van de Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2011 (WTK) bestaan er hand-leidingen en procedures voor de afdeling Toezicht Banken. Er zijn diverse richtlijnen uitgevaardigd of herzien, na overleg met de aan het toezicht onderworpen kredietinstellingen dan wel met de betrokken representatieve organisatie.

De herziene richtlijnen groep 1, zijnde richtlijnen inzake Solvabiliteit, Kredietclassificatie en Voorzieningen, Kredietverlening aan insiders en gelieerde partijen, Grote posten en Immobilia zijn per 1 juli 2015 ingegaan voor onbepaalde tijd. Evenals de herziene richtlijnen groep 1, heeft de herziene Anti-Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism-richtlijn (AML/CFT) een geldigheidsduur voor onbepaalde tijd. Beide zijn vanaf 1 april 2015 van kracht.

In 2014 was er een aanvang gemaakt met het vervaardigen van de zogenoemde groep 2 en groep

3-richtlijnen. Groep 2-richtlijnen zijn vooral kwalitatieve richtlijnen voor onder meer de interne audit en het deugdelijk bestuur. Hiertoe behoort tevens de Corporate Governance Code. Groep 3-richtlijnen hebben betrekking op de marktrisico's, zijnde liquiditeit, vreemde valutapositionen en rente. De groep 2- en 3-richtlijnen zijn vanaf 15 april 2015 van kracht.

In de eerste helft van 2015 zijn er nieuwe bijlagen aan de maandrapportages toegevoegd, namelijk bijlage 5 (Net Open Positie) en bijlage 16 (Liquidity Coverage Ratio). In september 2015 heeft de Bank de bijlagen 8 (Staat van Winst en Verlies), 2 (Uitsplitsing van de Kredietverlening en Beleggingen naar Economische Activiteit) en 7 (Intereststructuur Kredietverlening en Opgenomen Middelen in SRD en Vreemde Valuta) herzien.

Er zijn in het jaar 2015 in totaal zeven on-site inspecties bij banken uitgevoerd. De on-site inspecties betroffen prudentiële on-site inspecties. Bij zes van de zeven banken is tevens een AML/CFT-inspectie verricht.

Indien er aanleiding bestond heeft de Bank gebruik gemaakt van haar bevoegdheden die haar bij wet zijn gegeven om toezichtinstrumenten in te zetten al naar gelang de ernst van de omstandigheden.

VI.2.2 Financiële gegevens

In de bijlagen VI.1 tot en met VI.8 zijn de gecombineerde financiële gegevens van alle primaire banken opgenomen. Het balanstotaal is over het jaar 2015 toegenomen met 12,2% (bijlage VI.1). De toename is aanzienlijk, mede door de devaluatie in november 2015, waarbij het balanstotaal van oktober 2015 naar november 2015 sterk is gestegen met SRD 1.048 miljard. De devaluatie heeft de dollarisatiegraad van de banken, in SRD uitgedrukt, verhoogd. De dollarisatiegraad aan de activazijde van de balans bedraagt 47,5%, terwijl de passivazijde voor 51,3% uit vreemde valuta bestaat, vergeleken met respectievelijk 43,5% en 47,3% per ultimo 2014.

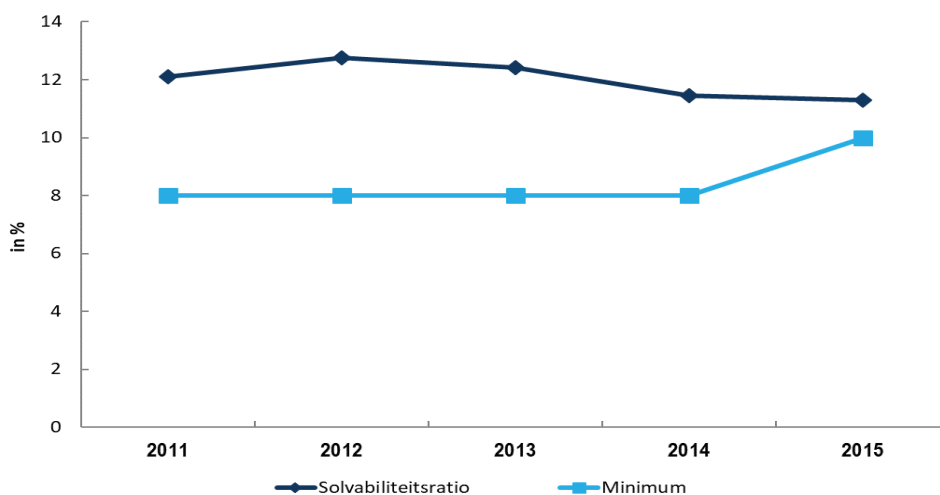
Zowel aan de activazijde als aan de passivazijde van de verkorte balans hebben alle posten bijgedragen aan de sterke toename van het balanstotaal, behalve de posten bankiers in binnen- en buitenland (activa) en het nettoresultaat (passiva). De post bankiers in binnen- en buitenland is aan de activazijde afgenomen met 8,6% en de post nettoresultaat vertoont een afname aan de passivazijde van 16,3%. Aan de activazijde zijn het de kredietverlening (minus voorzieningen) en de liquide mid-

delen die het grootste deel uitmaken van het balanstotaal met respectievelijk 49,1% en 32,1%. Aan de passivazijde maken de korte schulden en de op termijn toevertrouwde middelen het grootste deel uit van het balanstotaal met 46,5% om 38,3%. De liquide middelen en kredietverlening zijn in 2015 toegenomen met respectievelijk 16,6% en 14,3% en de overige activa met 15,6%. Het eigen vermogen van de primaire banken is gestegen met 2,1% en de op termijn toevertrouwde middelen en de korte schulden met respectievelijk 17,1% en 6,2%. Deze twee posten realiseren, gelet op hun aandeel in het balanstotaal, de groei van de bankensector.

De rentemarge nam in 2015 ten opzichte van het

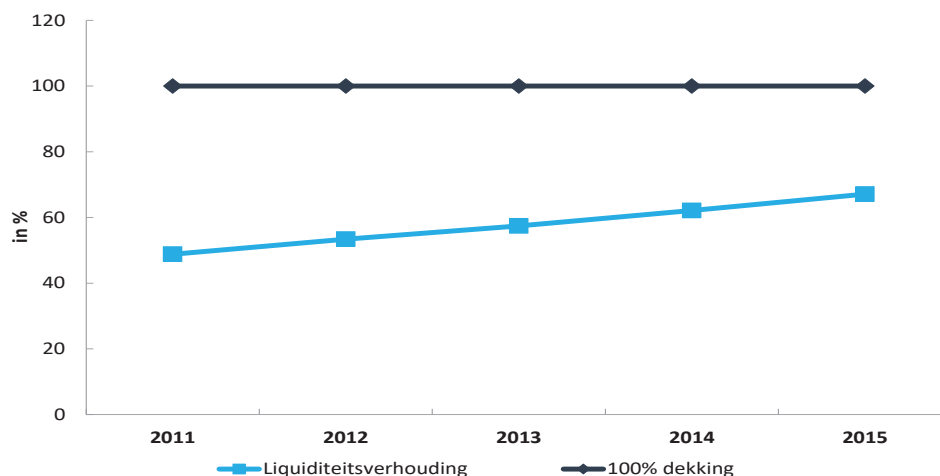
jaar daarvoor met 3,1% toe (bijlage VI.2). De stijging van de rentebaten met 8,7% was fors minder dan de toename van de rentelasten, die 19,3% bedroeg. Niettemin was er, gemeten in absolute bedragen, sprake van een tegengesteld beeld. Het netto bedrijfsresultaat is met 16,3% gedaald naar SRD 90,9 miljoen. De Return on Assets (RoA) is in het verslagjaar verminderd met 0,4 procentpunt naar 1,3%, wat de resultante is van de daling van het brutobedrijfsresultaat en de stijging van het balanstotaal. De Return on Equity (RoE) vertoont ook een daling van 4,9 procentpunt tot 15,4%. Deze daling heeft te maken met het feit dat het eigen vermogen is gestegen met 2,1%, terwijl het brutoresultaat met 18,3% is gedaald.

Grafiek VI.1
Solvabiliteitsratio primaire banken

Bron: Centrale Bank van Suriname

Grafiek VI.2
Liquiditeitsverhouding primaire banken

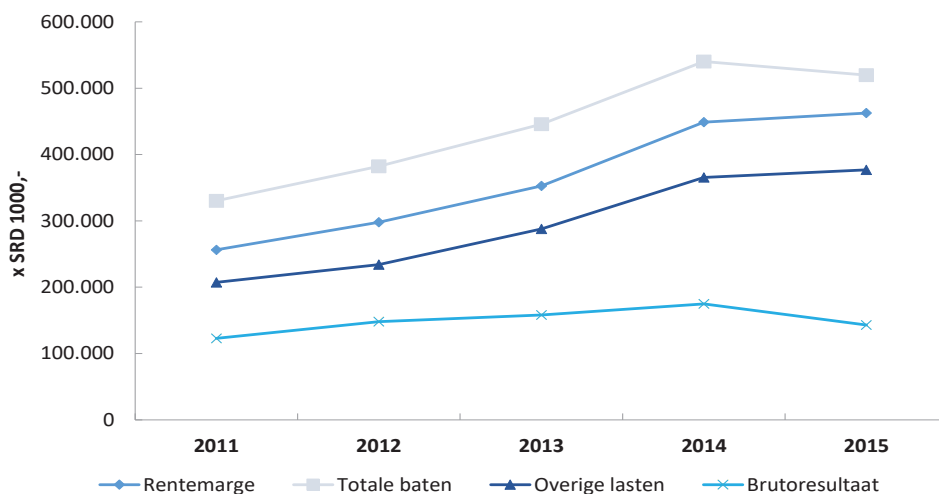
Bron: Centrale Bank van Suriname

De bruto kredietverlening is in 2015 met 15,7% gestegen, vergeleken met 9,1% in 2014 (bijlage VI.3). De versnelling is mede het gevolg van het effect van de devaluatie van de Surinaamse munt op de vreemde valutakredieten. In de categorie “Kleinere Sectoren” is het gezamenlijk aandeel opgenomen van de sectoren: landbouw, veeteelt, visserij, bosbouw, mijnbouw, constructie & installatie, elektra, gas & water alsook transport, opslag en communicatie. Het aandeel van deze sectoren in de kredietverlening varieert tussen 0,1% (sector bosbouw) en 5,9% (sector constructie & installatie). In 2015 zijn er minder toenames in krediet-

verlening naar deze sectoren geregistreerd; zij variëren van 0,1 procentpunt tot 1,8 procentpunt. De sectoren handel, woningbouw en dienstverlening zijn relatief de grootste ontvangers van krediet met aandelen van respectievelijk 29,8%, 14,8% en 12,8%. Kredietverlening ten behoeve van de sector handel is toegenomen met 1,0 procentpunt, van de dienstverlening met 0,6 procentpunt, terwijl aan woningbouw 1,5 procentpunt minder krediet is verstrekt.

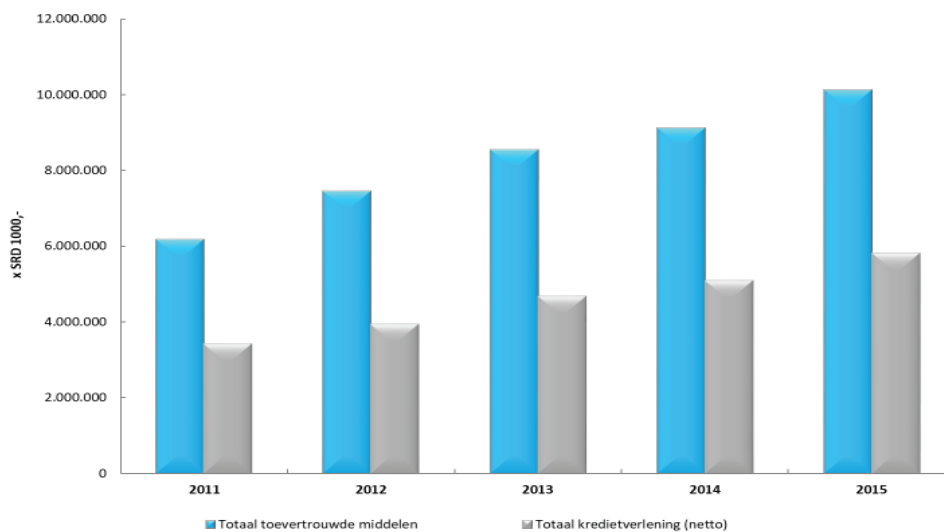
Het totaal aan probleemkredieten, ook wel non-performing loans (NPL's) genoemd, is met 56,6%

Grafiek VI.3
Ontwikkeling van rentemarge, totale baten, overige lasten en brutoresultaat primaire banken

Bron: Centrale Bank van Suriname

Grafiek VI.4
Toevertrouwde middelen versus kredietverlening primaire banken

Bron: Centrale Bank van Suriname

toegenomen ten opzichte van december 2014 (bijlage VI.4). In deze periode zijn de voorzieningen met 77,1% vergroot. De bruto NPL-ratio van 8,4% bevindt zich boven de benchmark van 5,0% en is in 2015 verslechterd ten opzichte van 2014 (6,2%). De netto NPL-ratio (exclusief voorzieningen) bedraagt 5,7%. Van de probleemkredieten is per december 2015 42,7% voorzien.

De stijging van de voorzieningen vloeit deels voort uit de verslechterende macro-economische omstandigheden. Vertragingen in betalingen van de Overheid leiden tot een verslechtering van de kwaliteit van de portefeuilles. Ook de devaluatie van de wisselkoers heeft hieraan bijgedragen. De stijging van de voorzieningen is mede het gevolg van het stringentere beleid van de Bank in het kader van richtlijn 2 Kredietclassificatie en Voorzieningen. Volgens het overgangsschema behorend bij deze richtlijn, houden banken per eind 2015 voorzieningen aan die equivalent zijn aan 50,0% van het vereiste bedrag. Per eind 2014 was dit slechts 25,0%.

De toevertrouwde middelen zijn in 2015 met 11,0% gestegen ten opzichte van 2014. Deze middelen zijn gelijk aan 85,6% van het balanstotaal (bijlage VI.5). De bruto kredietverlening maakt 59,5% uit van de toevertrouwde middelen. De stijging van deze middelen is veroorzaakt door de relatief sterke toename van de termijndeposito's langer dan 1 jaar, de spaargelden en de rekening courantgelden in SRD en vreemde valuta met respectievelijk 51,8%, 9,2% en 5,4% ten opzichte van 2014.

De solvabiliteit van de primaire banken is opgenomen in Bijlage VI.6. De solvabiliteit van de primaire banken bedraagt per eind 2015 11,3%. Ondanks een daling van 2,0 procentpunt ten opzichte van 2014, is de solvabiliteitsratio nog boven het vereiste minimum van 10,0%. De liquide middelen zijn in 2015 sterker gestegen dan de korte schulden, waardoor de liquiditeitsverhouding met 5,0 procentpunt is toegenomen tot 67,1% per jaareinde. Deze middelen zijn met 16,6% gegroeid en maken voor 32,1% deel uit van het balanstotaal.

Volgens de herziende immobiliarichtlijn mogen de totale investeringen van een bank in vaste activa ten hoogste 100,0% van haar tier 1 vermogen belopen. Dit percentage ligt bij de primaire banken onder de limiet, maar vertoont een stijging van 5,4 procentpunt naar 41,5% per december 2015 (bijlage VI.7).

De som van alle grote posten (leningen en deposito's) bedraagt per december 2015 380,0% van het tier 1 vermogen, welke boven de toegestane limiet

van 300,0% ligt. Voorheen was deze limiet gesteld op 600,0% van het toetsingsvermogen maar met ingang van de herziende richtlijn is deze aangescherpt naar 300,0%. De grote posten leningen zijn in termen van het tier 1 vermogen 124,5%. Bij de deposito's bedraagt dit 255,6%.

VI.3 Verzekeringsmaatschappijen

VI.3.1 Algemeen

In 2015 heeft Assuria N.V. 98,4% van de aandelen van de levensverzekeringsmaatschappij, Mega Insurance Company Ltd. (MEGA), gevestigd te Trinidad and Tobago, opgekocht. Na de koop is de naam van deze maatschappij omgedoopt in Assuria Life (T&T) Ltd.

In het tweede kwartaal van 2015 heeft de Staatsraad over de conceptwet Toezicht Verzekeringsbedrijf een advies uitgebracht aan de President van de Republiek Suriname.

VI.3.2 Financiële gegevens

De verslaggeving heeft betrekking op de financiële cijfers van de ondertoezichtstaande verzekeringsmaatschappijen. De financiële cijfers van de twee ondertoezichtstaande uitvaartverzekeringsmaatschappijen kunnen vanwege onvolledigheid niet worden gepubliceerd.

VI.3.2.1 Levensverzekeringsmaatschappijen

Van de vier ondertoezichtstaande levensverzekeraars hebben per ultimo december 2014 en 2015 drie instellingen aan de Bank gerapporteerd. Het gecombineerd balanstotaal van deze verzekeraars vertoont in 2014 een stijging van 11,5% ten opzichte van 2013 en 30,8% in 2015 ten opzichte van 2014 (Bijlage VI.9). De toename van de boekjaren 2014 en 2015 is onder andere toe te schrijven aan een stijging van de post verzekeringsdebiteuren met 112,8% (in 2014) en 185,5% (in 2015), de liquide middelen met 60,2% (in 2014), leningen op schuldbekentenis met 77,4% (in 2015), effecten met 62,2% (in 2015), en hypotheekleningen met 24,3% (in 2014). In 2014 is er sprake van een afname bij de post termijndeposito's met 1,7%, terwijl deze post in 2015 weer toeneemt met 56,9%. Verder zijn de hypotheekleningen (10,2%) en liquide middelen (19,0%) in het laatstgenoemd boekjaar gedaald. Desondanks vormen de termijndeposito's en hypotheekleningen met respectievelijk 28,3% en 26,9% (in 2014) en 38,9% en 21,2% (in 2015) de grootste posten binnen de totale beleggingsportefeuille.

De totale beleggingen beslaan in 2014 94,6% en in 2015 82,5% van de totale activa. Dit geeft aan dat de drie levensverzekeraars in de betreffende boekjaren (afzonderlijk en binnen de branche) voldoende hebben belegd. Aan reserves hebben de drie levensverzekeraars in 2014 totaal SRD 74,6 miljoen gevormd. Dit is een stijging van 14,2% ten opzichte van 2013. Daarentegen hebben zij in 2015 totaal SRD 53,2 miljoen aan reserves gevormd, hetgeen een afname is van 28,7% ten opzichte van 2014.

De totale premies over het boekjaar 2014 bedragen SRD 54,1 miljoen; een toename van 15,5% ten opzichte van 2013 en over het boekjaar 2015 SRD 60,4 miljoen, een toename van 11,6% ten opzichte van 2014. De toename is toe te schrijven aan een stijging van de verkoop van levensverzekeringen met een reguliere premiebetaling en het effect van de devaluatie van de SRD op het vreemde valuta premie-inkomen. Daartegenover zijn in 2014 de koopsommen die een éénmalig karakter hebben, afgenomen met 37,3% ten opzichte van 2013. In 2013 vertoonden de koopsommen een opmerkelijke stijging als gevolg van de overname van de portefeuilles van pensioenfondsen. Aangezien deze toename van eenmalige aard was, zijn de geboekte koopsommen in 2014 relatief gedaald. In 2015 zijn de koopsommen die een éénmalig karakter hebben toegenomen en wel met 105,6%, doordat meer bedrijven hun pensioenregelingen hebben ondergebracht bij verzekeraars, conform de Wet Algemeen Pensioen 2014.

Het technisch resultaat² is de afgelopen vijf jaren steeds negatief geweest. Na een verbetering in de boekjaren 2012 en 2013, is er in 2014 sprake van een afname van het technisch resultaat met 13,9%. In 2015 is dit resultaat nog verder gedaald met 385,2% van negatief SRD 18,2 miljoen naar negatief SRD 88,4 miljoen (Bijlage IV.10).

De stijging van de verdiende premie in 2014 met 11,4% was niet voldoende om de met 29,9% gestegen bedrijfskosten te dekken.

De premie eigen rekening is in 2015 toegenomen met SRD 33,4 miljoen. Ondanks deze stijging is de verdiende premie van de verzekeraars gedaald met 156,6% naar negatief SRD 20,3 miljoen, vanwege de toename van de post mutatie technische voorzieningen met 219,5% welke is toe te schrijven aan een aanpassing van de berekeningsmethode van de technische voorzieningen. Ook in dit jaar was de

verdiende premie niet toereikend om de bedrijfskosten te dekken, met als gevolg de verslechtering van het technisch resultaat.

De premie eigen rekening is in 2015 toegenomen met SRD 33,4 miljoen. Ondanks deze stijging is de verdiende premie van de verzekeraars gedaald met 156,6% naar negatief SRD 20,3 miljoen, vanwege de toename van de post mutatie technische voorzieningen met 219,5% welke is toe te schrijven aan een aanpassing van de berekeningsmethode van de technische voorzieningen. Ook in dit jaar was de verdiende premie niet toereikend om de bedrijfskosten te dekken, met als gevolg de verslechtering van het technisch resultaat.

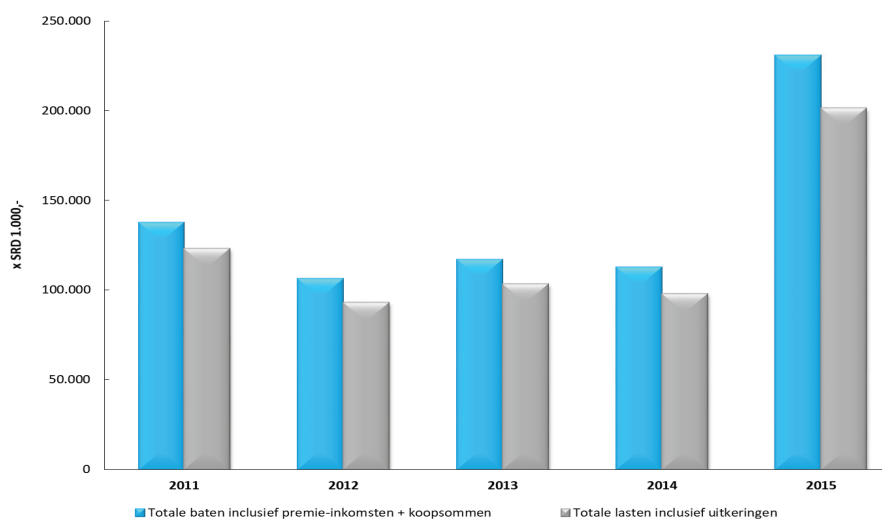
In 2014 zijn de beleggingsinkomsten van de levensverzekeraars met 26,2% gestegen tot SRD 33,9 miljoen. De beleggingsinkomsten van alle levensverzekeraars zijn toegenomen en bij één levensverzekeraar zelfs met 538,8%. Echter, wordt de toename van de beleggingsinkomsten in 2014 omgezet in een daling van een half miljoen Surinaamse dollars in 2015. Dit als gevolg van de afname van deze inkomsten bij twee levensverzekeraars.

De totale baten (inclusief premie-inkomsten en koopsommen) en de totale lasten (inclusief uitkeringen), zijn in 2014 afgenomen ten opzichte van 2013 (Grafiek VI.5). In 2015 zijn deze baten en lasten ten opzichte van 2014 toegenomen met respectievelijk 104,8% en 105,6%. De totale baten zijn, naast de stijging van de totale premies en de koopsommen toegenomen door de valuta koerswinst van SRD 83,4 miljoen bij twee levensverzekeraars, als gevolg van de devaluatie van de Surinaamse munt. De totale lasten zijn toegenomen, als gevolg van de herwaardering van de premiereserve, vanwege de overstap naar verslaglegging volgens IFRS-standaarden. Dit besluit heeft geresulteerd in de toename van de post mutatie technische voorzieningen.

Ondanks de verslechtering van het technisch resultaat, hebben de levensverzekeraars in 2014 en 2015 een winst ná belasting geboekt van respectievelijk SRD 12,6 miljoen en SRD 27,6 miljoen. Dit is te danken aan de toename van de beleggingsinkomsten in 2014 en de totale baten en lasten in 2015. In 2014 is de winst ná belasting gegroeid met 8% ten opzichte van 2013 en in 2015 met 119,8% ten opzichte van 2014 (Grafiek VI.6).

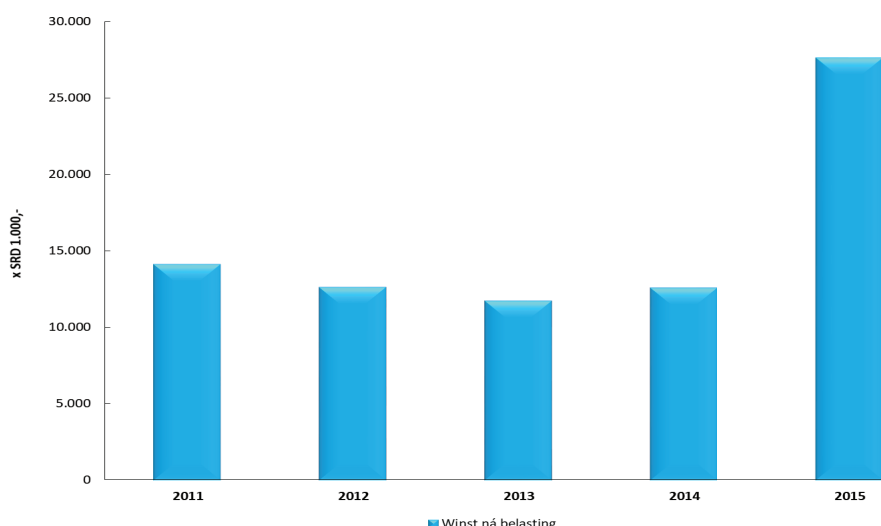
² Technisch resultaat is het inkomen dat voortvloeit uit de verdiende premies, verminderd met de kosten van de afwikkeling van claims en de bedrijfskosten.

Grafiek VI.5
Totale baten ten opzichte van totale lasten
der levensverzekeringsmaatschappijen

Bron: Centrale Bank van Suriname

Grafiek VI.6
Winst ná belasting der levensverzekeringsmaatschappijen

Bron: Centrale Bank van Suriname

De solvabiliteitspositie van de levensverzekeraars (Bijlage VI.11) is in 2014 ten opzichte van 2013 verbeterd en wel van SRD 37,0 miljoen naar SRD 45,6 miljoen. Daarentegen is de solvabiliteitspositie in 2015 ten opzichte van 2014 verslechterd van SRD 45,6 miljoen naar SRD 16,1 miljoen.

In de periode 2011 tot en met 2014 vertoont de solvabiliteitspositie een stijgende trend en is zij aangegroeid met SRD 23,8 miljoen. De verbetering van de solvabiliteitspositie gedurende deze periode is in 2015 onderbroken, doordat onder andere de algemene reserves als component van het aanwezig vrij vermogen, in 2015 zijn afgenomen.

De rentabiliteit³ van de levensverzekeraars daarentegen is in 2014 ten opzichte van het vorig boekjaar vrij stabiel gebleven. Voor het boekjaar 2015 is dit zelfs verdrievoudigd naar 51% (Bijlage VI.12). Dit wordt veroorzaakt door de verdubbeling van de nettowinst en de afname van het eigen vermogen.

VI.3.2.2 Schadeverzekeringsmaatschappijen

Van de zes ondertoezichtstaande schadeverzekeraars, hebben vijf instellingen hun cijfers over de boekjaren 2014 en 2015 aan de Bank gerapporteerd. De gecombineerde financiële gegevens van deze vijf schadeverzekeringsmaatschappijen zijn

³ De rentabiliteit is de verhouding tussen de nettowinst en het eigen vermogen.

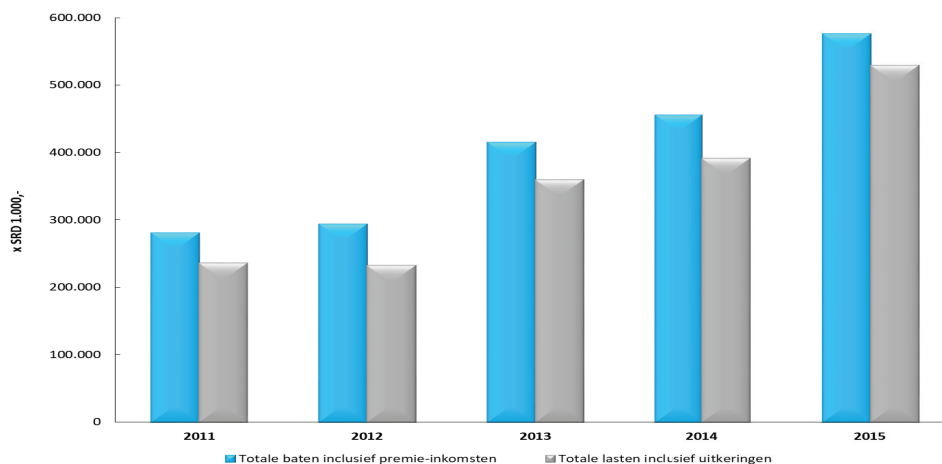
opgenomen in de bijlagen VI.13 tot en met VI.16. Het balanstotaal van deze maatschappijen (Bijlage VI.13) is in 2014 toegenomen met 17,2% ten opzichte van 2013 en in 2015 met 19,2% ten opzichte van 2014. Aan de activazijde hebben de hypotheek- en termijndeposito's steeds weer een stijgende trend namelijk 35,5% in 2014 en 30,0% in 2015. De termijndeposito's vormen de grootste beleggingspost en maken in 2014 en 2015 respectievelijk 30,1% en 28,7% uit van de beleggingsportefeuille.

Na de forse toename van 59,1% van het bruto premie-inkomen in 2013, voortvloeiend uit de invoering van de basiszorgverzekering, is dit inkomen in 2014 met 6,8% gestegen naar SRD 420,2 miljoen (Bijlage VI.14). In 2015 is dit verder toegenomen

met 21,7% naar SRD 511,6 miljoen. De schade-uitkeringen zijn echter ook toegenomen met 45,8% naar SRD 263,7 miljoen in 2014 en met 38,5% naar SRD 365,2 miljoen in 2015. Er is voornamelijk uitgekeerd in de branche Ziekte- en Ongevallenverzekeringen.

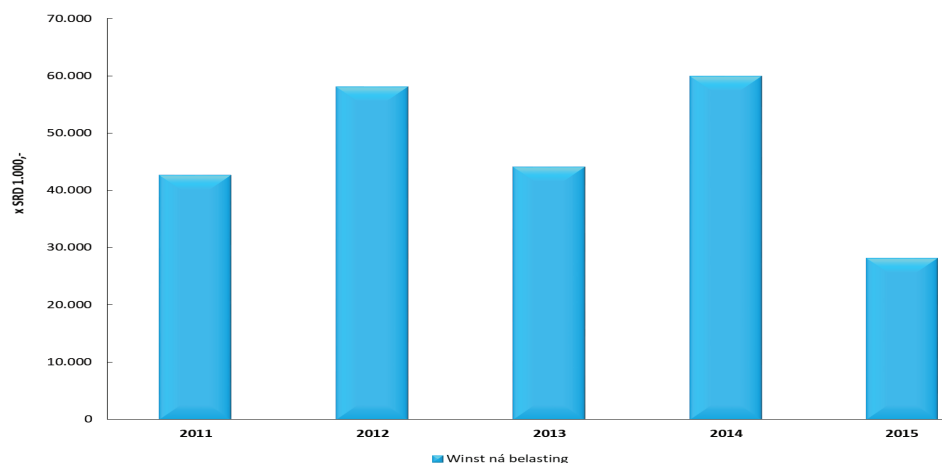
In 2013 heeft de invoering van de basiszorgverzekering geresulteerd in een forse toename van de post mutatie technische voorzieningen met 3363,9%. Deze forse toename is in het verslagjaar 2014 genormaliseerd. In 2014 is deze post gedaald met 97,1%. Daarentegen vertoont de betreffende post een stijging van 539,9% in 2015 ten opzichte van 2014. Deze stijging is het gevolg van de vele schade-uitkeringen voor de basiszorgverzekering.

Grafiek VI.7
Totale baten ten opzichte van totale lasten der schadeverzekeringsmaatschappijen

Bron: Centrale Bank van Suriname

Grafiek VI.8
Winst ná belasting der schadeverzekeringsmaatschappijen

Bron: Centrale Bank van Suriname

De beleggingsinkomsten zijn in 2014 ten opzichte van 2013 met 61,1% toegenomen als gevolg van de toename van het rendement op de beleggingen. Deze inkomsten dalen in 2015 en wel met 10,9% ten opzichte van 2014. De oorzaak hiervan is onder andere en de koersontwikkeling.

De solvabiliteitspositie van de schadeverzekeraars, welke is opgenomen in bijlage VI.15, vertoont een verdere verbetering met een overschot van SRD 203,5 miljoen in 2014 ten opzichte van 2013. Echter, verslechtert de solvabiliteitspositie in 2015 en wel van SRD 203,5 miljoen in 2014 naar SRD 147,7 miljoen.

De rentabiliteit van de schadeverzekeraars vertoont over de afgelopen vijf jaren een neerwaartse trend en verslechtert in 2015, als gevolg van de afname van de nettowinst van 18,4% naar 9,7% (Bijlage VI.16).

Wet Aansprakelijkheidsverzekering Motorrijtuigen (WAM)

De categorie WAM-verzekeringen is de meest verlieslatende categorie geweest. In 2014 zijn in totaal 233.724 WAM-verzekeringen afgesloten, welke een totaal bruto premie-inkomen van SRD 53,2 miljoen vertegenwoordigen en in 2015 is dat in totaal 228.390 WAM-verzekeringen met een totaal bruto premie-inkomen van SRD 46,1 miljoen.

Vermeldenswaard is dat het totaal bruto premie-inkomen gestegen is met SRD 5,6 miljoen ten opzichte van 2013, als gevolg van de stijging van het aantal verzekerde voertuigen en de aanpassing van de WAM-dekking in 2014. Echter, daalt het bruto premie-inkomen in 2015 ten opzichte van 2014 met SRD 7,1 miljoen oftewel 13,3% van SRD 53,2 miljoen naar SRD 46,1 miljoen, mede door de daling van het aantal verzekerde voertuigen met 2,3% van 233.724 naar 228.390.

Van het totaal aantal WAM-verzekeringen bestaat 61,9% (in 2014) en 64,0% (in 2015) uit de categorie verzekeringen van personenauto's. Dit is gelijk aan respectievelijk 144.790 en 146.111 verzekeringen. Deze categorie is de grootste WAM-verdiener met een premie-inkomen van SRD 34,3 miljoen (64,6% van het bruto WAM-premie-inkomen) in 2014 en in 2015 is dat SRD 30,0 miljoen (65,1% van het bruto WAM premie-inkomen).

Het nettoresultaat uit de WAM is in 2014 en in 2015 wederom slecht geweest. Het verlies in de WAM-branchen bedraagt respectievelijk SRD 43,5 miljoen en SRD 59,4 miljoen.

De uitkeringen, voornamelijk ter dekking van de ma-

teriële schade, bedragen SRD 38,6 miljoen in 2014 (een toename van 11,0% ten opzichte van 2013) en in 2015 SRD 38,5 miljoen (een lichte afname van 0,2% ten opzichte van 2014). De uitkeringen zijn de afgelopen vier jaren steeds toegenomen, terwijl er in 2015 een lichte daling is genoteerd. De categorie personenauto's heeft de meeste uitkeringen, vanwege het feit dat zij de grootste categorie WAM-verzekering is. Na een afname van het aantal schadegevallen in 2011, is het aantal vanaf 2012 weer toegenomen. In 2014 zijn er in totaal 17.883 schadegevallen geregistreerd, wat ten opzichte van 2013 een toename is van 33 gevallen (oftewel 0,18%). Daarentegen zijn er in 2015 in totaal 8.793 gevallen geregistreerd, hetgeen ten opzichte van 2014 een afname is van 9.090 oftewel 50,8%. Van de in 2014 geregistreerde schadegevallen zijn 13.863 al afgehandeld en in 2015 is dat 5.990 schadegevallen (respectievelijk 77,5% en 68,1%).

VI.4. Pensioenfondsen

VI.4.1 Algemeen

In 2015 zijn er 4 on-site inspecties bij pensioenfondsen uitgevoerd.

VI.4.2 Wet Algemeen Pensioen 2014

In 2014 is de Wet Algemeen Pensioen 2014 afgekondigd. Hierin is opgenomen dat elke ingezetene verplicht is een pensioenregeling te hebben. Deze wettelijke regeling geldt echter niet voor de bestaande pensioenfondsen die al onder toezicht staan van de Bank. Bij de inwerkingtreding van deze wet is het Algemeen Pensioenfonds ingesteld, waarbij pensioenaanspraken kunnen worden ingekocht. Dit fonds staat onder toezicht van de Pensioenraad. Een complicatie is dat de regels van de Wet Algemeen Pensioen 2014 niet in overeenstemming zijn met die van de Wet Pensioenfondsen en de Voorzieningsfondsen.

In 2015 heeft de Bank de gesprekken met de Pensioenraad gecontinueerd om te komen tot synchronisatie van de Wet Algemeen Pensioen 2014 en de Wet Pensioenfondsen en Voorzieningsfondsen. Hoewel voormelde wetten betrekking hebben op pensioenfondsen botsen zij op het vlak van onder andere de vereiste wettelijke voorzieningen en de definiëring van bepalingen. Dit kan gevolgen hebben voor:

- de solvabiliteit van de pensioenfondsen;
- de belangen van de deelnemers en gepensioneerden.

Tevens kunnen verschillen in uitgangspunten van

beide wetten consequenties hebben voor de overheidsbegroting.

VI.4.3 Rapportage

Voor het verkrijgen van specifiekere data zijn in 2015 nieuwe rapportagemodellen geïntroduceerd. Deze rapportagemodellen betreffen:

- Bijlage 2 : Overzicht beleggingsportefeuille
- Bijlage 2a : Overzicht effecten
- Bijlage 2b : Debiteurenlijst hypothecaire leningen
- Bijlage 2c : Debiteurenlijst persoonlijke leningen
- Bijlage 2d : Overzicht termijndeposito's
- Bijlage 3 : Overzicht vreemde valuta beleggingen
- Modelstaat 1: Balans
- Modelstaat 2: Staat van baten & lasten

De bijlagen 2 tot en met 3 betreffen de rapportagemodellen voor de beleggingen, waarvan de rapportage per kwartaal dient te geschieden. De modelstaten 1 en 2 betreffen jaarlijkse rapportage conform instructie no.7 zijnde vervolg instructie m.b.t. het toezicht op en de rapportage van pensioenfondsen.

VI.4.4 Risico's pensioensector

De voornaamste risico's voor de pensioensector in 2015 betreffen het operationeel risico, het kredietrisico en het inflatierisico. Deze risico's zijn geconstateerd op basis van o.a. analyses van rapportages en inspecties ter plekke.

Het operationeel risico

- De administratie van bepaalde pensioenfondsen voldoet niet aan de minimale eisen gesteld door de Bank.
- De statuten en het pensioenreglement van enkele pensioenfondsen zijn niet gewijzigd overeenkomstig artikel 7 lid 8 van de Wet Pensioenfondsen en Voorzieningsfondsen.
- De pensioenfondsen welke verbonden zijn aan parastatale bedrijven hebben meestal een hoge rekening-courant verhouding met de werkgever.

Het kredietrisico

- De voorwaarden voor het verstrekken van hypothecaire leningen worden niet in voldoende mate toegepast c.q. nageleefd.
- Enkele pensioenfondsen hebben geen inningen en uitwinningbeleid opschrift ten aanzien van hypothecaire leningen die zijn verstrekt. Indien zij beschikken over een opschrift gesteld inningen en uitwinningbeleid wordt deze niet consistent

toegepast.

- Er werden vreemde valuta leningen verstrekt aan kredietnemers die geen inkomen in vreemde valuta genieten.

Het inflatierisico

Vanwege de sterke stijging van de inflatie van 3,9% in 2014 tot 25,1% in 2015 alsook de devaluatie van de Surinaamse munteenheid in 2015 is dit risico zeer actueel voor de pensioensector.

Van de actieve pensioenfondsen heeft 71% beleggingen gepleegd en/of activa aangehouden in buitenlandse valuta, waardoor dit risico binnen de sector enigszins wordt gemitigeerd. De beleggingen in hypothecaire leningen (met een variabele rente) en onroerend goed, die positief gecorreleerd zijn met de inflatie en dus bijdragen aan de mitigatie van dit risico, maken in 2015 31,1% uit van het balanstotaal.

De maatregelen die getroffen zijn om deze risico's te mitigeren zijn onder andere:

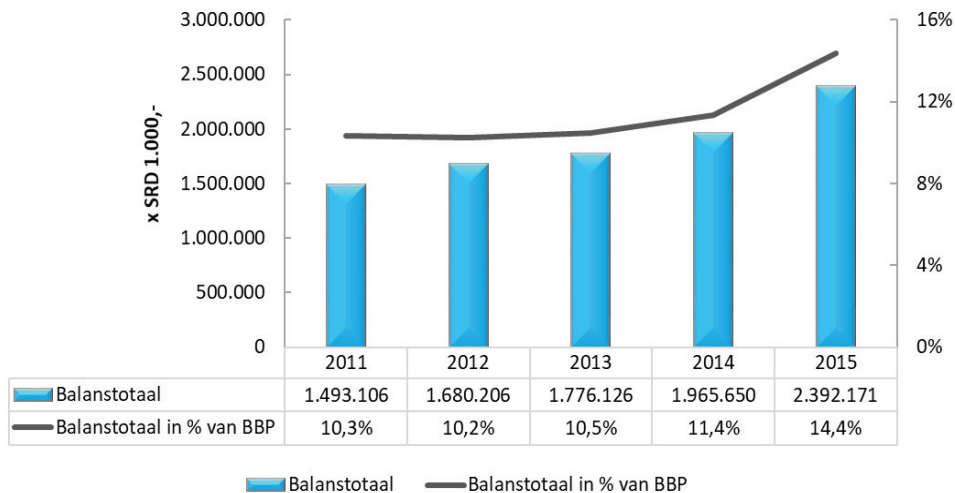
- De rapportagemodellen en rapportagefrequentie voor pensioenfondsen zijn aangescherpt, alsook de voorwaarden voor aspirant-bestuursleden voor het verkrijgen van een verklaring van geen bezwaar.
- De pensioenfondsen met een hoge rekening-courant verhouding met de werkgever (R/C) moeten een tijdspad aangeven alsook de maatregelen om de R/C terug te brengen tot de bij Wet vastgelegde norm.
- De voorwaarden voor het verstrekken van hypothecaire leningen zijn aangescherpt op aanbeveling van de Bank. Pensioenfondsen moeten voor zover er geen inning- en uitwinningbeleid opschrift is, deze vaststellen.

Pensioenfondsen moeten de kredietverlening in vreemde valuta aan kredietnemers die geen aantoonbaar inkomen in vreemde valuta hebben afbouwen en vervolgens stopzetten. Dit leidt tot afname van het kredietrisico, maar vermindert tevens de mogelijkheid om het inflatierisico te mitigeren.

VI.4.5 Financiële gegevens

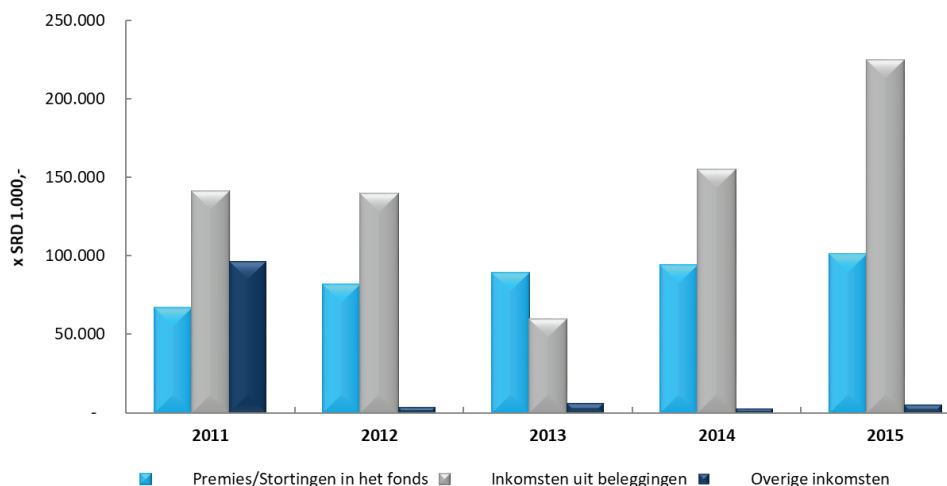
De jaarrapportage van pensioenfondsen geschiedt uiterlijk 6 maanden na afsluiting van een boekjaar. De financiële gegevens in dit rapport hebben betrekking op de boekjaren 2014 en 2015. In 2015 waren 38 pensioenfondsen onder toezicht van de Bank (2014: 38). In Tabel VI.2 en in de bijlagen VI.17, VI.18, en VI.21 zijn de financiële gegevens van de pensioenfondsen opgenomen. Zij zijn samengesteld op basis van de ontvangen rapportages van de pensioenfondsen. De data van het overheidspensioen-

Grafiek VI. 9
Balanstotaal pensioenfondsen

Bron: Centrale Bank van Suriname

Grafiek VI. 10
Totale inkomsten pensioenfondsen

Bron: Centrale Bank van Suriname

fonds zijn echter niet meegenomen, omdat dit pensioenfonds het omslagstelsel hanteert en de overige pensioenfondsen het kapitaaldekkingstelsel.

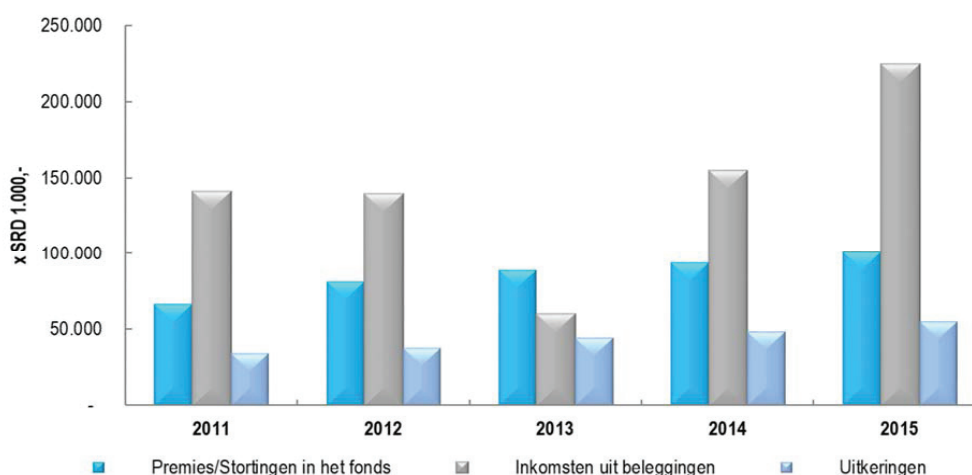
Het balanstotaal van pensioenfondsen is toegenomen van SRD 1,9 miljard (2014) tot SRD 2,3 miljard (2015). Het betreft een stijging van 21,7% ten opzichte van 2014. De toename is o.a. toe te schrijven aan een stijging van voornamelijk obligaties en onroerend goed. De verhouding van het balanstotaal ten opzichte van het BBP steeg met 3 procentpunt tot 14,4%. De beleggingen bedroegen 83,2% van het balanstotaal in 2015; 0,2 procentpunt minder dan in 2014. Van de totale beleggingen was 82,6% lokaal (2014:

82,5%). Deze beleggingen betroffen vooral onroerend goed, hypothecaire leningen en termijndeposito's. De voornaamste buitenlandse beleggingen waren in obligaties.

De beleggingsinkomsten in 2015 stegen met 6,4% naar 68,0% van de totale inkomsten (2014: 61,6%) als gevolg van de toename van indirecte beleggingsopbrengsten, veroorzaakt door voornamelijk de herwaardering van onroerend goed en koersfluctuaties.

De overige inkomsten van de pensioensector, uitgedrukt in een percentage van de totale inkomsten,

Grafiek VI. 11
Premie-inkomsten en beleggingen ten opzichte van uitkeringen pensioenfondsen

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VI. 2
Solvabiliteit (in %)

2011	2012	2013	2014	2015
105,0	105,4	96,3	102,6	101,9

Bron: Centrale Bank van Suriname

stegen in 2015 met 0,4 procentpunten naar 1,5% (2014: 1,1%).

De solvabiliteit van een pensioenfonds wordt enerzijds bepaald door de relatie tussen de beleggingen en het weerstandsvermogen en anderzijds de pensioenverplichting. De gemiddelde solvabiliteit was in 2015 101,9% (Tabel VI.2). Van twee pensioenfondsen bleef de feitelijke solvabiliteit onder de norm van 100%.

De daling van de solvabiliteit in 2015 ten opzichte van 2014 is te wijten aan een relatieve toename van de pensioenverplichting enerzijds en een relatieve toename aan risicovollere beleggingen anderzijds.

VI.5 Kredietcoöperaties

VI.5.1 Algemeen

Er staan per ultimo 2015 24 kredietcoöperaties (inclusief één spaarfonds) ingeschreven in het register van de Bank. Het aantal kredietcoöperaties onder toezicht is per 2015 ten opzichte van 2014 hetzelfde gebleven.

De problematiek binnen de coöperatieve sector is dat 75 tot 80 % van de onder toezicht staande kredietcoöperaties niet rapporteren. In het kader

van voornoemde problematiek heeft de Bank verschillende projecten uitgevoerd om de rapportageplicht te stimuleren. Echter hebben deze niet het gewenste resultaat opgeleverd.

De aanpak van de niet-rapporterende instellingen is in het jaar 2015 voortgezet, vooral door het opstellen van toezichtstrategierapporten en monitoring van deze instellingen, waarbij vooraf een toezichtstrategie is opgesteld. Indien zij niet willen of kunnen rapporteren zal de Bank ingevolge de wet additionele maatregelen nemen.

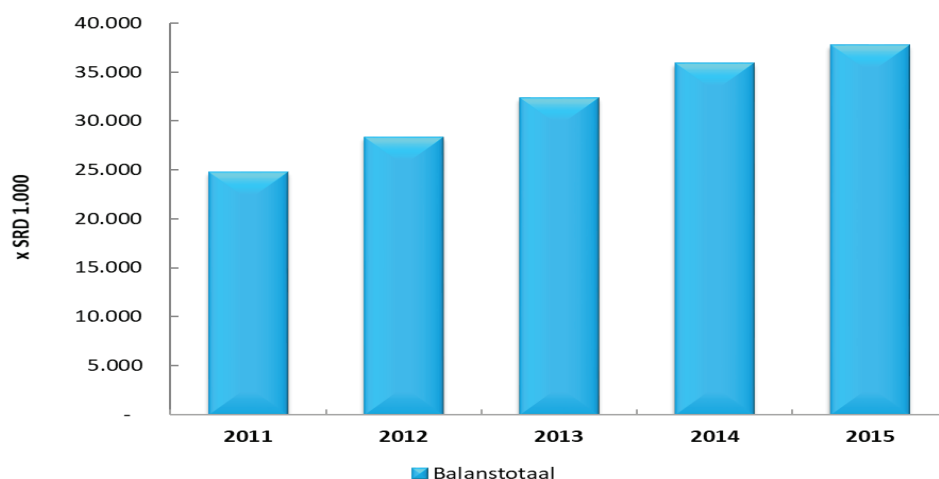
VI.5.2 Financiële gegevens

Per december 2015 hebben negen kredietcoöperaties voldaan aan hun rapportageverplichting en hun rapporten doen toekomen aan de Bank. Van de negen kredietcoöperaties, hebben twee kredietcoöperaties niet voldaan aan de jaar-rapportage en is bij deze kredietcoöperaties met de maand/kwartaalrapportage gewerkt. Hierdoor is de in dit verslag gepresenteerde analyse, met betrekking tot 2015 ten opzichte van 2014, gebaseerd op een combinatie van maand-, kwartaal- en jaarrapportages.

Verder hebben twee kredietcoöperaties in 2015 een start gemaakt met het inlopen van de achterstand in de rapportage.

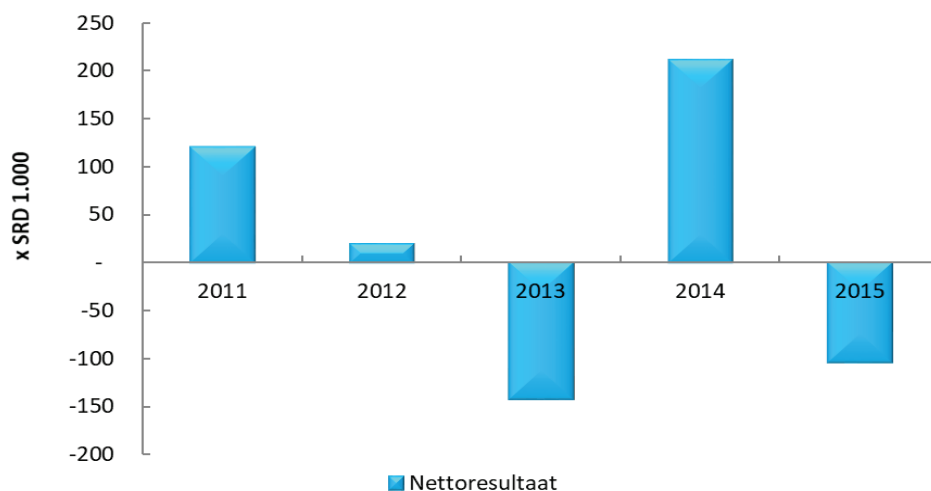
Gedurende de periode 2011 tot en met 2015 hebben steeds dezelfde zes kredietcoöperaties gerapporteerd. Uit de in bijlage VI.19 opgenomen gecombineerde balans blijkt dat het balanstotaal per ultimo 2015 in vergelijking met 2014 met

Grafiek VI. 12
Kredietcoöperaties balanstotaal

Bron: Centrale Bank van Suriname

Grafiek VI.13
Nettoresultaat van de Kredietcoöperaties

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VI.3
Overzicht van kredietcoöperaties die aan de rapportageverplichting voldoen

	2011	2012	2013	2014	2015
a. Aantal kredietcoöperaties (inclusief spaarfonds) ¹	27	26	26	24	24
b. Aantal kredietcoöperaties die hebben voldaan aan de maand-/kwartaal rapportage	11	10	7	7	8
c. Ontvangen maand-/kwartaalrapportages in % van het aantal kredietcoöperaties ²	40,7	38,5	26,9	29,2	33,3
d. Aantal kredietcoöperaties die hebben voldaan aan de jaarlijkse rapportage ³	11	9	7	7	7
e. Ontvangen jaarrapportages in % van het aantal kredietcoöperaties	40,7	34,6	26,9	29,2	29,2

Bron: Centrale Bank van Suriname

1 In bovenstaande tabel is de Coöperatieve Centrale voor Kredietcoöperaties (A.V.K.C.) niet opgenomen aangezien zij van wege haar overkoepelend karakter een jaarlijkse rapportageplicht heeft.

2 De formule van de berekening van ontvangen maand-/ kwartaalrapportages in % van het aantal kredietcoöperaties (=b/a x 100%).

3 De formule van de ontvangen jaarrapportages in % van het aantal kredietcoöperaties =d/a x 100%.

2,0% is toegenomen. Verder beslaan de posten “Vorderingen op leden” (62,8%) en “Verplichtingen aan leden (89,3%) het grootste deel van het balans totaal, wat overigens niet verwonderlijk is daar de kernactiviteiten van de kredietcoöperaties bestaan uit het aantrekken en uitzetten van aangetrokken middelen.

Aan de actiefzijde is gebleken dat de posten “Overige vorderingen en transitoria” (34,7%) en “Beleggingen” (40,3%) in 2015 zijn afgenomen, ondanks in 2015 een groter aantal kredietcoöperaties heeft voldaan aan de rapportageverplichting. Deze afname is voornamelijk veroorzaakt door de daling van de desbetreffende posten bij twee kredietcoöperaties.

Aan de passiefzijde is hetzelfde gebleken bij de post “Overige schulden en transitoria” (69,0%). Deze afname is voornamelijk veroorzaakt door de daling van de desbetreffende posten bij twee kredietcoöperaties.

Uit de gecombineerde resultatenrekening van negen kredietcoöperaties die hebben voldaan aan hun rapportageplicht (Bijlage VI.20), blijkt dat er een cumulatief verlies is geleden in 2015. In voornoemd jaar is een toename van de lasten bij drie kredietcoöperaties gebleken, hetgeen resulteert in het cumulatief verlies van de sector (zie Grafiek VI.13).

VI.5.3 Rapportage

De kredietcoöperaties zijn vanaf april 2006 opgesplitst in drie categorieën te weten A, B en C. Het criterium voor voornoemde indeling is het balans-totaal. Op basis van deze indeling zijn ook de rapportagefrequentie en -verplichting vastgesteld.

Uit Tabel V1.3 blijkt dat de rapportagediscipline bij de kredietcoöperaties gering is. In 2015 hebben 8 van de 24 kredietcoöperaties de maandelijkse c.q. kwartaalrapportage (33,3%) ingediend en hebben 7 voldaan aan de jaarlijkse rapportageplicht (29,2%). In 2015 is wederom gebleken dat de administratie vaak niet of niet adequaat wordt bijgehouden

VI.5.4 On-site inspecties

In 2015 heeft de Bank slechts drie van de acht geplande on-site inspecties kunnen uitvoeren, te weten één open, één reguliere en één follow-up inspectie. De vijf overige geplande on-site inspecties hebben geen voortgang gevonden, vooral vanwege de grote achterstand in de administratie van de instellingen, waardoor de documenten niet (tijdig) beschikbaar gesteld werden.

De resultaten van de inspecties zijn niet altijd bevredigend. Aanbevelingen van de voorgaande inspecties worden weleens, in eerste instantie zonder opgave van redenen, niet geïmplementeerd. Verder houden bepaalde instellingen de administratie niet deugdelijk bij en worden hun statuten, het huishoudelijk reglement, alsook de Wet Toezicht Bank- en Kredietwezen 2011 niet nageleefd. Om betere resultaten te bereiken heeft de Bank in 2015 besloten follow-up inspecties uit te voeren.

HOOFDSTUK VII BEDRIJF VAN DE BANK

VII.1 Ontwikkeling posten op de bankbalans

Het totaal van de balans is ten opzichte van het vorig jaar gestegen met SRD 1,8 miljard (46,1%).

Het totaalbedrag van de posten die deel uitmaken van de monetaire reserves, “Goud en goud vorderingen” en “Vorderingen in vreemde valuta en andere buitenlandse waarden”, is gedaald met SRD 721,8 miljoen (33,6%). De afname komt voornamelijk door een daling van SRD 734,7 miljoen in de post “Vorderingen in vreemde valuta en andere buitenlandse waarden”.

Bovenvermelde vorderingen behoren ook tot de factoren die bijdragen aan de vervulling van de onderstaande functies; behorende tot de kerntaken van de Bank:

- dekking van de bankbiljetten in omloop en girale verplichtingen;
- voldoening van buitenlandse betalingsverplichtingen van de Staat;
- dekking van importen;
- “lendor of last resort” ten behoeve van de deviezenbanken (onder andere in verband met de buitenlandse betalingen);
- interventies op de valutamarkt en/of verkrapping van liquiditeit in het financieel systeem;
- het scheppen van vertrouwen bij zowel lokale als ook buitenlandse investeerders, alsmede het bewerkstelligen van positieve signalen over de weerbaarheid en kredietwaardigheid van de economie en het financiële systeem vanuit de internationale financiële instellingen en rating agencies.

De post “Vorderingen op de Staat en overige vorderingen” is ten opzichte van het vorig jaar aanzienlijk toegenomen van SRD 1,2 miljard naar SRD 3,7 miljard. Deze toename (ad 202,2%) is voornamelijk toe te schrijven aan de post “Geconsolideerde Staatsschuld III”.

De post “Vorderingen uit hoofde van valutatermijncontracten” is ten opzichte van het vorig jaar

toegenomen met SRD 51,9 miljoen (15,4%). Aan de creditzijde van de balans vertoont de post “Verplichtingen uit hoofde van valutatermijncontracten” een stijging van SRD 264,7 miljoen (75,0%).

De post “Bankbiljetten in omloop” vertoont ten opzichte van het vorig jaar een lichte toename van ongeveer SRD 10 miljoen (0,9%). De post “Verplichtingen aan de algemene banken” stijgt met SRD 347,9 miljoen (of wel 34,9%) naar SRD 1,3 miljard. Ook de verplichtingen van de Bank aan de Staat (R/C-credit) nemen toe met SRD 365,4 miljoen tot SRD 1 miljard. De post “Voorzieningen pensioenverplichtingen” vertoont een toename van SRD 43,8 miljoen (83,0%).

VII.2 Baten

De netto baten zijn in 2015 ten opzichte van 2014 sterk afgenomen.

Deze bedragen negatief SRD 79,4 miljoen (2014; SRD 136 miljoen positief). De negatieve koersresultaten in 2015 dragen het meest bij aan deze afname. De post “Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde” bedraagt eind 2015 negatief SRD 289,4 miljoen ten opzichte van 2014, een verslechtering in het resultaat veroorzakend van SRD 290,9 miljoen.

De netto interestbaten over 2015 zijn toegenomen met SRD 67,2 miljoen.

De koersmarge opbrengsten en provisiebaten zijn respectievelijk gestegen met SRD 9,2 miljoen en afgenomen met SRD 0,9 miljoen.

VII.3 Kosten

De kosten aan het eind van 2015 waren SRD 176,9 miljoen en aan het eind van 2014 waren die SRD 130,4 miljoen. De toename in de kosten bedraagt SRD 46,5 miljoen (35,7%). In deze toename hebben de personeelskosten het grootste aandeel.

VII.4 Resultaatontwikkeling

Ten opzichte van 2014, is het nettoresultaat over 2015 een verlies van SRD 256,3 miljoen. Vergeleken met het vorig jaar (2014 winst: SRD 5,6 miljoen), is dit een aanzienlijke afname van SRD 261,9 miljoen

VII.5 Chartaal betalingsverkeer

De geldcirculatie

Uit Tabel VII.1 blijkt dat de bankbiljettencirculatie in 2015 ten opzichte van 2014 is afgenomen met 3,9% (2014-2013; een toename van 7,8%) en wat betreft

de waarde met SRD 10 miljoen (2014; SRD 87,5 miljoen).

Ook dit jaar hebben de SRD 50 en SRD 100 coupures een groot aandeel in de totale waarde van de bankbiljettencirculatie. Gelet op de groei van de circulatie en de verdeling naar coupures in de loop van 2015 (Tabel VII.2 en VII.3) blijkt de grootste toename te zijn opgetreden in het 4e kwartaal, waarbij de SRD 50 en SRD 100 coupures gezamenlijk ca. 91,6% van de totale circulatie uitmaken. De SRD 50 en SRD 100 coupures worden het meest gebruikt bij de bevoorrading van de ATM's.

Tabel VII.1
Omvang van de bankbiljettencirculatie per jaarultimo 2015
(waarden in SRD)

Coupure	Aantal		Bedrag (in SRD)	
	2015	2014	2015	2014
100	5.722.907	4.768.879	572.290.700	476.887.900
50	9.144.681	10.695.205	457.234.050	534.760.250
20	2.664.800	3.106.627	53.296.000	62.132.540
10	2.659.107	2.561.966	26.591.070	25.619.660
5	2.974.893	2.973.314	14.874.465	14.866.570
Totaal	23.166.388	24.105.991	1.124.286.285	1.114.266.920

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VII.2
Samenstelling van de bankbiljettencirculatie per kwartaal ultimo 2015
(waarden in SRD)

Coupures	I	II	III	IV
100	459.923.900	465.212.900	477.363.100	572.290.700
50	457.489.500	389.145.450	403.449.750	457.234.050
20	54.443.160	50.585.460	50.648.020	53.296.000
10	24.401.130	24.053.340	25.187.270	26.591.070
5	14.699.715	14.447.885	14.569.275	14.874.465
Totaal	1.010.957.405	943.445.035	971.217.415	1.124.286.285

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VII.3
Samenstelling van de bankbiljettencirculatie
naar coupures per kwartaal ultimo 2015
(in procenten van de totale waarde)

Coupures	I	II	III	IV
100	45,49	49,31	49,15	50,90
50	45,25	41,25	41,54	40,67
20	5,39	5,36	5,21	4,74
10	2,41	2,55	2,59	2,37
5	1,45	1,53	1,50	1,32
Totaal	100,00	100,00	100,00	100,00

Bron: Centrale Bank van Suriname

VII.6 Invoering van het Suriname National Electronic Payment System

Moderne ontwikkelingen vereisten dat ook de Bank moest uitkijken naar betaalmethoden die volledig geautomatiseerd, betrouwbaar en efficiënt zijn. Na een periode van voorbereiding is er op 1 april 2015 de resolutie no. 7159/15 in het Staatsblad No. 47 gepubliceerd, betreffende voorzieningen inzake het reguleren van het elektronisch betaalsysteem in Suriname. De Bank werd middels deze Resolutie aangewezen als verrekeningskamer en werd tevens belast met de regulering, oversight en toezicht op het elektronisch betaalsysteem en de elektronische betaaldienstverleners in het systeem. Door de Bank zijn een Automated Clearing House (ACH), een Real Time Gross Settlement (RTGS) Systeem en een Central Securities Depository (CSD) aangeschaft.

Er werd besloten om voor de overzichtelijkheid en controleerbaarheid aan te vangen met de primaire banken als deelnemers in het systeem. Tijdens de voorbereidingen werd besloten om de RTGS-transacties te stellen op gelijk en/of groter dan SRD 50.000.

De launch van het Suriname National Electronic Payment System (SNEPS) vond plaats op 21 augustus 2015, en werd verricht door de Minister van Financiën, de directie en enkele stafleden van de Bank, directies van de commerciële banken en functionarissen van de providers van het systeem. Middels een druk op de knop werd goedkeuring gegeven aan een ingebrachte transactie, namelijk een donatie van SRD 5.000 aan Stichting Wi Oso; hiermee was de eerste transactie via SNEPS een feit. De gefaseerde aanpak van de inwerkingstelling van het SNEPS-systeem zag er als volgt uit:

Fase 1

Op 10 september 2015 was de operationele start waarbij de commerciële banken actief participeerden door transacties via het systeem te verrichten. Dit werd gezien als Fase 1, daar enkel het RTGS-systeem in werking werd gesteld.

Fase 2

Op 19 november 2015 werd het ACH operationeel nadat in het testsysteem wekenlang testen zijn uitgevoerd door de banken. Het ACH stelt de banken in staat bulktransacties middels ingediende files van klanten in het systeem te uploaden, nadat deze middels een integrator zijn getransformeerd voor verdere verwerking naar andere participanten. Door de implementatie van een geautomatiseerd betaalsysteem zal de veiligheid van ons betaalsys-

teem toenemen, waardoor de stabiliteit van het financieel systeem beter gegarandeerd zal zijn. In Tabel VII.4 is het aantal RTGS- en ACH-transacties vanaf de aanvang van SNEPS vermeld.

In Tabel VII.5 de waarde van de transacties weergegeven die door de banken via het systeem zijn uitgevoerd van september tot en met december 2015. Het totaal aan RTGS en ACH-transacties bedraagt 68.794 met een totale waarde aan verwerkte transacties van SRD 2.421.593.918

VII.7 Kasbeweging

De chartale ontvangsten en uitgaven in 2015 via de kassen van de Bank worden weergegeven in Tabel VII.6. Net als de voorgaande jaren zijn in het eerste halfjaar de ontvangsten hoger dan de uitgaven. In het tweede halfjaar vertoonden de uitgaven ten opzichte van het 1e halfjaar een stijging van 11,0%, terwijl de ontvangsten daalden met 30,0%. Hierdoor is er per saldo SRD 13,5 miljoen meer uitgegeven dan ontvangen.

Kasontvangsten en kasuitgaven

Uit de tabellen VII.7 en VII.8 blijkt dat in 2015 de coupure van SRD 50 het meest is uitgegeven en terugontvangen. In vergelijking met de uitgaven is er van dit bankbiljet 11,0% meer ontvangen.

Bij de pasmunten is de 100 cent het meest terugontvangen terwijl het kwartje het meest is uitgegeven. In het verslagjaar heeft de trend zich voortgezet, waarbij er meer pasmunten zijn uitgegeven dan terugontvangen. In vergelijking met het aantal in cir-

Tabel VII.4
Aantal SNEPS-transacties

Maand	RTGS	ACH	Totaal
September	321		321
Oktober	674		674
November	649	3.499	4.148
December	980	62.671	63.651
Totaal	2.624	66.170	68.794

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VII.5
SRD-waarden van de SNEPS-transacties

Maand	RTGS	ACH	Totaal
September	339.525.839		339.525.839
Oktober	685.172.404		685.172.404
November	482.870.164	16.417.798	499.287.962
December	743.466.134	154.141.579	897.607.713
Totaal	2.251.034.541	170.559.377	2.421.593.918

Bron: Centrale Bank van Suriname

culatie gebrachte pasmunten vloeit bij voornamelijk de lagere denominaties pasmunten (10, 5 en 1 cent) een relatief klein deel terug naar de Bank.

Per saldo zijn er minder muntbiljetten in omloop gebracht. Het aantal uitgegeven muntbiljetten is slechts 629 stuks.

Vervalsingen

Het totaal aantal geregistreerde valse biljetten in 2015 is 45 stuks (Tabel VII.9). Het biljet van SRD 100 is het meest vervalst. In vergelijking met 2014 is er een toename van 32,0%.

Tabel VII.6
De kasbeweging bij de Centrale Bank van Suriname
(in SRD)

Omschrijving	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	Totaal
Ontvangsten					
- Bankbiljetten	356.511.055	554.721.760	377.774.360	263.541.580	1.552.548.755
- Muntbiljetten	635	368	154	135	1.292
- Munten	73.155	451.709	379.060	580.786	1.484.710
Totaal ontvangsten (1)	356.584.845	555.173.837	378.153.574	264.122.501	1.554.034.757
Uitgaven					
- Bankbiljetten	253.201.940	487.209.390	405.546.745	416.610.450	1.562.568.525
- Muntbiljetten	513	124	55	202	893
- Munten	1.171.640	1.044.011	1.415.294	1.306.217	4.937.162
Totaal uitgaven (2)	254.374.093	488.253.525	406.962.094	417.916.869	1.567.506.580
Per saldo ontvangen/uitgegeven	102.210.752	66.920.312	-28.808.520	-153.794.368	-13.471.823

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VII.7
Kasontvangsten
(in SRD)

	Coupure	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	Totaal aantal	Totaal bedrag
Bankbiljetten	100	1.263.217	2.643.345	1.861.157	1.306.961	7.074.680	707.468.000
	50	4.165.388	5.311.276	3.415.114	2.342.503	15.234.281	761.714.050
	20	799.060	890.672	750.189	517.529	2.957.450	59.149.000
	10	434.220	530.529	438.526	396.977	1.800.252	18.002.520
	5	319.311	340.946	302.784	279.996	1.243.037	6.215.185
Totaal						28.309.700	1.552.548.755
Muntbiljetten	2,50	156	106	12	37	311	778
	1,00	245	103	124	42	514	514
Totaal						825	1.292
Pasmunten	2,50	16.867	42.562	24.965	96.110	180.504	451.260
	1,00	21.802	329.608	289.050	291.251	931.711	931.711
	0,25	27.216	56.054	99.395	184.374	367.039	91.760
	0,10	18.679	12.849	21.651	26.392	79.571	7.957
	0,05	9.762	7.635	11.348	10.149	38.894	1.945
	0,01	2.558	1.602	1.661	2.011	7.832	78
Totaal						1.605.551	1.484.711

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VII.8
Kasuitgaven
(in SRD)

	Coupure	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw	Totaal aantal	Totaal bedrag
Bankbiljetten	100	1.093.578	2.696.235	1.982.659	2.256.237	8.028.709	802.870.900
	50	2.619.979	3.944.395	3.701.200	3.418.189	13.683.763	684.188.150
	20	414.591	697.787	753.317	649.928	2.515.623	50.312.460
	10	312.367	495.750	551.919	537.357	1.897.393	18.973.930
	5	285.940	290.580	327.063	341.034	1.244.617	6.223.085
Totaal						27.370.105	1.562.568.525
Muntbiljetten	2,50	111	35	16	14	176	440
	1,00	235	36	15	167	453	453
Totaal						629	893
Pasmunten	2,50	129.184	100.633	179.591	153.278	562.686	1.406.715
	1,00	506.587	504.640	633.315	550.392	2.194.934	2.194.934
	0,25	963.972	789.426	944.747	1.062.887	3.761.032	940.258
	0,10	724.171	642.854	682.081	762.449	2.811.555	281.156
	0,05	540.266	503.421	543.056	583.455	2.170.198	108.510
	0,01	167.002	97.529	145.335	149.061	558.927	5.589
Totaal						12.059.332	4.937.162

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VII.9
Valse bankbiljetten onderschept
bij de banken en de Centrale
Bank van Suriname

Coupure	Aantal	Aantal
	2015	2014
100	21	17
50	11	9
20	11	6
10	2	1
5	0	1
Totaal	45	34

Bron: Centrale Bank van Suriname

VII.8 Goudcertificaten

Vanaf 1 maart 2015 genereren de goudcertificaten geen rente meer. De maximale looptijd van 20 jaar, waarbij er een rente van 5,0% per jaar werd vergoed, is per die datum verlopen. Het goudcertificaat heeft echter een onbepaalde looptijd en kan op elk moment ter wederinkoop worden aangeboden bij de Bank.

Het totaal aantal aangeboden certificaten in 2015

bedraagt 11 stuks (Tabel VII.10). Alleen certificaten van 5 en 10 gram zijn aangeboden. Ten opzichte van 2014 is het aantal ter wederinkoop aangeboden certificaten met ongeveer 98,0% afgenomen. Deze significante afname kan voornamelijk worden toegeschreven aan de sterk gedaalde internationale goudprijs (LME). De waarde van het certificaat is gekoppeld aan de LME uitgedrukt in de USD en de officiële wisselkoers van de USD ten opzichte van de Surinaamse dollar.

Tabel VII.10
Wederinkoop goudcertificaten
(in grammen van)

Jaar	5	10	50	100	500	1000	Totaal
2014	6	6	185	157	100	19	473
2015	10	1	0	0	0	0	11

Bron: Centrale Bank van Suriname

VII.9 Naverwisseling

Dit verslagjaar zijn er minder Sf-biljetten ter naverwisseling aangeboden. Uit tabel VII.11 blijkt dat het grootste gedeelte van de aangeboden biljetten dit jaar wederom uit de kleinere coupures bestond. De coupures van Sf 5 tot en met Sf 100 maakten in aantal ruim 71,0% van de aangeboden biljetten uit. Het hoogste aanbod lag bij de biljetten van Sf 25, namelijk 753 stuks. Nog steeds ligt het grootste gedeelte van de nog uitstaande biljetten in de coupures Sf 5 tot en met Sf 100.

VII.10 Verrekende cheques en giro's

Het aantal verrekende cheques dat in het verslagjaar bij de Bank binnenkwam vertoont ten opzichte van 2014 een toename en wel van 20,0% naar 35.062 (zie tabel VII.12). De giro's lieten ten opzichte van 2014 een verdere terugval zien van 5,5% naar 14.755. Het bedrag aan verwerkte giro's is in dit verslagjaar verder afgenomen van SRD 14,3 miljard naar SRD 12,0 miljard. Daarentegen is het bedrag van de cheques gestegen van SRD 2,3 miljard naar SRD 2,5 miljard.

Tabel VII.11
Naverwisseling van de Sf-biljetten
(in SRD)

Coupure	Uitstaande per 31-12-2014		Naverwisseling in 2015		Uitstaande per 31-12-2015	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
5	7,864,862	39,324	575	3	7,864,287	39,321
10	7,956,934	79,569	416	4	7,956,518	79,565
25	9,893,222	247,331	753	19	9,892,469	247,312
100	4,648,366	464,837	611	61	4,647,755	464,776
250	1,452	363	-	-	1,452	363
500	698,690	349,345	98	49	698,592	349,296
1,000	758,049	758,049	340	340	757,709	757,709
2,000	200,544	401,088	98	196	200,446	400,892
5,000	213,969	1,069,845	221	1,105	213,748	1,068,740
10,000	194,299	1,942,990	552	5,520	193,747	1,937,470
25,000	14,979	374,475	37	933	14,942	373,542
Totaal	32,445,366	5,727,216	3,701	8,230	32,441,665	5,718,986

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VII.12
Aantal verrekende cheques en giro's

Maand	Cheques		Giro's	
	Aantal	Bedrag	Aantal	Bedrag
Januari	2.798	164.489.082	1.305	1.049.927.036
Februari	2.183	197.019.463	1.109	834.978.627
Maart	2.793	356.969.039	1.406	1.103.306.465
April	3.568	251.373.330	1.225	1.036.869.438
Mei	2.770	230.903.154	1.242	1.569.704.921
Juni	2.661	232.206.128	1.388	1.067.319.576
Juli	3.592	211.816.800	1.321	1.213.564.163
Augustus	2.590	144.498.796	1.156	851.097.123
September	2.357	151.980.880	1.149	1.075.103.691
Oktober	3.341	153.068.506	1.091	742.790.782
November	2.426	114.082.177	1.059	614.133.351
December	3.983	299.598.826	1.304	833.269.079
Totaal	35.062	2.508.006.181	14.755	11.992.064.252

Bron: Centrale Bank van Suriname

Tabel VII.13
Verkochte herdenkingsmunten en
gedenkpenningen

Omschrijving	Aantal
Gedenkpenning "20 jaar Staatkundige Onafhankelijkheid" (goud)	0
30 jaar Staatkundige Onafhankelijkheid (goud)	3
Millenniummunt (goud - 22 karaat)	0
Millenniummunt (goud - 14 karaat)	1
50 jaar Centrale Bank van Suriname (goud)	1
Totaal	5

Bron: Centrale Bank van Suriname

VII.11 Verkochte herdenkingsmunten

Evenals het vorige verslagjaar blijkt de belangstelling voor de aanschaf van gouden munten verder te zijn afgenomen. In dit verslagjaar zijn slechts 5 herdenkingsmunten verkocht (Tabel VII.13).

VII.12 Ontwikkeling van de goudproductie en goudexport Internationale ontwikkelingen

In het verslagjaar fluctueerde de internationale goudprijs tussen US\$ 1.295,80 op 22 januari 2015 en US\$ 1.049,00 op 17 december 2015. De gemiddelde prijs bedroeg US\$ 1.160,21 vergeleken met US\$ 1.266,40 in 2014.

Ontwikkelingen in Suriname

A. Kleinschalige goudwinning

De opening van Kaloti Minthouse Suriname (KMS) vond op 20 februari 2015 plaats. De taken van de afdeling Goudlaboratorium werden door voornoemd bedrijf in juli overgenomen. De Bank kon echter niet overgaan tot sluiting van deze afdeling, vanwege een rechterlijk vonnis, waarbij de Bank werd veroordeeld om op basis van een bijzondere beschikking faciliteiten te blijven aanbieden. Een goudexporteur, die de Bank en de Deviezencommissie voor het gerecht had gedaagd, kon daardoor in 2015 haar goudexporten via de Bank voortzetten.

Exportvolume, exportwaarde en royalty's

Van januari tot juni 2015 werd het exportvolume van de kleingoudmijnbouw nog door zes (6) exporteurs bepaald en vervolgens alleen door bovengenoemde onderneming via de Bank. Het exportvolume bedroeg in dit verslagjaar 10.266.838,3 gram. Door eerdergenoemde ontwikkelingen zullen in dit verslag geen vergelijkingen gemaakt worden ten opzichte van het jaar 2014. De exportwaarde van het goud via de Bank bedroeg US\$ 368.425.848,68. De bijdrage aan de staatskas in de vorm van royalty's bedroeg in dit verslagjaar US\$ 5.381.675,0.

B. Grootschalige goudwinning Rosebel Gold Mines

Het exportvolume van Rosebel Gold Mines is in het verslagjaar verder gedaald en wel met circa 13% tot 9.239.304 gram vergeleken met de 10.618.970,14 gram in 2014.

Aanpassing royaltyheffing

Om de inkomsten bij de heffing van royalty's uit de goudexport te verhogen, heeft de Overheid met een staatsbesluit inzake Royalty Kleinmijnbouw, een wijziging gebracht. Per 15 juni 2015 werd de royaltyheffing verhoogd van 1,0% naar 2,75%.

VII.13 Numismatisch Museum

Met het oog op de reorganisatie en modernisering van de informatievoorziening vanuit het Numismatisch Museum en de Bibliotheek, heeft een delegatie van de Bank op 29 april t/m 1 mei 2015 een oriëntatiebezoek gebracht aan de afdeling Informatiediensten van De Nederlandsche Bank (DNB) en de Koninklijke Bibliotheek (KB).

Een ander hoogtepunt was de deelname aan de "Museumnacht". Vanaf 1977 organiseert de International Council of Museums (ICOM) jaarlijks de Internationale Museumdag op of rond 18 mei. Op deze dag kunnen deelnemende musea voor het publiek speciale projecten uitvoeren met betrekking tot het thema van de Internationale Museumdag in het betreffende jaar. Het doel van deze dag is het bewustzijn van de samenleving te verhogen over het belang van musea voor culturele uitwisseling, voor het beschermen van het cultureel erfgoed van Suriname, voor de verrijking van culturen en voor de bevordering van het wederzijdse begrip, de samenwerking en vrede tussen de volkeren. Het thema voor 2015 was "Museums for a Sustainable Society" en was gericht op de nadelige gevolgen van het menselijk handelen voor onze planeet en de noodzaak om ons levenspatroon te veranderen. Het initiatief om dit evenement jaarlijks in Suriname te organiseren is genomen vanuit het Rumhuis van het Surinaams Alcoholbedrijf (SAB) en in het jaar 2015 heeft het Numismatisch Museum voor het eerst geparticipeerd. In dit kader opende het Museum zijn deuren, bij wijze van uitzondering, op zaterdagavond 30 mei en bij die gelegenheid werd een relatief groot aantal van 316 gasten ontvangen.

Publieksonderzoek

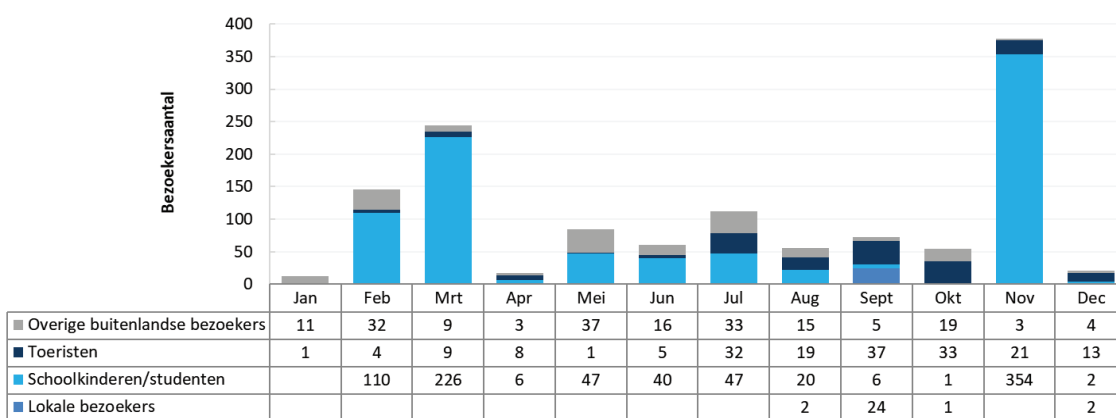
Het Numismatisch Museum houdt vanaf haar opening jaarlijks middels een gastenboek een publiekstelling. De grootste bezoekersgroep is, sinds haar opening op 8 april 2002, de groep van scholieren, c.q. studenten, die niet alleen in schoolverband een bezoek brengt aan het Museum. Ook individuele studenten die informatie wensen te vergaren voor een werkstuk of scriptie over de historie van het Surinaams geldwezen bezoeken het Museum.

In het jaar 2015 werden 1.258 personen geregistreerd die een bezoek brachten aan het Museum, waarvan:

- 859 scholieren, studenten en begeleiders;
- 187 overige buitenlandse bezoekers;
- 183 toeristen;
- 29 lokale individuele bezoekers.

De drukstbezochte maanden qua bezoek in schoolverband waren de maanden februari, maart en november. Ten opzichte van de voorgaande jaren, zoals vastgesteld in de eerdere verslagen, is het bezoekersaantal sterk gedaald.

Grafiek VII.1
Museum bezoekersaantal 2015

Bron: Centrale Bank van Suriname

JAARREKENING 2015

Balans per 31 december 2015

(Na bestemming resultaat)

ACTIVA

	Toelichting	2015 SRD	2014 SRD
Goud en goudvorderingen	2		
<i>Monetair goud</i>	2.1	180.498.387	168.539.982
<i>Goudgrenailles</i>	2.2	6.578.240	6.205.468
<i>Industriegoud</i>	2.3	<u>8.248.482</u>	<u>7.702.002</u>
		195.325.109	182.447.452
Vorderingen in vreemde valuta en andere buitenlandse waarden	3		
<i>Vorderingen op correspondentbanken en beleggingen</i>	3.1	982.526.657	1.554.438.942
<i>Vorderingen op het I.M.F.</i>	3.2	<u>248.602.646</u>	<u>411.373.367</u>
		1.231.129.303	1.965.812.309
Vorderingen op de Staat en overige vorderingen	4		
<i>Geconsolideerde Staatsschuld</i>	4.1	2.498.327.404	97.230.000
<i>Rekening-courant en overige vorderingen op de Staat</i>	4.2	1.009.336.128	1.070.563.933
<i>Rekening-courant en overige vorderingen op financiële instellingen</i>	4.3	<u>147.975.022</u>	<u>42.101.118</u>
		3.655.638.554	1.209.895.051
Vordering u.h.v. valutatermijncontracten (SWAPS)	5	433.243.301	375.344.290
Beleggingen van kapitaal, reservefonds en bijzondere reserve	6	4.839.996	4.525.244
Overige activa	7		
<i>Voorraad herdenkingsmunten en gemunt goud</i>	7.1	8.943.954	8.361.996
<i>Materiële vaste activa</i>	7.2	77.725.411	82.757.247
<i>Overige financiële activa</i>	7.3	772.360	772.360
<i>Overlopende activa</i>	7.4	588.633	3.101.070
<i>Diverse activa</i>	7.5	<u>40.979.778</u>	<u>34.883.058</u>
		129.010.136	129.875.731
		<u>5.649.186.399</u>	<u>3.867.900.077</u>

De toelichtingen opgenomen op de pagina's 57 t/m 104 vormen een integraal deel van de jaarrekening.

Paramaribo, 9 september 2020

De Governor van de Centrale Bank van Suriname
M.L. Roemer

PASSIVA

	Toelichting	2015	2014
		SRD	SRD
Bankbiljetten in omloop	8	1.124.286.285	1.114.266.920
Verplichtingen aan de algemene banken	9	1.344.420.994	996.497.324
Verplichtingen aan de Staat en aan overige ingezetenen in lokale valuta	10	1.019.913.506	684.753.557
Verplichtingen aan ingezetenen in vreemde valuta	11	82.181.065	2.456.836
Verplichtingen aan niet-ingezetenen	12	552.115.848	12.498.729
Tegenwaarde toegewezen bijzondere trekkingsrechten I.M.F.	13	483.801.846	414.649.543
Verplichting u.h.v. valutatermijncontracten (SWAPS)	14	617.365.703	352.691.923
Voorzieningen pensioenverplichtingen	15	96.633.706	52.808.341
Goudcertificaten	16	18.957.468	17.826.874
Overige passiva	17		
<i>Overlopende passiva</i>	17.1	4.879.344	3.246.576
<i>Diverse passiva</i>	17.2	<u>34.325.711</u>	<u>52.543.237</u>
		39.205.055	55.789.813
Herwaarderingsrekeningen	18		
<i>Waarderingsverschillen goud en deviezen</i>	18.1	116.938.026	13.229.611
<i>Herwaardering gebouwen en terreinen</i>	18.2	<u>41.359.975</u>	<u>41.359.975</u>
		158.298.001	54.589.586
Kapitaal en reserves	19		
<i>Kapitaal</i>	19.1	14.621.538	12.000.000
<i>Reservefondsen</i>	19.2	16.596.263	16.281.510
<i>Bijzondere reserve</i>	19.3	<u>80.789.121</u>	<u>80.789.121</u>
		112.006.922	109.070.631
		<u>5.649.186.399</u>	<u>3.867.900.077</u>

De toelichtingen opgenomen op de pagina's 57 t/m 104 vormen een integraal deel van de jaarrekening.

Paramaribo, 9 september 2020

De Raad van Commissarissen van de Centrale Bank van Suriname:

Regeringscommissaris: **L. Winter**

Overige Commissarissen van de Raad:

Directeur van Financiën: **J. Tawjoeram**

Directeur van Handel en Industrie: **Y. Rokadji**

Commissaris: **C. Linger-van der Ziel**

Commissaris: **S. Proeve**

Commissaris: **A. Misiekaba Sr.**

Resultatenrekening over 2015

		2015	2014
		SRD	SRD
Netto interestbaten			
<i>Interestbaten</i>	20	139.897.212	74.260.304
<i>Interestlasten</i>	21	<u>-1.807.622</u>	<u>-3.320.898</u>
		138.089.590	70.939.406
Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde	22	-289.363.155	1.543.592
Koersmarge	23	66.604.632	57.422.529
Provisiebatens	24	5.119.463	5.980.879
Overige baten	25	<u>159.770</u>	<u>111.498</u>
Totaal netto baten		-79.389.700	135.997.904
Personeelskosten	26	133.450.447	84.300.372
Andere beheerskosten	27	30.088.702	34.373.218
Afschrijving op materiële vaste activa	28	8.420.264	6.460.746
Afschrijving aanmaakkosten bankbiljetten		4.044.198	5.227.616
Overige lasten		<u>907.237</u>	<u>426</u>
Totaal der lasten		176.910.848	130.362.378
(Verlies)/ Winst		<u>-256.300.548</u>	<u>5.635.526</u>

De toelichtingen opgenomen op de pagina's 57 t/m 104 vormen een integraal deel van de jaarrekening.

Paramaribo, 9 september 2020

De Governor van de Centrale Bank van Suriname

De Raad van Commissarissen van de Centrale Bank van Suriname:

Regeringscommissaris: **L. Winter**

Overige Commissarissen van de Raad:

Directeur van Financiën: **J. Tawjoeram**

Directeur van Handel en Industrie: **Y. Rokadji**

Commissaris: **C. Linger-van der Ziel**

Commissaris: **S. Proeve**

Commissaris: **A. Misiekaba Sr.**

Toelichting Grondslagen

1. Grondslagen voor balanswaardering en resultaatbepaling

Algemene informatie

De Centrale Bank van Suriname (hierna: de “Bank”) is een bij wet opgerichte rechtspersoon, sui generis, waarvan status en functies worden bepaald volgens de Bankwet 1956 en de herzieningen daarop.

De Centrale Bank van Suriname, gevestigd aan de Waterkant 20 in Paramaribo, is opgericht per Landsverordening van 10 oktober 1956. De Bank opende op 1 april 1957 haar deuren en heeft sindsdien een centrale rol vervuld bij de financiële en economische ontwikkeling van Suriname. De Bankwet 1956 is voor het laatst in 2005 (bij S.B. 2005 No. 56) aangepast en de thans geldende tekst is bij Resolutie van 2 december 2010 gepubliceerd in S.B. 2010 No.173.

Als monetaire autoriteit heeft de Bank als hoofddoelstelling het behoud van de koopkracht van de Surinaamse dollar door middel van monetaire beleidsmaatregelen en de opbouw van reserves. De Bank is ook belast met het toezicht op het Bank-, Krediet- en Verzekeringswezen, het Geldwissel- en Overmakingenverkeer en de Pensioeninstellingen in Suriname.

Algemene grondslagen

Grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving, uitgaande van de continuïteitsveronderstelling.

De gehanteerde grondslagen van waardering en resultaatbepaling zijn ongewijzigd gebleven ten opzichte van het voorgaand jaar.

Over de winsten van de Bank worden overeenkomstig artikel 35, lid 1 van de Bankwet geen belastingen geheven, ingevolge waarvan niet met actieve latente belastingvorderingen noch met passieve latente belastingverplichtingen rekening wordt gehouden.

Alle overige activa en passiva worden voor de nominale waarde opgenomen tenzij in de navolgende toelichtingen anders is vermeld.

Continuïteit van de Bank

De Bank heeft over het boekjaar 2015 een verlies geleden van SRD 256.300.548 (2014: winst van SRD 5.635.526).

Het oorspronkelijk gecontroleerd verlies in het boekjaar 2015 groot SRD 295 miljoen en de indicatie van aanhoudende (ongecontroleerde) negatieve resultaten over de jaren 2016 tot en met boekjaar 2019 ca. SRD 1.018.150.787 waren vanwege de negatieve impact op het eigen vermogen aanleiding tot wezenlijke onzekerheid over de continuïteit van de Bank.

In april 2020 zijn er onderhandelingen gevoerd tussen Governor M. Roemer en de gewezen Minister van Financiën, de heer G. Hoefdraad, in het kader van herstructurering van de schulden van de Staat over de periode 18 september 2015 tot en met 24 april 2020. Als gevolg hiervan is contractueel geformaliseerd dat de rentevoet van 3,5%, zoals overeengekomen in de ‘Geconsolideerde Staatsschuld III’ (2015), is bijgesteld naar een marktgebaseerde rente van 9% terugwerkend naar de ingangsdatum van deze lening. Deze rentemaatregel heeft tot directe inkomstenverhogende effecten voor de Bank geleid. Hiermee is het aanvankelijk verlies over boekjaar

2015 en de aanvankelijk geïndiceerde gecumuleerde verliezen over de boekjaren 2016 tot en met 2019 (ongecon-
troleerd) in totaal SRD 1,314 miljard met SRD 664 miljoen afgenomen tot SRD 650 miljoen.

Het gecumuleerd resultaat over de periode 2015 tot en met 2019 is als volgt

Boekjaar	Na rente- aanpassing GSS III	Vóór rente- aanpassing GSS III
	SRD	SRD
2015: netto resultaat	-256.300.548	-295.614.506
2016: ongecontroleerd netto resultaat (indicatief)	-540.830.910	-676.783.324
2017: ongecontroleerd netto resultaat (indicatief)	<u>-109.842.982</u>	<u>-241.234.537</u>
Gecumuleerd verlies 2015-2017	-906.974.440	-1.213.632.367
2018: ongecontroleerd resultaat (indicatief)	81.127.926	-36.025.280
2019: ongecontroleerd resultaat (indicatief)	<u>175.964.125</u>	<u>-64.107.646</u>
Gecumuleerd resultaat 2015 en 2016 tot en met 2019 (ongeconroleerd)	<u>-649.882.389</u>	<u>-1.313.765.293</u>

Op 28 april 2020 is op grond van de 'Wet Uitzonderingstoestand COVID – 19' van 9 april 2020/S.B. 83-2020 artikel 8 lid 8 de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' afgesloten voor een bedrag van SRD 8.524.391.330 (acht miljard vijfhonderdvierentwintig miljoen driehonderdeenennegentig duizend drie-
honderddertig Surinaamse dollar). Conform artikel 5 van deze leenovereenkomst tussen de Bank en de Staat geldt tevens een rentevoet van 9%, die op grond van de marktomstandigheden in de toekomst kan worden
aangepast. Hiermee zijn de rente-inkomsten voor de toekomst structureel verhoogd, rekening houdende met
afnemende renteopbrengst naar gelang van de ontvangen aflossingen.

Een nadere analyse van het verlies over boekjaar 2015:

Het verlies over het verslagjaar is voornamelijk veroorzaakt door het koersresultaat op verplichtingen uit
hoofde van de valutatermijncontracten (SWAP USD en EUR) van negatief SRD 197,5 miljoen en de negatieve
herwaarderingsverschillen van SRD 84,1 miljoen. Deze transacties hebben in totaal geresulteerd in een bij-
drage aan het verlies van SRD 281,6 miljoen. Het totale nettoresultaat over boekjaar 2015 bedraagt na cor-
rectie van de rente-aanpassing SRD 256,3 miljoen.

Het SWAP-resultaat wordt gezien als een gebeurtenis die voortkomt uit beleidsmaatregelen. De koersver-
liezen als gevolg van dit beleid zijn eveneens in de boekjaren 2016, 2017 en 2018 merkbaar.

De maatregel van rentecorrectie in april 2020 betreffende de 'Geconsolideerde Staatsschuld III' terug-
werkend naar boekjaar 2015, heeft naar verwachting het aanvankelijk negatief nettoresultaat van de Bank
voor de jaren 2018 en 2019 doen omslaan naar een positief nettoresultaat, respectievelijk SRD 81 miljoen en
SRD 176 miljoen. Echter zijn de jaarrekeningen over de jaren 2016 tot en met 2019 nog niet onderworpen aan
een controle door een onafhankelijke accountant en zijn de bedragen slechts een indicatie van de aanwezige
administratief verantwoorde nettoverliezen 2016 en 2017 en positieve nettoresultaten over 2018 en 2019.

Het uitgangspunt is dat de bovengenoemde verliezen toe te rekenen zijn aan de Staat Suriname. Conform
dit principe worden de verliezen vóór de resultaatbestemming aangemerkt als 'Nog te bestemmen resultaat'
totdat de resultaatbestemming heeft plaatsgevonden.

De Bankwet schrijft in artikel 35 lid 2 voor dat de winst van de Bank, de Staat toekomt en geeft geen uitsluitel
hoe om te gaan met negatieve resultaten die hoger zijn dan de omvang van het reservefonds per balansdatum.

De leiding van de Bank heeft ter bescherming van het eigen vermogen van de Bank voor 2015 alvast het verlies over 2015 in de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' als onderdeel van de totale leensom opgenomen. In artikel 1 lid 3 van de geldlening van 28 april 2020 is tevens de bepaling opgenomen om de geprojecteerde (ongecontroleerde) verliezen en tekorten in het kapitaal van de Bank betreffende de boekjaren 2016 tot en met 2019 per jaar laag aan de leensom toe te voegen, als de Staat niet inkomt met afdrachten.

In de komende periode zijn met referte aan het bovenstaande, nadere besprekingen gepland door de Governor met de nieuw aangetreden Minister van Financiën en Planning voor structurele versterking van het eigen vermogen van de Bank, zijnde het kapitaal en de 2 reservefondsen met noodzakelijke aanpassingen van de gepaard gaande artikelen van de Bankwet.

De duurzame voortzetting van de activiteiten van de Bank bleek tot aan 28 april 2020 onzeker te zijn, echter gezien de aard van de Bank en de hiervoor genoemde uiteenzettingen, zijn de Governor en directie van mening dat de continuïteit thans niet onmogelijk is. De Bank wordt derhalve in continuïteit voortgezet om welke reden de jaarrekening over 2015 gebaseerd is op continuïteitsveronderstelling.

Herrubricering

In het verslagjaar zijn de onderstaande posten van de balans geherrubriceerd:

Subposten	Voorheen onderdeel van	Thans
'Leningen en voorschotten personeel'	Vorderingen op de Staat en overige vorderingen (4)	Onder 'Overige Activa' subpost 'Diverse Activa' (7)
'Overige vorderingen op bedrijven en personen'	Vorderingen op de Staat en overige vorderingen (4)	Onder 'Overige Activa' subpost 'Diverse Activa' (7)
'Belegging in kunstwerken'	Beleggingen van kapitaal, reservefondsen en bijzondere reserves (6)	Onder 'Overige Activa' subpost 'Diverse Activa' (7)
'Vordering u.h.v. valutatermijncontracten (SWAPS)'	'Overige Activa' (7)	Een separate post (5)
'Verplichting u.h.v. valutatermijncontracten (SWAPS)'	'Diverse Passiva' (17)	Een separate post (14)
'Voorzieningen pensioenverplichtingen Governors en IAS 19'	'Diverse Passiva' (17)	Een separate post 'Voorzieningen' (15)
'Betalingen nader te verrekenen Ministerie van Financiën'	'Overige Activa' (7)	Onder 'Vorderingen op de Staat en overige vorderingen' subpost 'Rekening-courant en overige vorderingen op de Staat' (4)

Ten gevolge hiervan zijn de vergelijkende cijfers over het boekjaar 2014 aan de rubricering in het verslagjaar 2015 aangepast. De herrubricering van de posten heeft geen invloed op het resultaat over 2014 en 2015 noch op de omvang van het eigen vermogen.

Verbonden partijen

Tot de verbonden partijen worden gerekend de Staat Suriname en de Stichting Pensioenfonds CBvS (SPF):

- De Staat Suriname: transacties in het kader van Werkvoorschotten ex. Art. 21 van de Bankwet en van de langlopende lening aan de Staat (Geconsolideerde Staatsschuld). De geldverstrekkingen aan de Staat dienen tegen de vigerende rente te worden belast.
- De SPF: Depositorekening SPF ter financiering van Huisvestingsfonds personeel.

Schattingsveronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening vereist dat er schattingen en veronderstellingen worden gemaakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en op de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen evenals van baten en lasten. Schattingen worden toegepast bij bepaling van de waardering van 'Materiële vaste activa' en 'Overige activa', 'Afschrijvingen van Materiële vaste activa' en 'Geactiveerde drukkosten SRD-biljetten', waardering van 'Vorderingen op de Staat', 'Voorziening pensioenverplichting' en andere kortetermijnverplichtingen. De daadwerkelijke uitkomsten kunnen afwijken van deze schattingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

Functionele valuta en presentatievaluta

Posten opgenomen in de jaarrekening van de Bank worden gemeten met behulp van de valuta van de primaire economische omgeving waarin de Bank actief is (de functionele valuta).

De jaarrekening van de Bank wordt opgesteld in Surinaamse dollar (SRD), zijnde de functionele valuta en presentatievaluta van de Bank.

Grondslagen van omrekening van buitenlandse geldsoorten

Omrekening

De activa en passiva in vreemde valuta worden in beginsel ultimo december van het verslagjaar gewaardeerd tegen de door de Bank genoteerde aankoopkoers voor wissels, cheques en overmakingen. De omrekening van transacties in vreemde valuta in de loop van het jaar vindt in beginsel plaats tegen de officieel door de Bank genoteerde dagkoers, zijnde de aankoopkoers. De wisselkoersen van buitenlandse geldsoorten worden op de webpage van de Bank geplaatst.

Voor de omrekening van de belangrijkste buitenlandse geldsoorten en waarden per jaareinde, zijn de volgende door de Bank gehanteerde wisselkoersnoteringen gehanteerd.

Aankoopkoersen voor wissels en bankpapier ¹	2015		2014	
	Wissels	Bankpapier	Wissels	Bankpapier
	SRD	SRD	SRD	SRD
US-dollar	3,960	3,960	3,250	3,250
Euro	4,327	4,314	3,952	3,940
Pound sterling	5,863	5,822	5,052	5,016
CNY	0,610	0,601	0,524	0,524
De door de Centrale Bank van Suriname genoteerde koers voor de Special Drawing Rights (SDR) per balansdatum is 1 SDR=				
SRD	2015		2014	
	5,492		4,707	

¹⁾ De wisselkoersen zijn een afgeleide van de door de Europese Centrale Bank aangegeven referentiekosten voor de Euro op de vorige bankdag.

Specifieke grondslagen

Grondslagen balanswaardering

Hiernavolgend worden de grondslagen voor de belangrijkste posten van de balans toegelicht.

Goud en goudvorderingen

Monetair goud

De waardering van de voorraad monetair goud wordt gebaseerd op de notering van de 'London Gold Fix'¹ per jaareinde.

Goud grenailles

De waardering van de voorraad grenailles wordt gebaseerd op de notering van de 'London Gold Fix' per jaareinde.

Industriegoud

De waardering wordt gebaseerd op de internationale norm ad 93% van het brutogewicht tegen de 'London Gold Fix' per jaareinde, uitgaande van het verwachte refiningspercentage.

Vorderingen in vreemde valuta en andere buitenlandse waarden

Deze post betreft vorderingen op internationale correspondentbanken, beleggingen en vorderingen op het I.M.F.

Vorderingen op correspondentbanken

De onder deze post opgenomen vorderingen in vreemde valuta betreffen werksaldi, die worden aangehouden bij de correspondentbanken in het buitenland. De waardering van deze vorderingen vindt plaats tegen nominale waarde en wordt per jaareinde omgerekend in SRD tegen de slotkoers voor wissels.

Beleggingen

De onder deze post opgenomen beleggingen bij de correspondentbanken in het buitenland zijn van kortlopende en langlopende aard. Deze beleggingen worden voor de verkrijgingsprijs geadministreerd en per jaareinde omgerekend in SRD tegen de slotkoers voor wissels.

Verliezen of winsten bij verkoop van de vorderingen en/of beleggingen in vreemde valuta worden verantwoord onder de post 'Gerealiseerde verkoop-resultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde'.

Vorderingen op het I.M.F.

De vorderingen op het I.M.F. betreffen 'Special Drawing Rights' (SDR's). Deze bijzondere trekkingsrechten betreffen, de door het Internationale Monetaire Fonds gecreëerde, deviezenreserves ten behoeve van de Staat Suriname, die in beginsel alleen mogen worden gebruikt bij een betalingsbalanstekort en in dat geval bij andere lidlanden inwisselbaar zijn in US-dollars.

De herwaardering van deze vorderingen op het I.M.F. correspondeert met, ofwel wordt toegevoegd of onttrokken aan, de post 'Tegenwaarde toegewezen bijzondere trekkingsrechten I.M.F.' in casu een verplichting aan de Staat. Voor zover de op deze post gecrediteerde herwaardering onvoldoende is om de kosten en rente te dekken, wordt het tekort in mindering gebracht op de Schuld aan de Staat uit hoofde van de overname van

¹ De aangegeven goudprijs is de London PM-gold fix op de vorige bankdag

de I.M.F.-positie opgenomen onder de post 'Verplichtingen aan de Staat en aan overige ingezetenen in lokale valuta', subpost 'Gewone rekening van de Staat'.

Vorderingen op de Staat en overige vorderingen

Onder deze post worden opgenomen de 'Geconsolideerde Staatsschuld', 'de Rekening-courant en overige vorderingen op de Staat' en de 'Rekening-courant en overige vorderingen op financiële instellingen'.

Deze vorderingen worden tegen de nominale waarde gewaardeerd en zijn met uitzondering van de overige vorderingen op de Staat rentedragend.

Rekening-courant en overige vorderingen op de Staat.

Onder deze subpost worden opgenomen de vordering 'Voorschotten ex art. 21 Bankwet', de rekening-courant en de overige vorderingen op de Staat.

Voorschotten ex art. 21 Bankwet

De Bank is vide artikel 21 van de Bankwet verplicht aan de Staat, telkens wanneer de Minister van Financiën dit tot tijdelijke versterking van Staatskas nodig acht, voorschotten te verstrekken in rekening-courant op onderpand van schatkistpapier, waarvan de uitgifte of belening is toegestaan krachtens de Bankwet.

Deze voorschotten zullen tegelijkertijd gezamenlijk niet meer dan 10% van de geraamde middelen van de gewone dienst der begroting over het lopende dienstjaar mogen bedragen. Overschrijding van dit maximum is verboden.

Van een overschrijding zal sprake zijn wanneer het netto debetsaldo van de gezamenlijke rekeningen-courant van de Staat bij de Bank gedurende ten hoogste vijfenveertig dagen onafgebroken boven het in dit artikel bepaalde maximum is gebleven en de Minister van Financiën, na daarvan schriftelijk door de Governor van de Bank op de hoogte te zijn gesteld, geen uitsluitel kan geven dat in de daaropvolgende vijfenveertig dagen de overschrijding zal zijn opgeheven. Deze voorschotten worden verstrekt tegen het daarvoor vigerende rentetarief van de Bank.

Vordering op respectievelijk verplichting aan financiële instellingen uit hoofde van valutaswapcontracten

De Bank heeft ter wille van de macro-economische stabiliteit in 2014 en 2015 valutatermijncontracten gesloten met diverse algemene banken in Suriname, die gewaardeerd worden tegen de nominale waarde.

Door deze banken werd het contractbedrag in USD en/of EUR beschikbaar gesteld aan de Centrale Bank van Suriname tegen verkrijging van het equivalent daarvan in Surinaamse dollars. Conform de contracten zijn de aan- en verkoopkoers bij de totstandkoming van deze transacties gefixeerd en wordt op de vervaldatum:

- de USD en/of EUR door de Bank teruggeleverd aan de algemene banken
- het -contractueel vastgestelde- equivalent in SRD door de algemene banken teruggestort.

Vordering u.h.v. valutatermijncontracten (SWAPS)

Deze post betreft een vordering in SRD uit hoofde van valutatermijncontracten met diverse algemene banken in Suriname.

Verplichting u.h.v. valutatermijncontracten (SWAPS)

Deze post betreft een verplichting in vreemde valuta van de Bank aan diverse algemene banken in Suriname uit hoofde van valutatermijncontracten. Bij de waardering (in SRD) per balansdatum wordt reeds rekening gehouden met toekomstige negatieve koersresultaten op het afwikkelmoment. De waarderingsverschillen worden verantwoord onder de post 'Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde'.

Beleggingen van kapitaal, reservefonds en bijzondere reserves

Belegging in herdenkingsmunten

Deze betreft een wettelijk toegestane belegging van het kapitaal. De herdenkingsmunten worden gewaardeerd op basis van de notering van het edelmetaal, de London Gold en Silver Fix, per jaareinde. De waardeverandering als gevolg van de periodieke herwaardering van de belegde herdenkingsmunten wordt ten gunste/ten laste van het reservefonds onder de post 'Kapitaal en reserve' verwerkt.

Overige activa

Onder deze posten worden opgenomen de subposten 'Voorraad herdenkingsmunten en gemunt goud', 'Materiële vaste activa', 'Overige Financiële vaste activa', 'Overlopende activa' en 'Diverse activa'.

Voorraad herdenkingsmunten en gemunt goud

Deze voorraad betreft een handelsvoorraad en wordt gewaardeerd op basis van de notering van het edelmetaal, de London Gold en Silver Fix, per jaareinde. Wijzigingen in de waarde ten gevolge van de herwaardering van de goudwaarde en koerswijzigingen worden ten gunste of ten laste van het resultaat verwerkt onder de post 'Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde'.

Materiële vaste activa

De onroerende goederen, zijnde gebouwen en terreinen, worden tegen de actuele waarde, zijnde de vervangingswaarde of lagere bedrijfswaarde, gewaardeerd. Taxaties uitgevoerd door externe onafhankelijke taxateurs, liggen aan deze actuele waardeberekening ten grondslag. De herwaardering op basis van de uitgevoerde taxatie geschiedt periodiek en aan het einde van het verslagjaar. De meerwaarde van de onroerende goederen, zijnde de toename van de boekwaarde als gevolg van herwaardering, wordt op de herwaarderings-rekening 'Herwaardering gebouwen en terreinen' verwerkt.

Afschrijvingen op gebouwen worden lineair bepaald en ten laste van de winst- en verliesrekening gebracht op basis van de verwachte gebruiksduur en restwaarde van de desbetreffende activa. Over de aanschafwaarde en de herwaardering van de terreinen wordt niet afgeschreven.

De 'overige materiële vaste activa', zijnde inventarissen, transportmiddelen en software, worden tegen de verkrijgingsprijs gewaardeerd en lineair afgeschreven op basis van de verwachte levensduur.

Afschrijvingsduur materiële vaste activa	
Gebouwen	nieuw 40 jaar/renovatie 15-30 jaar
Inventarissen:	3-5 jaar
- Transportmiddelen	5 jaar
- Software en kosten van implementatie	5 jaar

Diverse activa

Op de onder deze noemer opgenomen subpost 'Overige vorderingen op bedrijven en personen' worden noodzakelijk geachte voorzieningen vanwege oninbaarheid in mindering gebracht.

Voorzieningen pensioenverplichtingen

Onder deze post zijn opgenomen de 'Voorziening pensioenverplichtingen aan de Governors van de Bank' en de 'Voorziening IAS 19 Post-employment benefits'.

Voorziening pensioenverplichtingen aan de Governors van de Bank

De pensioenverplichtingen aan de Governors van de Bank betreffen voorzieningen voor zowel de zittende

alsook de gewezen Governors van de Bank. Deze voorzieningen worden door de Bank beheerd en actuarieel berekend.

Voorziening IAS 19

Deze betreft de vorming van een IAS 19 voorzie-ning in het kader van International Financial Reporting Standards (IFRS). De voorziening inzake IAS 19 'Post-employment benefits' wordt actuarieel vastgesteld.

Goudcertificaten

Deze betreffen rentedragende, in grammen fijn goud uitgedrukte, certificaten aan toonder die bij de Centrale Bank van Suriname in Surinaamse munt te gelde kunnen worden gemaakt. Zij hebben een onbepaalde geldigheidsduur en kunnen naar believen voor wederinkoop bij de Bank worden aangeboden.

Conform het reglement kan de rente op een goudcertificaat, in grammen fijn goud uitgedrukt vanaf maart 1995 voor een looptijd van 20 jaren, maximaal oplopen tot een waarde welke gelijk is aan de nominale waarde van het goudcertificaat.

In- en verkoop geschieden tegen de dagwaarde inclusief lopende rente, die gebaseerd is op de notering van de 'London Gold Fix', en de koers van het Surinaams wettig betaalmiddel ten opzichte van de US-dollar zoals deze op de dag van transactie door de Bank van toepassing zal zijn verklaard voor het verhandelen van goudcertificaten. Wederinkoop vindt plaats tegen de verkoopkoers van de Bank. Over de nominale goudwaarde wordt een enkelvoudige rente, in goud uitgedrukt, van 5% per jaar vergoed, die uitsluitend betaalbaar is wanneer een goudcertificaat voor wederinkoop bij de Bank wordt aangeboden.

Herwaarderingsrekeningen

Waarderingsverschillen goud en deviezen

De omrekening van transacties in goud en in vreemde valuta in de loop van het jaar vindt in beginsel plaats tegen de officieel door de Bank genoteerde dagkoers.

De verdiende koersmarge op de verkooptransacties van vreemde valuta, zijnde het verschil tussen de aankoop- en verkoopkoers, wordt onder aftrek van aan de lokale deviezenbanken afgedragen vergoeding inzake inkoop deviezen, onder de post 'Koersmarge' in de resultatenrekening verantwoord.

De koersverschillen, die ontstaan als gevolg van de waardefluctuaties van de Surinaamse munt ten opzichte van andere valuta, worden ten gunste of ten laste van de reservepost 'Waarderingsverschillen goud en deviezen' verantwoord. De waardeverschillen van de in omloop zijnde goudcertificaten en geaccumuleerde rente worden eveneens ten gunste of ten laste van deze post verantwoord. Boeking ten laste van de post 'Waarderingsverschillen goud en deviezen' geschieden voor zover het saldo voldoende is. De vaststelling vindt plaats voor goud en per valutasoort. Tekorten op de reserve en bij verkoop gerealiseerde koersverschillen worden in mindering op de reserve verantwoord onder de post 'Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaaarde'.

De post 'Waarderingsverschillen goud en deviezen' in de balans bevat dientengevolge de nog niet-gerealiseerde waardeverschillen, die betrekking hebben op de per balansdatum aanwezige hoeveelheid goud minus de waarde van de goudcertificaten en de netto deviezenvoorraad. Onder de netto deviezenvoorraad wordt verstaan de in vreemde valuta genomineerde bezittingen, minus de in vreemde valuta genomineerde verplichtingen.

De post in de resultatenrekening waarop de gerealiseerde verkoopresultaten en waarderingsverschillen geboekt worden, wordt aangeduid met 'Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaaarde'.

Herwaardering gebouwen en terreinen

Deze herwaarderingsrekening betreft de herwaardering van de onroerende goederen van de Bank op basis van de actuele waarde. Afwaardering van onroerende goederen geschiedt tot het saldo van de herwaarderingsrekening, waarbij het deel boven het beschikbare saldo i.c. een eventueel tekort ten laste van de resultatenrekening wordt gebracht.

Grondslagen resultaatbepaling

Baten en lasten worden verwerkt ten gunste of ten laste van het jaar waarop die betrekking hebben. Bij het vaststellen van de baten en lasten wordt rekening gehouden met vooruitbetaalde en nog te betalen kosten, alsmede met nog te ontvangen of vooruit ontvangen opbrengsten.

Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde

De mutaties en het saldo van de post 'Waarderingsverschillen goud en deviezen' per balansdatum worden berekend met inachtneming van de in goud genomineerde waarde van de SRD-verplichtingen met betrekking tot de uitstaande goudcertificaten. Dit impliceert dat waarderingsverschillen in de loop van het jaar niet ten gunste of ten laste van het resultaat worden gebracht mits de in de balans opgenomen reserves voldoende zijn om nadelige verschillen daarop af te boeken. De in de balans opgenomen waarderingsverschillen op goud en deviezen worden ten gunste van het resultaat verwerkt wanneer zij door verkoop worden gerealiseerd.

Bij de bepaling van de verkoopresultaten op goud en deviezen wordt uitgegaan van het first in first-out principe. Dit impliceert dat de in de balans aangehouden niet-gerealiseerde koersverschillen het verschil betreffen tussen de balanswaarde van de activa minus de kostprijs ervan op basis van de laatste aankopen.

Waarderingsverschillen op gouden munten en gemunt goud worden, voor zover zij de handelsvoorraad betreffen, direct ten gunste of ten laste van het resultaat verwerkt. Resultaten op beleggingen worden verantwoord bij verkoop van effecten.

Met verwijzing naar art. 8 van de Bankwet is de Bank bevoegd haar kapitaal, reservefonds en bijzondere reserve te beleggen. De opbrengsten van deze beleggingen worden onder de winsten van de Bank opgenomen.

Afschrijving aanmaakkosten bankbiljetten

De drukkosten van de in een jaar ontvangen biljetten worden geactiveerd en in beginsel over de levensduur van de bankbiljetten afgeschreven, bij benadering over een periode van 3 jaar. In het jaar van ontvangst geschiedt de afschrijving tijdsevenredig, benaderd op gemiddeld een half jaar of 50% van de jaarafschrijving van de drukkosten van de ontvangen biljetten.

Toelichting

Toelichting op de balans per 31 december 2015

2. Goud en goudvorderingen

Naar aard en hoeveelheden is het goud in fine troy ounces in deze post als volgt opgebouwd:

		2015		2014	
		Fine troy ounces	SRD	Fine troy ounces	SRD
Monetair goud	2.1	43.000,38	180.498.387	43.000,38	168.539.982
Goud grenailles	2.2	1.567,14	6.578.240	1.583,23	6.205.468
Industriegoud	2.3	<u>2.112,96</u>	<u>8.248.482</u>	<u>2.112,96</u>	<u>7.702.002</u>
		<u>46.680,48</u>	<u>195.325.109</u>	<u>46.696,57</u>	<u>182.447.452</u>

De koersen gebaseerd op de 'London Gold Fix' per troy ounce per jaareinde zijn als volgt:

	2015	2014
USD	1.060,00	1.206,00
SRD	4.197,60	3.919,50

2.1. Monetair goud

Het verloop in hoeveelheden en waarden is als volgt:

	2015		2014	
	Fine troy ounces	SRD	Fine troy ounces	SRD
Stand per 1 januari	43.000,38	168.539.982	33.500,38	131.141.584
Toegevoegd (aankopen)	-	-	9.500,00	41.310.752
Resultaat u.h.v. goudtransacties	-	-	-	317.295
Herwaardering	<u>-</u>	<u>11.958.405</u>	<u>-</u>	<u>-4.229.649</u>
Stand per 31 december	<u>43.000,38</u>	<u>180.498.387</u>	<u>43.000,38</u>	<u>168.539.982</u>

De voorraad monetair goud per ultimo december 2015 betreft een voorraad in depot bij Royal Canadian Mint. De voorraad monetair goud bleef ten opzichte van 2014 ongewijzigd.

2.2. Goud grenailles

Het verloop in hoeveelheden en waarden is als volgt:

	2015		2014	
	Fine troy ounces	SRD	Fine troy ounces	SRD
Stand per 1 januari	1.583,23	6.205.468	1.596,10	6.248.120
Verkocht	-16,09	-62.688	-12,87	-52.509
Herwaardering	<u>-</u>	<u>435.460</u>	<u>-</u>	<u>9.857</u>
Stand per 31 december	<u>1.567,14</u>	<u>6.578.240</u>	<u>1.583,23</u>	<u>6.205.468</u>

De verkopen zijn in het verslagjaar tegen de London Gold Fix afgewikkeld. In de verkoopprijs is een toeslag van 7% opgenomen, die is verwerkt onder Overige baten en wel de post 'Opbrengst verkoop van goud'.

2.3. Industriegoud

Het verloop in hoeveelheden en waarden is als volgt:

	2015		2014	
	Fine troy ounces	SRD	Fine troy ounces	SRD
Stand per 1 januari	2.112,96	7.702.002	2.112,96	7.692.422
Herwaardering	-	546.480	-	9.580
Stand per 31 december	<u>2.112,96</u>	<u>8.248.482</u>	<u>2.112,96</u>	<u>7.702.002</u>

De goud grenailles en het industriegoud bevinden zich in de kluis van de Bank.

3. Vorderingen in vreemde valuta en andere buitenlandse waarden

3.1. Vorderingen op internationale correspondentbanken en beleggingen

Deze post is opgebouwd uit beleggingen en tegoeden bij correspondentbanken.

		2015	2014
		SRD	SRD
Beleggingen in USD		11.974.884	835.556.522
Beleggingen in EUR		87.383.042	178.590.615
Beleggingen in overige valuta		-	10.961.429
		<u>3.1.1</u>	<u>1.025.108.566</u>
Tegoeden in USD		237.799.922	435.971.816
Tegoeden in EUR		2.725.286	63.515.579
Tegoeden in CNY		610.072.887	-
Tegoeden in overige valuta		220.241	6.015
		<u>3.1.2</u>	<u>499.493.410</u>
<i>Andere buitenlandse waarden</i>			
Kaswaarden in USD		17.740.168	17.843.832
Kaswaarden in EUR		14.405.953	11.788.860
Kaswaarden in overige valuta		204.274	204.274
		<u>32.350.395</u>	<u>29.836.966</u>
		<u>982.526.657</u>	<u>1.554.438.942</u>

3.1.1. Beleggingen

Deze zijn als volgt samengesteld:

	2015	2014
	SRD	SRD
<i>Beleggingen vervallende binnen een jaar</i>		
USD-Obligaties	-	326.087.626
USD-Deposito's	11.974.884	32.672.219
EUR-Obligaties	87.383.042	79.040.000
Deposito's overige valuta	-	10.961.428
	<u>99.357.926</u>	<u>448.761.273</u>
<i>Beleggingen met een looptijd langer dan een jaar</i>		
USD-Obligaties	-	476.796.678
EUR-Obligaties	-	99.550.615
	-	<u>576.347.293</u>
	<u>99.357.926</u>	<u>1.025.108.566</u>

Vanwege het kritieke niveau van de tegoeden in USD en EUR op de werkrekeningen bij correspondentbanken zijn de in het verslagjaar vervallen beleggingen niet herbelegd en zijn er beleggingen voor de vervaldatum verkocht. Dientengevolge heeft de Bank per saldo een verlies geleden van SRD 329.868 (USD 83.300), welk bedrag is opgenomen onder de post 'Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde'.

3.1.2. Tegoeden op de werkrekening

Tegoeden in USD en EUR

In het verslagjaar is evenals in het voorgaand boekjaar bezijdens afwikkeling van beleggingen nauwelijks instroom van middelen geweest op werkrekeningen bij correspondentbanken.

Ondanks de toevoegingen uit de SDR-verkopen daalden de tegoeden in USD en EUR in 2015 nog verder -in USD uitgedrukt- naar het niveau van USD 61 miljoen per 31 december 2015 (2014: USD 154 miljoen).

De uitstroom betrof met name beschikbaarstellingen aan banken, de Staat, energie- en oliemaatschappijen inzake buitenlandse verplichtingen, alsook de beschikbaarstellingen aan cambio's uit hoofde van interventies. De vreemdevaluta interventies via banken bedroegen USD 113 miljoen en EUR 34 miljoen en via cambio's USD 223 miljoen en EUR 13 miljoen.

De transacties met cambio's vonden plaats in de periode maart tot en met november 2015. Hiertoe werden USD's en Euro's van de werkrekeningen in het buitenland opgenomen en verscheept naar Suriname. Op de verkopen werd een retentiefte geheven door de Bank, met het beding binnen twee weken de aangekochte valuta weer af te romen door het beding van terugverkoop aan de Bank tegen teruggave van de betaalde retentiefte. De condities werden per transactie vastgelegd in de vorm van een swap-agreement tussen partijen. Aangezien in de praktijk de afspraak van terugverkoop aan de Bank veelal niet is nageleefd, zijn deze transacties verwerkt als 'normale' verkooptransacties. De gepaard gaande retentiefte-verplichting ad SRD 11,7 miljoen, is vrijgefallen en ten gunste van de post 'Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde' verwerkt.

Tegoeden in CNY

Op 18 maart 2015 heeft de Centrale Bank van Suriname met People's Bank of China (PBOC) een Chinese Yuan/Suriname dollar Bilateral Swap Agreement getekend.

Deze overeenkomst heeft een looptijd van 3 jaren en heeft tot doel:

- het bevorderen van bilaterale handel
- direct investments ten behoeve van de economische ontwikkeling van beide landen
- behoud van regionale financiële stabiliteit.

Voor de Swap behoeven geen zekerheden te worden gesteld onder de conditie dat de Bank haar verplichtingen tegenover de PBOC niet zal achterstellen, geen hypothecaire verplichtingen zal aangaan en geen garanties zal verstrekken voor externe schulden in vreemde valuta van de Bank, de Staat of de private sector, een en ander volgens het beginsel van reciprociteit.

Het maximaal uitstaand bedrag onder deze overeenkomst bedraagt enerzijds CNY 1 miljard en kan door de Centrale Bank van Suriname in tranches worden opgenomen verspreid over de duur van het contract. Anderzijds kan ook de PBOC trekken op de overeenkomst tot een maximumbedrag van SRD 520 miljoen. Dit maximumbedrag dat ten tijde van het aangaan van het contract is bepaald is gebaseerd op de koers van SRD 1= CNY 0,520. De duur per tranche is maximaal 12 maanden, met de mogelijkheid tot verlenging op basis van de dan geldende koersen. Bij gebruikmaken –aanwenden van de middelen zoals hierboven aangegeven- zal rente verschuldigd zijn. Per balansdatum heeft geen der beide partijen getrokken op de aangekochte valuta, zodat per balansdatum geen rente verschuldigd dan wel te vorderen is.

Per balansdatum is het maximale uitstaande bedrag van CNY 1 miljard bereikt via 3 tranches. Deze swapvordering heeft het volgende verloop:

	2015	
	CNY	SRD
1 ^e tranche looptijd: 30 april 2015 tot 2 mei 2016	800.000.000	431.280.000
2 ^e tranche looptijd: 30 juni 2015 tot 30 juni 2016	150.000.000	80.970.000
3 ^e tranche looptijd: 23 oktober 2015 tot 24 oktober 2016	<u>50.000.000</u>	<u>25.995.000</u>
Historische waarde swap vordering in CNY en SRD	1.000.000.000	538.245.000
Herwaardering 2015 CNY swap	-	<u>71.755.000</u>
	<u>1.000.000.000</u>	<u>610.000.000</u>

De met deze opnamen gepaard gaande contractuele verplichting bedraagt SRD 538.245.000 en is onder de post 12 opgenomen.

Behalve deze middelen verkregen uit het SWAP-arrangement, is er op de bankrekening bij de Bank of China (Hong Kong) Limited tevens CNY 119.488 beschikbaar met een tegenwaarde van SRD 72.887.

3.2. Vorderingen op het I.M.F.

Deze post is als volgt samengesteld:

		SRD	
		2015	2014
Bijzondere trekkingsrechten I.M.F.	3.2.1	248.602.646	382.542.992
Reservetranche-positie in het I.M.F.	3.2.2	-	<u>27.830.375</u>
		<u>248.602.646</u>	<u>411.373.367</u>

3.2.1. Bijzondere trekkingsrechten I.M.F.

In december 2015 is er voor liquiditeitsdoeleinden SDR 36.000.000 verkocht uit de beschikbare voorraad SDR's (SDR Holdings) op de Bijzondere trekkingsrechtenrekening bij het I.M.F. De tegenwaarde van deze

	2015		2014	
	SDR	SRD	SDR	SRD
SDR Holdings begin jaar	81.271.084	382.542.992	81.277.666	406.794.718
Verkocht	-36.000.000	-197.388.000	-	-
Kosten/rentevergoeding	-4.761	-14.837	-6.582	-11.892
Herwaardering	-	63.462.491	-	-24.239.834
SDR Holdings einde jaar	<u>45.266.323</u>	<u>248.602.646</u>	<u>81.271.084</u>	<u>382.542.992</u>

verkoop, zijnde USD 49.809.686, werd bijgeschreven op de werkrekening van de Centrale Bank van Suriname bij de Federal Reserve Bank of New York.

Het verloop van deze post is als volgt:

De herwaardering van de Bijzondere trekkingsrechtenrekening is toegevoegd (2014: onttrokken) aan de post 'Tegenwaarde toegewezen bijzondere trekkingsrechten I.M.F.'

De beschikbare hoeveelheid SDR's bij het I.M.F. per 31 december 2015 ad SDR 45.266.323 (2014: SDR 81.271.084) lag lager dan de toewijzing ad SDR 88.092.106. Hierdoor zijn in 2015 de kosten in rekening gebracht door het I.M.F. hoger dan de van haar ontvangen rentevergoeding. Het verschil (tekort) is in mindering gebracht op de Schuld aan de Staat uit hoofde van de overname van de I.M.F.-positie (2014: idem).

3.2.2. Reserve Tranche positie in het I.M.F.

De Reserve Tranche positie is dat deel van het quotum in het I.M.F. waarover pas kan worden beschikt nadat de Staat het equivalent in de eigen valuta in het tegoed van deze financiële instelling heeft bijgeschreven. De Reserve Tranche positie in het I.M.F. is op balansdatum nihil. De SDR's op deze rekening zijn op instructie van het Ministerie van Financiën en met instemming van het I.M.F. in december 2015 verkocht. De tegenwaarde van deze verkoop ad USD 8.390.548 werd bijgeschreven op de werkrekening van de Centrale Bank van Suriname bij de Federal Reserve Bank New York.

Vanwege deze transactie is in januari 2016 een bijstorting geweest van de SRD-tegenwaarde door de Staat op de Securities account van het I.M.F. gebaseerd op de IMF Holding Exchange Rate van 30 april 2015 ad SRD 28.685.564.

Het verloop van deze post is als volgt:

	2015		2014	
	SDR	SRD	SDR	SRD
Reserve Tranche Positie begin jaar	6.125.000	27.830.375	6.125.000	30.655.625
Verkocht	-6.125.000	-33.527.245	-	-
Herwaardering	-	4.697.870	-	-1.825.250
Reserve Tranche Positie einde jaar	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>6.125.000</u>	<u>27.830.375</u>

De herwaardering van de Reserve Tranche positie is toegevoegd (2014: onttrokken) aan de post 'Tegenwaarde toegewezen bijzondere trekkingsrechten I.M.F.'

4. Vorderingen op de Staat en overige vorderingen

4.1. Geconsolideerde Staatsschuld

Het verloop van de post 'Geconsolideerde Staatsschuld' is als volgt:

	2015	2014
	SRD	SRD
Stand per 1 januari	97.230.000	102.786.000
Aflossingen (8x in 2015/ 12 x in 2014)	-3.704.000	-5.556.000
Herfinanciering Geconsolideerde Staatsschuld II	-93.526.000	-
Opname Geconsolideerde Staatsschuld III	<u>2.498.327.404</u>	<u>-</u>
Stand per 31 december	<u>2.498.327.404</u>	<u>97.230.000</u>

'Geconsolideerde Staatsschuld III'

Deze lening aan de Staat is bekrachtigd door een besluit van de Raad van Commissarissen op 18 september 2015. Blijkens aantekening op het arrangement op 21 september 2015 is deze lening door tussenkomst van het Bureau voor de Staatsschuld geregistreerd bij de Rekenkamer van Suriname.

In de per 18 september 2015 geformaliseerde 'Geconsolideerde Staatsschuld III' zijn de onderstaande vorderingen op de Staat en schulden van de Staat aan derden geherstructureerd:

	2015
	SRD
Saldo 'Geconsolideerde Staatsschuld II' per 18 september 2015	93.526.000
Werkvoorschotten van de Staat ex art 21 van de bankwet per 18 september 2015	535.700.000
Debetsaldi op de werkrekeningen van de Staat per 18 september 2015	880.101.404
Betalingsachterstanden Staat aan derden over de periode 2013-2015 met het doel herstel van de overheidsfinanciën	939.000.000
Financiering kapitaal SPSB ter voldoening van de Tier I vermogensvereisten	20.000.000
Financiering kapitaalversterking aan de Stichting Volkscredietbank in verband met de overname van de Landbouwbank	<u>30.000.000</u>
	<u>2.498.327.404</u>

Deze geconsolideerde lening aan de Staat is op 18 september 2015 aangevangen en heeft een looptijd van 30 jaar eindigend op 17 september 2045. De terugbetaling vindt, met inachtneming van een grace period voor aflossingen van 6 maanden, ingaande 1 april 2016 plaats in 354 maandelijkse termijnen van SRD 7.057.422 per maand. Tot zekerheid heeft de Staat zijn recht op de jaarlijkse winst van de Bank aan deze gecedeerd. De rentevoet bedraagt 3,5% per jaar en wordt aan het eind van elke kalendermaand afzonderlijk voldaan. (Looptijd en rentevoet 'Geconsolideerde Staatsschuld II': 30 jaar en 4,5% per jaar).

In april 2020 is als onderdeel van de besprekingen inzake het aangaan van een nieuwe lening, de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV', een wijziging van het rentetarief voor de 'Geconsolideerde Staatsschuld III' van 3,5% naar 9% per jaar overeengekomen.

De rentevoetwijziging is terugwerkend naar 18 september 2015 van kracht. De renteopbrengst 2015 inzake de 'Geconsolideerde Staatsschuld III' is hierdoor toegenomen met SRD 39.313.958. Deze rentesuppletie over 2015 is als vordering op de Staat verwerkt (zie ook 4.2).

De 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' is door tussenkomst van het Bureau voor de Staatsschuld aangemeld

bij de Rekenkamer van Suriname, derhalve is de aanpassing van de renteconditie inzake 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' rechtsgeldig gemaakt.

Het saldo van de 'Geconsolideerde Staatsschuld III' op 24 april 2020 is per 28 april 2020 in de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' opgenomen. De looptijd van de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' is 30 jaar tot 28 april 2050 en de rentevoet is 9% met de mogelijkheid tot aanpassing gedurende de leenperiode. Er is een betalingsvrije periode van 12 maanden voor aflossing en rente.

De Staat heeft de onderstaande vorderingsrechten gecedeerd aan de Bank:

- zijn recht op de (cash) dividenden van Staatsolie vanaf 28 april 2021;
- zijn recht op huidige en toekomstige jaarlijkse winsten van de Bank, zulks ten hoogste tot zodanig bedrag als overeenkomt met de hoofdsom van de lening verhoogd met de gecumuleerde rente over de looptijd van de lening;
- de royalty opbrengsten van Grassalco, conform de overeenkomst tussen de Staat en de Bank d.d. 1 november 2019, krachtens de missive van de Raad van Ministers d.d. 11 oktober 2019 en het besluit van de regering d.d. 3 december 2019.

4.2. Rekening-courant en overige vorderingen op de Staat

Deze post is als volgt opgebouwd:

		2015	2014
		SRD	SRD
Voorschotten ex art. 21 Bankwet	4.2.1	-	535.700.000
Rekening-courant vorderingen	4.2.2	699.648.847	524.995.078
Overige vorderingen op de Staat	4.2.3	<u>309.687.281</u>	<u>9.868.855</u>
		<u>1.009.336.128</u>	<u>1.070.563.933</u>

4.2.1. Voorschotten ex art. 21 van de Bankwet

Het verloop van deze post is als volgt:

	2015	2014
	SRD	SRD
Saldo 1 januari	535.700.000	535.700.000
Herstructurering voorschot per 18 september 2015	<u>-535.700.000</u>	<u>-</u>
Saldo 31 december	<u><u>-</u></u>	<u>535.700.000</u>

Voorschotten aan de Staat uit hoofde van art. 21 van de Bankwet zijn rentedragend voor 9% per jaar. Per 18 september 2015 is het voorschot ad SRD 535.700.000 geherstructureerd door incorporatie in de lening 'Geconsolideerde Staatsschuld III'.

4.2.2. Rekening-courant vorderingen

De overige vorderingen in rekening-courant (debetsaldi) worden toegestaan naar gelang de creditsaldi van de Staat, welke zijn opgenomen onder de post 'Verplichtingen aan de Staat en aan overige ingezetenen in SRD' aan de passiefzijde van de balans, voldoende dekking geven.

(Saldo Gewone en bijzondere rekeningen van de Staat ultimo 2015 bedraagt SRD 957.483.881, zie toelichtingen 10.1 en 10.2).

Gedurende het boekjaar is op verschillende momenten sprake geweest van niet-gedekte overtrekkingen wegens boven de beschikbare creditsaldi uitgaande opnamen door de Staat.

Het saldo van deze, dekking overschrijdende, opnamen is uiteindelijk geherstructureerd in september 2015 door incorporatie in de 'Geconsolideerde Staatsschuld III'.

De debetsaldi van de werkrekeningen zijn rentedragend tegen 10% per jaar enkelvoudig over het uitstaande saldo.

4.2.3. Overige vorderingen op de Staat

Deze post is als volgt opgebouwd:

		2015	2014
		SRD	SRD
Vordering inzake rente Geconsolideerde Staatsschuld III	4.2.3.1	39.313.958	-
Betalingen nader te verrekenen Ministerie van Financiën	4.2.3.2	11.451.237	9.868.855
Vordering inzake aanpassing Kapitaal	4.2.3.3	2.621.538	-
Resultaat (verlies) 2015	4.2.3.4	<u>256.300.548</u>	<u>-</u>
		<u>309.687.281</u>	<u>9.868.855</u>

De bovenstaande vorderingen op de Staat zijn per 31 december 2015 niet gedekt.

4.2.3.1. Vordering inzake rente Geconsolideerde Staatsschuld III

Deze post betreft een vordering op het Ministerie van Financiën, vanwege de aanpassing van het rentetarief van de 'Geconsolideerde Staatsschuld III' in april 2020 terugwerkend naar 18 september 2015. De rentesuppletie te vorderen van het Ministerie van Financiën over het boekjaar 2015 bedraagt SRD 39.313.958 en is verdisconteerd in de nieuwe lening 'Geconsolideerde Staatsschuld IV', die op 28 april 2020 is overeengekomen tussen de Republiek Suriname, rechtsgeldig vertegenwoordigd door de toenmalige Minister van Financiën, de heer G. Hoefdraad, en de Centrale Bank van Suriname, rechtsgeldig vertegenwoordigd door de Governor van de Bank, de heer M. Roemer.

4.2.3.2. Betalingen nader te verrekenen Ministerie van Financiën

Onder deze post zijn opgenomen de door de Bank gedurende het boekjaar 2015 voorgeschooten betalingen, voornamelijk in het kader van de Technische Ondersteuning aan het Ministerie van Financiën, totaal SRD 11.451.237 bedragend. Dit voorschot is eveneens opgenomen in de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV'.

4.2.3.3. Vordering inzake aanpassing Kapitaal

Deze post betreft een bedrag ad SRD 2.621.538 opgenomen als vordering vanwege de wettelijk voorgeschreven aanpassing in het Kapitaal (artikel 4 lid 3 van de Bankwet). Deze vordering is verdisconteerd in de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV'.

4.2.3.4. Resultaat (verlies) 2015

Daar de Bankwet niet voorziet in de verwerking van verlies over een boekjaar boven het saldo van het reservefonds en mede vanwege het feit dat de boekjaren 2016 tot en met 2019 per saldo een negatief nettoresultaat indiceren was er sprake van een patstelling over de verwerking en presentatie van het verlies over 2015 en het eigen vermogen van de Bank.

In april 2020 is bij de herstructurering van schulden van de Staat overeengekomen om het verlies over 2015 in de nieuwe lening aan de Staat, de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV', op te nemen. Hiermede is de gerezen patstelling over de verwerking van het verlies doorbroken.

Ten tijde van het afsluiten van de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' bedroeg het verliessaldo 2015 vóór de onder post 4.2.3.1 besproken renteaanpassing 2015 SRD 295.614.506. Na verwerking van de renteaanpassing van SRD 39,3 miljoen bedraagt het verlies over 2015 SRD 256.300.548.

Deze vordering op de Staat is ultimo december 2015 niet gedekt.

4.3. Rekening-courant en overige vorderingen op financiële instellingen

Deze post is als volgt opgebouwd:

		2015	2014
		SRD	SRD
Rekening-courant vorderingen op financiële instellingen	4.3.1	-	31.692.759
Kortlopende deposito's	4.3.2	77.400.000	-
9-maands leencontract	4.3.3	61.600.000	-
Overige vorderingen op financiële instellingen	4.3.4	<u>8.975.022</u>	<u>10.408.359</u>
		<u>147.975.022</u>	<u>42.101.118</u>

4.3.2. Kortlopende deposito's

In het kader van het afbouwen van de debet-standen van de algemene banken en ter stimulering van het intrabancair lenen heeft de Bank in maart 2015 een deposito-beleningsfaciliteit ingesteld, waarmee deze banken hun negatieve liquiditeitspositie op de SRD-werkrekening bij de Bank konden aanzuiveren. Deze faciliteit was aanvullend op andere opties voor liquiditeitsbeheer van banken, met name supplementair op het intrabancair lenen van de banken onderling.

Met de introductie van het nieuwe betaalsysteem - Suriname National Payment System (SNEPS) - op 21 augustus 2015 is een roodstand (negatieve stand) op de werkrekening van banken niet langer toegestaan. Banken die een manco dreigden te hebben zijn in de gelegenheid gesteld - kort en op onderpand - te lenen bij de Bank ter voorkoming van stagnaties in het betaalverkeer. Binnen de overeengekomen periode moesten de depositonemers werken aan normalisatie en opheffen van het manco.

De kortlopende deposito's en de opgenomen 9% leningen zijn als volgt opgebouwd:

	SRD
3 maands @7%	40.000.000
3 maands @7%	40.000.000
6 maands @ 6.5%	25.000.000
6 maands @ 6.5%	20.000.000
Kort opzegbaar @7.5%	<u>30.000.000</u>
	155.000.000
Afgewikkeld in 2015	-155.000.000
	-
9% -lening december kort op onderpand (3 algemene banken)	<u>77.400.000</u>
Ingangsdatum	24-28 en 30 december 201
Looptijd	19-28 en 30 dagen

4.3.3. 9-maands leencontract

Een van de uitgangspunten bij het per 21 augustus 2015 geïntroduceerde betaalsysteem SNEPS is dat algemene banken geen negatief staande werkrekeningen bij de Centrale Bank van Suriname mogen hebben. Bovendien moeten de algemene banken vanaf de aanvang van het nieuwe betaalsysteem een bedrag gelijk aan minimaal 5 procent van de 'reservebasis' in hun settlement account (werkrekening) aanhouden.

De werkrekening van bepaalde algemene banken voldeed per 20 augustus 2015 niet aan de bovenstaande norm. Deze algemene banken zijn daarom in de gelegenheid gesteld schatkistpapier uit hun portefeuille voortijdig terug te verkopen aan de Staat. Het voortijdig verkopen van schatkistpapier uit de portefeuille was

gelimiteerd, waardoor een tweetal banken toch nog behoefte bleek te hebben aan extra liquiditeiten om te kunnen voldoen aan de eis.

Elk van de onderhavige algemene banken is met de Bank per 20 augustus 2015 (incidenteel) een leningscontract overeengekomen, met een looptijd van (maximaal) 9 maanden, tegen 8,5% per jaar enkelvoudig over het uitstaande saldo. De maandelijkse aflossing was gesteld op minimaal 1/9-deel van de hoofdsom.

De leningen vertonen het onderstaande verloop:

	SRD
Opname augustus 2015	148.300.000
Aflossingen in 2015	<u>-86.700.000</u>
Saldo per 31 december 2015	<u>61.600.000</u>

4.3.4. Overige vorderingen op financiële instellingen

Deze post betreft een lening aan een Staatsbank ingaande januari 2008, oorspronkelijk groot SRD 19.783.440. De afwikkeling vindt vanaf eind januari 2008 plaats over een periode van 13 jaar op basis van gelijkblijvende maandelijkse annuïteiten van SRD 162.840, tegen een rentevoet van 4% per jaar.

Het verloop van deze vordering is als volgt:

	2015	2014
	SRD	SRD
Stand per 1 januari	10.408.359	11.913.307
Af: aflossingen	-1.954.088	-1.954.088
Bij: rente boekjaar	<u>520.751</u>	<u>449.140</u>
Stand per 31 december	<u>8.975.022</u>	<u>10.408.359</u>

5. Vordering uit hoofde van valutatermijncontracten

Deze post betreft een vordering in SRD uit hoofde van valutatermijncontracten met diverse algemene banken in Suriname. De Bank heeft ter wille van de macro-economische stabiliteit in 2014 en 2015 valutatermijncontracten gesloten met diverse bankinstellingen. Door de banken werd het contractbedrag in USD en/of EUR beschikbaar gesteld aan de Centrale Bank van Suriname tegen verkrijging van het equivalent daarvan in Surinaamse dollars. De aan- en verkoopkoers zijn bij het tot stand komen van deze transacties gefixeerd. Op de vervaldatum dient de Bank de USD's en/of Euro's terug te leveren aan de contractpartijen en dienen de algemene banken het equivalent van deze USD's en/of Euro's in SRD terug te storten. (Zie ook post 14 'Verplichting uit hoofde van valutatermijncontracten'.

Per einde boekjaar 2015 bedraagt de SRD-vordering op de onderhavige algemene banken SRD 433.243.301. Deze SRD-vordering kent de onderstaande contractsamenstelling:

	EUR	SRD equivalent	USD	SRD equivalent	Totaal SRD 2015
Contracten (18m/24m)	42.578.000	187.499.534	7.953.000	25.847.250	213.346.784
Contracten (12m prolongatie)	12.912.688	56.031.590	14.802.863	58.619.338	114.650.928
Contracten (6m/12m nieuw)	<u>15.259.160</u>	<u>62.444.019</u>	<u>12.172.983</u>	<u>42.801.570</u>	<u>105.245.589</u>
Boekwaarde 31 december	<u>70.749.848</u>	<u>305.975.143</u>	<u>34.927.846</u>	<u>127.268.158</u>	<u>433.243.301</u>

6. Beleggingen van kapitaal, reservefonds en bijzondere reserves

Deze post betreft een belegging van het kapitaal. De belegging van kapitaal in herdenkingsmunten in hoeveelheid en waarde is als volgt samengesteld:

	2015		2014	
	Fine troy ounces	SRD	Fine troy ounces	SRD
Gouden herdenkingsmunten	1.486,81	4.436.417	1.486,81	4.142.495
Zilveren herdenkingsmunten	7.966,82	<u>403.579</u>	7.966,82	<u>382.748</u>
		<u>4.839.996</u>		<u>4.525.243</u>

De toegepaste omrekeningskoersen per troy ounce per jaareinde zijn als volgt:

	2015		2014	
	USD	SRD	USD	SRD
London Gold Fix per december ultimo	1.060,00	4.197,60	1.206,00	3.919,50
London Silver Fix per december ultimo	13,82	54,73	15,97	51,90

Onder de herdenkingsmunten bevinden zich munten van verschillende karatage.

7. Overige activa

7.1. Voorraad herdenkingsmunten en gemunt goud

De samenstelling van deze post in hoeveelheden en waarden is als volgt:

	2015		2014	
	Fine troy ounces	SRD	Fine troy ounces	SRD
Gouden herdenkingsmunten	1.920,83	5.060.747	1.923,37	4.732.860
Zilveren herdenkingsmunten	742,01	<u>40.435</u>	742,01	<u>38.348</u>
		<u>5.101.182</u>		<u>4.771.208</u>
Voorraad gemunt goud	906,09	3.803.428	906,09	3.551.444
Overige munten		<u>39.344</u>		<u>39.344</u>
		<u>3.842.207</u>		<u>3.590.788</u>
		<u>8.943.954</u>		<u>8.361.996</u>

Onder de voorraad herdenkingsmunten bevinden zich munten van verschillende karatage.

De omrekeningskoersen voor de voorraad herdenkingsmunten en overig goud zijn identiek als die onder post 6 vermeld.

7.2. Materiële vaste activa

De materiële vaste activa zijn als volgt samengesteld:

		2015	2014
		SRD	SRD
Terreinen	7.2.1	22.596.497	22.596.497
Gebouwen	7.2.2	<u>24.076.476</u>	<u>21.676.124</u>
<i>Onroerende Goederen</i>		<u>46.672.973</u>	<u>44.272.621</u>
Inventarissen	7.2.3	23.443.284	9.533.526
Transportmiddelen	7.2.4	<u>1.276.596</u>	<u>1.622.756</u>
<i>Roerende Goederen</i>		<u>24.719.880</u>	<u>11.156.282</u>
Onderhanden investeringen	7.2.5	<u>6.332.558</u>	<u>27.327.344</u>
Stand per 31 december		<u>77.725.411</u>	<u>82.757.247</u>

7.2.1. Terreinen

In het verslagjaar en voorgaand boekjaar waren er geen mutaties.

De samenstelling van de terreinen in gebruik door de Bank is als volgt:

			2015	2014
Locatie/perceelgrootte	Titel	Jaar	SRD	SRD
Terrein Waterkant 20 (118/117)/1.736,65 m ²	ED	1956	6.930.089	6.930.089
Terrein Hoek Waterkant/Mirandastraat/ 366,30 m ²	ED	1983	1.461.717	1.461.717
Terrein Waterkant 26 (612/119)/268,1 m ²	GH	1987	981.409	981.409
Terrein Lim A Postraat 93b/1.225,77m ²	ED	1987	4.487.067	4.487.067
Terrein Mirandastraat 114/730,2 m ²	ED	1988	2.672.979	2.672.979
Terrein Mirandastraat 111-112/124,53 m ²	GH	1992	414.112	414.112
Terrein Mirandastraat 113/1.212,65 m ²	GH	1992	3.632.528	3.632.528
Terrein Waterkant 26 (612/119)/505,35m ²	GH	2000	<u>2.016.596</u>	<u>2.016.596</u>
			<u>22.596.497</u>	<u>22.596.497</u>

Legenda: ED: eigendom/GH: grondhuur

7.2.2. Gebouwen

Het verloop van de post 'gebouwen' is als volgt:

	2015	2014
	SRD	SRD
Boekwaarde 1 januari	21.676.124	22.691.514
Investering boekjaar	3.471.494	-
Afschrijving boekjaar	<u>-1.071.142</u>	<u>-1.015.390</u>
Boekwaarde 31 december	<u>24.076.476</u>	<u>21.676.124</u>

Investering boekjaar

De investeringen in het boekjaar hebben voornamelijk betrekking op de kosten voor renovatie en uitbreiding van het aan het hoofgebouw belendende pand Waterkant 26.

Alle gebouwen betreffen bedrijfsgebonden panden en zijn in eigendom van de Bank. De gebouwen zijn voor een deel opgezet op met het kadaster gelijklopende terreinafgrenzings dan wel op het terreincomplex van de Bank, lopend over meerdere terreinen.

Onderstaand een specificatie van de panden met hun respectievelijke boekwaarden ultimo december

	2015	2014
	SRD	SRD
Hoofdgebouw (kosten renovatie/uitbreiding) Waterkant 20	5.832.451	6.118.612
Billitongebouw houten pand (hoek Waterkant/Mirandastraat)	357.343	69.452
Billitongebouw betonnen uitbreiding (zijde Mirandastraat)	1.329.881	1.329.881
L-vormig 'erfgebouw' (binnenplaats van de Bank)	1.385.893	1.385.893
Gebouw (oud)DTK en MCP (binnenplaats van de Bank))	1.411.154	1.481.712
Gebouw Lim A Postraat 49b (incl. aanbouw/renovatie)	2.687.433	2.788.845
Gebouw Mirandastraat 114 (incl. aanbouw/renovatie)	5.948.621	6.201.754
Goudlaboratorium (binnenplaats van de Bank)	129.435	135.063
Gebouw Waterkant 26 (kosten renovatie/uitbreiding)	3.235.910	305.914
Gebouw Technische Dienst (binnenplaats van de Bank)	245.955	253.888
	<u>22.564.076</u>	<u>20.071.014</u>
Opstallen, terreinafscheiding en ~verlichting	239.967	237.337
Installaties	<u>1.272.433</u>	<u>1.367.773</u>
Boekwaarde 31 december	<u>24.076.476</u>	<u>21.676.124</u>

De laatste herwaardering van gebouwen en terreinen vond plaats per december 2012 op basis van de taxatie in maart-april 2013.

7.2.3. Inventarissen

Het verloop van de inventarissen is als volgt:

	2015	2014
	SRD	SRD
Aanschafwaarde 1 januari	37.619.483	35.638.922
Investerings boekjaar	<u>20.570.568</u>	<u>1.980.561</u>
Aanschafwaarde 31 december	<u>58.190.051</u>	<u>37.619.483</u>
Cumulatieve afschrijving 1 januari	-27.085.957	-23.316.317
Afschrijvingen boekjaar	-6.660.810	-4.769.640
Cumulatieve afschrijving 31 december	<u>-34.746.767</u>	<u>-27.085.957</u>
Boekwaarde 31 december	<u>23.443.284</u>	<u>9.533.526</u>

Investerings boekjaar

De investeringen in het boekjaar hebben voornamelijk betrekking op:

	2015	2014
	SRD	SRD
CBvS Automated Transfer System (ATS), and Central Securities Depository infrastructure (CSD)	11.710.938	-
Design and Implementation of Identity and Access Management and Secure Technology Infrastructure/IAM	2.472.723	-
Upgrading network en telephone installation	3.621.489	-
Diverse	<u>2.765.418</u>	<u>1.980.561</u>
	<u>20.570.568</u>	<u>1.980.561</u>

Bovengenoemde investeringen betreffen voornamelijk de levering en installatie van hardware, software, alsmede aanvullende dienstverlening, als onderdeel van het per 21 augustus 2015 in gebruik genomen Suriname National Payment System (SNEPS). De afschrijvingsduur van deze investeringen is 5 jaar.

Aan SNEPS nemen bij aanvang op 21 augustus 2015 een 10-tal banken deel, inclusief de Centrale Bank van Suriname.

7.2.4. Transportmiddelen

Het verloop van de transportmiddelen is als volgt:

	2015	2014
	SRD	SRD
Aanschafwaarde 1 januari	5.476.733	5.180.987
Investerings boekjaar	<u>342.151</u>	<u>295.746</u>
Aanschafwaarde 31 december	<u>5.818.884</u>	<u>5.476.733</u>
Cumulatieve afschrijving 1 januari	-3.853.977	-3.178.260
Afschrijvingen boekjaar	<u>-688.311</u>	<u>-675.717</u>
Cumulatieve afschrijving 31 december	<u>-4.542.288</u>	<u>-3.853.977</u>
Boekwaarde 31 december	<u>1.276.596</u>	<u>1.622.756</u>

7.2.5. Onderhanden investeringen

Per einde boekjaar zijn de volgende projecten in uitvoering:

	2015	2014
	SRD	SRD
IAM/ ATS en CSD-infrastructuur	1.524.120	14.160.120
Inventaris (overige)	171.675	6.906.882
Pand Lim A Postraat (voorbereidingskosten/kosten aankoop)	3.031.103	3.046.590
Terrein Kromme elleboogstraat (2014: project Datacenter)	1.501.409	2.188.713
Hoofdgebouw (installatie aluminium puien)	-	801.012
Kluisdeurenproject	104.251	-
Billitongebouw	<u>-</u>	<u>225.027</u>
	<u>6.332.558</u>	<u>27.327.344</u>

IAM (2015), ATS en CSD-infrastructuur (2014)

Het saldo per 31 december 2015 heeft betrekking op een in oktober 2014 met Monetics overeengekomen contractwijziging/aanvulling "Contract agreement for the design and implementation of Identity and Access Management (IAM) and Secure Technology Infrastructure" voor USD 468.960. De aanvulling op het contract heeft betrekking op professionele dienstverlening van IBM/Monetics/HWG-specialisten voor de installatie van IAM.

Pand Lim A Postraat

In de afgelopen jaren is het personeelsbestand van de Bank toegenomen. Om te kunnen voorzien in kantoorruimte voor het personeel heeft de Bank besloten het pand meer bekend als 'Bamsgebouw' aan de Lim a Postraat aan te schaffen.

Terrein Kromme Elleboogstraat (2014: project Datacenter)

Het saldo ultimo december 2014 heeft betrekking op de oorspronkelijke projectie voor de opzet van een Datacenter gestoeld op een gezamenlijke IT-omgeving van de Bank en de overheid. Daartoe is het terrein aan de Kromme Elleboogstraat 124 (waarop het oud ABS-gebouw stond) aangevraagd en het belendend terrein (eveneens aan de Kromme Elleboogstraat 125) aangekocht. De behoefte aan een dergelijke opzet is vanwege de Bank niet langer aanwezig. De terreinen zullen op andere wijze door de Bank worden bestemd. Het saldo ultimo december 2015 betreft enkel de kosten ter verkrijging van een stuk terrein aan de Kromme Elleboogstraat 125.

7.3. Overige financiële activa

Deze betreffen deelnemingen in het kapitaal van ondernemingen:

		2015	2014
		SRD	SRD
Deelneming in Banco Latino Americano	7.3.1	118.800	118.800
Deelneming S.W.I.F.T	7.3.2	3.560	3.560
Deelneming CariCRIS	7.3.3	<u>650.000</u>	<u>650.000</u>
		<u>772.360</u>	<u>772.360</u>

7.3.1. Deelneming in Banco Latino Americano

De deelneming in Banco Latino Americano die in 1997 is verworven betreft 7.285 aandelen A verkregen voor USD 300.000 met een tegenwaarde van SRD 118.800. De aankoopkoers per aandeel bedroeg ca. USD 41,18. Vanwege het karakter van een vaste belegging op lange termijn zijn tot nog toe de op- en neergaande waardeverschillen, ten gevolge van koersontwikkeling van het aandeel niet tot uitdrukking gebracht en is de deelneming voor de verkrijgingsprijs in SRD gewaardeerd. De waarde van het aandeel Banco Latino Americano (BLADDEX) bedroeg ultimo 2015 USD 25,93 (2014: USD 30,10). De totale waarde van het pakket bedroeg per jaareinde USD 188.900 oftewel SRD 748.044. (2014: SRD 712.657).

7.3.2. Deelneming S.W.I.F.T.

Deelneming S.W.I.F.T. betreft een deelname van de Centrale Bank van Suriname per 10 mei 2001 in de Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunication. De deelname betreft 1 aandeel, waarvoor Euro 1.870 is betaald en voor welke verkrijgingsprijs omgerekend tegen de koers op dat moment de deelneming is genoteerd.

7.3.3. Deelneming CariCRIS

Deelneming CariCRIS betreft een deelname van de Centrale Bank van Suriname per 14 september 2011 in de Caribbean Information and Credit Rating Services Limited. De deelname betreft 200.000 aandelen, waarvoor USD 200.000 is betaald. Deze deelneming is gewaardeerd tegen de koers op moment van verkrijging.

7.4. Overlopende activa

Deze post betreft hoofdzakelijk de per balansdatum nog te ontvangen interest uit hoofde van beleggingen in het buitenland.

7.5. Diverse Activa

Deze post is als volgt samengesteld:

		2015	2014
		SRD	SRD
Geactiveerde drukkosten SRD-biljetten	7.5.1	5.678.151	3.291.321
Vooruitbetaling op SRD-biljetten		-	2.126.510
Intern nader te verrekenen bedragen		1.809.344	1.581.963
Claim op het I.M.F.		1.352.152	1.352.367
Financiering Huisvestingsfonds (leningen personeel)	7.5.2	10.889.500	10.889.500
Diverse voorraden	7.5.3	2.247.776	2.005.173
Kunstwerken		2.365.898	2.345.798
Overlopende banktransacties	7.5.4	3.960.000	246.249
Leningen en voorschotten personeel	7.5.5	709.087	800.798
Overige vorderingen	7.5.6	<u>11.967.870</u>	<u>10.243.380</u>

7.5.1. Geactiveerde drukkosten SRD-biljetten

Het verloop van deze post is als volgt:

		2015	2014
		SRD	SRD
Drukkosten ontvangen biljetten per 1 januari		39.495.771	39.495.771
Drukkosten ontvangen biljetten in boekjaar		<u>6.431.028</u>	<u>-</u>
Drukkosten ontvangen biljetten per 31 december		<u>45.926.799</u>	<u>39.495.771</u>
Gecumuleerde afschrijvingen drukkosten ontvangen biljetten per 1 januari		-36.204.450	-30.976.834
Afschrijving boekjaar		<u>-4.044.198</u>	<u>-5.227.616</u>
Gecumuleerde afschrijvingen drukkosten ontvangen biljetten per 31 december		<u>-40.248.648</u>	<u>-36.204.450</u>
Boekwaarde 31 december boekjaar		<u>5.678.151</u>	<u>3.291.321</u>

De drukkosten van bankbiljetten worden onder deze post geactiveerd naarmate de bankbiljetten worden ontvangen en afgeschreven over (/toegerekend aan) een periode van 3 jaar.

7.5.2. Financiering Huisvestingsfonds (leningen personeel)

Dit betreft een fonds onder beheer van de Bank teneinde haar werknemers in de gelegenheid te stellen in hun huisvesting te voorzien. In dit kader kunnen er leningen worden verstrekt voor de aankoop van een bouwperceel of eigen woonhuis, voor reparatie en verbouwing, inboedel, de aankoop van een auto en andere met de huisvesting samenhangende toepassingen.

De financiering van het huisvestingsfonds heeft in de afgelopen jaren plaatsgevonden door de Stichting Pensioenfonds van de Centrale Bank van Suriname.

De van het pensioenfonds aangetrokken middelen zijn opgenomen onder de post 'Verplichtingen aan de Staat en aan overige ingezetenen' in SRD.

In 2015 zijn er geen middelen aangetrokken ten behoeve van dit fonds (2014: idem).

7.5.3. Diverse voorraden

De diverse voorraden betreffen de onderstaande categorieën goederen:

		2015	2014
		SRD	SRD
Voorraad gedenkboeken en kunstcatalogi 50 jaar CBvS		205.290	206.068
Voorraad kantoorbenodigdheden	7.5.3.1	287.300	285.789
Voorraad representatie-artikelen	7.5.3.2	1.356.791	1.360.039
Voorraad huishoudelijke artikelen		155.830	152.874
Voorraad chemicaliën t.b.v. goudverwerking		105.541	148.149
Overige voorraden		<u>137.024</u>	<u>131.685</u>
		<u>2.247.776</u>	<u>2.284.604</u>

7.5.3.1. Voorraad kantoorbenodigdheden

Het verloop van de voorraad kantoorbenodigdheden is als volgt:

		2015	2014
		SRD	SRD
Beginvoorraad		285.789	216.856
Inkopen		283.426	279.899
Verbruik		<u>-281.915</u>	<u>-210.966</u>
Eindvoorraad		<u>287.300</u>	<u>285.789</u>

7.5.3.2. Voorraad representatie-artikelen

Deze post bestaat voornamelijk uit een voorraad SRD 50 'commemorative notes' uitgegeven in verband met 55 jaar Centrale Bank van Suriname in 2012.

7.5.4. Overlopende banktransacties

Deze post betreft een interne verrekening tussen de Federal Reserve Bank en de Bank of America. De transactie inzake kasreserve VCB (belast december 2015) is niet uitgevoerd via de Federal Reserve Bank in 2015, maar via Bank of America op 4 januari 2016, waardoor de vordering verrekend wordt.

7.5.5. Leningen en voorschotten personeel

Deze post is als volgt samengesteld:

		2015	2014
		SRD	SRD
Beginvoorraad		285.789	216.856
Inkopen		283.426	279.899
Verbruik		<u>-281.915</u>	<u>-210.966</u>
Eindvoorraad		<u>287.300</u>	<u>285.789</u>

De bouwkredieten en leningen aan personeel zijn rentedragend en hebben in beginsel een looptijd variërend van 5 tot 15 jaar. De bouwkredieten betreffen hypothecaire leningen. Het rentepercentage van de bouwkredieten is 11% per jaar.

Het rentepercentage van de persoonlijke leningen is 18%, berekend over de gemiddelde looptijd. In het verslag jaar zijn er geen persoonlijke leningen verstrekt. De voorschotten aan personeel zijn niet rentedragend en zijn kortstondig van duur, in elk geval korter dan 1 jaar.

7.5.6. Overige vorderingen

Deze post is als volgt samengesteld:

		2015	2014
		SRD	SRD
Overige vorderingen op bedrijven en personen	7.5.6.1	47.702	904.499
DSB u.h.v. kassiersfunctie	7.5.6.2	8.479.558	7.319.060
Kaswaarden		2.279.662	1.577.045
Diverse		<u>1.160.948</u>	<u>442.776</u>
		<u>11.967.870</u>	<u>10.243.380</u>

7.5.6.1. Overige vorderingen op bedrijven en personen

De vorderingen onder deze post luiden in SRD alsook in vreemde valuta. Vorderingen luidend in vreemde valuta, waarvan de inning onzeker is, zijn niet geherwaardeerd in de loop der jaren en staan derhalve nog voor de historische tegenwaarde in SRD.

Deze post is als volgt opgebouwd:

Voorziening dubieuze vorderingen

		2015	2014
		SRD	SRD
Voorschotten aan bedrijven en personen		642.756	1.499.553
Af: voorziening dubieuze vorderingen		<u>-595.054</u>	<u>-595.054</u>
		<u>47.702</u>	<u>904.499</u>

De 'voorziening dubieuze vorderingen' betreft een drietal vorderingen waarvan invordering van het uitstaande bedrag volledig dan wel ten dele discutabel is. De dubieuze vorderingen in vreemde valuta zijn niet geherwaardeerd en zijn voor hun oorspronkelijke tegenwaarde opgenomen en voorzien, hoewel de inning het bedrag in vreemde valuta betreft of de tegenwaarde daarvan in SRD op het moment van afwikkeling.

Het criterium voor de categorisering als dubieuze vorderingen is het stagnerende karakter van de vorderingen al dan niet gepaard gaande met een juridisch proces.

7.5.6.2. DSB u.h.v. kassiersfunctie

Deze vordering op DSB betreft een tegoed op de DSB uit hoofde van haar kassiersfunctie voor de Bank.

8. Bankbiljetten in omloop

Deze post betreft de SRD-bankbiljetten in omloop welke voortkomen uit de emissie van 2004.

De bankbiljetten in omloop zijn naar coupure als volgt verdeeld:

		2015		2014	
		Aantallen	SRD	Aantallen	SRD
SRD	5,00	2.974.893	14.874.465	2.973.314	14.866.570
SRD	10,00	2.659.107	26.591.070	2.561.966	25.619.660
SRD	20,00	2.664.800	53.296.000	3.106.627	62.132.540
SRD	50,00	9.144.681	457.234.050	10.695.205	534.760.250
SRD	100,00	5.722.907	<u>572.290.700</u>	4.768.879	<u>476.887.900</u>
			<u>1.124.286.285</u>		<u>1.114.266.920</u>

Dekkingsvoorschrift

Ingevolge artikel 19 lid 1 van de Bankwet 1956 (geldende tekst S.B. 2010 no. 173) moet het gezamenlijk bedrag aan bankbiljetten in omloop, creditsaldi in rekening-courant en andere van de Centrale Bank van Suriname dadelijk opeisbare vorderingen voor tenminste vijftig ten honderd gedekt zijn door een voorraad deviezen en goud.

Het voorgeschreven dekkingspercentage is dus minimaal 50. Per 31 december 2015 bedraagt dit percentage 24,13 en is het daarmee lager dan de dekking van 50% conform artikel 19 lid 1 van de Bankwet alsook het minimum van 35% conform artikel 19 lid 2. Eind 2014 bedroeg de dekking 95,0%.

9. Verplichtingen aan de algemene banken

De verplichtingen aan de algemene banken in Suriname kunnen worden onderscheiden in verplichting uit hoofde van rekening-courant en kasreserve en luiden in SRD en in vreemde valuta.

De opbouw is als volgt:

		2015	2014
		SRD	SRD
R/C-tegoeden in SRD algemene banken		282.998.859	153.746.134
Kasreserveverplichtingen in SRD algemene banken	9.1	943.621.402	747.711.073
		<u>1.226.620.261</u>	<u>901.457.207</u>
R/C-tegoeden in vreemde valuta algemene banken		1.777.219	19.584.835
Kasreserveverplichtingen in vreemde valuta algemene banken	9.1	<u>116.023.514</u>	<u>75.455.282</u>
		<u>117.800.733</u>	<u>95.040.117</u>
		<u>1.344.420.994</u>	<u>996.497.324</u>

9.1. Kasreserveverplichtingen

Ingevolge de op 16 mei 2001 en 12 februari 2003 geïntroduceerde kasreserveregeling voor respectievelijk de Surinaamse geldeenheid en vreemde valuta houden de algemene banken een verplichte kasreserve aan bij de Bank.

Het doel van deze regeling is om enerzijds de stabiliteit in de waarde van de Surinaamse munt te bevorderen en anderzijds een liquiditeitsbuffer te vormen zodat aan het opvraagbaarheidsrisico van toevertrouwde mid-delen kan worden voldaan.

De verplichte kasreserve wordt bepaald als een percentage van de "Reserve Base" bestaande uit girale en spaartegoeden, evenals deposito's en overige aangetrokken middelen. Het kasreservepercentage wordt door de Bank vastgesteld met een geldigheidsduur van een jaar en wordt telkens aan het begin van het jaar vernieuwd, of herbevestigd voor een nieuwe termijn. Binnen het jaar kunnen echter, naar gelang omstan-

digheden zulks vereisen, aanpassingen worden doorgevoerd. De berekening van de verplicht aan te houden kasreserve per bank geschiedt wekelijks.

Het aantal deelnemende algemene banken is negen. Het percentage ultimo december 2015 bedraagt voor de SRD-kasreserve 35% en voor vreemde valuta middelen 50%. (2014: respectievelijk 30% en 50%).

De kasreserve in SRD wordt als renteloos deposito aangehouden bij de Bank. De kasreserve in vreemde valuta mag worden aangehouden bij de Bank als renteloos deposito of als rentedragend verplicht deposito op geblokkeerde bankrekeningen bij de correspondentbank van de desbetreffende algemene banken.

De subpost 'Kasreserveverplichtingen in vreemde valuta algemene banken' betreft het gedeelte van de kasreserveverplichting in vreemde valuta van een drietal banken per balansdatum bij de Bank.

10. Verplichtingen aan de Staat en aan overige ingezetenen in lokale valuta

Deze post is als volgt samengesteld:

		2015	2014
		SRD	SRD
Gewone rekening van de Staat	10.1	930.265.758	230.305.213
Bijzondere rekening van de Staat	10.2	27.218.123	361.796.916
Semi-overheid (vnl. parastatale instellingen)	10.3	19.982.055	4.994.457
Instellingen en derden		31.541.374	76.752.198
Depositorerekening Pensioenfonds van de CBvS	10.4	10.889.500	10.889.500
Andere ingezetenen		16.696	15.273
		1.019.913.506	684.753.557

10.1. Gewone rekening van de Staat

De toename van deze post is voornamelijk aan het herclassificeren van de overheidsrekeningen (zgn. groep 31/ groep 32) toe te schrijven. (Zie ook toelichting 10.2.)

10.2. Bijzondere rekening van de Staat

In het kader van het efficiënter beheer der Staatsmiddelen is op aangeven van het Ministerie van Financiën ingaande het jaar 2014 een groot aantal rekeningen - tot dan opgenomen in de zogenoemde groep 32 'Bijzondere rekening van de Staat' - opgeheven en/of geherclassificeerd als rekening van de groep 31, zijnde 'Gewone rekening van de Staat'.

10.3. Semi-overheid (vnl. parastatale instellingen)

In 2015 is in het kader van de verdere verzelfstandiging van een overheidsdienst een separate rekening-courantverhouding met de Bank ontstaan die per 31 december 2015 SRD 15.905.896 bedroeg. In 2014 was deze rekening-courantverhouding een onderdeel van de post 'Gewone rekening van de Staat'.

10.4. Depositorerekening Pensioenfonds van de Centrale Bank van Suriname

Deze depositorerekening betreft een beleggingsovereenkomst d.d. 12 december 2001 met het Pensioenfonds van de Centrale Bank van Suriname (Pensioenfonds). Het primaire doel van het deposito is het aantrekken van middelen voor de financiering van het huisvestingsfonds, teneinde dit fonds in staat te stellen te kunnen blijven voorzien in de behoefte aan hypothecaire leningen aan het personeel van de Bank. Een ander doel is het Pensioenfonds de gelegenheid te bieden om overtollige middelen te kunnen beleggen tegen een gunstig rendement, met in achtneming van de richtlijnen ter zake van het toezichthoudend directoraat.

Het deposito heeft een revolverend karakter, met dien verstande dat het deposito 15 jaar na dato van de

overeenkomst komt te vervallen en opeisbaar wordt door het Pensioenfonds. De Bank vergoedt rente over het deel van het deposito dat via het Huisvestingsfonds wordt uitgezet, gelijk aan de rente welke het Huisvestingsfonds in rekening brengt voor hypothecaire leningen, in casu 11%. In 2015 is evenals in 2014 geen beroep gedaan op het Pensioenfonds om middelen beschikbaar te stellen.

11. Verplichtingen aan ingezetenen in vreemde valuta

Deze verplichtingen aan ingezetenen betreffen:

		2015	2014
		SRD	SRD
Cambio's	11.1	2.959.288	2.436.959
Overige instellingen en bedrijven	11.2	<u>79.221.777</u>	<u>19.877</u>
		<u>82.181.065</u>	<u>2.456.836</u>

11.1. Cambio's

De verplichtingen aan cambio's betreffen de bij de Bank aan te houden tegoeden in het kader van het vestigen van een wisselkantoor. Gelet op de door de Bank vastgestelde voorwaarde voor het verkrijgen van een verklaring van geen bezwaar voor het vestigen van een wisselkantoor, dienen de cambio's een waarborgsom van USD 25.000 bij de Bank te storten welke renteloos wordt aangehouden. Deze verplichtingen worden geherwaardeerd op basis van de slotkoers op balansdatum.

11.2. Overige instellingen en bedrijven

Deze post betreft voornamelijk een vordering op de Centrale Bank van Suriname ontstaan door verstrekking van de tegenwaarde in Surinaamse dollars van USD 30 miljoen tegen de koers van SRD 3,35 ad SRD 100,5 miljoen. Doordat in 2015 niet het volledig bedrag is afgewikkeld conform afspraak is het saldo per 31 december 2015 ad USD 20 miljoen gewaardeerd tegen de slotkoers per jaareind 2015, neerkomend op SRD 79,2 miljoen

12. Verplichtingen aan niet-ingezetenen

Deze verplichtingen aan niet-ingezetenen betreffen:

		2015	2014
		SRD	SRD
People's Bank of China SRD	12.1	538.245.000	-
International Bank for Rec. Development (Wereldbank)		4.958.016	4.069.078
I.M.F. deposit account no 1	12.2	1.349.809	1.349.809
I.M.F. deposit account no 2	12.2	2.343	2.558
Inter-American Development Bank IDB-OC-PD-SRD		107.593	88.303
Inter-American Development Bank IDB-OC-PD-USD		4.950.108	4.062.589
Inter-American Development Bank IDB-USD		<u>2.502.979</u>	<u>2.926.392</u>
		<u>552.115.848</u>	<u>12.498.729</u>

12.1. People's Bank of China SRD

Deze post betreft de beschikbaarstelling aan de People's Bank of China (PBOC) van de overeengekomen SRD-tegenwaarde ad SRD 538.245.000 van CNY 1 miljard. Het bedrag van CNY 1 miljard is door PBOC beschikbaar gesteld aan de Bank uit hoofde van de op 18 maart 2015 tussen partijen getekende Chinese Yuan/ Suriname dollar Bilateral Swap Agreement. De PBOC is bevoegd op deze SRD-rekening te trekken voor het doen van betalingen in SRD. In 2015 heeft de PBOC geen gebruik gemaakt van deze faciliteit (zie tevens toelichting 3.1.2).

12.2 I.M.F. deposit account no 1 en 2

Betreft tegoeden van het I.M.F. in SRD. Deze bedragen zijn gewaardeerd tegen de koers van het I.M.F. en betreffen resp. SDR 288.214 en SDR 500 per jaareind 2015 en 2014.

13. Tegenwaarde toegewezen bijzondere trekkingsrechten I.M.F.

Deze post betreft de tegenwaarde in SRD van de aan de Staat Suriname toegewezen bijzondere trekkingsrechten op het I.M.F. groot SDR 88.092.106, omgerekend tegen de koers per balansdatum.

Het verloop van deze post is als volgt:

	2015	2014
	SRD	SRD
Stand per 1 januari	414.649.543	440.900.990
Herwaardering boekjaar	<u>69.152.303</u>	<u>-26.251.447</u>
Stand per 31 december	<u>483.801.846</u>	<u>414.649.543</u>

De herwaardering heeft betrekking op de waardeverandering van de trekkingsrechten, zowel aan de debet- als aan de creditzijde van de balans. Voor zover de herwaardering op beide posten niet gelijk is wordt het verschil geboekt op de rekening 'Schuld aan de Staat uit hoofde van overname I.M.F.-positie'.

14. Verplichtingen uit hoofde van valutatermijncontracten

Deze post betreft een verplichting in vreemde valuta van de Bank aan diverse algemene banken in Suriname uit hoofde van valutatermijncontracten afgesloten in 2014 en 2015. Op de vervaldatum van de contracten dient de Bank de verkregen USD's en/of Euro's uit hoofde van de valutatermijncontracten terug te leveren aan de contractpartij tegen terugstorting van het equivalent in SRD op basis van de oorspronkelijke transactiekoers per contractdatum. De onderhavige contracten vervallen in de loop van 2016.

Per balansdatum 2015 was er een tekort (verlies) genoteerd van SRD 11.209.800 t.o.v. de transactiekoers per contractdatum. Bij de waardering van de verplichting per 31 december 2015 is verder ook rekening gehouden met de in 2016 benodigde tegenwaarde ter afwikkeling van de contracten. Dit heeft geresulteerd in additionele verliezen (ca. SRD 178 miljoen belopend) op de per balansdatum openstaande valutatermijncontracten. De hierboven aangehaalde verliezen, toe te schrijven aan respectievelijk de devaluatie in november 2015 en depreciatie van de Surinaamse dollar in 2016, zijn ten laste van het resultaat verwerkt onder de post 'Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde.'

Per einde boekjaar 2015 is de verplichting ad SRD 617.365.703, als volgt opgebouwd:

	EUR	SRD equivalent	USD	SRD equivalent	Totaal SRD
Contracten (18m/24m)	42.578.000	219.982.004	7.953.000	42.338.877	262.320.881
Contracten (12m prolongatie)	12.912.688	71.009.331	14.802.863	107.677.987	178.687.318
Contracten (6/12m nieuw)	<u>15.259.160</u>	<u>120.744.304</u>	<u>12.172.983</u>	<u>55.613.200</u>	<u>176.357.504</u>
Boekwaarde 31 december	<u>70.749.848</u>	<u>411.735.639</u>	<u>34.927.846</u>	<u>205.630.064</u>	<u>617.365.703</u>

15. Voorzieningen pensioenverplichtingen

De post is als volgt samengesteld:

		2015	2014
		SRD	SRD
Voorziening pensioenverplichtingen Governors	15.1	8.763.124	8.070.089
Voorziening IAS 19	15.2	<u>87.870.582</u>	<u>44.738.252</u>
		<u>96.633.706</u>	<u>52.808.341</u>

15.1. Voorziening pensioenverplichtingen Governors

De voorziening voor pensioenverplichtingen betreft reserveringen voor pensioenuitkeringen aan nog in leven zijnde personen, die het ambt van Governor van de Bank hebben vervuld, aangevuld met weduwenpensioen. De voorziening ultimo december 2015 is actuariel beoordeeld.

De voorziening had het volgende verloop:

		2015	2014
		SRD	SRD
Stand per 1 januari boekjaar		8.070.089	7.605.608
Onttrekkingen u.h.v. uitkeringen		-563.308	-540.593
Dotatie pensioenvoorziening		<u>1.256.343</u>	<u>1.005.074</u>
Stand per 31 december boekjaar		<u>8.763.124</u>	<u>8.070.089</u>

15.2. Voorziening IAS 19

De voorziening inzake IAS 19 'Post-employment benefits' is per eind 2015 actuariel vastgesteld.

Het verloop van de voorziening is als volgt:

		2015	2014
		SRD	SRD
Stand per 1 januari boekjaar		44.738.252	37.121.018
Dotatie (2015/2014)		<u>43.132.330</u>	<u>7.617.234</u>
Stand per 31 december boekjaar		<u>87.870.582</u>	<u>44.738.252</u>

16. Goudcertificaten

Deze post betreft de per jaareinde in omloop zijnde goudcertificaten.

		2015	2014
		SRD	SRD
Goudcertificaten nominaal	16.1	9.478.734	8.950.218
Renteverplichting uit hoofde van goudcertificaten	16.2	<u>9.478.734</u>	<u>8.876.656</u>
		<u>18.957.468</u>	<u>17.826.874</u>

Een specificatie van het aantal goudcertificaten met hun respectievelijke nominale waarden en van de renteverplichting uit hoofde van deze goudcertificaten is in de navolgende tabellen opgenomen.

16.1. Goudcertificaten nominaal

De samenstelling van deze post is als volgt:

Goudcertificaten nominaal	2015			2014		
	Aantal	waarde per certificaat SRD	SRD	Aantal	waarde per certificaat SRD	SRD
5 gr fijn goud	279	688,41	192.066	289	649,46	187.694
10 gr fijn goud	165	1.376,82	227.176	166	1.298,92	215.621
50 gr fijn goud	34	6.884,12	234.060	34	6.494,61	220.817
100 gr fijn goud	31	13.768,22	426.815	31	12.989,22	402.665
500 gr fijn goud	114	68.841,12	7.847.888	114	64.946,07	7.403.852
1000 gr fijn goud	<u>4</u>	137.682,26	<u>550.729</u>	<u>4</u>	129.892,14	<u>519.569</u>
	<u>627</u>		<u>9.478.734</u>	<u>638</u>		<u>8.950.218</u>

	2015	2014
Troy ounces per 31 december	2.213,4165	2.215,3455
Waarde per gram fijn goud per 31 december in SRD	137,68	129,89

16.2. Renteverplichting uit hoofde van goudcertificaten

Deze post is als volgt opgebouwd:

Goudcertificaten nominaal	2015			2014		
	Aantal	Rente-verplichting per certificaat SRD	SRD	Aantal	Rente-verplichting per certificaat SRD	SRD
5 gr fijn goud	279	688,41	192.066	289	644,14	186.156
10 gr fijn goud	165	1.376,82	227.176	166	1.288,27	213.853
50 gr fijn goud	34	6.884,12	234.060	34	6.441,22	219.002
100 gr fijn goud	31	13.768,22	426.815	31	12.882,44	399.356
500 gr fijn goud	114	68.841,12	7.847.888	114	64.412,21	7.342.992
1000 gr fijn goud	<u>4</u>	137.682,26	<u>550.729</u>	<u>4</u>	127.824,55	<u>515.298</u>
	<u>627</u>		<u>9.478.734</u>	<u>638</u>		<u>8.876.656</u>

	2015	2014
Troy ounces per 31 december	2.213,4165	2.233,6422
Waarde per gram fijn goud per 31 december in SRD	137,68	129,89

In januari 1995 is de Bank krachtens het 'Reglement Goudcertificaten' gestart met de uitgifte van goudcertificaten tegen de dagwaarde. Dit is de nominale waarde van een goudcertificaat op iedere willekeurige dag, vermeerderd met de rente in goud uitgedrukt. Dit impliceert dat bij verkoop de meebetaalde lopende rente tegelijk met de opboeking van de verplichting tegen nominale waarde onder de renteverplichtingen werd opgenomen. De waarde van de goudcertificaten en van de renteverplichting zijn per balansdatum aan elkaar gelijk omdat in het boekjaar de maximale rente over 20 jaar @ 5% per jaar is bereikt. De renteberekening heeft plaatsgevonden vanaf 1 maart 2015.

17. Overige Passiva

17.1. Overlopende passiva

Deze post betreft voornamelijk nog te betalen correspondentschapskosten inzake kassiersfunctie van De Surinaamsche Bank N.V. in de grensdistricten Moengo en Nickerie.

17.2. Diverse passiva

De post 'Diverse passiva' is als volgt opgebouwd:

		2015	2014
		SRD	SRD
Accountantskosten (controle der jaarrekening en overige diensten)	17.2.1	1.115.749	708.750
Af te dragen omzetbelasting		43.424	31.664
Crediteuren	17.2.2	4.127.459	12.112.801
Fondsen voor bijzondere noden	17.2.3	34.140	53.709
Kasrisicopremie		25.384	12.372
Loonbelasting en A.O.V.		1.214.194	7
Te verrekenen bedragen met derden		1.667.715	2.478.636
Vervallen Surinaamse guldensbiljetten	17.2.4	5.718.986	5.727.216
Overlopende banktransacties	17.2.5	583.612	10.534.812
Af te dragen Royalty's	17.2.6	5.930.504	2.064.569
Te betalen aan Pensioenfonds CBvS		12.709.490	12.109.490
Rentesubsidie lage inkomensgroepen	17.2.7	480.468	480.468
Overige		674.586	593.217
		34.325.711	46.907.711

17.2.1. Accountantskosten

Deze betreffen een voorziening voor nog te betalen accountantskosten inzake de controle van de jaarrekeningen 2014 en 2015, van projecten, vernietiging van de SRG-bankbiljetten en intrekking en vernietiging van de uit de omloop gehaalde SRD-bankbiljetten en overige adviesdiensten. Gedurende enige maanden in 2015 vond een intensieve inhaalslag plaats om de ingetrokken SRG-bankbiljetten en SRD-bankbiljetten te vernietigen.

17.2.2. Crediteuren

Crediteuren betreffen voornamelijk automatisering, inventaris, consultancy en HR-gerelateerde kosten.

17.2.3. Fondsen voor bijzondere noden

Fonds voor bijzondere noden (personen in vaste dienst)

Het fonds voor bijzondere noden voor medewerkers in vaste dienst van de Bank is gebaseerd op een in 1958 door de toenmalige Governor van de Bank geautoriseerde instructie voor het vormen van dit fonds. Het doel van het fonds is omschreven als het verschaffen van tijdelijke renteloze financiering aan belanghebbenden in nood na goedkeuring daartoe door de Governor van de Bank. Er is een plafond gesteld aan het fonds van ca. SRD 40.000. Het fonds moet vanwege het revolverend karakter van de financiering zichzelf in stand houden.

Fonds voor deeltijdwerkers

In tegenstelling tot het fonds voor bijzondere noden is voor het fonds voor deeltijdwerknemers geen specifieke instructie. De implementatie vindt plaats met referte aan de instructie uit 1958 voor het fonds voor bijzondere noden.

In de praktijk worden uit dit fonds middelen verstrekt aan belanghebbenden zonder terugbetaling. Dotatie aan dit fonds is gerelateerd aan de loonsom voor deeltijdwerkers en bedraagt vanaf 1998 10% van de loonsom voor de deeltijdwerkers. In 2014 is aan die categorie deeltijdwerkers een vast dienstverband aangeboden, op grond waarvan er voor boekjaar 2014 en 2015 geen dotatie geweest is aan het fonds. In 2015 waren er wel betaalbaarstellingen. Het fonds heeft op balansdatum geen middelen, formeel is het fonds niet opgeheven.

17.2.4. Vervallen Surinaamse guldenbiljetten

Deze post betreft de Surinaamse guldenbiljetten bij het publiek, die per 31 december van het boekjaar nog niet ter verwisseling aan de Bank zijn aangeboden. Het publiek heeft hiertoe de gelegenheid tot 30 jaar na 31 mei 2004, de datum waarop de geldigheid van de SF-bankbiljetten als wettig betaalmiddel verliep.

De samenstelling van de post naar coupures en emissie is als volgt:

* naar coupures omgerekend naar een veelvoud van 1000 = SRD-waarde:	2015		2014	
	aantallen	SRD	aantallen	SRD
Sf 5,00	7.864.287	39.321	7.864.862	39.324
Sf 10,00	7.956.518	79.565	7.956.934	79.569
Sf 25,00	9.892.469	247.312	9.893.222	247.331
Sf 100,00	4.647.755	464.776	4.648.366	464.837
Sf 250,00	1.452	363	1.452	363
Sf 500,00	698.592	349.296	698.690	349.345
Sf 1.000,00	757.709	757.709	758.049	758.049
Sf 2.000,00	200.446	400.892	200.544	401.088
Sf 5.000,00	213.748	1.068.740	213.969	1.069.845
Sf 10.000,00	193.747	1.937.470	194.299	1.942.990
Sf 25.000,00	14.942	<u>373.542</u>	14.979	<u>374.475</u>
		<u>5.718.986</u>		<u>5.727.216</u>

* naar emissies:	2015	2014
	SRD	SRD
1986	22.374	22.374
1991	1.158.259	1.158.395
1993	757.709	758.049
1995	400.892	401.088
1997	3.006.210	3.012.835
2000	<u>373.542</u>	<u>374.475</u>
	<u>5.718.986</u>	<u>5.727.216</u>

17.2.5. Overlopende banktransacties

Deze post betreft ontvangsten ten behoeve van derden, die nog niet door de Bank zijn gecrediteerd aan lokale banken en de Overheid. De crediteringen hebben plaatsgevonden in januari 2016.

17.2.6. Af te dragen Royalty

Op de goudexporten dient door de exporteurs - op basis van het goudgehalte - royalty te worden afgedragen aan de Staat. De Centrale Bank van Suriname is tot medio 2015 verantwoordelijk geweest om voor de Staat na te gaan hoeveel goudexporten er worden uitgevoerd en tegen welk goudgehalte. De Bank was namelijk verantwoordelijk voor het vaststellen van de af te dragen royalty en de inning daarvan. Sinds de komst van Kaloti Suriname, halverwege 2015, dienen goudexporteurs zich te wenden tot Kaloti Suriname voor de goudexporten. Echter vanwege een gerechtelijk vonnis dient de Bank 1 goudexporteur, Amazone Gold, nog steeds te faciliteren in de vaststelling en inning van de af te dragen royalty.

17.2.7. Rentesubsidie lage inkomensgroepen

In het kader van de bevordering van het eigenwoningbezit onder lage inkomensgroepen, was door de regering een speciale financieringsmodaliteit bij het bankwezen in het leven geroepen. Middels deze speciale financieringsmodaliteit werd rentesubsidie aan de banken verstrekt voor hypothecaire leningen.

De hiertoe benodigde middelen werden verkregen uit de winstafrachten van de Bank over 2006 (SRD 34.536.732) en 2007 (SRD 36.713.877), totaal SRD 71.250.000 (afgerond).

De looptijd van deze financieringsmodaliteit is inmiddels verlopen. Uit het saldo ad SRD 480.468 dienen nog te verwachten kosten te worden voldaan.

18. Herwaarderingsrekeningen

18.1. Waarderingsverschillen goud en deviezen

Deze post betreft met inachtneming van de nominale waarde van de uitgegeven goudcertificaten de nog niet-gerealiseerde waardeverschillen, die betrekking hebben op de per balansdatum aanwezige hoeveelheid goud en de netto deviezenvoorraad, inclusief goud- en valutabeleggingen. De vaststelling hiervan vindt voor goud en per valuta-soort afzonderlijk plaats.

Negatieve koersverschillen worden ten laste van deze post gebracht voor zover het saldo van de 'Waarderingsverschillen goud en deviezen' per categorie voldoende is. Resterende koersverschillen worden ten laste van het resultaat gebracht. De mutaties in deze post zijn als volgt:

Halverwege 2015 is er een negatieve positie op de US-dollar ontstaan, wat voor de Bank een tekort betekent in die valuta-soort en als zodanig een negatieve impact heeft op mutaties en het saldo van de 'waarderingsverschillen deviezen'. Het tekort op de US-dollar positie is ultimo december boekjaar nog niet opgeheven en bedraagt negatief USD 44.847.178. (2014: USD 337.849.726 (positief)).

	2015	2014
	SRD	SRD
Waarderingsverschillen goud		
Stand per 1 januari	-	7.720.277
Mutatie waarderingsverschillen goud in boekjaar	<u>27.106.242</u>	<u>-7.720.277</u>
Stand 31 december	<u>27.106.242</u>	<u>.....:</u>
Waarderingsverschillen deviezen		
Stand per 1 januari	13.229.610	3.632.000
Mutatie waarderingsverschillen deviezen in boekjaar	<u>75.602.174</u>	<u>9.597.611</u>
Stand 31 december	<u>88.831.784</u>	<u>13.229.610</u>
Stand per 31 december waarderingsverschillen goud en deviezen	<u>116.938.026</u>	<u>13.229.611</u>

Per 19 november 2015 is de Surinaamse dollar gedevalueerd, de waarde van USD 1 is toen vastgesteld op SRD 3,96 (voorheen SRD 3,25). De toename van de waarderingsverschillen deviezen en het saldo per jaareinde betreft voornamelijk de herwaardering van de CNY-positie (SWAP).

18.2. Herwaardering gebouwen en terreinen

Deze herwaarderingsrekening betreft de herwaardering van de onroerende goederen van de Bank op basis van de actuele waarde.

De samenstelling van deze herwaarderingsrekening is als volgt:

Doordat de Bank niet inkomstenbelastingplichtig is, is geen rekening gehouden met een voorziening voor latente belastingverplichtingen over de meerwaarde van de onroerende goederen als gevolg van herwaardering. De laatste herwaardering vond eind 2012 plaats.

	2015	2014
	SRD	SRD
Herwaardering terreinen	22.594.818	22.594.818
Herwaardering gebouwen	<u>18.765.157</u>	<u>18.765.157</u>
	<u>41.359.975</u>	<u>41.359.975</u>

19. Kapitaal en reserves

19.1. Kapitaal

Conform artikel 4 lid 1 van de Bankwet (wijziging per 20 mei 2005/S.B. 2005/56) bedraagt het kapitaal van de Bank SRD 10.000.000. Bijstortingen op het kapitaal worden door de Staat opgebracht, al dan niet door winstinhoudingen van de Bank, totdat de maximale omvang van het kapitaal is bereikt, hieronder ook mede begrepen aanpassingen uit hoofde van waardedaling van de Surinaamse geldeenheid.

Het kapitaal van de Bank wordt krachtens artikel 3 van de Bankwet naar boven aangepast wanneer de waarde van de geldeenheid van Suriname daalt. De aanpassing wordt uitgevoerd door het nominaal bedrag van het kapitaal zoveel te verhogen als nodig is om de waardedaling van de geldeenheid van Suriname te compenseren en de tegenwaarde van het kapitaal in internationaal convertibele valuta op peil te houden. In 2012 was als gevolg van de devaluatie in januari 2011 sprake van aanpassing ten laste van de winstuitkering 2011. Voor 2015 dient op basis van de devaluatie van de SRD per 19 november 2015 het kapitaal aangepast te worden voor de koersstijging van de USD, zijnde van USD 1= SRD 3,25 naar USD 1= SRD 3,96. Deze aanpassing in 2015 bedraagt SRD 2.621.538. De gepaard gaande verhoging van het kapitaal is geschied door het opnemen van een vordering op de Staat per 31 december 2015. Hiermee heeft de bijstorting op het kapitaal per 31 december 2015 nog niet plaatsgevonden.

Deze vordering is verdisconteerd in de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' per 28 april 2020.

Deze post is als volgt opgebouwd:

	2015	2014
	SRD	SRD
Kapitaal (conform de Bankwetwijziging 2005)	10.000.000	10.000.000
Aanpassing in 2015	2.621.538	-
Aanpassing in 2012 (uit de winst van 2011)	<u>2.000.000</u>	<u>2.000.000</u>
Aangepast kapitaal per 31 december	<u>14.621.538</u>	<u>12.000.000</u>

19.2. Reservefonds

Conform artikel 5 van de Bankwet heeft de Bank een reservefonds. Dit fonds is bestemd tot dekking van mogelijke verliezen uit operationele bedrijfsactiviteiten. Afboekingen van verliezen op het reservefonds behoeven de goedkeuring van de Raad van Commissarissen. Daar het verlies over 2015 ad SRD 256.300.548 op 28 april 2020 in zijn geheel als vordering op de Staat is opgenomen in de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' heeft er geen afboeking op het saldo van het reservefonds plaatsgevonden.

Het verloop van deze post is als volgt:

	2015	2014
	SRD	SRD
Stand per 1 januari	16.281.510	16.355.210
Herwaardering herdenkingsmunten	<u>314.753</u>	<u>-73.700</u>
Stand per 31 december	<u>16.596.263</u>	<u>16.281.510</u>

De verantwoording van de herwaardering van de herdenkingsmunten onder de post 'reservefonds' is geschied met referte aan artikel 8 lid 3 van de Bankwet.

19.3. Bijzondere Reserve

De Bijzondere Reserve bedraagt ultimo december 2015 SRD 80.789.121. Krachtens artikel 6 van de Bankwet is de Bank bevoegd, met goedkeuring van de Minister van Financiën, Bijzondere reserves te vormen. Stortingen op en onttrekkingen aan de Bijzondere Reserve behoeven de goedkeuring van de Minister van Financiën. In 2015 waren er geen mutaties in deze post.

Toelichting op de resultatenrekening over 2015

20. Interestbaten

De interestbaten zijn als volgt opgebouwd:

		2015	2014
		SRD	SRD
Interestbaten van de Staat	20.1	116.420.244	64.625.000
Interestbaten lokale banken	20.2	15.730.847	3.206.271
Interestbaten personeelskredieten		1.108.751	1.131.332
Interestbaten belegd monetair goud		396.444	149.499
Interestbaten beleggingen in vreemde valuta	20.3	<u>6.240.926</u>	<u>5.148.202</u>
		<u>139.897.212</u>	<u>74.260.304</u>

20.1. Interestbaten van de Staat

Deze interestbaten betreffen:

		2015	2014
		SRD	SRD
Interestbaten voorschot ex.art.21		34.954.425	45.553.525
Interestbaten Geconsolideerde Staatsschuld	20.1.1	67.410.650	4.510.778
Interestbaten debet-standen rekening-courant		<u>14.055.169</u>	<u>14.560.697</u>
		<u>116.420.244</u>	<u>64.625.000</u>

20.1.1. Interestbaten Geconsolideerde Staatsschuld

Deze interestbaten zijn als volgt opgebouwd

		2015	2014
		SRD	SRD
Interestbaten Geconsolideerde Staatsschuld II		3.078.719	4.510.778
Interestbaten Geconsolideerde Staatsschuld III o.b.v. 3.5%		25.017.973	-
Suppletie interestbaten Geconsolideerde Staatsschuld III o.b.v. 9%		<u>39.313.958</u>	<u>-</u>
		<u>67.410.650</u>	<u>4.510.778</u>

20.2. Interestbaten lokale banken

De rentebaten zijn als volgt samengesteld:

		2015	2014
		SRD	SRD
Debetstanden 9%		9.090.810	2.757.130
9-Maandse-leningscontracten 8.5%		2.999.863	-
Termijndeposito's 3 maanden 7%		1.197.777	-
Termijndeposito's 6 maanden 6.5%		1.116.737	-
Kort opzegbare deposito's 7.5%		967.750	-
Langlopende lening		<u>357.910</u>	<u>449.141</u>
		<u>15.730.847</u>	<u>3.206.271</u>

20.3. Interestbaten beleggingen in vreemde valuta

Deze interestbaten betreffen:

	2015	2014
	SRD	SRD
Interestbaten obligaties	5.448.590	4.096.804
Interestbaten deposito's	<u>792.336</u>	<u>1.051.398</u>
	<u>6.240.926</u>	<u>5.148.202</u>

21. Interestlasten

Deze interestlasten betreffen:

		2015	2014
		SRD	SRD
Interestlasten van goudcertificaten	21.1	-609.777	-2.123.053
Overige interestlasten	21.2	<u>-1.197.845</u>	<u>-1.197.845</u>
		<u>-1.807.622</u>	<u>-3.320.898</u>

21.1. Interestlasten van goudcertificaten

De interestlasten in het boekjaar betreffen grotendeels de herwaardering van de geaccumuleerde interest op de uitstaande goudcertificaten. Conform het Reglement is de rente bijgeschreven totdat de nominale waarde van de uitstaande goudcertificaten werd bereikt. Dit was reglementair tot eind februari 2015.

	2015	2014
	SRD	SRD
Interestlasten boekjaar	-2.549	-45.243
Herwaardering geaccumuleerde interest	<u>-607.228</u>	<u>-2.077.810</u>
	<u>-609.777</u>	<u>-2.123.053</u>

21.2. Overige interestlasten

De post betreft de interestlast uit hoofde van een belegging van het Pensioenfonds via het Huisvestingsfonds bij de Bank. De toevertrouwde middelen bedragen SRD 10.889.500 en de rente bedraagt 11% per jaar ofwel SRD 1.197.845.

Deze renteopbrengsten uit de aanwending van de onderhavige toevertrouwde middelen, ad SRD 1.078.732 zijn opgenomen onder de post 'Interestbaten personeelskredieten'.

22. Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde

Deze post bevat zowel de verkoopresultaten alsook de afwaardering op lagere marktwaarde van goud, vreemde valuta en beleggingen, de koersverschillen bij valuta-omzettingen en bij koerstransacties tegen afwijkende koersen (inclusief retentiefte).

Bij het bepalen van de verkoopresultaten wordt ten aanzien van de kostprijs van de verkochte voorraden goud en deviezen uitgegaan van het first-in-first-out principe.

Deze post is als volgt opgebouwd:

		2015	2014
		SRD	SRD
Resultaat bij verkoop obligaties		-329.868	-4.290
Herwaardering herdenkingsmunten		332.853	-13.485
Transactieresultaten	22.1	-189.805.910	-200.411
Bijreservering voor goud (2015) / Gerealiseerde herwaardering goud (2014)	22.2	-15.450.132	1.880.797
Afboeking debetstand koersverschillen	22.3	<u>-84.110.098</u>	<u>-119.019</u>
		<u>-289.363.155</u>	<u>1.543.592</u>

Het negatief resultaat in 2015 is voornamelijk het resultaat van de negatieve positie van de Bank in US-dollars (de negatieve herwaarderingen veroorzaakten debetstand koersverschillen) en de herwaardering van de verplichting uit hoofde van de valutatermijncontracten in USD en Euro.

22.1. Transactieresultaten:

Deze post is als volgt opgebouwd:

		2015	2014
		SRD	SRD
Koersverschillen Swapdeals algemene banken en cambio's		-197.458.515	-
Retentiemiddelen Swapdeals cambio's		11.713.873	-
Diverse		<u>-4.061.268</u>	<u>-200.411</u>
		<u>-189.805.910</u>	<u>-200.411</u>

22.2. Bijreservering voor goud (2015)/ Gerealiseerde herwaardering goud (2014)

De aangehouden herwaarderingsreserve voor goud per balansdatum bleek niet toereikend te zijn voor de aanwezige voorraad goud, waardoor er een bijstelling van deze reserve nodig is geweest ten gunste van de herwaarderingsrekening ten laste van het resultaat.

22.3. Afboeking debetstand koersverschillen

Deze post is als volgt opgebouwd:

		2015	2014
		SRD	SRD
Koersverschillen USD-rekeningen		-65.834.966	-
Koersverschillen EURO-rekeningen		-18.275.132	-
Koersverschillen overige		<u>-</u>	<u>-119.019</u>
		<u>-84.110.098</u>	<u>-119.019</u>

23. Koersmarge

De opbouw van deze opbrengsten is als volgt:

		2015	2014
		SRD	SRD
Koersmarge transacties in USD	23.1	58.078.997	50.346.174
Koersmarge transacties in Euro		8.225.110	7.036.567
Koersmarge transacties in Pond Sterling		890	5.637
Koersmarge transacties in overige valuta		<u>299.635</u>	<u>34.151</u>
		<u>66.604.632</u>	<u>57.422.529</u>
Waarvan uit hoofde van:		2015	2014
		SRD	SRD
Deviezentransacties Centrale Bank van Suriname		66.631.726	57.456.455
Afdracht aan lokale deviezenbanken inzake inkoop deviezen		<u>-27.094</u>	<u>-33.926</u>
		<u>66.604.632</u>	<u>57.422.529</u>

De afdracht aan de banken betreft een regeling d.d. 23 mei 1994 van 1/8% over aan cliënten betaalde tegenwaarde van de aangekochte valuta.

23.1 Koersmarge transacties in USD

De opbouw van deze koersmarge transacties in USD is als volgt:

		2015	2014
		SRD	SRD
Koersmarge uit USD-interventie met cambio's		22.333.679	-
Koersmarge uit USD-transactie oliemaatschappijen		14.991.055	22.884.904
Koersmarge uit USD-interventie met algemene banken		11.000.771	16.603.071
Koersmarge uit overige USD-transacties		<u>9.753.492</u>	<u>10.858.199</u>
		<u>58.078.997</u>	<u>50.346.174</u>

24. Provisiebatzen

Deze post betreft voornamelijk de betalingsprovisie geheven voor het verrichten van buitenlandse overmakingen ten behoeve van de Staat en derden (voornamelijk parastatale instellingen en oliemaatschappijen).

25. Overige baten

Deze bestaan uit:

		2015	2014
		SRD	SRD
Opbrengst verkoop herdenkingsmunten		35.408	22.306
Opbrengst verkoop van goud (7% toeslag goudgrenailles)		4.388	3.676
Opbrengst Goudlab		37.812	37.603
Overige opbrengsten		<u>82.162</u>	<u>47.913</u>
		<u>159.770</u>	<u>111.498</u>

26. Personeelskosten

Deze post is als volgt opgebouwd:

		2015	2014
		SRD	SRD
Salarissen, gratificatie, vakantiegeld	26.1	65.314.359	53.808.933
Overwerk		3.913.632	3.118.721
Toelagen		1.358.616	1.294.158
Pensioenkosten	26.2	13.856.343	13.005.074
Medische kosten		3.316.203	2.911.908
Overige sociale lasten		708.243	668.796
Overige personeelskosten	26.3	<u>44.983.051</u>	<u>9.492.782</u>
		<u>133.450.447</u>	<u>84.300.372</u>

Personeelsleden in dienst ultimo boekjaar	2015	2014
Man/Vrouw=totaal	220/230=450	221/227=448
CAO/Staf=totaal	220/230=450	221/227=448
Gemiddelde personeelskosten per persoon	SRD 296.557	SRD 188.170

26.1. Salarissen, gratificatie, vakantiegeld

De toename van deze post is het gevolg van de groei in het personeelsbestand, alsmede loonaanpassingen ingevolge CAO-afspraken.

26.2. Pensioenkosten

Deze zijn als volgt opgebouwd:

		2015	2014
		SRD	SRD
Pensioenpremie directie, staf en personeel	26.2.1	12.600.000	12.000.000
Dotatie pensioenvoorziening Governors van de Bank		<u>1.256.343</u>	<u>1.005.074</u>
		<u>13.856.343</u>	<u>13.005.074</u>

Aantal actieve personen voor pensioendeelname	404	331
Aantal gepensioneerd personen	93	91

26.2.1. Pensioenpremie directie, staf en personeel

De pensioenen van het personeel zijn ondergebracht bij de Stichting Pensioenfonds van de Centrale Bank van Suriname. De pensioenen zijn gebaseerd op het "final pay" systeem. De aan het Pensioenfonds van de Bank verschuldigde premies en koopsommen voor de actieve deelnemers, worden volledig door de Bank gefinancierd.

26.3. Overige personeelskosten

Onder deze kosten zijn opgenomen:

	2015	2014
	SRD	SRD
Dotatie aan voorziening inzake IAS19	43.132.330	7.617.234
Diverse personeelskosten	<u>1.850.721</u>	<u>1.875.548</u>
	<u>44.983.051</u>	<u>9.492.782</u>

27. Andere beheerskosten

De post 'andere beheerskosten' is als volgt opgebouwd:

		2015	2014
		SRD	SRD
Beheerskosten goud, deviezen en bankbiljetten	27.1	989.907	-78.781
Kosten diensten van consultants/accountants en overige diensten van derden	27.2	1.684.681	1.618.226
Kosten Seminars		512.084	379.762
Trainingen en opleidingen		83.869	415.422
Honorarium Raad van Commissarissen		79.875	96.000
Huisvestingskosten	27.3	1.627.738	1.764.169
Huurlasten	27.4	1.806.137	1.358.459
Bewaking en beveiliging		372.299	363.829
Kantoorkosten	27.5	841.631	511.512
Kosten automatisering	27.6	4.507.168	3.472.401
Communicatie		735.581	780.158
Advertentiekosten		187.840	256.165
Representatiekosten		694.920	907.605
Publicatiekosten		12.964	11.340
Bibliotheek en documentatie		246.099	267.620
Reis- en verblijfskosten		1.065.501	984.485
Transportkosten	27.7	627.788	604.724
Contributies		197.970	251.987
Bijdragen en giften	27.8	2.637.389	3.714.986
Algemene kosten	27.9	1.980.651	3.004.658
Overige kosten	27.10	<u>3.401.981</u>	<u>2.127.477</u>
		<u>24.294.073</u>	<u>22.812.204</u>
Kosten technische assistentie (incl. wegens incubator functie)	27.11	4.121.791	8.946.702
Capaciteitsopbouw	27.12	<u>1.672.838</u>	<u>2.614.312</u>
		<u>5.794.629</u>	<u>11.561.014</u>
		<u>30.088.702</u>	<u>34.373.218</u>

Nadere specificering van kostenposten:

27.1. Beheerskosten goud, deviezen en bankbiljetten

Deze betreffen:

		2015	2014
		SRD	SRD
Kosten geldzendingen	27.1.1	529.656	-543.709
Kosten Goudlab		42.608	106.368
Kosten geldvernietiging		1.917	835
Servicekosten S.W.I.F.T.		78.444	66.171
Kosten sorteermachines		255.076	240.272
Overige beheerskosten goud, deviezen en bankbiljetten		<u>82.206</u>	<u>51.282</u>
		<u>989.907</u>	<u>-78.781</u>

27.1.1. Kosten geldzendingen

In het verslagjaar is het gros van de geldzendingen - uitgevoerd in samenwerking met Bank of China (Hong Kong) Limited - voor rekening geweest van de Bank. In 2014 was het voornamelijk voor rekening van de algemene banken, waarbij de bijdrage van de banken de kosten van de Bank voor eigen geldzendingen overtroffen.

27.2. Kosten diensten van consultants/accountants en overige diensten van derden

Deze betreffen:

		2015	2014
		SRD	SRD
Kosten controle van de jaarrekening, meerwerk en bijstand		661.236	579.150
Overige kosten diensten van consultants en overigen		<u>1.023.445</u>	<u>1.039.076</u>
		<u>1.684.681</u>	<u>1.618.226</u>

27.3. Huisvestingskosten

Deze betreffen:

		2015	2014
		SRD	SRD
Elektra en water		503.019	431.406
Onderhoud en schoonmaak gebouwen, terreinen en installaties		725.322	895.011
Overige schoonmaakkosten		185.023	223.378
Assurantie gebouwen		<u>214.374</u>	<u>214.374</u>
		<u>1.627.738</u>	<u>1.764.169</u>

27.4. Huurlasten

De huurlasten betreffen voornamelijk kosten van het pand aan de Prins Hendrikstraat/Ons Erf, waarin het Directoraat Toezicht Kredietwezen is ondergebracht (huurlasten USD 19.722 per maand, in december verhoogd tot USD 20.511) en het pand aan de Jamaludinstraat (huurlasten USD 12.500 per maand), waarin naast kantoorruimte ook het opleidingsinstituut van de Bank is gevestigd.

De overeenkomst van het eerstgenoemde pand loopt tot 1 december 2017 en kan worden verlengd. De overeenkomst van het laatstgenoemde pand loopt tot 15 maart 2020.

Overige huurovereenkomsten betreffen een pand aan de Henck Arronstraat, waarin ook een afdeling van het Ministerie van Financiën is gehuisvest, een pand aan de Sommelsdijckstraat waarin een trainingsruimte van de Bank zich bevindt en een kantoorruimte aan de Commissaris Weythingweg.

27.5. Kantoorkosten

Deze betreffen:

	2015	2014
	SRD	SRD
Druk- en bindwerk	95.516	50.154
Kantoorbehoeften	350.956	239.336
Onderhoud inventarissen	<u>395.159</u>	<u>222.022</u>
	<u>841.631</u>	<u>511.512</u>

27.6. Kosten automatisering

De kosten voor automatisering betreffen hoofdzakelijk de kosten voor onderhoud en licentie. De toename in de kosten houdt verband met de kosten van het Suriname National Payment System.

27.7. Transportkosten

Deze betreffen:

	2015	2014
	SRD	SRD
Onderhoud transportmiddelen	241.871	157.037
Benzinekosten dienstvoertuigen	250.161	275.896
Verzekeringskosten	65.502	42.373
Overige transportkosten	<u>70.254</u>	<u>129.418</u>
	<u>627.788</u>	<u>604.724</u>

27.8. Bijdragen en giften

Deze betreffen:

	2015	2014
	SRD	SRD
Gemeenschapsprojecten	27.8.1 2.036.637	3.564.014
Overige	<u>600.752</u>	<u>150.972</u>
	<u>2.637.389</u>	<u>3.714.986</u>

27.8.1. De gemeenschapsprojecten

De gemeenschapsprojecten betreffen bijdragen aan:

	2015	2014
	SRD	SRD
Sociale projecten	276.076	1.067.298
Educatie	318.045	953.474
Sport en recreatie	1.009.891	807.716
Overheidsdiensten	<u>432.625</u>	<u>735.525</u>
	<u>2.036.637</u>	<u>3.564.014</u>

27.9. Algemene kosten

Deze betreffen:

		2015	2014
		SRD	SRD
Kosten correspondenten	27.9.1.	1.275.084	2.421.452
Portokosten		19.063	31.908
Kosten kantine		98.766	78.051
Bedrijfskleding		359.755	378.689
Kasrisicopremie		13.013	13.125
Kosten viering jaardag Centrale Bank		13.890	12.540
Kerst- en oudejaarsviering		199.185	93.177
Overige algemene kosten		<u>1.895</u>	<u>-24.284</u>
		<u>1.980.651</u>	<u>3.004.658</u>

27.9.1. Kosten correspondenten

Deze betreffen:

		2015	2014
		SRD	SRD
Kosten DSB (Moengo en Nickerie)		1.133.901	1.133.883
Overige		<u>141.183</u>	<u>1.287.569</u>
		<u>1.275.084</u>	<u>2.421.452</u>

De kosten DSB (Moengo en Nickerie) betreffen een reservering inzake te verwachten declaratie van De Surinaamsche Bank N.V. voor haar kassiersfunctie in de grensdistricten Moengo en Nickerie.

De afname in de overige kosten heeft te maken met de beëindiging van het portfoliomanagement-contract met de Wereldbank per januari 2015 (2014: SRD 1.222.855).

27.10. Overige kosten

Deze betreffen:

		2015	2014
		SRD	SRD
Huisvesting		1.470.662	1.293.511
Ondersteuning project GMW beurs/ROGB-Juspol		945.018	515.539
Afboeking onderhanden werken project Datacenter		682.072	-
Overige		<u>304.229</u>	<u>318.427</u>
		<u>3.401.981</u>	<u>2.127.477</u>

27.11. Kosten technische assistentie (incl. wegens incubator functie)

Naast het vervullen van haar hoofdtaken, heeft de Bank ook in 2015 een essentiële rol vervuld in de financiële en economische ontwikkeling van Suriname. De Bank heeft opgetreden als facilitator van hervormingen, pedagoog, oefenterrein voor gevorderde werkzaamheden op het gebied van de economie, de overheidssector en het financieel beheer.

De kosten betreffen:

	2015	2014
	SRD	SRD
Kosten adviseurs	2.638.997	6.147.736
Kosten module financiële dienstverlening	781.593	1.392.314
Kosten deelname Seminars and Courses	<u>701.201</u>	<u>1.406.652</u>
	<u>4.121.791</u>	<u>8.946.702</u>

27.12. Capaciteitsopbouw

Hieronder wordt verstaan de versterking van de interne organisatie van de Centrale Bank van Suriname t.b.v. haar te vervullen rol bij de ontwikkeling - en de bevordering - van een sterkere en weerbaardere financiële dienstensector in Suriname. Hierbij wordt ook gebruik gemaakt van het lidmaatschap van verschillende regionale en internationale organisaties.

De kosten betreffen:

	2015	2014
	SRD	SRD
Kosten adviseurs	1.093.634	1.177.796
Kosten deelname Seminars and Courses	<u>579.204</u>	<u>1.436.516</u>
	<u>1.672.838</u>	<u>2.614.312</u>

28. Afschrijving op materiële vaste activa

Deze post is als volgt opgebouwd:

	2015	2014
	SRD	SRD
Afschrijving op gebouwen	1.071.142	1.015.391
Afschrijving op inventarissen	6.660.811	4.769.640
Afschrijving op transportmiddelen	<u>688.311</u>	<u>675.715</u>
	<u>8.420.264</u>	<u>6.460.746</u>

De afschrijving op inventarissen en transportmiddelen is gebaseerd op historische kostprijs.

De afschrijving op gebouwen is gebaseerd op actuele waarde.

Overige gegevens

Vaststelling Jaarrekening

Volgens artikel 30 van de Bankwet maakt de Governor van de Bank jaarlijks binnen zes maanden na afloop van het boekjaar de jaarrekening van de Bank op, terwijl de Raad van Commissarissen de jaarrekening vaststelt. De vastgestelde jaarrekening strekt de Governor van de Bank tot volledige kwijting, behoudens de bevoegdheid van de Raad van Commissarissen een voorbehoud te maken.

Statutaire Winstverdeling

De winstverdeling van de Bank is opgenomen in artikel 35 van de Bankwet. Van de winsten van de Bank, zoals die blijken uit de door de Raad van Commissarissen vastgestelde jaarlijkse winst- en verliesrekening, wordt vijftien procent toegevoegd aan het reservefonds, totdat dit fonds het bedrag van het kapitaal heeft bereikt. Hetgeen overblijft, na het treffen van voorzieningen uit prudentie tegen niet-gerealiseerde winsten en voorzieningen zoals neergelegd in de Bankwet, komt toe aan de Staat.

Het kapitaal bedraagt volgens artikel 4 van de Bankwet SRD 10.000.000. Het wordt wettelijk naar boven aangepast wanneer de waarde van de geldeenheid van Suriname daalt. Bijstortingen op het kapitaal worden door de Staat opgebracht, al dan niet door winstinhoudingen van de Bank, totdat de maximale omvang van het kapitaal is bereikt, de genoemde aanpassing van lid 3 van dit artikel daaronder mede begrepen. De aanpassing conform lid 1 wordt uitgevoerd door het nominaal bedrag van het kapitaal zoveel te verhogen als nodig is om de waardedaling van de geldeenheid van Suriname te compenseren en de tegenwaarde van het kapitaal in internationaal convertibele valuta op peil te houden.

Krachtens artikel 6 is de Bank bevoegd met goedkeuring van de Minister van Financiën bijzondere reserves te vormen door toevoegingen uit de winst. Onttrekkingen aan deze reserves behoeven de goedkeuring van de Minister.

Artikel 5 geeft aan dat de Bank een reservefonds heeft ter dekking van mogelijke verliezen ontstaan uit haar bedrijfsvoering. Dit reservefonds wordt gevormd en aangevuld door toevoegingen overeenkomstig artikel 35 tot het fonds het bedrag van het kapitaal heeft bereikt inclusief de aanpassingen uit hoofde van waardedaling conform artikel 4 lid 3. Afboekingen op het reservefonds behoeven de goedkeuring van de Raad van Commissarissen en dienen te worden toegelicht in de jaarrekening.

In de Bankwet zijn er geen nadere bepalingen opgenomen ten aanzien van de verwerking van geleden verliezen in een boekjaar boven de omvang van het reservefonds.

Vaststelling Jaarrekening Voorgaand Boekjaar

De jaarrekening 2014 is op 3 december 2015 vastgesteld door de Raad van Commissarissen.

Het resultaat over het boekjaar 2014 bedroeg SRD 5.635.526 en is volledig uitgekeerd aan de Staat.

Resultaatbestemming

Het resultaat over het boekjaar 2015 bedraagt negatief SRD 256.300.548. In de op 28 april 2020 afgesloten nieuwe lening 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' is na overleg met de Raad van Commissarissen het verlies over 2015 als een vordering op de Staat opgenomen.

Hoewel hiermee het resultaat 2015 als reeds bestemd kan worden beschouwd heeft de Raad op 9 september 2020 expliciet de resultaatbestemming 2015 aangegeven:

'Het verlies over 2015 wordt in aanloop op de formalisering van de incorporatie ervan als vordering in de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' in de jaarrekening 2015 als een vordering op de Staat opgenomen.'

Het reservefonds wordt met referte aan het bovenstaand besluit en ter behoud van het eigen vermogen niet aangewend om een deel van het verlies over 2015 te compenseren. Noch wordt de Bijzondere Reserve aangewend voor compensatie van het verlies 2015.

Bestuur en Toezichthoudend Orgaan van de Bank

Het Bestuur van de Bank in 2015 en daarna		
Functie	Naam	Periode
Governor		
Governor van de Bank	G. Hoefdraad	Tot 12 augustus 2015
Waarnemend Governor	I. Geduld-Nijman	Van 12 augustus 2015 tot 1 februari 2016
Governor van de Bank	G. Gersie	Van 1 februari 2016 tot 15 februari 2019
Waarnemend Governor	I. Geduld-Nijman	Van 15 februari 2019 tot 5 maart 2019
Governor van de Bank	R. van Trikt*	Van 01 maart 2019 tot 21 januari 2020
Governor van de Bank	M. Roemer	Ingaande 22 februari 2020
Directie		
Directoraat Toezicht Kredietwezen		
Directeur	I. Geduld-Nijman	Ingaande 8 maart 2013
Directoraat Monetaire Zaken en Economische Aangelegenheden		
Coördinator	J. ten Berge	Tot 12 augustus 2015
Coördinator	W. Orie	Van 12 augustus 2015 tot 1 maart 2019
Directeur	W. Orie	Ingaande 1 maart 2019
Directoraat Bankbedrijf en Bancaire Zaken		
Coördinator	F. Ligeon	Vanaf januari 2014 tot 22 februari 2019
Directeur	M. Soekhnandan	Ingaande 1 maart 2019
Algemeen Secretaris en Compliance Officer	F. Alibaks-Hausil	Ingaande 1 maart 2019
Managementteam ondersteunend aan het Bestuur van de Bank van 2014 tot februari 2019		
Manager Financieel Management	H. Panka	Vanaf januari 2014 tot 22 februari 2019
Manager Bedrijfsvoering	M. Elstak	Vanaf januari 2014 tot 7 juni 2016
Executive Manager	M. Soekhnandan	Vanaf januari 2014 tot februari 2016
Secretaris	J. Pahlad-Abdul	Vanaf 1 januari 2014 tot 12 augustus 2015
Algemeen Secretaris	A. Limon-Sof	Van 1 februari 2016 tot 22 februari 2019
Manager Bedrijfsvoering	M. Wolfram	Van 7 juni 2016 tot 1 januari 2018
Manager Cluster Strategische Planning en Bedrijfsvoering	R. Frankel	Van 1 december 2017 tot 22 februari 2019

**) De heer R. van Trikt deed zijn aantreden als Governor op 5 maart 2019.*

Het toezichthoudend orgaan van de Bank in 2015 en daarna		
Functie	Naam	Periode
Raad van Commissarissen:		
Instelling per 16 september 2010 tot 1 februari 2016 (ontbonden)		
Regeringscommissaris	W. Duiker	tot 27 augustus 2015
Directeur van Financiën	L. Pinas-Halfhide	Van 1 oktober 2011 tot 1 februari 2016
Directeur van Handel en Industrie	M. Tuur	Van 1 september 2000 tot 1 februari 2016
Commissaris	C. Linger-van der Ziel	Ingaande 16 september 2010
Commissaris	R. Soentik	Van 16 september 2010 tot 1 februari 2016
Commissaris	S. Burleson	Van 15 augustus 2012 tot 1 februari 2016
Commissaris	Q. Kromosoeto-Hidalgo	Van 16 september 2010 tot 1 februari 2015
Instelling te rekenen vanaf 1 februari 2016 (instelling van nieuwe RVC-leden van de CBvS):		
Regeringscommissaris	S. Tjong-Ahin	Van 1 februari 2016 tot 21 januari 2019
Directeur van Financiën	J. Tawjoeram	Ingaande 1 juni 2016
Directeur van Handel en Industrie	R. Raveles	Van 11 mei 2016 tot 1 oktober 2019
Commissaris	C. Linger-van der Ziel	Ingaande 1 februari 2016
Commissaris	G. van Dijk	Van 1 februari 2016 tot 28 april 2016
Regeringscommissaris	R. van Trikt	Van 21 januari 2019 tot 5 maart 2019
Regeringscommissaris	V. Kirpalani	Van 25 maart 2019 tot 19 april 2020
Regeringscommissaris	L. Winter	Ingaande 6 mei 2020 terugwerkend naar 19 april 2020.
Directeur van Handel en Industrie*	Y. Rokadji	Ingaande 1 oktober 2019 tot 18 september 2020
Commissaris	C. Linger-van der Ziel	Ingaande 1 februari 2016 tot 18 september 2020
Commissaris**	S. Proeve	Ingaande 21 januari 2019 tot 18 september 2020
Commissaris**	A. Misiekaba Sr.	Ingaande 15 juli 2019 tot 18 september 2020
Raadsformatie per 18 september 2020		
Regeringscommissaris	K. Raghoebarsing	Ingaande 18 september 2020
Directeur van Financiën en Planning	J. Tawjoeram	Ingaande 18 september 2020
Directeur van Economische Zaken Ondernemerschap en Technologische Innovatie	A. Jadoenathmissier	Ingaande 18 september 2020
Commissaris	R. Ravenberg	Ingaande 18 september 2020
Commissaris	F. Misiekaba	Ingaande 18 september 2020
Commissaris***	E. Feller	
Commissaris***	T. Koema-Plein	

****) Lid van Audit Committee van de Bank**

*****) De benoemingen van deze raadsleden dienen nog geformaliseerd te worden**

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: De Raad van Commissarissen van de Centrale Bank van Suriname, stakeholders en overige belanghebbenden

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2015

Onze oordeelonthouding

Wij hebben de opdracht de in dit jaarverslag op pagina 54 tot en met 104 opgenomen jaarrekening over het boekjaar eindigend op 31 december 2015 van de Centrale Bank van Suriname te Paramaribo te controleren.

Wij geven geen oordeel over de getrouwheid van de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening over 2015 van de Centrale Bank van Suriname (hierna de “Bank”). Vanwege het belang van de aangelegenheden beschreven in de paragraaf ‘Basis voor onze oordeelonthouding’ zijn wij niet in staat geweest om voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen om daarop ons oordeel bij de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening als geheel te baseren.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2015;
2. de winst- en verliesrekening over 2015; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Basis voor onze oordeelonthouding

- Vorderingen op de Staat Suriname – ‘Geconsolideerde Staatsschuld-III’- (toelichting 4.1 jaarrekening.) Deze vordering op de Staat Suriname (hierna de “Staat”) heeft geen wettelijke basis en is niet door enige harde zekerheidsstelling gedekt.

De ‘Geconsolideerde Staatsschuld-III’ die per 18 september 2015 is afgesloten door de Bank met de Republiek Suriname voor een bedrag van SRD 2.498.327.404 betreft in principe:

- enerzijds een herstructurering per 17 september 2015 van de onderstaande vorderingen van de Bank op de Staat:
 - het saldo van de ‘Geconsolideerde Staatsschuld-II’, die was afgesloten in 2002;
 - het saldo van het werkvoorschot ex artikel 21 van de Bankwet;
 - het saldo van de overtrekkingen van de Surinaamse Staat op zijn rekening-courantrekeningen (debet standen) en
- anderzijds de financiering van het saldo van diverse overige schulden van de Surinaamse Staat aan onder andere Staatsinstellingen en derden.

Deze leningsvorm, waarvan de toelaatbaarheid niet in de Bankwet 1956 en zoals aangepast in 2005 (SB 2005/ no 56 geldende tekst S.B. 2010 no. 173, hierna de ‘Bankwet’) is opgenomen, heeft derhalve in eerste aanleg geen wettelijke grondslag alsook ontbreken er in tweede instantie acties om deze separaat via een andere rechtsingang, zoals De Nationale Assemblee, te laten goedkeuren.

De Staat heeft tot zekerheid van de door de Bank op haar verkregen vordering, de ‘Geconsolideerde Staatsschuld-III’, zijn recht op de jaarlijkse winst van de Bank, aan deze gecedeerd.

De facto is per 31 december 2015 vanwege het verlies over het boekjaar 2015 geen sprake van een valide aanspreekbare dekking door middel van deze zekerheidsstelling.

Evenmin is er sprake van een valide aanspreekbare dekking van deze vordering op de Staat met betrekking tot de boekjaren 2016 en 2017 vanwege de indicatieve verliezen over deze twee jaren voor totaal SRD 650.673.892. Dit is ook niet het geval ten aanzien van de boekjaren 2018 en 2019 daar het verlies over 2015 en de indicatieve verliezen over boekjaren 2016 en 2017 in totaal SRD 906.974.440 hoger zijn dan het totaal van de indicatieve positieve resultaten over 2018 en 2019 groot SRD 257.092.051.

Per 24 april 2020 was er sprake van een achterstand in betalingen van aflossingen en achterstand in rentebetalingen over de 'Geconsolideerde Staatsschuld-III' over de periode januari 2018 tot en met 24 april 2020 van respectievelijk SRD 190.550.390 en SRD 123.010.866. In de op 9 april 2020 door De Nationale Assemblée aangenomen 'Wet Uitzonderingstoestand COVID – 19' /S.B. 83-2020, zijn diverse maatregelen gericht op uitvoering van deze Uitzonderingswet opgenomen. In artikel 8.8 van deze wet is heel specifiek voor de Bank het volgende bepaald:

"Teneinde te voorkomen dat oude gecumuleerde voorschotten en leningen vanaf 2002 samenvallen met de noodvoorzieningen die in het genoemde artikel zijn getroffen, dienen de Minister van Financiën en de President van de Centrale Bank van Suriname eerder aangegane leningen en gecumuleerde voorschotten vanaf 2002 te consolideren in een langlopende lening conform lid 2 van dit artikel".

Deze bepaling heeft geresulteerd in de ondertekening van de nieuwe lening aan de Republiek Suriname, zijnde de 'Geconsolideerde Staatsschuld-IV', welke op 28 april 2020 is ingegaan. In deze lening is onder meer het saldo per 24 april 2020 van de Geconsolideerde Staatsschuld-III, groot SRD 2.343.064.119, opgenomen.

De 'Geconsolideerde Staatsschuld-IV' heeft een looptijd van 30 jaar met een betalingsvrije periode van 1 jaar betreffende aflossingen en rente. De Staat heeft voor deze lening de volgende zekerheden verstrekt:

- zijn recht op de dividenden van Staatsolie vanaf 28 april 2021;
- zijn recht op huidige en toekomstige jaarlijkse winsten van de Bank, zulks ten hoogste tot zodanig bedrag als overeenkomt met de hoofdsom van de lening verhoogd met de gecumuleerde rente over de looptijd van de lening;
- de royalty-opbrengsten van Grassalco, conform de overeenkomst tussen de Staat Suriname en de Bank d.d. 1 november 2019. Krachtens de missive van de Raad van Ministers d.d. 11 oktober 2019 en het besluit van de regering d.d. 3 december 2019, is deze zekerheid geschat op USD 300.000.000.

De cessieovereenkomsten zijn per dagtekening van de controleverklaring niet geformaliseerd.

De vordering uit hoofde van de 'Geconsolideerde Staatsschuld-III' bedraagt per 31 december 2015 SRD 2.498.327.404 en vormt 44,2% van het balanstotaal van de Bank, namelijk SRD 5.649.186.399.

- Niet gedekte overige vorderingen op de Staat Suriname

Naast de 'Geconsolideerde Staatsschuld-III' (toelichting 4.1) zijn er onder toelichting 4.2 van de Balans ook andere vorderingen op de Staat per ultimo december 2015 opgenomen. De vorderingen op de Staat onder toelichting 4.2 'Rekening-courant en overige vorderingen op de Staat', betreffen de debetstanden ofwel overtrekkingen van de werkrekeningen van de Staat (toelichting 4.2.2), de reeds bestaande saldi van de overige vorderingen per 31 december 2015 alsmede vorderingen die in 2015 zijn opgenomen betreffende de financiële effecten uit gebeurtenissen na balansdatum tot en met 24 april 2020 (toelichting 4.2.3). De 'Overige vorderingen op de Staat' na balansdatum ontstaan, betreffen vorderingen uit hoofde van:

- a. de aanpassing van de rentevoet van de 'Geconsolideerde Staatsschuld-III' van 3,5% naar 9%;
- b. de kapitaalaanpassing 2015;
- c. het verlies over 2015

De vorderingen op de Staat gepresenteerd onder de toelichting 4.1 'Geconsolideerde Staatsschuld- III' en toelichting 4.2 'Rekening-courant en overige vorderingen op de Staat' zijn voor het saldo op 24 april 2020 in de 'Geconsolideerde Staatsschuld-IV' opgenomen. Deze overige vorderingen op de Staat (toelichting 4.2.3) zijn niet gedekt door andere geldelijke zekerheden voor de Bank, anders dan in de vorm van toekomstige positieve resultaten te realiseren door de Bank zelf. Deze overige vorderingen op de Staat' (toelichting 4.2.3) bedragen per 31 december 2015 in totaal SRD 309.687.281 en vormen 5,5% van het balanstotaal van de Bank ad SRD 5.649.186.399.

- Tekort van gestort kapitaal van de Bank

Het kapitaal van de Bank per 31 december 2015 dient conform artikel 4.1 van de Bankwet als gevolg van de devaluatie van de Surinaamse dollar in de maand november 2015, wettelijk te worden verhoogd met SRD 2.621.538. De Staat heeft de bijstorting per 31 december 2015 niet verricht. Het aan te vullen kapitaal is per 28 april 2020 verdisconteerd in de nieuwe lening 'Geconsolideerde Staatsschuld-IV' en dus opgenomen als vordering op de Staat. De betreffende aanvulling op het kapitaal wordt met de incorporatie in de 'Geconsolideerde Staatsschuld-IV' niet geacht te zijn bijgestort. Derhalve is met de presentatie van de verhoging van het kapitaal per 31 december 2015, door middel van de opname van een vordering op de Staat per 31 december 2015, niet voldaan aan de hiervoor geldende wettelijke eisen conform de Bankwet.

- Dekkingsgraad conform artikel 19 is niet conform de Bankwet

Artikel 19 lid 1 van de Bankwet vereist dat het gezamenlijk bedrag aan bankbiljetten in omloop, creditsaldi in rekening-courant en andere van de Centrale Bank van Suriname dadelijk opeisbare vorderingen voor tenminste vijftig ten honderd gedekt moet zijn door een voorraad deviezen en goud. Per 31 december 2015 bedraagt de dekkingsgraad 24,13% en is hierdoor lager dan de vereiste dekking van 50% conform artikel 19 lid 1 van de Bankwet, alsook lager dan het minimumniveau van 35% (Bankwet artikel 19 lid 2).

Met referte aan artikel 19 lid 2 van de Bankwet, kan de Minister van Financiën in buitengewone omstandigheden bij beschikking bepalen om voor bepaalde tijd af te wijken van de dekkingsnorm van 50% maar niet lager dan 35%. Deze ministeriële beschikking wordt uitgevaardigd na verzoek van de President van de Bank na de Raad van Commissarissen gehoord te hebben.

In 2015 was er beginnend op 22 september 2015 met een dekkingspercentage van 25,63% sprake van aanhoudende lage dekkingsgraad tot eind 2015. Hoewel artikel 19 lid 2 geen tijdsbepaling aangeeft om een verzoek tot afwijking van de dekkingsnorm van 50% maar niet lager dan 35% te richten aan de Minister van Financiën was er per 31 december 2015 geen verifieerbaar verzoek, noch beschikking voor vaststelling van een afwijkende dekkingsgraad, noch een andere door De Nationale Assemblée goedgekeurde maatregel ter voorziening van een dekkingsgraad lager dan de ondergrens van 35%.

Het eerst bekende formele verzoek om per beschikking de dekkingsgraad naar 38% te verlagen is gedaan op 29 februari 2016 door de in februari 2016 benoemde President van de Bank op basis van een dekkingspercentage van 40,38% per 29 januari 2016. Op 29 maart 2016 heeft de toenmalige Minister van Financiën, de 'Beschikking afwijking dekkingspercentage 2016' kenmerk La. F. no 1702 uitgevaardigd, waarin tot een afwijkend dekkingspercentage van 38% is besloten voor de periode 8 maanden terugwerkend naar 29 januari 2016.

Artikel 19 lid 4 bepaalt dat binnen 2 maanden na de inwerkingtreding van de in artikel 19 lid 2 getroffen maatregel een ontwerpwet ingediend moet worden bij De Nationale Assemblée tot bekrachtiging van de getroffen maatregel. Het niet indienen van de onderhavige ontwerpwet heeft van rechtswege het vervallen van de bij beschikking getroffen maatregel tot gevolg op de dag volgend na het verstrijken van de indieningstermijn.

De indiening van de ontwerpwet inzake de getroffen maatregel tot verlaging van de dekkingsgraad is niet controleerbaar. Vanaf 22 september 2015 is er sprake van een dekkingsgraad lager dan 50% waarbij niet is voldaan aan de bepalingen in artikel 19.

- Markinterventies vreemde valuta/ tegoeden op de werkrekening (toelichting 3.1.2)

In 2015 zijn er door de Bank vreemde valuta-interventies gepleegd. De vreemde valuta-interventies via banken bedroegen totaal USD 113 miljoen en EUR 34 miljoen en via cambio's USD 223 miljoen en EUR 13 miljoen.

De vreemde valuta-interventies via cambio's vonden plaats in de periode maart - november 2015 en de condities van de interventies die in valuta swapcontracten zijn vastgelegd betreffen onder andere:

- bij de verkopen van vreemde valuta aan de cambiohouders werd een retentie fee geheven door de Bank, met een terugbetaalverplichting aan de cambiohouders,
- binnen twee weken zou de aangekochte valuta weer worden teruggenomen door de Bank en
- bij terugverkoop aan de Bank van de onder betreffend swapcontract opgekochte vreemde valuta door de cambiohouders diende de betaalde retentiefte te worden gerestitueerd door de Bank.

Van de swaptransacties met cambiohouders met in totaal een contractwaarde van respectievelijk USD 223 miljoen en EUR 13 miljoen berust het merendeel niet op door de cambiohouders ondertekende valutaswapcontracten, hoewel de Bank de vreemde valuta wel heeft verkocht aan hen onder verkrijging van de toepasselijke retentiefte in Surinaamse Dollars. Een oordeel over de rechtmatigheid van de verkoop van vreemde valuta aan cambiohouders als gevolg van de niet- getekende swapcontracten kan niet worden gevormd.

In de praktijk heeft de terugverkoop van de gekochte vreemde valuta door de cambiohouders in een groot deel van de gevallen evenmin plaatsgevonden. De Bank heeft in voorkomende gevallen de verkooptransacties als normale verkoop gekenmerkt en de onderhavige retentiefte-verplichting van SRD 11.713.873 als vrijval (bate) ten gunste van de transactieresultaten verantwoord (toelichting 22.1).

- Overige aspecten met betrekking tot de jaarrekening 2015, zijnde personeelskosten en overige bedrijfskosten en bedrijfsmiddelen

Er is geen duidelijkheid verkregen omtrent de juistheid van een deel van de in 2015 verantwoorde:

- Personeelskosten van de Bank. Een 15-tal werknemers van de Bank heeft sedert medio augustus 2015 geen werkzaamheden meer voor de Bank verricht, maar voor het Ministerie van Financiën. Deze personen komen per 31 december 2015 nog op de salarislijst van de Bank voor. De Bank heeft in de aangegeven periode aan betrokkenen de primaire en secundaire beloning en overige personeelskosten zoals van toepassing bij de Bank onverminderd uitbetaald en hun rechten gehandhaafd. Er zijn geen arrangementen die de tewerkstelling en de periode van de tewerkstelling bij het Ministerie van Financiën noch de kostendrager van de gepaarde lasten per 31 december 2015 rechtvaardigen. In de vermelding van de gemiddelde personele lasten en het aantal werknemers per 31 december 2015 zijn deze werknemers eveneens verantwoord.
- Bedrijfsmiddelen van de Bank. Bepaalde bedrijfsmiddelen van de Bank, gekenmerkt als materiele vaste activa, zijn door de bovenbedoelde personen en de in 2015 afgetreden President, meegenomen naar hun nieuwe werkplek.
- Afschrijvingslasten en overige bedrijfskosten. De afschrijvingslasten alsook alle andere met de bovenbedoelde materiele goederen gepaarde bedrijfskosten zoals verzekeringen en abonnementen over deze bedrijfsmiddelen zijn voor het gehele boekjaar 2015 ten laste van de Bank verwerkt. Een regeling over de

feitelijke kostendrager van deze lasten ontbreekt.

- Overige onzekerheden met mogelijk effect op de jaarrekening 2015

Rekening houdend met de gebeurtenissen na de balansdatum die van belang zijn voor het beeld van de jaarrekening zijn er onzekerheden inzake:

- mogelijke financiële effecten van bepaalde lopende juridische procedures (claims) tegen de Bank per 31 december 2015;
- onzekerheid omtrent de volledigheid van de gebeurtenissen na balansdatum en eventuele effecten hiervan op de jaarrekening 2015.

- Duurzame voortzetting van de activiteiten van de Bank

De continuïteit van de Bank, uiteengezet op pagina 57 tot en met 59 van de jaarrekening 2015, die na aanpassing van de rentevoet van de Geconsolideerde Staatsschuld-III positieve effecten heeft gesorteerd op de aanvankelijke indicatieve negatieve resultaten over de boekjaren 2016 tot en met 2019, ten gevolge waarvan de jaren 2018 en 2019 positieve resultaten indiceren, kan niettemin financieel technisch bezien een risico inhouden gelet op:

- de gebeurtenissen na balansdatum zoals uiteengezet in de paragraaf 'Gebeurtenissen na balansdatum' op pagina 114 tot en met 126 van het jaarverslag, die een materiele impact kunnen hebben op de (nog niet door de onafhankelijke accountant gecontroleerde) resultaten over 2016 tot en met 2019 maar ook op boekjaar 2020. Wat betreft boekjaar 2020 hebben de per 22 september 2020 gewijzigde wisselkoersnoteringen van de USD en EUR een negatieve impact op het resultaat over boekjaar 2020 van de Bank, voornamelijk vanwege de negatieve vreemde valuta positie. De wisselkoersaanpassingen zijn gebaseerd op de effectuering van het wisselkoersarrangement, dat per Resolutie van 15 april 2020 (S.B. 2020 no. 84) is gewijzigd.
- een ontbrekend structureel herstelplan van de vermogensstructuur van de Bank door de Staat Suriname en voor de dekkingen van de vorderingen op de Staat;
- de toegenomen monetaire financiering van de Staat in de periode 2019 - juni 2020.

Wij achten het onzeker, doch niet onmogelijk, dat de activiteiten van de Bank in continuïteit kunnen worden voortgezet.

Wij zijn onafhankelijk van de Bank zoals vereist door de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvat dit rapport andere informatie, die bestaat uit:

- het jaarverslag, zijnde hoofdstukken 1 tot en met 6, hoofdstuk 7 (exclusief jaarrekening 2015) en de bij deze hoofdstukken opgenomen tabellen, grafieken en bijlagen en
- overige gegevens inclusief de gebeurtenissen na balansdatum.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en begrip, verkregen vanuit de controle van de jaarrekening of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Voor zover de gerapporteerde gebeurtenissen na balansdatum effect sorteerden op de jaarrekening 2015 hebben we vastgesteld of de verwerking dan wel de vermelding daarvan in de jaarrekening 2015 juist en volledig is geschied.

Onze werkzaamheden met betrekking tot overige gebeurtenissen na balansdatum die geen verwerking of vermelding in de jaarrekening 2015 inhielden zijn niet van dezelfde diepgang als onze controlewerkzaam-

heden van de jaarrekening uitgevoerd.

De leiding van de Bank is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van de leiding voor de jaarrekening

De leiding van de Bank is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met algemeen aanvaarde grondslagen voor financiële verslaggeving. In dit kader is de leiding van de Bank verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die de leiding noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet de leiding afwegen of de onderneming in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet de leiding de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling. De Bank, een Sui Generis, waarvan de status en functies worden bepaald volgens de Bankwet 1956 en de herzieningen daarop, kan vanwege haar aard en maatschappelijk belang in feite niet door de leiding worden geliquideerd noch kunnen de bedrijfsactiviteiten worden beëindigd zo liquidatie of beëindiging het enige realistische alternatief is.

De leiding van de Bank moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Bank haar bedrijfsactiviteiten, in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle, verricht in overeenstemming met internationale controlestandaarden (International Standards on Auditing) uitgevaardigd door de International Federation of Accountants (IFAC). Vanwege het belang van de aangelegenheden beschreven in de paragraaf 'De basis voor onze oordeelonthouding' zijn wij niet in staat geweest om voldoende en geschikte controle-informatie te verkrijgen om daarop ons oordeel te kunnen baseren.

Paramaribo, 30 oktober 2020

BDO Assurance N.V.

w.g. R.D. Ferrier MSc CA RA

Gebeurtenissen na balansdatum (GNB)

1. Governor van de Bank in de periode augustus 2015 tot heden

Na het aftreden van Governor G. Hoefdraad heeft mevrouw I. Geduld-Nijman, zijnde de oudste directeur in dienstjaren, conform artikel 22 lid 3 van de Bankwet, als waarnemend Governor gefungeerd van 12 augustus 2015 tot 1 februari 2016.

Per 1 februari 2016 is ter opvolging van Governor G. Hoefdraad, de heer G. Gersie benoemd tot Governor en die heeft tot 15 februari 2019 als Governor gediend.

De heer R. van Trikt is ter opvolging van de heer G. Gersie per 5 maart 2019 tot Governor benoemd. Per 21 januari 2020 is de heer R. van Trikt per presidentiële resolutie ontslagen.

Voorafgaand aan de benoeming tot Governor van de Bank heeft de heer R. van Trikt als Regeringscommissaris in de Raad van Commissarissen gediend van 21 januari 2019 tot 5 maart 2019. De benoeming voor deze toezichthoudende functie is niet geformaliseerd.

Per 22 februari 2020 is de heer M. Roemer tot Governor benoemd.

In de jaren 2019 en 2020 waarin er sprake is van ontstentenis van Governors vanwege hun aftreden is met referentie aan artikel 22 lid 3 van de Bankwet, mevrouw I. Geduld-Nijman als waarnemend Governor opgetreden.

2. De onderstaande ontwikkelingen van de posten van de balans dienen in relatie met de balans per 31 december 2015 gelezen te worden

a) *Vorderingen in vreemde valuta en andere buitenlandse waarden*

- Tegoeden op de werkrekening: Van de tegoeden bij People's Bank Of China (PBOC) ad CNY 1 miljard heeft de Bank in 2015 en 2016 geen gebruik gemaakt. Na afloop van de termijnen van de afgelopen tranches 2015 zijn in 2016 nieuwe contracten afgesloten tegen de koersen in 2016. De eerste trekking ad CNY 50 miljoen is geweest in februari 2017, terugbetaling februari 2018. In januari 2019 is het Swap-arrangement met PBOC hernieuwd voor een periode van 3 jaren. In december 2019 en in april 2020 is er voor respectievelijk CNY 18 miljoen en CNY 6,2 miljoen getrokken op deze faciliteit. De terugbetaling aan PBOC op deze trekkingen zal zijn in respectievelijk november 2020 en december 2020.

- - Vorderingen op het I.M.F./Reserve Tranche positie in het I.M.F.: De Reserve Tranche positie in het I.M.F. is op 31 december 2015 nihil. De SDR's op deze rekening zijn met instemming van het I.M.F. in december 2015 verkocht. Vanwege deze transactie is in januari 2016 een bijstorting geweest van de SRD-tegenwaarde door de Staat op de Securities account van het I.M.F. gebaseerd op de I.M.F. Holding Exchange Rate van 30 april 2015 ad SRD 27.685.564.

Op voorstel van het I.M.F. is in 2016 het Quotum van Suriname in het I.M.F. verruimd met SDR 36.800.000 naar SDR 128.900.000. De financiering van de verruiming is voor 25% geschied middels SDR's, vanuit de Bijzondere trekkingsrechtenrekening.

- Vorderingen op het I.M.F./ Bijzondere trekkingsrechten in het I.M.F.: op 21 april 2020 is er voor liquiditeits-doeleinden SDR 14.600.000 verkocht uit de beschikbare toegewezen voorraad SDR's (SDR Holdings) op de Bijzondere trekkingsrechtenrekening bij het I.M.F. De tegenwaarde van deze verkoop, zijnde USD 19.894.288, werd bijgeschreven op de werkrekening van de Centrale Bank van Suriname bij de Federal Reserve Bank of New York.

Op 29 mei 2020 en 31 augustus 2020 hebben de 4e en 5e aflossing plaatsgevonden door aanwending van SDR's (2 termijnen van SDR 7.250.000) uit respectievelijk de Bijzondere trekkingsrechtenrekening en de Reserve Tranche positierekening bij het I.M.F.

b) *Materiële vaste activa*

- Onroerende goederen: In augustus 2016 heeft er na een hertaxatie van de onroerende goederen wederom een herwaardering plaatsgevonden. De taxatiewaarde van het aanwezige onroerend goed per 31 decem-

ber 2015 -inclusief 2 terreinen onder de post 'onderhanden investering'- bedraagt USD 20.103.121.

- De kosten voor Suriname National Payment System (SNEPS) zijn bij de launch in 2015 geactiveerd, behoudens een onderdeel dat in 2016 is voltooid betrekking hebbende op een aanvulling van de "Identity and Access Management (IAM) and Secure Technology Infrastructure" aan Monetics gegund voor een bedrag van USD 468.960.

c) *Verplichtingen aan ingezetenen in vreemde valuta*

Overige instellingen en bedrijven: Vordering op de Centrale Bank van Suriname;

De USD-verplichting is ontstaan na de storting van de tegenwaarde in SRD van USD 30 miljoen in het voorjaar van 2015, met een garantie van de Bank om de afwikkeling van de verplichting in 3 tranches van USD 10 miljoen te doen geschieden in boekjaar 2015.

In juni en november 2016 is het saldo van de verplichting per 31 december 2015 ad USD 20 miljoen overge maakt, zijnde respectievelijk de tweede en de derde tranche elk groot USD 10 miljoen. De koersverschillen op momenten van afwikkeling zijn als last verwerkt ten laste van de post 'Gerealiseerde verkoopresultaten, waarderingsverschillen en afwaardering op lagere marktwaarde'. Per balansdatum 2015 is als gevolg van de herwaardering van het saldo van deze USD-garantieverplichting ad USD 20 miljoen tegen de slotkoers van de USD ultimo december 2015 een koersverlies van SRD 12,2 miljoen verwerkt.

3. *Vrije wisselkoersen voor de USD en EUR*

De Bank heeft in maart 2016 ter stabilisering van de wisselkoersen een traject ingezet naar een marktcon forme wisselkoersbepaling. De eerste aanzet hiertoe is op 22 maart 2016 geweest, toen de Bank aanving met valutaveilingen middels inschrijvingen van het bankwezen. Aan de hand van de eerste veilingkoers golden op 23 maart 2016 de volgende Bankkoersen, te weten:

SRD 5,068 per USD voor de aankoop en SRD 5,158 per USD voor de verkoop.

SRD 5,665 per EUR voor de aankoop en SRD 5,793 per EUR voor de verkoop.

Op 2 mei 2016 werd de laatste valutaveiling gehouden die resulteerde in een verkoopkoers van SRD 5,60 per USD. Teneinde de rust en orde op de valutamarkt verder te bevorderen is de Bank op 10 mei 2016 over gestapt van een de facto vast c.q. beheerst-zwevend wisselkoerssysteem naar een volledig zwevend wis selkoerssysteem, waarbij de wisselkoers door de wisselwerking van vraag en aanbod op de valutamarkt tot stand komt. De eerst genoteerde vrije wisselkoers gold op 11 mei 2016 en bedroeg SRD 5,601 per USD voor de aankoop en SRD 5,701 per USD voor de verkoop.

De slotkoersen van wissels, cheques en overmakingen voor de USD en EUR bedroegen op 31 december van de onderstaande boekjaren als volgt:

Boekjaar	2016		2017		2018		2019	
	Aankoop	Verkoop	Aankoop	Verkoop	Aankoop	Verkoop	Aankoop	Verkoop
1 USD = SRD	7,354	7,485	7,396	7,520	7,396	7,520	7,396	7,520
1 EUR = SRD	7,687	7,824	8,816	8,954	8,461	8,593	8,275	8,414

4. *Kapitaalaanpassing 2016*

Met referte aan artikel 4 van de Bankwet is er in 2016 sprake van aanpassing van het kapitaal van de Bank als gevolg van de waardedaling van de SRD in de periode maart 2016 tot en met september 2016. De waarde daling van de Surinaamse dollar ten opzichte van de Amerikaanse dollar, in de aangegeven periode ontwik kelde zich van USD 1= SRD 3,96 naar USD 1= SRD 7,742. De onderhavige aanpassing voor 2016 bedraagt SRD 13.964.307 en dient per rapportagedatum nog te worden bijgestort door de Staat.

5. Voorschotten aan de Staat ex artikel 21 van de Bankwet

5.1 Verstrekkingen werkvoorschotten aan de Staat

In april 2016 heeft de Bank een Memorandum van Overeenstemming (hierna: "MvO") getekend met het Ministerie van Financiën. De belangrijkste afspraak in deze MvO was het afzien van financiering op basis van artikel 21 van de Bankwet. Deze MvO was een van de vereisten ("prior actions") van het I.M.F. voor het aangaan van een Stand-By Arrangement (SBA) tussen I.M.F. en de Bank.

Per januari 2019 heeft de toenmalige Minister van Financiën, de heer Hoefdraad, de MvO opgezegd. Als reden voor de opzegging is aangegeven de verbetering van de macro-economische situatie van het land, waardoor de restrictie niet meer noodzakelijk werd geacht. Met het opzeggen van de MvO is tegelijk een verzoek gedaan aan de Bank een voorschot te verstrekken aan de Staat uit hoofde van artikel 21 van de Bankwet. De toenmalige Governor Gersie heeft het verzoek tot financiering conform artikel 21 van de Bankwet op 1 februari 2019 geaccordeerd, op basis van de goedgekeurde begroting van het dienstjaar 2018. In navolging hiervan werd op 15 maart 2019 SRD 670,1 miljoen aan voorschotten aan de Staat verstrekt. Dit voorschot is in de administratie afgewikkeld op 23 augustus 2019.

Per diezelfde datum is door Governor R. van Trikt (opvolger van Governor Gersie) een nieuw werkvoorschot ex artikel 21 van de Bankwet verstrekt aan de Staat groot SRD 648,8 miljoen, op basis van de goedgekeurde begroting van het dienstjaar 2019. Dit voorschot is per leenovereenkomst d.d. 28 april 2020, tussen de Republiek Suriname en de Centrale Bank van Suriname, opgegaan in de nieuwe lening 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' (zie GNB 19). De verschuldigde rente over de leenperiode van het 2e werkvoorschot ad SRD 53,5 miljoen alsook de verschuldigde rente ad SRD 33,5 miljoen over de leenperiode van het in augustus 2019 afgewikkeld werkvoorschot van SRD 670,1 miljoen zijn evenzo in de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' opgenomen.

Op de Bank is in april 2020 een beroep gedaan door de Staat voor een nieuw te verstrekken werkvoorschot ex artikel 21 van de Bankwet, welk voorschot groot SRD 648,8 miljoen op basis van de goedgekeurde begroting van het dienstjaar 2019 in de administratie is verwerkt op 20 mei 2020.

5.2 Rentetarieven voor werkvoorschotten ex artikel 21 van de Bankwet

Per 15 maart 2019 is het rentetarief voor werkvoorschotten ex artikel 21 van de Bankwet verhoogd van 9% naar 12% per jaar. Het rentetarief voor debet-standen op werkrekeningen van de Staat is eveneens verhoogd en vastgesteld op 12% per jaar.

6. I.M.F.-programma

In mei 2016 is door het I.M.F. goedgekeurd een 24-maands Stand-By Arrangement (SBA) voor Suriname, tot een totaalbedrag ad SDR 342 miljoen. Dit ter ondersteuning van het door de regering Suriname opgesteld programma voor herstel van de macro-economische stabiliteit en het vertrouwen in de economie.

In juni 2016 is uit deze leningsfaciliteit de eerste tranche ad SDR 58 miljoen (± USD 81,5 miljoen) gestort ten gunste van de Centrale Bank van Suriname. Er zijn sindsdien tot heden geen nadere tranches ontvangen van het I.M.F. Terugbetaling van de ontvangen middelen aan het I.M.F. dient te geschieden van augustus 2019 tot en met juni 2021, in vaste termijnen groot SDR 7.250.000.

Vanaf augustus 2019 tot en met maart 2020 zijn er 3 tranches elk groot SDR 7.250.000 per kwartaal betaald, in totaal SDR 21.750.000, voor een tegenwaarde van USD 29.821.315,31 SRD 224.786.221). Op 29 mei 2020 en 31 augustus 2020 hebben de 4e en 5e aflossing plaatsgevonden door aanwending van SDR's (2 termijnen van SDR 7.250.000) uit respectievelijk de Bijzondere trekkingsrechtenrekening en de Reserve Tranche positie-rekening bij het I.M.F. (Zie GNB 2).

7. Geconsolideerde Staatsschuld III

Voor deze vordering van de Bank heeft de Staat zijn rechten op de jaarlijkse winst van de Bank als zekerheid gesteld. Vanwege het verlies over 2015 en de voorziene verliezen over 2016 tot en met 2017 (ongecon-

troleerd) is deze vordering op de Staat niet gedekt door de verstrekte zekerheid. Ook de voorlopige ongecontroleerde positieve resultaten over 2018 en 2019 zijn niet dekkend.

Het saldo van deze vordering op de Staat bedroeg per eind 2017 SRD 2.343.064.119 waarna er voor 2018 een aflossingsvrije periode van 12 maanden en een interestpercentage van 4,0% in plaats 3,5% is afgesproken tussen partijen; het Ministerie van Financiën en de Bank. De gewijzigde leningscondities zijn niet geformaliseerd. In 2019 tot en met april 2020 zijn er aflossingen noch rentebetalingen verricht door de Staat.

Het saldo van de 'Geconsolideerde Staatsschuld III' per 24 april 2020, groot SRD 2.343.064.119, is per leenovereenkomst d.d. 28 april 2020, tussen de Republiek Suriname en de Bank, opgegaan in de nieuwe lening 'Geconsolideerde Staatsschuld IV'.

In april 2020 is het interestpercentage van de Geconsolideerde Staatsschuld III verhoogd van 3,5% naar 9%. Deze verhoging van de rentevoet is terugwerkend naar 18 september 2015 van kracht. De vordering inzake de suppletierente over 18 september 2015 tot en met 24 april 2020 is toegevoegd aan de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV'. (Zie GNB 19).

De 'Geconsolideerde Staatsschuld III' en de suppletie rentevordering over 2015 zijn per 31 december 2015 niet gedekt, vanwege het verlies over het boekjaar 2015.

8. Kaloti Jewellery International DMCC

Op 30 juni 2016 hebben Kaloti Jewellery International DMCC (KJI) en de Bank een Precious Metals Refining And Trading Agreement ondertekend. Deze overeenkomst maakt het mogelijk het Industriegoud van de Bank bij KJI te raffineren en daarna als monetair goud in bewaring te geven.

9. Inbeslagname EUR 19,5 miljoen

Op 13 april 2018 is door de Nederlandse Justitie een geldzending van de Bank van 19,5 miljoen aan eurobiljetten in beslaggenomen. De inbeslagname van EUR 19,5 miljoen heeft grote negatieve effecten gesorteerd op de Surinaamse economie. Het betalingsverkeer in Suriname is voornamelijk contant van aard en vindt naast de Surinaamse dollar ook plaats in de Amerikaanse dollar en de Euro. Geldzendingen van structurele overschotten van eurobiljetten (voortkomend uit bestedingen door toeristen en bezoekers uit voornamelijk Nederland en Frans-Guyana) en instroom van US-dollarbiljetten (betaalmiddel in een aantal sectoren in de Surinaamse economie) vormen onderdeel van de Surinaamse economie en derhalve van het financieel systeem.

De Bank en drie commerciële banken (Hakrinbank, Finabank en De Surinaamsche Bank) hebben teruggave van dit bedrag geëist. Op 24 december 2019 is door de Nederlandse rechtbankvonnis gewezen m.b.t. de inbeslagname van de EUR 19,5 miljoen. Het Nederlandse OM is in het ongelijk gesteld i.v.m. soevereiniteit van de CBvS betreffende het geldtransport. De rechtbank in Nederland heeft overwogen dat de Centrale Bank als officieel staatsorgaan van de Staat Suriname moet worden aangemerkt en dat de FIOD-beslag heeft gelegd onder een andere Staat, namelijk Suriname. Het feit dat er voor strafrechtelijke procedures geen verdrag is dat in algemene zin de immuniteit van staatsorganen tegen de rechtsmacht van een vreemde staat regelt, betekent naar het oordeel van de rechtbank niet dat een staatsorgaan als de CBvS geen immuniteit kan genieten tegen strafrechtelijke acties ondernomen door een vreemde staat. Echter het OM in Nederland heeft op 3 januari 2020 cassatie ingesteld en op 11 mei 2020 de cassatieschriftuur ingediend. Een definitieve uitspraak in dezen kan mogelijk nog enige tijd vergen.

10. Kasreserveverregeling mei 2019

De op 12 februari 2003 geïntroduceerde kasreserveverregeling voor het vreemde valutabedrijf is na gepleegd overleg met de directies van de deviezenbanken per schrijven van 27 mei 2019 gewijzigd.

Het kasreservepercentage is vastgesteld op 50% van de reservebase en hiervan zullen de deviezenbanken tenminste de helft (50%) bij de Bank aanhouden op een USD-kasreserveverrekening. Het resterend deel van de USD-verplichte kasreserves zal worden aangehouden door de banken bij buitenlandse correspondentbanken.

De verplichte kasreserves in euro's zullen ten volle (100%) bij de Bank worden aangehouden op een EUR-kasreserverekening.

In de gewijzigde regeling is genoemd een Strategic Investment Committee (SIC). SIC zou bestaan uit 9 (negen) functionarissen: drie vertegenwoordigers van de Bank, waarvan een als voorzitter zal optreden, twee vertegenwoordigers van de Surinaamse Bankiersvereniging, twee vertegenwoordigers van het verzekeringswezen en twee vertegenwoordigers van het pensioenwezen. Het investeringsbeleid zal door het SIC worden opgesteld en door de Bankpresident worden goedgekeurd. Dit is echter niet gebeurd en ook het SIC is niet ingesteld geworden in 2019. Het SIC zou tevens belast zijn met het beleggingsbeleid van de Bank.

De Kasreserveregeling mei 2019 is op 30 januari 2020 nader gewijzigd. Het SIC is per die datum officieel ingesteld in een kleinere setting, te weten met 3 (drie) functionarissen: één vertegenwoordiger van de Bank, als voorzitter, en twee vertegenwoordigers van de Surinaamse Bankiersvereniging. Het beleggingsbeleid ("Investment Policy Statement") is per dezelfde datum goedgekeurd. De verplichte aanhouding van kasreservemiddelen bij de Bank is daarbij gewijzigd naar 40% voor de USD en 70% voor de EUR.

11. USD Cash leveringen aan de CBvS door de Federal Reserve Bank of New York

De inbeslagname van EUR 19,5 miljoen in april 2018 heeft onder meer gezorgd voor het drastisch teruglopen van de beschikbaarheid van contante US-dollars in Suriname. Sinds de inbeslagname van bedoelde geldzending vonden namelijk geen geldzendingen naar en van het buitenland plaats, dus ook geen invoer van USD-bankbiljetten.

Er zijn tussen 13 september 2019 en 9 januari 2020 drie USD-cash zendingen vanaf de Federal Reserve Bank of New York (Fed) uitgevoerd naar de Bank, elk met een waarde van USD 40,8 miljoen.

Op verzoek van de toenmalige Governor R. van Trikt om USD-cash te verstrekken aan de Bank heeft de Fed een due diligence uitgevoerd op de Bank. De nadruk van de vragen in de due diligence betroffen de noodzaak voor USD-cash voor Suriname en Anti-Money Laundering/ Combating the Financing of Terrorism (AML/CFT) issues. Er is geen specifieke overeenkomst ondertekend ten aanzien van de USD-cash leveringen, omdat de Bank een bestaande cliënt is van de Fed. De Fed heeft verdere levering van USD-bankbiljetten in februari 2020 opgeschort met als argument dat de Bank de tot dan verstrekte USD-bankbiljetten o.a. heeft verstrekt aan non-financial instituten, in dezen werd bedoeld de goudexportbedrijven die girale USD-middelen aan de Bank verkochten.

12. Aankoop onroerend goed in 2019

- Aankoop van de voormalige kantoorpanden en terrein van Assuria Schadeverzekering aan de Gravenstraat en Lim A Postraat voor USD 5 miljoen;
- Aankoop ca 590 ha van Panaso N.V. voor USD 20 miljoen.

De koopsom is niet uitgekeerd aan DSB, maar als termijndeposito voor de duur van 2 jaar vastgezet bij de Bank. Er is een besluit genomen door de leiding en de raad van commissarissen van de Bank om een verzoekschrift aan de rechter te richten inzake een oordeel over de rechtmatigheid van de koop- en verkoopovereenkomst. In de terugbetaalovereenkomst met DSB (zie GNB 18) wordt rekening gehouden met het wel of niet rechtmatig zijn van deze koop- en verkooptransactie.

- Aankoop 8 objecten van de Staat van Suriname voor EUR 45 miljoen.

Bij schrijven van 26 juni 2019/Sec no 275/19/Min heeft de onlangs afgetreden Minister van Financiën, de heer G. Hoefdraad, met verwijzing naar een gezamenlijke bespreking met de voormalige President van Suriname, de heer D. Bouterse, het volgende medegedeeld aan de toen aanzittende Governor van de Bank, de heer R. van Trikt:

"De Staat wenst haar toebehorende onroerend goed in de staat waarin die zich bevindt, over te dragen, waarmede dan wordt bewerkstelligd dat er gedeeltelijke financiering of schuldverrekening kan plaatsvinden."

Op 28 juni 2019 heeft de Bank de tegenwaarde van EUR 45 miljoen in Surinaamse dollars, zijnde ca SRD

378 miljoen betaald door overmaking op de rekening van het Ministerie van Financiën. In zijn schrijven van 7 november 2019/CBVS 2019/04305 aan de -toenmalige- Minister van Financiën deelt de gewezen Governor R. van Trikt mede het aanbod te accepteren en verzoekt om overschrijving van de onroerende goederen op naam van de Bank. In dit schrijven wordt tevens aangegeven dat de koopsom van EUR 45 miljoen bereids ter beschikking van de Staat c.q. het ministerie van Financiën en Planning is gesteld.

Er is een concept-koopovereenkomst tussen de Staat Suriname, vertegenwoordigd door de directrice van het ministerie R.O.G.B. en de Bank, d.d. 9 december 2019 waarin wordt verwezen naar:

- * het schrijven van het Ministerie van Financiën d.d. 26 juni 2019/Sec no 275/19 waarin de wens tot verkoop van -eerdergenoemd- percelenland met alles wat daarop staat te kennen is gebracht;
- * een schrijven van de Bank/koper 7 november 2019/CBVS 2019/04305 waarin de koper aangeeft het onderhavig percelenland met alles wat erop staat van de verkoper wenst te kopen;
- * een missive van de RvM van 15 november 2019/no 1242 RvM met goedkeuring dat het onderhavige percelenland met alles wat erop staat door de Staat ten behoeve van het Ministerie van R.O.G.B. verkocht mag worden aan de Bank voor de koopsom van EUR 45 miljoen of het equivalent daarvan op de dag van betaling. Bij deze overeenkomst zijn de in oktober 2019 geproduceerde perceelkaarten toegevoegd.

Deze objecten waren tot 24 april 2020 nog niet geleverd aan de Bank en er is geen waardering of koopsom per object bekend, noch een taxatie van de (markt)waarde per object. De (vooruit)betaling van deze objecten is sedertdien tot aan 28 april 2020 onder de post 'Materiële vaste activa' opgenomen.

- Aankoop 9 objecten van de Staat van Suriname voor EUR 60 miljoen
Bij schrijven van 20 september 2019/Sec no 466/19/Min heeft de onlangs afgetreden Minister van Financiën, de heer G. Hoefdraad, met verwijzing naar een gezamenlijke bespreking met de voormalige President van Suriname, de heer D. Bouterse, het volgende medegedeeld aan de toen aanzittende Governor van de Bank, de heer R. van Trikt:
"De Staat wenst haar toebehorend onroerend goed in de staat waarin dat zich bevindt, over te dragen, waarmee dan wordt bewerkstelligd dat er gedeeltelijke financiering of schuldverrekening kan plaatsvinden."
Op 24 en 29 september 2019 heeft de Bank de tegenwaarde van EUR 60 miljoen in Surinaamse dollars, zijnde ca SRD 491 miljoen betaald door overmaking op de rekening van het Ministerie van Financiën. De gewezen Governor R. van Trikt heeft per brief d.d. 3 december 2019 ingestemd om het onderhavig aanbod van de Minister te accepteren.

Van de onderhavige 9 objecten, is een object een parking lot en de overige 8 betreffen gebouwen en terreinen. Een deel van de onderhavige objecten staat nog op naam van Stichtingen en/of Naamloze Vennootschappen en een deel op naam van natuurlijke personen.

Er is geen formele goedkeuring van de Raad van Ministers voor de verkoop van deze 9 objecten bekend en ook ontbreekt van koop- en verkoopovereenkomst tussen het Ministerie van R.O.G.B. en de Bank. Deze objecten waren tot 24 april 2020 nog niet geleverd aan de Bank en er is geen waardering of koopsom per object bekend, noch een taxatie van de (markt)waarde per object. De (vooruit)betaling van deze objecten is sedertdien tot aan 28 april 2020 onder de post 'Materiële vaste activa' opgenomen.

De verkrijging van bedoelde 17 panden/objecten per 24 april 2020 is niet gerealiseerd en de aanschaf is hiermede afgewend. Formalisering van deze actie door partijen dient nog ter hand te worden genomen.

De bedragen verstrekt aan de Staat voor de 17 panden /objecten, op basis van het schrijven van de toenmalige Minister van Financiën d.d. 26 juni 2019 en 20 september 2019, zijn per leenovereenkomst d.d. 28 april 2020, tussen de Republiek Suriname en de Centrale Bank van Suriname, omgezet in voorschotten en vormen

een onderdeel van de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV'. (Zie GNB 19).

13. Afdracht Royalty Grassalco N.V. door de Staat aan de Bank

De Republiek Suriname, rechtsgeldig vertegenwoordigd door de gewezen Minister van Financiën, de heer G. Hoefdraad en de Centrale Bank van Suriname, rechtspersoon rechtsgeldig vertegenwoordigd door de gewezen Governor, de heer R. van Trikt hebben op 1 november 2019 een overeenkomst getekend over royalty afdracht van Grassalco N.V. aan de Bank.

Partijen, de Staat en de Bank, verklaarden het volgende te zijn overeengekomen met inachtneming van de missive van de Raad van Ministers, d.d. 11 oktober 2019 No. -1049 waarbij aan de Minister van Financiën toestemming is verleend "om de royalty afdracht van Grassalco N.V. aan de Bank af te dragen":

- Ingaande 1 november 2019 draagt de Staat voor de duur van 15 jaar, tot 1 november 2034, zijn royalty's in contanten (6,5%) en in natura (2%), die worden verkregen van Grassalco N.V. voortvloeiend uit de Delfstoffenovereenkomst d.d. 7 april 1994 aan de Bank af.
- De verwachte inkomsten over de periode genoemd bedraagt USD 427.906.000, waarvan de contante waarde geraamd is op USD 300.000.000.
- Uit de aan de Bank afgedragen inkomsten worden alle schulden die de Staat heeft bij de Bank afgelost, alsmede de overschrijding op de rekeningen-courant.
- Deze overeenkomst treedt in werking op het moment van ondertekening door beide partijen en kan uitsluitend schriftelijk na wederzijdse instemming worden gewijzigd;

Er zijn geen bijlagen bij deze overeenkomst toegevoegd die de bepalingen en de calculaties en veronderstellingen van de projecties nader toelichten.

De Bank heeft in november en december 2019 en in januari en februari 2020 in totaal SRD 2,217 miljard voor de Staat overgemaakt en er is tot en met april 2020 USD 14,9 miljoen aan royalty over goud ontvangen.

Het saldo van de opnamen door de Staat minus de ontvangen royalty's per 24 april 2020 bedraagt ca. SRD 2,1 miljard en is per 28 april 2020 in de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' opgenomen (zie GNB 19). De overeenkomst van 1 november 2019 wordt niet ontbonden, maar blijft overeind ten behoeve van de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV'.

14. Aangifte tegen gewezen Governor R. van Trikt/ Aanhouding leidinggevende van de Bank

Er is op 28 januari 2020 door de leiding van de Bank, op verzoek van de toenmalige Minister van Financiën, de heer G. Hoefdraad, aan het Openbaar Ministerie gevraagd een onderzoek in te stellen naar mogelijke onrechtmatige handelingen die kunnen hebben plaatsgevonden met betrekking tot overeenkomsten die de Centrale Bank van Suriname is aangegaan met Clairfield Benelux N.V., Orion Assurance & Advisory Services N.V. en de heer R. van Trikt.

De heer R. van Trikt is door het Openbaar Ministerie hangende het onderzoek in verzekering gesteld. Het onderhavig strafrechtelijk onderzoek is nog niet afgerond. In juli 2020 is in het kader van dit onderzoek mevrouw F. Alibaks-Hausil aangehouden. De Bank is door het Openbaar Ministerie geïnformeerd over de inverzekeringstelling van betrokkene.

15. Aanpassing dekkingspercentage 2016 en 2020

Met referentie aan artikel 19 lid 2 van de Bankwet zijn de onderstaande ministeriële beschikkingen uitgevaardigd in 2016 en 2020:

a) Beschikking afwijking dekkingspercentage 2016

De gewezen Minister van Financiën, de heer G. Hoefdraad, heeft na het verzoek van de ex-Governor van de Bank, de heer G. Gersie, van 29 februari 2016 en de Raad van Commissarissen gehoord te hebben, op 29 maart 2016 de 'Beschikking afwijking dekkingspercentage 2016' kenmerk La. F. no 1702 uitgevaardigd. Het dekkings-

percentage was ingaande 29 januari 2016 voor 8 maanden tot 29 september 2016 verlaagd naar 38%.

b) Beschikking afwijking dekkingspercentage 2020

De gewezen Minister van Financiën, de heer G. Hoefdraad, heeft op 30 maart 2020 na ontvangst van een schrijven van Governor M. Roemer, d.d. 20 maart 2020, en na de Raad van Commissarissen gehoord te hebben, een beschikking kenmerk La. F. no 711 uitgegeven. In deze beschikking, bekend als 'Beschikking afwijking dekkingspercentage 2020', is het dekkingspercentage voor 1 jaar, terugwerkend naar 6 december 2019, verlaagd naar 35%. (In de beschikking is in de overweging 12 maanden genoemd, maar bij het besluit is echter 6 augustus 2020 als einddatum vermeld, neerkomend op 8 maanden)

De opmaak van een ontwerpwet tot bekrachtiging door De Nationale Assemblee van de getroffen maatregel is in beide gevallen niet genoemd in de onderhavige twee beschikkingen noch is daar buiten gevolg gegeven aan deze bepaling genoemd in artikel 19 lid 4 van de Bankwet.

Artikel 19 lid 4 houdt tevens de bepaling in dat het niet indienen van de ontwerpwet van rechtswege het vervallen tot gevolg heeft van de bij de beschikking getroffen maatregel en wel op de dag volgende op die waarop de indieningstermijn verstrijkt.

Governor M. Roemer heeft de formalisering van de onderhavige wet met betrekking tot de verlaging van het dekkingspercentage naar 35% onder de aandacht van de huidige minister van Financiën en Planning, de heer A. Achaibersing, gebracht.

16. Aanneمة 'Wet Controle Valutaverkeer en Transactiekantoren' (S.B. 2020 no 73)

De wet 'Controle Valutaverkeer en Transactiekantoren' (WCVT) gepubliceerd op 23 maart 2020, beoogt de ordening van de geldtransactiekantoren (wisselkantoren en geldovermakingsbedrijven) te bevorderen en de integriteit van het financieel verkeer te waarborgen. In de wet wordt een verbod gesteld op het verrichten van lokale transacties in een andere munteenheid dan de Surinaamse dollar. Dit wordt gesteld in de Memorie van Toelichting, terwijl in de considerans van de wet blijkt dat het wenselijk is het contante betalingsverkeer zoveel als mogelijk te ontmoedigen en het girale betalingsverkeer zoveel als mogelijk te stimuleren, witwassen en speculeren met vreemde valuta te voorkomen en om regels voor de ordening van valutatransacties en het valutaverkeer vast te stellen.

De wet bepaalt verder dat er een toezichtorgaan wordt ingesteld met de bedoeling bij alle wisselkantoren controle en inspecties te voeren.

De Kantonrechter in het Eerste Kanton heeft in kort geding bij vonnis AR 201076 op 5 mei 2020 beslist dat de toepassing c.q. verbindendheid dan wel rechtskracht van de Wet Controle Valutaverkeer en Transactiekantoren, zoals afgekondigd bij S.B. 2020 no. 73 wordt opgeschort totdat het Constitutioneel Hof over de grondwettelijkheid dan wel de niet-grondwettelijkheid en derhalve de rechtskracht daarvan heeft beslist.

Op 13 augustus 2020 heeft de Kantonrechter vonnis gewezen in kort geding dat door de Vereniging Surinaams Bedrijfsleven (VSB), Associatie van Fabrikanten in Suriname (ASFA) en Surinaamse Vereniging van Assurantiemaatschappijen (SURVAM) aangespannen was. In het vonnis wordt aangegeven dat in voornoemde wet artikelen zijn opgenomen die onduidelijk en tegenstrijdig zijn alsook dat de in artikel 9 van deze wet opgenomen strafregels niet van toepassing zullen kunnen zijn, daar de wet grondslag mist voor de opgenomen zware bepalingen. De kantonrechter heeft in zijn oordeel de Staat verboden om de betwiste artikelen toe te passen en zij dient zich te onthouden van daden gebaseerd op de betwiste artikelen.

17. Consequenties Corona Virus ('Wet Uitzonderingstoestand COVID-19')

Er is een burgerlijke uitzonderingstoestand afgekondigd in verband met het tegengaan van ongecontroleerde verspreiding in Suriname van het SARS-CoV-2 virus, dat de volksgezondheid, veiligheid en economie van Suriname ernstig in gevaar zal brengen.

Deze burgerlijke uitzonderingstoestand is in de 'Wet Uitzonderingstoestand COVID – 19' van 9 april 2020/S.B.

83-2020 verankerd, waarin diverse maatregelen zijn opgenomen gericht op de opzet en uitvoering.

In artikel 8.8. is heel specifiek voor de Bank het volgende bepaald: “Teneinde te voorkomen dat oude gecumuleerde voorschotten en leningen vanaf 2002 samenvallen met de noodvoorzieningen die in dit artikel zijn getroffen, dienen de Minister van Financiën en de Governor van de Centrale Bank van Suriname eerder aangegane leningen en geaccumuleerde voorschotten vanaf 2002 te consolideren in een langlopende lening conform lid 2 van dit artikel”. Deze bepaling heeft geresulteerd in de ondertekening van de ‘Geconsolideerde Staatsschuld IV’ op 28 april 2020. (Zie GNB 19)

Een andere maatregel van financiële aard welke de Bank regardeert is de -mogelijke- financiering van het COVID-19 noodfonds, artikel 8 lid 2 en 7. Op 12 juni 2020 heeft de Bank het COVID-19 noodfonds gefinancierd voor SRD 400 miljoen onder verkrijging van schatkistpromesse van de Staat, als onderpand van de Staat, tegen de rentevoet van 12% per jaar.

Om de effecten van de COVID-19 op de economie op te vangen is de Bank samen met de algemene banken overeengekomen om in mei 2020 een deel van de SRD-kasreservemiddelen ad SRD 569,6 miljoen eenmalig vrij te laten vallen ten gunste van de algemene banken om te voorzien in de kredietbehoefte van sectoren die zijn getroffen door de COVID-19 crisis.

Om de meest noodzakelijke uitgaven van de Staat in juni 2020 te dekken is in betreffende maand nog eens een deel van de SRD-kasreservemiddelen vrijgevallen ad SRD 434,7 miljoen, die in de vorm van een lening door de algemene banken is verstrekt aan de Staat.

18. Maatregelen bescherming en beheer vreemde valuta kasreservemiddelen

Er is door de commerciële banken geageerd tegen de Bank dat zij niet conform de afspraken het beheer heeft gevoerd over de aan haar toevertrouwde vreemde valuta kasreservemiddelen, zoals bij de implementatie van de nieuwe Kasreserveregeling van mei 2019 was toegezegd.

De Bank heeft in januari 2020 de nodige acties ondernomen, het Strategic Investment Committee is op 30 januari 2020 geformaliseerd en het ‘Investment Policy Statement Regarding Foreign Currency Cash Reserves of Commercial Banks’ is opgeleverd. Dit Investment Policy Statement is goedgekeurd door de directie van de Bank, de voorzitter van de Bankiersvereniging en een vertegenwoordiger van het Strategic Investment Committee.

Ook zijn de aanwezige kasreservemiddelen van de banken in april 2020 geringfenced, althans dat deel van de reserves van de Bank dat de commerciële banken aannemelijk achtten.

Met betrekking tot het resterend deel van de kasreservemiddelen van de commerciële banken, het deel door de Bank aangewend, is er nog het een en ander te stellen geweest. Uiteindelijk zijn partijen in mei/juni 2020 tot de ondertekening van individuele terugbetaalovereenkomsten gekomen, waarin begrepen de aangewende kasresevemiddelen en termijndeposito's.

De totale schuldverplichting (kasreservemiddelen; USD 70,7 miljoen en EUR 32,2 miljoen/ termijndeposito's; USD 70 miljoen en EUR 8 miljoen) dient volledig te worden terugbetaald binnen 8 (acht) jaren, waarbij de Bank zich verplicht tot gelijke driemaandelijksse betalingen waarvan de eerste en tweede betalingen (van aflossing en rente) elk USD 4,9 miljoen en EUR 1,6 miljoen respectievelijk begin juni en begin september 2020 zijn geweest. Het interestpercentage bedraagt 6,75% per annum. De Bank heeft naast andere overeengekomen leningscondities tot zekerheidstelling van deze vordering van de commerciële banken, het bedrijfspand aan de Gravenstraat 5-7 als onderpand verstrekt.

Het in dit kader door de DSB aanhangig gemaakt proces tegen de Bank is door DSB ingetrokken na ondertekening van de terugbetaalovereenkomst tussen de Bank en DSB.

19. Geconsolideerde Staatsschuld IV

Op basis van artikel 8 lid 8 van de Wet Uitzonderingstoestand COVID-19 van 9 april 2020 S.B. 2020 no. 83, de Wet op de Staatsschuld (S.B. 2002 no. 27 zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2019 no. 134) en de Bankwet (G.B. 1956 no. 97, zoals laatstelijk gewijzigd bij S.B. 2005 no 56), is de lening ‘Geconsolideerde Staatsschuld

IV' voorbereid en overeengekomen tussen de Republiek Suriname, rechtsgeldig vertegenwoordigd door de toenmalige Minister van Financiën, de heer G. Hoefdraad, en de Centrale Bank van Suriname, rechtsgeldig vertegenwoordigd door de Governor van de Bank, de heer M. Roemer.

In de jaren 1995, 2002 en 2015 zijn diverse Staatsschulden door de Bank samengevoegd tot een geconsolideerde Staatsschuld, zijnde Geconsolideerde Staatsschuld I, II en III. De 'Geconsolideerde Staatsschuld IV', aangegaan op 28 april 2020, ontleent de wettelijke status op andere gronden en omstandigheden dan de 'Geconsolideerde Staatsschuld I' uit 1995, die inhoudelijk door De Nationale Assemblée was behandeld en goedgekeurd.

De 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' strekt tot centralisatie en consolidatie van de uitstaande langlopende geldlening van 18 september 2015, de opeisbare kortlopende verplichtingen voortgekomen uit de door de Staat bij de Bank opgenomen voorschotten en de suppletie en achterstallige rentebetalingen gedurende de periode vanaf 2015 tot en met 24 april 2020, diverse verschuldigde bedragen en geldelijke transacties, alsmede overtrekkingen en kortlopende schulden in rekening-courant tot en met 24 april 2020.

In concreto bestaat de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' uit:

- het saldo van de 'Geconsolideerde Staatsschuld III' per 24 april 2020, waarin het saldo van de 'Geconsolideerde Staatsschuld II' uit 2002 per 18 september 2015 ad SRD 93,5 miljoen was opgenomen;
- alle door de Staat opgenomen voorschotten respectievelijk overtrekkingen;
- het overgenomen schatkistpapier;
- de transacties van de Staat die ten onrechte zijn uitgevoerd ten laste van de Bank en worden teruggevorderd op de Staat;
- het verlies van de Bank over 2015;
- de aanpassing van het kapitaal boekjaar 2015 als gevolg van de devaluatie in november 2015
- de additionele rentevorderingen uit hoofde van de verhoogde marktrente inzake de 'Geconsolideerde Staatsschuld III' over de periode 18 september 2015- 24 april 2020.

Het initieel leenbedrag bedraagt SRD 8.524.391.330 (Achtmiljard vijfhonderd vierentwintigmiljoen driehonderd eenennegentigduizend driehonderddertig Surinaamse dollar) en is als volgt opgebouwd:

	<u>SRD</u>
a. Financieringsovereenkomst ter zake royalty overdrachten Grassalco N.V. aan de Bank	2.106.799.415
b. Niet voltooide onroerend goed transacties tussen de Bank en de Staat	869.055.000
c. Voorschotten aan de Staat ingevolge artikel 21 van de Bankwet	648.800.000
d. Uitstaande rente op Voorschotten aan de Staat ingevolge artikel 21 van de Bankwet	53.526.000
e. Overgenomen schatkistpapier voor monetaire doelen	646.410.366
f. Diverse voorgeschoten bedragen aan het Ministerie van Financiën vanaf 2015	110.316.359
g. De Republiek Suriname Geconsolideerde Staatsschuld III van 18 september 2015 (saldo)	2.343.064.119
h. Uitstaande rente Geconsolideerde Staatsschuld III, 2019 tot en 24 april 2020	123.010.866
i. Rentecorrectie Geconsolideerde Staatsschuld III, vanaf 2015 tot en met 24 april 2020	680.974.770
j. Overtrekkingen van de Gewone Rekening van de Staat tot en met 24 april 202	643.819.929
k. Het verlies en het tekort in (bijstorting van) het kapitaal van de Bank over het boekjaar. 2015	<u>298.614.506</u>
	<u>8.524.391.330</u>

De 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' heeft een looptijd van 30 (dertig) jaar, van 28 april 2020 tot 28 april 2050. De Staat zal de lening binnen deze looptijd in haar geheel aflossen, waarbij in de eerste 12 (twaalf) maanden geen aflossingen op en rentebetalingen over de hoofdsom plaatsvinden. De rentevoet bedraagt 9% per jaar met de mogelijkheid tot aanpassing op basis van marktomstandigheden.

Tot zekerheid van al hetgeen de Staat krachtens deze overeenkomst schuldig is of wordt aan de Bank, cedeert de Staat:

- zijn recht op de dividenden van Staatsolie vanaf 28 april 2021;
- zijn recht op huidige en toekomstige jaarlijkse winsten van de Bank, zulks ten hoogste tot zodanig bedrag als overeenkomt met de hoofdsom van de lening verhoogd met de gecumuleerde rente over de looptijd van de lening;
- de royalty opbrengsten van Grassalco N.V., conform de overeenkomst tussen de Staat en de Bank d.d. 1 november 2019, krachtens de missive van de Raad van Ministers d.d. 11 oktober 2019 en het besluit van de regering d.d. 3 december 2019, als zekerheid.

De cessieovereenkomsten dienen nog geformaliseerd te worden.

De 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' is op 18 mei 2020 door tussenkomst van het Bureau Staatsschuld geregistreerd bij de Rekenkamer van Suriname.

Effecten 'Geconsolideerde Staatsschuld IV'

- Alle onttrekkingen door de Staat naast de saldi van de 'Geconsolideerde Staatsschuld III', de gewone rekeningen van de Staat en voorschotten conform artikel 21 van de Bankwet zijn samengevoegd;
- Alle achterstanden in rentebetalingen over de 'Geconsolideerde Staatsschuld III' en over de werkvoorschotten zijn als vordering op de Staat verwerkt;
- De rentevoet van de 'Geconsolideerde Staatsschuld IV' is gelijkgesteld aan de aangepaste rentevoet van de 'Geconsolideerde Staatsschuld III' van 9%. Met dit rentetarief zijn er structureel hogere renteinkomsten voor de Bank bewerkstelligd en verwachtingen van positieve resultaten/winsten in de toekomst;
- De rentevoet kan thans, in tegenstelling tot wat het geval was bij de voorgaande geconsolideerde Staatsschulden, worden aangepast op basis van de marktomstandigheden en is niet statisch gedurende de looptijd van de lening;
- Met de nieuwe lening en de renteverhoging van de 'Geconsolideerde Staatsschuld III' is tevens geanticipeerd op oplossingen van enige administratieve en vaktechnische knelpunten in de jaarrekeningen 2015 - 2019.

20. Omvang verlies over 2015 en ongecontroleerde resultaten over 2016 tot en met 2019

Het oorspronkelijk gecontroleerd verlies over 2015 bedroeg SRD 295 miljoen en de aanvankelijk ongecontroleerde verliezen van de Bank over de boekjaren 2016 tot en met 2019 ad SRD 1,018 miljard, bedroegen in totaal SRD 1,314 miljard. Na de aanpassing van de rentevoet van de 'Geconsolideerde Staatsschuld III' in april 2020 terugwerkend naar 18 september 2015 van 3,5% naar 9% zijn de verliezen van de afgelopen 5 boekjaren teruggelopen.

Het gecumuleerd resultaat over de periode 2015 tot en met 2019 is als volgt:

Boekjaar	SRD
2015: nettoresultaat	-256.300.548
2016: ongecontroleerd nettoresultaat (indicatief)	-540.830.910
2017: ongecontroleerd nettoresultaat (indicatief)	<u>-109.842.982</u>
Gecumuleerd verlies 2015-2017	-906.974.440
2018: ongecontroleerd resultaat (indicatief)	81.127.926
2019: ongecontroleerd resultaat (indicatief)	<u>175.964.125</u>
Gecumuleerd resultaat 2015 en 2016 tot en met 2019 (ongecontroleerd)	<u><u>-649.882.389</u></u>
Gecumuleerd resultaat 2015 en 2016 tot en met 2019 (ongecontroleerd) vóór de renteaanpassing van de Geconsolideerde Staatsschuld III	<u><u>-1.313.765.293</u></u>

21. Kredietwaardigheidsbeoordeling Suriname in 2016 tot en met 2020

Onderstaand de aan Suriname toegekende credit rating

Periode	S&P	Moody's	Fitch
2016	B+/negatief	B1/stabiel	B+/negatief
2017	B/negatief	B1/under review	B-/negatief
2018	B/stabiel	B2/negatief	B-/stabiel
2019	b/stabiel	B2/stabiel	B-/negatief
Jul-20	CCC/stabiel	Caa3/negatief	CC

22. Roulatie accountant van de Bank

Van 15-23 februari 2016 is er een safeguard missie geweest van het I.M.F. in het kader van het SBA-programma met Suriname. Een van de voorwaarden van het I.M.F. in dit verband betrof de noodzakelijke roulatie van de huisaccountant van de Bank, BDO Assurance N.V. In dit kader is op 23 augustus 2017 Deloitte & Touche aangesteld als accountant van de Bank voor het verslagjaar 2016.

Toenmalig Governor R. van Trikt heeft in 2019 afgezien om gebruik te maken van de diensten van Deloitte & Touche, aangezien zij niet in Suriname gevestigd zijn. Per 11 juni 2019 is Ernst Young als accountant van de Bank aangewezen, die belast zal zijn met de assurance verschaffing van de jaarrekening 2016 e.v., indien er geen bezwaren hiertoe aanwezig zijn. Bij de afronding van jaarrekening 2015 is inmiddels een andere accountant van het kantoor van BDO Assurance N.V. betrokken.

23. Wijziging wisselkoersarrangement en aanpassing wisselkoersen

Op 22 september 2020 werden de gepubliceerde wisselkoersnoteringen van de Bank aangepast. Met deze wisselkoersaanpassingen werd tevens het wisselkoersarrangement, dat per Resolutie van 15 april 2020 (S.B. 2020 no. 84) werd gewijzigd, na overleg met de Regering per die datum geëffectueerd. De redenen voor de wijziging van het wisselkoersarrangement en de wisselkoersaanpassing waren als volgt:

- Het volledig flexibel wisselkoersarrangement, dat vanaf 7 juli 1994 werd gehanteerd, functioneerde niet optimaal vanwege diverse onvolkomenheden op de valutamarkt, zoals imperfecte marktstructuur (domi-

nante marktspelers), kleinschaligheid en beperkte diepgang van de valutamarkt alsook de ver doorgevoerde liberalisatie van het valutaverkeer. Als gevolg van deze marktonvolkomenheden was een wisselkoersarrangement nodig, waarin bijsturing vanwege de Bank vereist is. Per Resolutie van 15 april 2020 is derhalve een beheerst-zwevend wisselkoersarrangement geadopteerd en op 22 september 2020 na overleg met de Regering geëffectueerd.

- De Bank heeft modelmatig op basis van macro-economische uitgangspunten vastgesteld dat er sprake is geweest van een overwaardering van de Surinaamse dollar ten opzichte van de buitenlandse betaalmiddelen. Teneinde de onevenwichtigheid in de wisselkoersverhoudingen te herstellen, werden de aankoop- en verkoopkoers van de Amerikaanse dollar en euro voor de eerste maal onder het nieuw wisselkoersarrangement op 22 september 2020 als volgt vastgesteld:

	Bankpapier		Wissel	
	Aankoop	Verkoop	Aankoop	Verkoop
1 USD = SRD	14.018	14.290	14.018	14.290
1 EUR = SRD	16.517	16.846	16.524	16.844

Bron: Centrale Bank van Suriname

Onder het huidig beheerst-zwevend wisselkoersarrangement zal de Bank de macro-economische en valutamarktomsomstandigheden periodiek modelmatig evalueren en de wisselkoersen, naar gelang de omstandigheden dat vereisen, bijstellen.

24. Effecten aanpassing wisselkoers

a) Kapitaalaanpassing 2020

Als gevolg van de depreciatie van de Surinaamse geldeenheid op 22 september 2020 dient met referte aan artikel 4 van de Bankwet het kapitaal van de Bank aangepast te worden. Per 22 september 2020 bedraagt deze aanpassing SRD 25.594.303.

Elke toekomstige daling van de waarde van de Surinaamse geldeenheid op basis van het gewijzigd wisselkoersarrangement per Resolutie van 15 april 2020 (S.B. 2020 no. 84) zal leiden tot voortgezette aanpassing van het kapitaal van de Bank.

b) Resultaat 2020

De gewijzigde wisselkoersnoteringen USD en EUR hebben vooralsnog een negatieve impact op het resultaat boekjaar 2020 van de Bank, voornamelijk vanwege de negatieve positie veroorzaakt door het kasreserve debacle.

De aanwezige Internationale Reserves van de Bank zijn namelijk onvoldoende om de totale verplichtingen aan de commerciële banken uit hoofde van kasreservemiddelen te dekken.

c) Dekkingspercentage per 22 september 2020

Per 22 september 2020 is het dekkingspercentage van de Bank verbeterd. Het dekkingspercentage op die dag bedroeg 54,99% (21 september 2020: 36,41%).

BIJLAGEN bij hoofdstukken V en VI

Annex V.1 Betalingsbalans 2011 – 2015

Omschrijving	2011	2012	2013	2014*	2015*
A. LOPENDE REKENING (SALDO)	431,3	162,4	-196,0	-415,5	-808,3
Saldo Goederenverkeer	967,8	706,7	242,5	133,0	-375,4
Export van goederen (f.o.b)	2.646,9	2.700,2	2.416,2	2.145,3	1.652,3
w.v. aluinaarde	491,8	360,1	345,5	351,1	232,7
w.v. aardolie	344,7	365,2	362,7	328,4	156,4
w.v. goud	1.521,3	1.708,9	1.474,4	1.169,9	916,5
Overige	289,1	265,9	233,5	295,9	346,6
Import van goederen (f.o.b)	-1.679,1	-1.993,5	-2.173,7	-2.012,3	-2.027,6
Saldo Dienstenverkeer	-361,7	-424,6	-373,8	-550,2	-470,1
Export van diensten	200,8	175,3	178,5	210,7	204,2
Import van diensten	-562,6	-599,9	-552,3	-760,9	-674,3
Saldo Inkomensrekening	-262,1	-192,5	-131,2	-69,4	-28,1
Saldo inkomensoverdrachten	87,3	72,8	66,6	71,2	65,3
B. VERMOGENSOVERDRACHTENREKENING (SALDO)	35,0	-7,0	0,1	-0,4	1,3
C. FINANCIËLE REKENING (SALDO)	-84,9	487,2	429,2	688,4	738,6
Directe investeringen:	72,9	172,8	187,6	163,9	280,0
Directe investeringen in het buitenland	3,1	-0,9	0,0	0,0	0,0
Directe investeringen in Suriname	69,8	173,7	187,6	163,9	280,0
Beleggingen : activa	5,5	-5,8	-1,2	0,6	-9,5
Effecten	5,5	-5,8	-1,2	0,6	-9,5
Beleggingen : passiva	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Effecten	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Overig financieel verkeer : activa	-483,2	258,7	35,7	55,9	78,0
Monetaire autoriteiten	-57,9	74,4	2,0	24,1	-5,7
Banken	-77,4	-96,6	-96,0	31,7	20,1
Overige sectoren	-347,9	280,9	129,8	0,2	63,6
Overig financieel verkeer : passiva	319,9	61,4	207,0	468,1	390,1
Monetaire autoriteiten	-0,8	1,0	0,0	0,0	161,0
Centrale overheid	120,7	103,4	164,9	79,7	74,0
Banken	-1,5	4,9	21,0	19,8	-2,7
Overige sectoren	201,4	-47,8	21,0	368,6	157,9
D. SALDO A t/m C	381,4	642,5	233,3	272,5	-68,4
E. STATISTISCHE VERSCHILLEN	-257,3	-462,4	-382,1	-422,7	-197,5
F. FINANCIËRINGS ITEM:	-124,1	-180,1	148,8	150,2	265,8
Internationale reserves ¹⁾	-124,1	-180,1	148,8	150,2	265,8
MEMORANDUM ITEM:					
Herwaarderingen monetair goud en SDRs	-1,9	-11,3	80,9	3,5	29,1

Bron: Centrale Bank van Suriname

Bijlage VI.1 Gecombineerde Balans Primaire Banken

	2011		2012		2013		2014		2015	
	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
ACTIVA										
Liquide middelen	1.846.376	26,4	2.427.526	28,4	2.889.370	29,3	3.259.442	30,9	3.800.347	32,1
Bankiers in binnen - en buitenland	1.185.587	17,0	1.607.662	18,8	1.530.830	15,5	1.359.711	12,9	1.243.221	10,5
Kredietverlening ¹⁾	3.406.856	48,7	3.924.966	45,9	4.666.749	47,4	5.080.020	48,2	5.804.586	49,1
Overige activa	556.000	7,9	585.884	6,9	759.354	7,7	842.321	8,0	974.141	8,2
Balans totaal	6.994.819	100,0	8.546.038	100,0	9.846.303	100,0	10.541.494	100,0	11.822.295	100,0
PASSIVA										
Op termijn toevertrouwde gelden ²⁾	2.314.566	33,1	2.891.736	33,8	3.585.484	36,4	3.861.517	36,6	4.522.215	38,3
Korte schulden ²⁾	3.750.469	53,6	4.449.197	52,1	4.897.523	49,7	5.176.269	49,1	5.497.388	46,5
Bankiers in binnen - en buitenland	135.282	1,9	197.114	2,3	191.871	1,9	142.988	1,4	261.596	2,2
Overige passiva	260.960	3,7	347.820	4,1	381.317	3,9	431.271	4,1	611.804	5,2
Nettoresultaat	79.685	1,2	97.880	1,1	101.262	1,0	108.664	1,0	90.938	0,8
Eigen vermogen	453.857	6,5	562.290	6,6	688.847	7,0	820.785	7,8	838.354	7,1
Balans totaal	6.994.819	100,0	8.546.038	100,0	9.846.303	100,0	10.541.494	100,0	11.822.295	100,0

Bron: Centrale Bank van Suriname

1) Kredietverlening in vreemde valuta aan ingezetenen inbegrepen

2) Op termijn toevertrouwde gelden en korte schulden in vreemde valuta

Bijlage VI.2 Gecombineerde Winst en Verliesrekening Primaire Banken

Per ultimo	2011	2012	2013	2014	2015
Rentebaten	358.961	424.645	537.203	688.363	748.409
Rentelasten	102.554	126.736	184.579	239.720	285.885
Rentemarge	256.407	297.909	352.624	448.643	462.524
Totale baten	330.289	382.109	445.914	540.210	519.813
Overige lasten	207.354	233.981	287.936	365.383	376.918
Brutoresultaat	122.935	148.128	157.978	174.826	142.894
Belastingen	43.668	53.321	56.715	66.201	52.260
Buitengewone posten	417	3.072	-	37	304
Nettoresultaat	79.684	97.880	101.263	108.662	90.938
ROA: Resultaat voor belastingen/ gemiddelde totale activa	1,9%	1,9%	1,7%	1,7%	1,3%
Efficiency ratio: Overige lasten/ totale baten	62,8%	61,2%	64,6%	67,6%	72,5%
Rentemarge/ totale baten	77,6%	78,0%	79,1%	83,0%	89,0%
Expense ratio: Totale overige lasten/ rentemarge	80,9%	78,5%	81,7%	81,4%	81,5%
Return on equity: Resultaat voor belasting/ gemiddelde EV	25,1%	24,8%	21,8%	20,3%	15,4%

Bron: Centrale Bank van Suriname

Bijlage VI.3 Kredietverlening door Primaire Banken naar Sectoren

SECTOREN	2011		2012		2013		2014		2015	
	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
Landbouw	129.768	3,5	129.364	3,0	139.404	2,7	109.304	1,8	112.315	1,9
Veeteelt									40.756	0,7
Visserij	39.100	1,1	45.193	1,0	46.483	0,9	52.332	0,8	54.284	0,9
Bosbouw	2.302	0,1	4.250	0,1	3.144	0,1	2.532	0,0	2.900	0,0
Mijnbouw	81.513	2,2	92.171	2,1	128.170	2,5	175.336	2,8	260.621	4,3
Industrie	290.425	7,8	343.795	7,9	369.747	7,1	405.439	6,6	484.472	8,0
Konstruktie en installatie	138.264	3,7	146.444	3,4	193.099	3,7	243.624	3,9	357.546	5,9
Electriciteit, gas en water	38.376	1,0	23.138	0,5	34.215	0,7	42.874	0,7	58.578	1,0
Direct productieve sector	719.748	19,4	784.355	18,0	914.263	17,6	1.031.441	16,7	1.371.472	22,8
Handel	922.321	24,8	1.200.226	27,6	1.436.759	27,6	1.500.420	24,3	1.791.875	29,8
Transport, opslag en communicatie	75.209	2,0	174.213	4,0	166.245	3,2	153.193	2,5	144.033	2,4
Dienstverlening	423.064	11,4	399.974	9,2	546.091	10,5	633.196	10,3	769.029	12,8
Woningbouw	587.525	15,8	696.568	16,0	800.098	15,4	849.545	13,8	892.735	14,8
Overheid (incl. Schatkistpapier)									606.423	10,1
Overige	991.500	26,7	1.095.261	25,2	1.337.200	25,7	2.004.064	32,5	1.087.870	18,1
Niet Direct productieve sector	2.999.619	80,6	3.566.241	82,0	4.286.394	82,4	5.140.417	83,3	5.291.965	87,9
GENERAAL TOTAAL	3.719.367	100,0	4.350.595	100,0	5.200.657	100,0	6.171.858	100,0	6.663.437	100,0
Schatkistpapier/ Effecten/ Deelnemingen	217.347		328.461		434.797		970.564		643.235	
BRUTO KREDIETVERLENING	3.502.020		4.022.134		4.765.860		5.201.295		6.020.202	
Voorzieningen	95.164		97.168		99.111		121.274		214.743	
NETTO KREDIETVERLENING	3.406.856		3.924.966		4.666.749		5.080.020		5.805.459	

Bron: Centrale Bank van Suriname

Bijlage VI.4 Kredietdebiteuren

Per ultimo	2011	2012	2013	2014	2015
Bruto kredietverlening	3.502.020	4.022.134	4.765.860	5.201.295	6.019.329
Voorzieningen	95.164	97.168	99.111	121.274	214.743
Netto kredietverlening	3.406.856	3.924.966	4.666.749	5.080.020	5.804.586
Non-performing kredieten (bruto)	278.971	247.675	283.287	321.131	502.843
Non-performing kred/bruto kredietverlening	8,0%	6,2%	5,9%	6,2%	8,4%

Bron: Centrale Bank van Suriname

Bijlage VI.5 Kredietverlening ten Opzichte van Toevertrouwde Middelen Primaire Banken

Per ultimo	2011	2012	2013	2014	2015
Middelen > 1 jaar	438.769	663.382	920.464	1.063.023	1.476.988
Middelen < 1 jaar	599.492	699.395	799.741	925.183	1.010.598
Spaargelden	2.140.852	2.513.387	2.975.342	3.131.031	3.415.199
R/C gelden waarvan :	2.990.700	3.563.994	3.838.774	3.991.711	4.208.343
(in Surinaamse dollars)	-1.431.692	-1.791.239	-1.997.635	-2.005.387	-2.117.637
(in vreemde valuta)	-1.559.008	-1.772.755	-1.841.139	-1.986.324	-2.090.897
Totaal toevertrouwde middelen	6.169.813	7.440.158	8.534.321	9.110.949	10.115.924
Totaal kredietverlening (netto)	3.406.856	3.924.966	4.666.749	5.080.020	5.804.586
Kredietverlening in % toevertrouwde middelen	55,2%	52,8%	54,7%	55,8%	57,4%
Toevertrouwde middelen in % balansvermogen	88,2%	87,1%	86,7%	86,4%	85,6%
Kredietverlening in % balansvermogen	48,7%	45,9%	47,4%	48,2%	49,1%
Gemiddelde debetrente in Surinaamse dollars	12,9	13,0	13,0	13,3	12,1
Gemiddelde creditrente in Surinaamse dollars	4,9	5,0	5,2	5,7	4,1
Gemiddelde debetrente in vreemde valuta	9,4	9,6	9,8	9,4	9,4
Gemiddelde creditrente in vreemde valuta	1,3	1,4	1,6	1,6	2,5

Bron: Centrale Bank van Suriname

Bijlage VI.6 Liquiditeit en Solvabiliteit Primaire Banken

Per ultimo december	2011	2012	2013	2014	2015
Liquiditeit					
Liquiditeitsverhouding	48,8	53,4	57,4	62,1	67,1
Liquide middelen in % balansvermogen	26,4	28,4	29,3	30,9	32,2
Korte schulden in % balansvermogen	53,6	53,2	51,1	49,8	47,9
Solvabiliteit					
Toetsingsvermogen	440.501	539.070	624.520	733.921	825.181
Totaal gewogen risicodragende activa	3.647.220	4.222.304	5.026.446	6.406.886	73.238.965
	in %				
Solvabiliteitsratio	12,1	12,8	12,4	11,5	11,3
Tier 1/ Toetsingsvermogen	90,6	90,8	90,4	99,6	100,0
Tier 1/ Totaal gewogen risicodragende activa	10,9	11,6	11,2	11,4	11,3
Toetsingsvermogen/ Balanstotaal	6,3	6,3	6,3	7,0	7,0
Equity ratio	7,6	7,7	8,0	8,8	7,9
Debt ratio	92,0	92,0	91,8	91,0	91,7

Bron: Centrale Bank van Suriname

Bijlage VI.7 Immobilia Primaire Banken

Per ultimo	2011	2012	2013	2014	2015
Totaal Vermogen	501.356	597.366	642.567	731.080	825.181
Totale Investerings in vaste activa	195.918	254.580	294.944	263.236	266.301
Totale Investerings in % Totaal Vermogen	39,1	42,6	45,9	36,0	32,3

Bron: Centrale Bank van Suriname

Bijlage VI.8 Grote Posten Primaire Banken

Per ultimo	2011	2012	2013	2014	2015
Totaal toetsingsvermogen	440.501	539.070	624.520	731.080	825.181
Totale Grote Posten	466.851	444.924	643.042	992.123	1.027.039
Totale Grote posten in % Totaal toetsingsvermogen	106,0	82,5	103,0	135,7	124,5

Bron: Centrale Bank van Suriname

Noot: Vanaf 2015 tier-1 vermogen, voorheen toetsingsvermogen

Bijlage VI.9 Gecombineerde Balans der Levensverzekeringsmaatschappijen

	2011*	2012*	2013	2014	2015
ACTIVA					
Kas en Bank [liquide middelen]	14.424	21.349	17.062	27.328	22.139
Vaste eigendommen	2.622	3.471	2.935	2.438	2.506
Beleggingen:					
a) overheid	-	-	-	-	-
b) particulieren:					
- hypotheek	114.950	119.599	113.810	141.440	127.035
- overige	218.218	251.859	321.341	327.324	472.486
Overige activa	17.326	37.841	43.443	57.333	102.657
Totaal	367.540	434.119	498.591	555.863	726.821
PASSIVA					
Aandelenkapitaal	1.406	1.406	1.406	1.406	1.406
Reserves	46.038	57.477	65.378	74.637	53.209
Achtergestelde leningen	-	-	-	-	-
Technische voorziening	301.317	349.483	394.966	434.944	608.019
Overige schulden	18.779	25.752	36.841	44.875	64.187
Totaal	367.540	434.119	498.591	555.863	726.821

Bijlage VI.10 Gecombineerde Winst- en Verliesrekening der Levensverzekeringsmaatschappijen

	2011*	2012*	2013	2014	2015
Premie	37.660	49.007	46.828	54.079	60.377
Koopsommen	42.308	26.281	40.711	25.541	52.508
Totaal premie + koopsommen	79.968	75.288	87.540	79.620	112.885
Premie herverzekeraar	2.522	2.253	2.635	3.049	2.964
Premie eigen rekening	77.446	73.036	84.905	76.571	109.921
Mutatie technische voorzieningen	79.650	45.992	52.740	40.744	130.182
Verdiende premie (1)	-2.204	27.044	32.165	35.827	-20.261
Bruto uitkeringen	13.251	17.106	17.960	21.435	29.217
Aandeel herverzekeraar	692	-	-	-	-
Uitkeringen eigen rekening (2)	12.558	17.106	17.960	21.435	29.217
Provisie en acquisitiekosten (3)	3.760	4.541	5.292	5.384	6.756
Bedrijfskosten (4)	14.441	14.381	13.450	17.478	18.636
Winstdeling en korting (5)	9.565	8.956	11.462	9.749	13.520
Technisch resultaat (6) = (1-2-3-4-5)	-42.528	-17.940	-15.999	-18.219	-88.390
Beleggingsinkomsten (7)	24.806	30.136	26.854	33.894	33.392
Saldo andere baten en lasten (8)	32.240	1.076	2.765	-727	84.657
Beleggingslasten (9)	-	-	12	138	190
Winst voor belasting = (6+7+8-9)	14.518	13.272	13.608	14.810	29.469
Belasting	454	711	1.933	2.252	1.865
Winst ná belasting	14.065	12.561	11.675	12.559	27.605

Bron: Centrale Bank van Suriname

* gecorrigeerde cijfers

Bijlage VI.11 Solvabiliteitstoetsing Levensverzekeringsmaatschappijen

Per ultimo	2011*	2012	2013	2014	2015
Premiereserve na aftrek herverzekering (A)	297.123	345.185	390.347	430.408	601.730
Vereist vermogen 5% van A (1)	14.856	17.259	19.517	21.520	30.086
Aanwezig vrij vermogen (2)	36.630	48.257	56.527	67.108	46.154
Solvabiliteitsoverschot (2-1)	21.774	30.997	37.010	45.588	16.068

Bron: Centrale Bank van Suriname

* gecorrigeerde cijfers

Bijlage VI.12 Rentabiliteit Levensverzekeringsmaatschappijen

Per ultimo	2011*	2012*	2013	2014	2015
Netto winst	14.065	12.561	11.675	12.559	27.605
Eigen vermogen	47.444	58.883	66.784	76.043	54.615
Rentabiliteit	29,6%	21,3%	17,5%	16,5%	50,5%

Bron: Centrale Bank van Suriname

* gecorrigeerde cijfers

Bijlage VI.13 Gecombineerde Balansen der Schadeverzekeringsmaatschappijen

	2011*	2012*	2013	2014	2015
ACTIVA					
Vaste eigendommen	36.004	51.335	58.853	64.171	73.181
Beleggingen:					
-Overheidssector					
-Particuliere sector:					
a) hypotheke	57.231	68.200	76.020	94.102	105.530
b) overige	183.471	229.283	243.588	287.414	365.560
Overige activa	110.844	130.011	211.968	257.689	279.053
Liquide middelen	47.257	40.585	54.403	52.429	77.310
Totaal	434.807	519.413	644.831	755.806	900.634
PASSIVA					
Aandelenkapitaal	360	360	360	360	360
Reserves	191.364	249.985	282.077	324.684	287.747
Technische voorzieningen	130.752	141.519	234.160	267.848	379.727
Lange termijn schulden (incl. voorzieningen)	18.604	19.134	27.952	32.381	49.620
Korte termijn schulden	93.727	108.416	100.282	130.532	183.180
Totaal	434.807	519.413	644.831	755.806	900.634

Bron: Centrale Bank van Suriname

* gecorrigeerde cijfers

Bijlage VI.14 Gecombineerde Winst- en Verliesrekeningen der Schadeverzekeringsmaatschappijen

	2011*	2012*	2013	2014	2015
Bruto premie (a)	226.978	247.301	393.406	420.245	511.635
Premie herverzekeraar (b)	27.707	30.770	30.418	32.414	42.758
Premie eigen rekening (c)=(a)-(b)	199.270	216.532	362.988	387.832	468.877
Mutatie technische voorzieningen (d)	377	-2.029	66.232	1.947	12.461
Verdiende premie (1)=(c)-(d)	198.893	218.561	296.757	385.884	456.417
Bruto uitkeringen	126.629	127.876	183.712	266.851	368.267
Aandeel herverzekeraar	10.486	9.129	2.854	3.104	3.093
Uitkeringen eigen rekening (2)	116.143	118.747	180.858	263.748	365.174
Provisie en acquisitiekosten (3)	12.236	14.067	13.774	14.061	15.169
Bedrijfskosten (4)	69.202	62.310	65.373	76.082	92.596
Technisch resultaat (5) = (1-2-3-4)	1.312	23.437	36.751	31.993	-16.522
Beleggingsinkomsten (6)	21.176	33.801	14.080	22.685	20.219
Saldo andere baten en lasten (7)	22.267	3.498	4.777	10.005	41.177
Beleggingslasten (8)	-	-	-	-	-
Winst voor belasting (5+6+7-8)	44.755	60.736	55.609	64.683	44.874
Belasting	2.192	2.763	11.613	4.842	16.804
Winst ná belasting	42.562	57.973	43.996	59.841	28.070

Bron: Centrale Bank van Suriname

* gecorrigeerde cijfers

Bijlage VI.15 Solvabiliteitstoetsing Schadeverzekeringsmaatschappijen

Per ultimo	2011*	2012*	2013	2014	2015
18% van de geboekte bruto premies (A)	40.856	44.514	70.813	75.644	92.094
Schade eigen rekening (1)	116.143	118.747	180.858	263.748	365.174
Bruto schade (2)	126.629	127.876	183.712	266.851	368.267
Vereist vermogen (1/2) x A	37.473	41.336	69.713	74.764	91.321
Aanwezig vrij vermogen	152.291	202.589	234.989	278.285	238.973
Solvabiliteitsoverschot	114.818	161.253	165.277	203.521	147.652

Bron: Centrale Bank van Suriname

* gecorrigeerde cijfers

Bijlage VI.16 Rentabiliteit Schadeverzekeringsmaatschappijen

Per ultimo	2011*	2012*	2013	2014	2015
Netto winst	42.562	57.973	43.996	59.841	28.070
Eigen vermogen	191.723	250.344	282.437	325.044	288.108
Rentabiliteit	22,2%	23,2%	15,6%	18,4%	9,7%

Bron: Centrale Bank van Suriname

* gecorrigeerde cijfers

Bijlage VI.17 Enige Financiële Gegevens van Pensioenfondsen

	2011	2012	2013	2014	2015
ACTIVA :					
LIQUIDE MIDDELEN	71.051	84.401	100.765	82.408	101.906
BELEGGINGEN :	-	-	-	-	-
waarvan Binnenland :	-	-	-	-	-
Overheid	59.947	69.656	79.573	82.500	94.425
Particulier	885.298	1.029.475	1.104.528	1.269.730	1.549.460
waarvan Buitenland	324.439	312.146	259.267	286.267	346.910
OVERIGE	152.368	184.528	231.992	244.746	299.469
TOTAAL	1.493.103	1.680.206	1.776.125	1.965.651	2.392.170
INKOMSTEN :					
Premies/Stortingen in het fonds	66.459	81.168	88.623	93.764	100.638
Inkomsten uit beleggingen	141.443	139.926	59.816	154.966	224.698
Overige inkomsten	96.033	3.884	6.276	2.775	5.082
TOTAAL	303.935	224.978	154.715	251.505	330.418
UITGAVEN :					
Uitkeringen	34.221	37.667	44.035	48.047	54.792
Onkosten, belasting en andere	152.696	119.825	152.629	126.370	217.944
Resultaat	117.018	67.486	-41.949	77.088	57.682
TOTAAL	303.935	224.979	154.715	251.505	330.418
Totaal aantal pensioenfondsen onder toezicht	34	35	36	37	38

Bron: Centrale Bank van Suriname

Bijlage VI.18 Specificatie van de Beleggingen van Pensioenfondsen

	2011	2012	2013	2014	2014
Beleggingen					
Onroerende goederen	192.000	189.959	218.486	272.667	452.085
Hypotheke u/g	259.893	301.410	278.952	282.807	291.929
Persoonlijke leningen	2.276	2.127	3.456	4.355	4.644
Lening op schuldbekentenis	34.779	37.290	30.257	38.766	48.269
Aandelen	125.920	186.166	192.541	221.902	212.490
Obligaties	354.539	361.998	306.182	331.849	411.021
Termijndeposito's	143.820	152.810	201.926	209.007	253.158
Spaarrekeningen	53.511	82.596	102.646	125.972	131.496
Goudcertificaten	17.616	19.590	14.611	15.005	15.999
Schatkistpapier	42.505	50.067	64.962	67.495	78.426
Rekening- courant met de werkgever	15.167	15.090	14.891	47.105	50.910
Beleggingsfondsen	24.773	9.778	11.490	13.979	27.523
Overige beleggingen	2.887	2.397	2.967	7.587	12.845
Totaal	1.269.686	1.411.278	1.443.367	1.638.496	1.990.795
In % van de totale beleggingen					
Onroerende goederen	15%	13%	15%	17%	22%
Hypotheke u/g	20%	21%	19%	17%	15%
Persoonlijke leningen	0%	0%	0%	0%	0%
Lening op schuldbekentenis	3%	3%	2%	2%	2%
Aandelen	10%	13%	13%	14%	11%
Obligaties	28%	26%	21%	20%	20%
Termijndeposito's	11%	11%	14%	13%	13%
Spaarrekeningen	4%	6%	7%	8%	7%
Goudcertificaten	2%	1%	1%	1%	1%
Schatkistpapier	3%	4%	5%	4%	4%
Rekening- courant met de werkgever	1%	1%	1%	3%	3%
Beleggingsfondsen	2%	1%	1%	1%	1%
Overige	1%	0%	1%	0%	1%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Bron: Centrale Bank van Suriname

Bijlage VI.19 Gecombineerde Balans van Kredietcoöperaties

	2011		2012		2013		2014		2015	
ACTIVA	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
Liquide middelen	3.641	14,8	6.365	22,5	6.222	19,3	7.418	20,7	9.165	24,3
Vorderingen op leden	16.754	67,9	18.496	65,4	20.710	64,2	22.338	62,4	23.660	62,8
Overige vorderingen en transitoria	1.306	5,3	229	0,8	656	2,0	1.325	3,7	865	2,3
Beleggingen	2.177	8,8	2.051	7,3	2.607	8,1	2.680	7,5	1.601	4,2
Vaste activa	802	3,3	1.124	4,0	2.056	6,4	2.049	5,7	2.397	6,4
Balanstotaal	24.680	100,0	28.264	100,0	32.252	100,0	35.811	100,0	37.688	100,0
PASSIVA										
Eigen vermogen	1.644	6,5	1.654	5,9	1.904	5,9	2.327	6,5	2.586	6,9
Schulden aan leden	22.009	89,9	25.501	90,2	28.657	88,9	30.514	85,2	33.651	89,3
Voorzieningen	474	1,9	400	1,4	623	1,9	415	1,2	658	1,7
Overige schulden en transitoria	553	1,8	708	2,5	1.067	3,3	2.555	7,1	793	2,1
Bruto-resultaat	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	-	-	-
Balanstotaal	24.680	100,0	28.264	100,0	32.252	100,0	35.811	100,0	37.688	100,0

Bron: Centrale Bank van Suriname

2011: gegevens van 11 kredietcoöperaties

2012: gegevens van 10 kredietcoöperaties

2013: gegevens van 8 kredietcoöperaties

2014: gegevens van 7 kredietcoöperaties

2015: gegevens van 9 kredietcoöperaties

Noot: de data is samengesteld op basis van de rapportage op maand- en kwartaalbasis en de jaarrekeningen

Bijlage VI.20 Gecombineerde Resultatenrekening van Kredietcoöperaties

	2011		2012		2013		2014		2015	
	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%	Bedrag	%
BATEN										
Intrestbaten:										
Leningen	2.696	88,3	2.860	86,9	3.479	92,3	1.771	88,7	1.843	70,4
Beleggingen	37	1,2	95	2,9	71	1,9	-	0,0	55	2,1
Entrée penningen	-	0,0	0	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0
Diversen	4	0,1	24	0,7	19	0,5	4	0,2	378	14,4
Overige baten	318	10,4	314	9,5	202	5,4	222	11,1	343	13,1
Totaal	3.054	100,0	3.293	100,0	3.771	100,0	1.996	100,0	2.619	100,0
LASTEN										
Personeelskosten	421	13,8	489	14,9	574	15,2	445	22,3	551	21,0
Afschrijvingskosten	59	1,9	68	2,1	70	1,9	12	0,6	60	2,3
Intrest-lasten	1.657	54,3	1.864	56,6	2.398	63,6	845	42,3	1.249	47,7
Algemene kosten	476	15,6	598	18,2	538	14,3	123	6,2	201	7,7
Diversen	320	10,5	253	7,7	334	8,8	360	18,0	661	25,2
Netto-resultaat	120	3,9	20	0,6	142	-3,8	211	10,6	103	-3,9
Totaal	3.054	100,0	3.293	100,0	3.771	100,0	1.996	100,0	2.619	100,0

Bron: Centrale Bank van Suriname

2011: gegevens van 11 kredietcoöperaties

2012: gegevens van 10 kredietcoöperaties

2013: gegevens van 8 kredietcoöperaties

2014: gegevens van 7 kredietcoöperaties

2015: gegevens van 9 kredietcoöperaties

Noot: de data is samengesteld op basis van de rapportage op maand- en kwartaalbasis en de jaarrekeningen

Bijlage VI.21 Balanstotaal Pensioenfondsen (in duizenden SRD)

	2011	2012	2013	2014	2015
Balanstotaal	1.493.106	1.680.206	1.776.126	1.965.650	2.392.171
BBP	14.451.900	16.433.700	16.981.000	17.294.100	16.669.000
Balanstotaal in % van BBP	10,3%	10,2%	10,5%	11,4%	14,4%

Bron: Centrale Bank van Suriname